1985. JANUAR

ARA: 14 FT

PFOLI

POP • ROCK • JAZZ

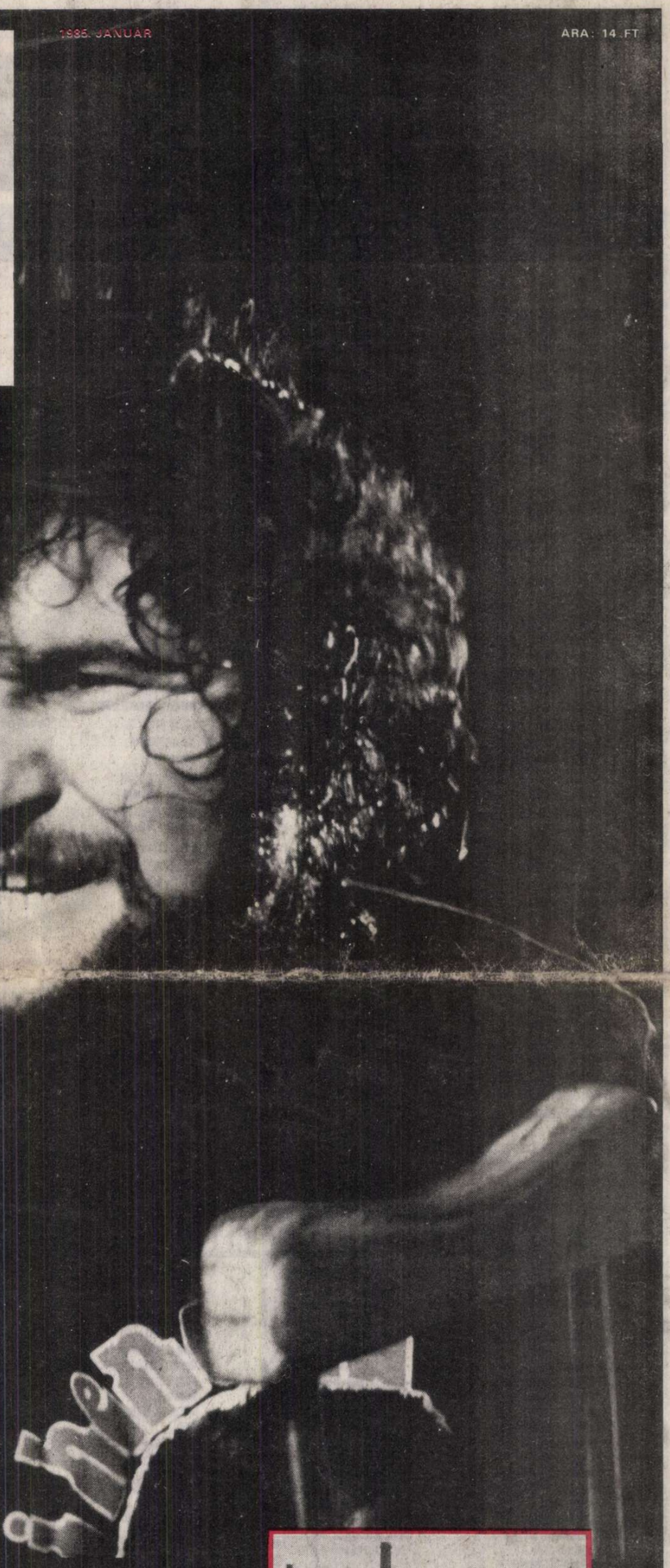

AC/DC
ZAPPA
SCHUSTER LÓRI
EURÓPA KIADÓ
DER PLAN
DEBILE MENTHOL

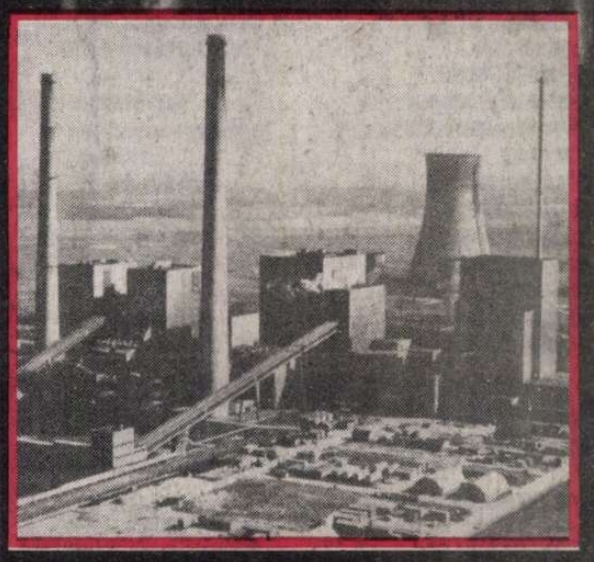

„ROSSZVÉR" BILL • FOTÓ: ZETÉNYI ZOLTÁN

INDUSTRIAL MUSIC

NME LISTÁK

December 8.

45s TOP 50

1	Last Week			Weeks In	Highest
	2	I SHOULD HAVE KNOWN BETTER	Jim Diamond (A&M)	5	1
2	17	THE POWER OF LOVE	Frankie Goes To Hollywood (ZTT)	2	2
3	3	THE RIDDLE	Nik Kershaw (MCA)	4	3
4	1	I FEEL FOR YOU	Chaka Khan (WEA)	8	1
5	5	SEX CRIME '84	Eurythmics (Virgin)	5	5
6	18	TEARDROPS	Shakin Stevens (Epic)	3	6
7	4	NEVER ENDING STORY	Limahl (EMI)	5	4
8	8	HARD HABIT TO BREAK	Chicago (Full Moon)	5	8
9	15	I WON'T RUN AWAY	Alvin Stardust (Chrysalis)	3	9
10	20	LOUISE	Human League (Virgin)	4	10
11	16	ALL JOIN HANDS	Slade (RCA)	3	11
12	7	CARIBBEAN QUEEN	Billy Ocean (Jive)	7	5
13	6	THE WILD BOYS	Duran Duran (Parlophone)	6	2
14	9	TREAT HER LIKE A LADY	Temptations (Motown)	3	9
15	29	FRESH	Kool And The Gang (De-Lite)	2	15
16	24	ONE NIGHT IN BANGKOK	Murray Head (RCA)	3	16
17	27	INVISIBLE	Alison Moyet (CBS)	2	12
18	38	WHERE THE ROSE IS SOWN	Big Country (Mercury)	2	18
19	33	DO THE CONGA	Black Lace (Flair)	3	19
20	34	RESPECT YOURSELF	Kane Gang (Kitchenware)	2	20
21	35	WE ALL STAND TOGETHER	Paul McCartney / Frog Chorus (Parlophone)	2	21
22	21	HALF A MINUTE	Matt Bianco (WEA)	4	21
23	10	THE WANDERER	Status Quo (Vertigo)	7	6
24	12	I'M SO EXCITED	Pointer Sisters (Planet)	6	12
25	48	LOVELIGHT IN FLIGHT	Stevie Wonder (Motown)	2	25
26	11	LET IT ALL BLOW	Dazz Band (Motown)	5	11
27	13	FREEDOM	Wham! (Epic)	9	1
28	30	THE MEDAL SONG	Culture Club (Virgin)	2	28
29	(—)	NO MERCY	Stranglers (Epic)	1	29
30	28	PRIVATE DANCER	Tina Turner (Capitol)	3	28
31	32	LIKE A VIRGIN	Madonna (Sire)	3	31
32	14	GIMME ALL YOUR LOVIN'	ZZ Top (Warner Bros)	8	6
33	(—)	WARNING SIGN	Nick Heyward (Arista)	1	33
34	(—)	NELLIE THE ELEPHANT	Toy Dolls (Volume)	1	34
35	(—)	THANK GOD IT'S CHRISTMAS	Queen (EMI)	1	34
36	(—)	SHOUT	Tears For Fears (Mercury)	1	36
37	(—)	LAY YOUR HANDS ON ME	Thompson Twins (Arista)	1	37
38	25	BLASPHEMOUS RUMOURS	Depeche Mode (Mute)	5	14
39	(—)	POLICE OFFICER	Smiley Culture (Fashion)	1	39
40	31	WE ARE FAMILY (REMIX)	Sister Sledge (Cotillion)	3	25
41	(—)	YOU SPIN ME ROUND	Dead Or Alive (Epic)	1	41
42	(—)	THANK YOU MY LOVE	Imagination (R&B)	1	42
43	19	LOVE'S GREAT ADVENTURE	Ultravox (Chrysalis)	7	12
44	45	NO MORE LONELY NIGHTS	Paul McCartney (Parlophone)	10	2
45	43	CLOSE (TO THE EDIT)	Art Of Noise (ZTT)	2	43
46	39	KEEP ON KEEPIN' ON	Redskins (Decca/London)	4	32
47	41	IF THIS IS IT	Huey Lewis And The News (Chrysalis)	3	41
48	(—)	YOU USED TO HOLD ME SO TIGHT	Thelma Houston (MCA)	1	48
49	(—)	EVERY MAN HAS A WOMAN	John Lennon (Polydor)	1	49
50	37	IT AIN'T NECESSARILY SO	Bronski Beat (Forbidden Fruit)	2	37

LPs TOP 50

1	Last Week			Weeks In	Highest
	1	MAKE IT BIG	Wham! (CBS)	4	1
2	2	ALF	Alison Moyet (CBS)	4	2
3	14	THE HITS ALBUM	Various (WEA/CBS)	2	3
4	4	THE COLLECTION	Ultravox (Chrysalis)	4	4
5	7	DIAMOND LIFE	Sade (CBS)	20	1
6	3	WELCOME TO THE PLEASURE DOME	Frankie Goes To Hollywood (ZTT)	5	1
7	5	ELIMINATOR	ZZ Top (Warner Bros)	14	2
8	6	ARENA	Duran Duran (EMI)	3	6
9	(—)	NOW THAT'S WHAT I CALL MUSIC IV	Various (EMI-Virgin)	1	9
10	35	12 GOLD BARS VOLS I & II	Status Quo (Vertigo)	2	10
11	20	THE RIDDLE	Nik Kershaw (MCA)	2	11
12	8	HATFUL OF HOLLOW	The Smiths (Rough Trade)	3	8
13	9	GIVE MY REGARDS TO BROAD STREET	Paul McCartney (EMI)	6	3
14	17	CINEMA	Elaine Paige (K-Tel)	6	14
15	16	BAD ATTITUDE	Meatloaf (Arista)	5	9
16	12	GREATEST HITS	Shakin' Stevens (Epic)	3	12
17	21	YESTERDAY ONCE MORE	Carpenters (EMI)	6	17
18	18	1984	Eurythmics (Virgin)	3	18
19	22	CAN'T SLOW DOWN	Lionel Richie (Motown)	57	1
20	43	THE LOVE SONGS	Stevie Wonder (Telstar)	2	20
21	11	I FEEL FOR YOU	Chaka Khan (WEA)	7	10
22	(—)	GREATEST HITS	Chas & Dave (Rockney)	1	22
23	15	THE ART GARFUNKEL ALBUM	Art Garfunkel (CBS)	3	15
24	30	GOLDEN DAYS	The Fureys with Davey Arthur (K-Tel)	3	24
25	28	THE VERY BEST OF	Foster & Allen (Ritz)	3	25
26	33	TREASURE	Cocteau Twins (4AD)	3	26
27	45	2AM PARADISE CAFE	Barry Manilow (Arista)	2	27
28	29	THE GREATEST HITS	Randy Crawford (K-Tel)	8	10
29	(—)	HONEYDRIPPERS – VOL I	Honeydrippers (Es Paranza)	1	29
30	(—)	THE 12 INCH ALBUM	Howard Jones (WEA)	1	30
31	25	PRIVATE DANCER	Tina Turner (Capitol)	24	2
32	13	THE UNFORGETTABLE FIRE	U2 (Island)	9	1
33	23	THE AGE OF CONSENT	Bronski Beat (London)	8	4
34	(—)	TRULY FOR YOU	Temptations (Motown)	1	34
35	(—)	EUGENE WILDE	Eugene Wilde (Island)	1	35
36	38	GEFFERY MORGAN	UB40 (Dep International)	8	3
37	27	STEELTOWN	Big Country (Mercury)	9	1
38	34	WAKING UP WITH THE HOUSE ON FIRE	Culture Club (Virgin)	6	5
39	36	THE WOMAN IN RED	Stevie Wonder (Motown)	11	1
40	24	PERFECT STRANGERS	Deep Purple (Polydor)	5	6
41	RE	SEA OF TRANQUILITY	Phil Coulter (K-Tel)	1	41
42	(—)	EXORCISING GHOSTS	Japan (Virgin)	1	42
43	(—)	THE ROCK CONNECTION	Cliff Richard (EMI)	1	43
44	(—)	THE WAKING HOUR	Dali's Car (Paradox)	1	44
45	(—)	THE JOHN DENVER COLLECTION	John Denver (Telstar)	1	45
46	26	AURAL SCULPTURE	Stranglers (Epic)	4	11
47	32	BORN IN THE USA	Bruce Springsteen (CBS)	24	2
48	41	NOW III	Various (EMI/Island)	17	1
49	49	FRIED	Julian Cope (Mercury)	2	49
50	50	TONIGHT	David Bowie (EMI)	10	1

TÁNCPARKETT 45s

1	YOU + ME = LOVE	The Undisputed Truth (Warner Bros)
2	BABY I'M A STAR	Prince (Warner Bros)
3	LADY MARMALADE	Labelle (Epic)
4	OUT OF SIGHT	James Brown (Polydor)
5	LOST IN MUSIC	Sister Sledge (Cotillion)
6	THE SLAB	Hunters And Collectors (White Lab.)
7	SING A SIMPLE SONG	Sly And The Family Stone (Epic)
8	BALL OF CONFUSION	Tina Turner (Virgin)
9	VENUS	The Shocking Blue (Fat Zach)
10	GET UP OFF THAT THING	Screamin' Tony Baxter (Black Sun)
11	THE BELLE OF ST. MARK	Sheila E. (Warner Bros.)
12	SEXPOT	Jnr. Walker (Motown)
13	BAREFOOTIN	Wilson Picket (Atlantic)
14	WAR	Edwin Starr (Motown)
15	WE NEED SOME MONEY	Chuck Brown And The Soul Searchers (T.T.E.D.)
16	I WISH	Stevie Wonder (Motown)
17	SHAME, SHAME, SHAME	Shirley And Company (Vibration)
18	I'LL LET YOU SLIDE	Luther Vandross (Epic)
19	AIN'T GONNA BUMP NO MORE	Joe Tex (Epic)
20	WHO'S FOOLIN' WHO	Bobby Womack (Beverly Glenn Music)
21	TELL ME I'M NOT DREAMING	Jermaine Jackson (Arista)
22	KNOCK ON WOOD	Amii Stewart (Hansa)
23	AM–FM	Natasha King (Baby Records)
24	LOVE WARS	Womack And Womack (Electra)
25	JUST TAKES A MOMENT	Sherine (Swelter Music)
26	ROCKING PNEUMONIA AND THE BOOGIE WOOGIE FLU	Patti Labelle (Philadelphia International)
27	BURN FOR YOU	Inxs (W.E.A.)
28	SEE SAW	Aretha Franklin (Atlantic)
29	DON'T GO LOSE IT BABY	Hugh Masekela (Jive)
30	ON AND ON AND ON	Abba (R.C.A.)

Chart from 'SWELTER', (Melbourne, Australia): D.J. Gavin Campbell

US 45s

1	WAKE ME UP BEFORE YOU GO-GO	Wham! (Columbia)
2	OUT OF TOUCH	Hall & Oates (RCA)
3	I FEEL FOR YOU	Chaka Khan (Warners)
4	PURPLE RAIN	Prince (Warner Bros)
5	BETTER BE GOOD TO ME	Tina Turner (Capitol)
6	ALL THROUGH THE NIGHT	Cyndi Lauper (Portrait)
7	THE WILD BOYS	Duran Duran (Capitol)
8	PENNY LOVER	Lionel Richie (Motown)
9	STRUT	Sheena Easton (EMI-America)
10	NO MORE LONELY NIGHTS	Paul McCartney (Columbia)
11	SEA OF LOVE	Honeydrippers (Es Paranza)
12	CARIBBEAN QUEEN	Billy Ocean (Jive)
13	COOL IT NOW	New Edition (MCA)
14	WE BELONG	Pat Benatar (Chrysalis)
15	I CAN'T HOLD BACK	Survivor (Scotti Bros)

US LPs

1	PURPLE RAIN	Prince (Warner Bros)
2	BORN IN THE USA	Bruce Springsteen (Columbia)
3	PRIVATE DANCER	Tina Turner)Capitol)
4	VOLUME ONE	Honeydrippers (Es Paranza)
5	BIG BAM BOOM	Hall & Oates (RCA)
6	THE WOMAN IN RED	Stevie Wonder (Motown)
7	CAN'T SLOW DOWN	Lionel Richie (Motown)
8	SPORTS	Huey Lewis & The News (Chrysalis)
9	SUDDENLY	Billy Ocean (Jive)
10	17	Chicago (Full Moon)
11	TONIGHT	David Bowie (EMI-America)
12	THE UNFORGETTABLE FIRE	U2 (Island)
13	BREAK OUT	Pointer Sisters (Planet)
14	I FEEL FOR YOU	Chaka Khan (Warner Bros)
15	SHE'S SO UNUSUAL	Cyndi Lauper (Portrait)

Courtesy Billboard

5 ÉVVEL EZELŐTT

1	WALKING ON THE MOON	Police (A&M)
2	NO MORE TEARS	D. Summer/B. Streisand (Casablanca/CBS)
3	WHEN YOU'RE IN LOVE	Dr. Hook (Capitol)
4	CONFUSION	Electric Light Orchestra (Jet)
5	COMPLEX	Gary Numan (Beggars Banquet)
6	CRAZY LITTLE THING CALLED LOVE	Queen (EMI)
7	STILL	Commodores (Motown)
8	ONE STEP BEYOND	Madness (Stiff)
9	QUE SERA MI VIDA	Gibson Brothers (Island)
10	ETON RIFLES	Jam (Polydor)

10 ÉVVEL EZELŐTT

1	YOU'RE THE FIRST, THE LAST, MY EVERYTHING	Barry White (20th Century)
2	YOU AIN'T SEEN NOTHING YET	Bachman-Turner Overdrive (Mercury)
3	GONNA MAKE YOU A STAR	David Essex (CBS)
4	JUKE BOX JIVE	The Rubettes (Polydor)
5	TELL HIM	Hello (Bell)
6	OH YES! YOU'RE BEAUTIFUL	Gary Glitter (Bell)
7	MY BOY	Elvis Presley (RCA)
8	LONELY THIS CHRISTMAS	Mud (RAK)
9	GET DANCING	Discotex & The Sex-O-Letes (Chelsea)
10	LUCY IN THE SKY WITH DIAMONDS	Elton John (DJM)

20 ÉVVEL EZELŐTT

1	I FEEL FINE	Beatles (Parlophone)
2	LITTLE RED ROOSTER	Rolling Stones (Decca)
3	I'M GONNA BE STRONG	Gene Pitney (Stateside)
4	DOWNTOWN	Petula Clark (Pye)
5	WALK TALL	Val Doonican (Decca)
6	PRETTY PAPER	Roy Orbison (London)
7	ALL DAY AND ALL NIGHT	Kinks (Pye)
8	BABY LOVE	Supremes (Stateside)
9	I UNDERSTAND	Freddie And The Dreamers (Columbia)
10	I COULD EASILY FALL	Cliff Richard (Columbia)

FÜGGETLEN KIADÁSÚ LEMEZEK 45s

1	1	BLASPHEMOUS RUMOURS	Depeche Mode (Mute)	
2	10	NELLIE THE ELEPHANT	Toy Dolls (Volume)	
3	3	THE PRICE/1984	New Model Army (Abstract)	
4	11	RATS	Subhumans (Bluurg)	
5	5	UPSIDE DOWN	Jesus And Mary Chain (Creation)	
6	3	EST	Alien Sex Fiend (Anagram)	
7	4	I'M JUST A DOG	Meteors (Mad Pig)	
7	8	GREEN FIELDS OF FRANCE	The Men They Couldn't Hang (Demon)	
9	9	CALAMITY CRUSH	Foetus Art Terrorism (Some Bizzare)	
10	6	KANGAROO	This Mortal Coil (4AD)	
11	29	TO THE END OF THE EARTH	English Dogs (Rot)	
12	15	MARIMBA JIVE	Red Guitars (Red Rhino)	
13	28	DO THE CONGA	Black Lace (Flair)	
15	19	STRIKE	Enemy Within (Rough Trade)	
17	7	HOLOCAUST	Pauline Murray And The Storm (Polestar)	
16	17	NEVER AGAIN	Pete Shelley (Immaculate)	
17	(—)	LIFE'S A SCREAM	A Certain Ratio (Factory)	
18	22	HOLLOW EYES	Red Lorry, Yellow Lorry (Red Rhino)	
19	(—)	WORLD OF LIGHT	Ballam And The Angel (Red Rhino)	
20	14	TRASH OF THE TUBE EP	Four On 4 (Big Beat)	
21	12	BEWARE THE WEAKLING LINES	Yeah Yeah Noh (In Tape)	
22	26	WHEN THE OIL RUNS OUT/SUZI	Newtown Neurotics (No Wonder)	
23	13	CONSPIRACY	Play Dead (Clay)	
24	(—)	IT'S A HARD LIFE	Omega Tribe (Corpus Christy)	
25	16	MY BABY'S IN BLACK	Brilliant Corners (SS20)	
26	25	I BLOODBROTHER BE	Shock Headed Peters (et El)	
27	24	COCKTAIL CREDIBILITY	Action Pact (Fall Out)	
28	(—)	BLUE MONDAY	New Order (Factory)	
29	(—)	AMAZING ADVENTURES	Cult Maniax (Xntric Noise)	
30	(—)	BLOOD ON YOUR HANDS	Riot Clone (Riot Clone)	

LPs

1	1	HATFUL OF HOLLOW	The Smiths (Rough Trade)	
2	2	TREASURE	Cocteau Twins (4AD)	
3	4	IT'LL END IN TEARS	This Mortal Coil (4AD)	
4	3	NATURAL HISTORY	March Violets (Rebirth)	
5	5	SLOW TO FADE	Red Guitars (Self Drive)	
6	10	SOME GREAT REWARD	Depeche Mode (Mute)	
7	8	WE HATE YOU SOUTH AFRICAN BASTARDS	Microdisney (Rough Trade)	
8	14	ATOM DRUM BOP	Three Johns (Abstract)	
9	20	STAMPEDE	Meteors (Mad Pig)	
10	6	BULLSHIT DETECTOR III	Various (Crass)	
11	7	HOLE	Scraping Foetus Off The Wheel (Self Immolation)	
12	9	ACID BATH	Alien Sex Fiend (Anagram)	
13	11	BURNING OIL	Skeletal Family (Red Rhino)	
14	16	SMELL OF FEMALE	Cramps (Big Beat)	
15	17	CURSE OF THE HIGSONS	Higsons (Upright)	
16	12	VENGEANCE	New Model Army (Abstract)	
17	15	REVENGE OF THE KILLER PUSSIES	Various (Anagram)	
18	19	HEAD OVER HEELS	Cocteau Twins (4AD)	
19	21	WE ARE	Frank Chickens (Kaz)	
20	(—)	THIS IS HAWKWIND	Hawkwind (Flicknife)	
21	18	ALL PART OF GROWING UP	Lost Cherries (Fightback)	
22	23	SCANDAL IN BOHEMIA	Jazz Butcher (Glass)	
23	13	THE STRANGE IDOL PATTERN	Felt (Cherry Red)	
24	(—)	WITHOUT MERCY	Durutti Column (Factory)	
25	24	THE SMITHS	The Smiths (Rough Trade)	
26	25	SEX BEAT	Gun Club (Lolita)	
27	(—)	PAY IT BACK	Various (On-Un-Sound)	
28	(RE)	ROCKABILLY PSYCHOSIS	Various (Big Beat)	
29	22	SHORT, SHARP SHOCK	Chaos UK (Children Of The Revolution)	
30	28	ART AND ILLUSION	Twelfth Night (Music For Nations)	

REGGAE LPs

1	BARRINGTON LEVY MEETS FRANKIE PAUL	(Top Ranking)
2	JUST BE MY LADY	Frankie Paul (Joe Gibbs)
3	PASS THE TU SHENG PENG	Frankie Paul (Greensleeves)
4	ACROSS THE BORDER	Freddie McGregor (RAS)
5	PUMPIN' AIR	Dean Fraser (Island)
6	ONE IN A MILLION	Half Pint (Greensleeves)
7	STRANDED	Wailing Souls (Greensleeves)
8	REBEL SOULS	Aswad (Island)
9	LOVE'S GOT A HOLD ON ME	Dennis Brown (Joe Gibbs)
10	JUDGE NOT	Dennis Brown/Gregory Isaacs (Greensleeves)

Compiled by Sir Keith at Ital, 116 Stoke Newington High Street, N16

DAVID BOWIE
mint Byron

David Bowie új albumot jelentetett meg *Tonight* (Ma éjjel) címmel. Az LP-ről kimásolt kislemez, a *Blue Jean* reklámozására egy huszonkét perces videót készített, amelyben két szerepet játszik. Az egyik egy jelentéktelen, hétköznapi fiatalemberé, aki azzal próbálja elnyerni az imádott lány kegyét, hogy azt hazudja neki: ismeri Screaming Lord Byront, a nagy rocksztárt, és majd bemutatja neki. Screaming Lord Byron – Bowie másik szerepe – egy kábítószertől megzápult agyú, paranoiás rockbálvány karikatúrafigurája, akinek a nevét a hatvanas években az extravagáns dolgairól ismert énekes, Screaming Lord Such és a költő, Lord Byron nevéből gyúrták össze. A kettős szereppel Bowie folytatja image-váltásai sorát. A videót *Julian Temple* rendezte, aki *A nagy rock'n'roll svindli* című Sex Pistols-filmje óta az egyik leggyakrabban foglalkoztatott filmrendező.

A sztrájkoló bányászokért

A brit bányászok eddigi leghosszabb sztrájkja megsegítésére több koncertet rendeztek Angliában. A sztárok közül elsőként – még májusban – a *New Order* adott jótékony célú hangversenyt. A sztrájkalap feltöltésére szolgáló rendezvények közül kiemelkedett a *Nagy-Londoni Tanács* fesztiválja, olyan hírességek fellépésével, mint a *Damned*, a *Fall* vagy a *Spear Of Destiny*, valamint a *Royal Festival Hall* öt estén át tartó koncertsorozata, melynek főszereplője a *Wham* és a *Style Council* volt.

Sid Presley Experience

Aligha lehetne a rocktradíciók tiszteletlen tagadásával vádolni azt a négytagú londoni zenekart, amely a műfaj nagy halottjait idézi nevében. „Ha Sid Vicious, Elvis Presley és Jimi Hendrix figyelne ott fent – szerintünk ezt teszik –, úgy hisszük, helyeselnék, amit csinálunk" – nyilatkozta a zenekar egyik tagja, *Peter Coyne*. Tizenhat éves társa, *Kevin Murphy* pedig kamaszos öntudattal állította: „Egy ilyen névvel, mint a Sid Presley Experience, ugyebár, nem állhatunk elő ócska lemezekkel; nem úsznánk meg szárazon". A zenekar bemutatkozó kislemeze, a *Public Enemy Number One* (Első számú közellenség) mintegy ötezer példányban kelt el, és a független kislemezek listáján az első öt közé került. Hogy teljes legyen a nagy elődök emlékére tett tiszteletkör, a Sid Presley Experience repertoárjában szerepel John Lennon *Cold Turkey* című dala is. A kábítószerelvonás kínzó élményének megzenésített változatát koncertjeiken Sid Viciousnek ajánlják.

1984

Nemrég mutatták be *Richard Burton* utolsó filmjét. A George Orwell *1984* című regényéből készült színes angol filmet *Michael Radford* rendezte, zenéjét *Dave Stewart* és *Annie Lennox*, az elmúlt évek egyik legsikeresebb elektronikus popduója *(Eurythmics)* tagjai írták. Megjelent a film zenéje nagylemezen is, azonban nem teljesen azonos a moziban hallható zenével. „A filmen kissé visszafogtuk a zenét, hogy ne tereljük el a figyelmet ez erőteljes képekről, de az LP-n megmozgattuk a fantáziánkat, és próbáltuk megteremteni a film atmoszféráját. Az album zenéjéhez sok mindent hozzátettünk, hogy pótoljuk a hiányzó képeket" – nyilatkozták az alkotók, akik ízelítőül egy kislemezt is kiadtak, *Sexcrime* (Szexbűn) címmel.

A Shakti indiai turnéja

John McLaughlin, a virtuóz angol gitáros indiai zenészekkel alakított együttese, a Shakti több évi szünet után ismét összeállt egy indiai turné kedvéért. *T. H. Vinayavran* (ghatam), *Jakir Hussain* (tabla), *L. Shankar* (hegedű) és John McLaughlin Bombay, Goa, Madras és Bangalore városában lépett fel, telt ház előtt.

Fogyatkoznak az Elátkozottak

Újabb alapító tag vált ki az egyik legrégebbi angol punk zenekar, a *Damned* kötelékéből. *Captain Sensible*, aki 1976-ban basszusgitáron kezdett, majd az együttes első feloszlását és újraegyesülését követően szólógitárossá lépett elő, hivatalosan megszűnt Elátkozottnak lenni. Lélekben azonban alighanem továbbra is az marad, s alkalmanként együttműködik régi társaival. „Ötven fontba lefogadom bárkivel, hogy a Damned koncertet fog adni 1990-ben, ha Ronald Reagan élni hagy bennünket" – nyilatkozta az Érzelmes Kapitány, akit nemrégen a magyar tévénézők is láthattak az 1983-as cannes-i MIDEM fesztiválról készült összeállításban: saját diszkó-punk dalával eleven csattanóként került a műsor végére. Captain Sensible távozásával már csak *Dave Vanian* énekes és *Rat Scabies* dobos képviseli az alapítókat a Damnedben.

Éneklő babák

Chöre und Soli (Kórusok és szólók) címmel nyolc lemezen jelentette meg legújabb szerzeményeit a *Tödliche Doris* nevű nyugat-berlini zenekar. Mivel a lemezek átmérője öt centiméter, egy beszélő baba hangdoboza szükséges a megszólaltatásukhoz. A mindössze ezer példányban kiadott műalkotás: egy játékbaba és egy lejátszódoboz, mely a háború előtti német – csak egyetlen, a hivatalos propagandát recsegő adó vételére alkalmas – rádiókészülékére emlékeztet. A lemezek mindegyikén húsz másodpercnyi ének – kórus vagy szóló – hallható.

Kuti nem hagyhatta el Nigériát

Nehezen indult Nigéria egyik leghíresebb és legnépszerűbb popzenésze, *Fela Anikulapo Kuti* első amerikai turnéja. Az amerikai nagykövetség kétszer is visszautasította Fela vízumkérelmét. Harmadszorra végre megkapta a beutazási engedélyt, amikor azonban Lagosban feleségeivel, fiaival, lányaival és muzsikusaival repülőre akart szállni, a vámosok visszatartották. A népes família és a zenekar már teljes létszámban a gépen ült, amikor a törzsfőnök-sztárt megmotozták, s mivel állítólag 1600 fontot akart kicsempészni az országból, elvették az útlevelét. Ha már nem utazhatott, tartott egy sajtóértekezletet. Ez már sok volt a nigériai vezetésnek; börtönbe csukták, a kormány becsmérlése címén. A főnök azonban utasította a „családot": repüljenek el, s kezdjék el nélküle a turnét. Így is történt. Kívánalmai szerint legidősebb fia, Femi lépett a helyébe, aki a zenekar szószólójaként a következőket mondta a Hollywood Bowl közönségének: „A zene nem szórakoztatás, a zene politika. Annak kell lennie. A mi zenénket hallgatva Fela hangját hallhatják." Lapzártakor még nem volt róla hírünk: Fela végül megérkezett-e Amerikába.

Mester és tanítványa egy hajóban

Som Lajos és *Pataky* Attila együtt eveznek be januárban a Hanglemezgyár stúdiójába. Ha minden sikerül, márciusra elkészül első közös lemezük. Lapzártáig még nem dőlt el, hogy milyen névvel fogják jegyezni azt az együttest, melyben a mester és tanítványa alkotótársak lesznek. A névadó nem várathat magára sokáig, már csak azért sem, mert úgy hírlik, hogy április elején ők nyitják koncertjükkel a városligeti Petőfi Csarnokot.

Rossz vér – jó hangulat

November 9-én este a Corvin mozi rock-, pontosabban blues-fészekké alakult. Itt tartották meg Deák „Bill" Gyula *„Rossz vér"* című albumának élő bemutatóját. „Anyám nem kapott virágot" – énekelte Bill, annál inkább kapott ő a HBB tagjaitól. Meglepetés a közönségnek is jutott: a lemezen is közreműködő *Fogarassy* Jánoson kívül *Presser* Gábor játékát is élvezhette. Új szín és új hang volt a színpadon a vendég tini-énekesnő, *Rojkovich Zsuzsa*. A műsorban a Bill-lemez dalain kívül a régebbi sikereket és a HBB *Vadászat* című kettős albumának dalait is hallhattuk.

SLAMO főszerepben

Az „egykori" Edda Művek zeneszerzője, szövegírója, hangszerelője, zenei rendezője főszerepre készül. Egy önálló albumot kitevő zeneanyagot nyújtott be a Hanglemezgyárnak. A mintegy 13 szám közül csupán egy instrumentális, a többit Slamovits énekli. A fenti szerepeken kívül szinte mindent ő vállal, csaknem valamennyi hangszert saját maga szólaltatja meg. Egyik-másik számban indiai hangszerek is hallhatók lesznek.

Mikor lesz újra Beatrice-koncert?

Elterjedt a hír, hogy a „Minden idők legjobb magyar rockzenekara" alias Beatrice együttes „nosztalgia" koncertsorozatot kezd. A két első fellépés – a Budai Ifjúsági Park egyik zárókoncertjén, illetve a Népstadion-kertben – lezajlott. A Népstadion-kerti koncert azonban úgy látszik, újra felkavarta a kedélyeket, mert a további tervezett budapesti koncertek elmaradtak. A Rocklegenda sorozatban Beatrice lemezt is várnak a rajongók. Se koncert, se lemez?

***A 180-as csoport kezdeményezésére* PLÁNUM '84 címmel nemzetközi művészeti fesztivált rendeztek november 9-e és 14-e között az Almássy téren. (Ezen lépett fel a jazzrovatunkban szereplő J. Stivin is.) A fesztiválról a következő számunkban számolunk be.**

POLIFON

Lehet Nálunk Hirdetni!

Persze csak röviden. Ha valaki valamit keres, cserél, remél, írja meg néhány tömör sorban postacímünkre.

Pl.: Rem. vesztett zkr. opt. koncepc. keres. „Hurrá!" jeligére a POLIFON postacímére.

AZ EURÓPA KIADÓ utolsó utáni koncertje

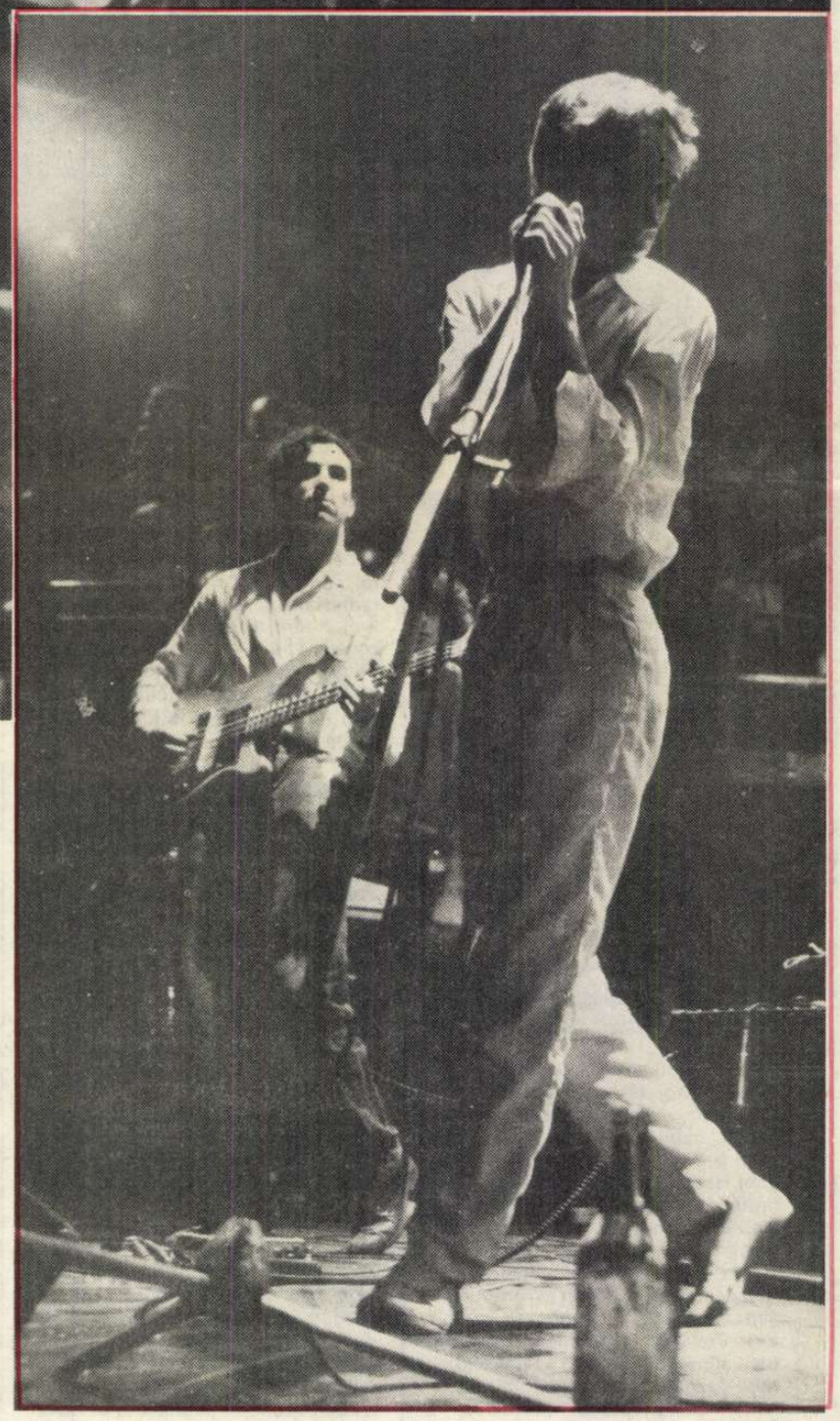

Zavarban vagyok; adva van egy zenekar, amely gyakorlatilag már megszűntnek tekinthető, s még mindig nem tudom, hogyan kellene írni róla. A budapesti kevesek szemével nézzem-e, akik még hallhatták az utolsó *URH*-koncertet, akik pontosan követni tudták a tagcseréket, a saját *Európa Kiadó*-hang megtalálását, mert bejutottak a Bercsényi-klubba? Vagy kezdjek bele, kimondatlanul is azt sugallva, hogy illene ismerni az előzményeket, hiszen az Európa Kiadó – hiába nem vett tudomást róla tévé, rádió, lemezgyár – nagy zenekar (volt)? Vagy azokra a vidéki srácokra gondoljak, akik – ha ott lehettek volna a fellépéseken – esetleg ezt a nevet írják zászlójukra, de így csak tanácstalanul a haverjukat kérdezgették: kik ezek, hogy a Popmeccs szakmai szavazásán kétszer is az év ígéretei lehettek? Szükséges vagy fölösleges *Chris Bohnt*, a New Musical Express újságíróját idézznem, aki az általa hallott legjobb kelet-európai újhullámos együttesnek nevezte az Európa-Kiadó elődjét, az URH-t?

No, de elég a kérdésekből és a sanda érzelmekből. Végül is a tényeket nem tudom megváltoztatni; a zenekar megszűnt, mielőtt akár csak halvány esélye is lett volna arra, hogy zenéjével kitörhessen a budapesti klubok zártságából. Utolsó utáni koncertjét is úgy adta, hogy a filmesek segítségére szorult; a Jégszínházat a Filmgyár bérelte ki, s a koncert csak egy helyszín lesz Sós Mária játékfilmjében. Menyhárt Jenő előre kijelentette, hogy csak a sors és a MAFILM szeszélye alapján játszanak együtt; kihasználják ugyan a kínálkozó lehetőséget, de az együttes már nem létezik.

A közönség mindenesetre nem így vélekedett. November 11-én és 12-én is megtöltötte a nézőteret. Ha jól becsültem meg, körülbelül 900–1000 ülőhely lehetett, de mindkét este jóval többen nézték végig a műsort. Jó bulinak ígérkezett – a Jégszínházra csak egy Népstadion körüli akadályverseny után lehetett rátalálni, a jegyek nagy része elővételben elfogyott, a bejáratnál óriási tömeg gyűrődött, egyezkedés a rendezőkkel, hosszú sor a W. C. csapóablaka előtt.

Amikor a filmbeli *Városi Bújócska* nevű csoport zenélni kezdett, már nem lehetett ülőhelyet találni. Laza, kissé darabos jazzt játszottak; lassan elült a csatazaj, sikerült legyőzniük a közönség zsongását. Dörner György második fuvolaszólója már tapsot is kapott. Utánuk a *Szex-epil* lépett színpadra. A három gitár-dob-ének-ütők-billentyűs-szaxofon felállású együttes a diákklubokban oly sokszor hallható depresszsiós new wave-et játszotta – az átlagosnál nem jobban, nem rosszabbul. Néha felidéztek egy-egy külföldi előképet, a *Public Image LTD-t* vagy még inkább a *Bauhaust*, de azt a minimalrockot nyújtották, amihez egy fiatal amatőr csoport zenei tudása, invenciója elég. Mármár elkönyveltem őket „tizenkilenc, avagy egy híján húsz" előzenekarnak, amikor műsoruk végén néhány eredetibb és nem a kötelező szorongásban fogant szerzeménnyel javítottak az összbenyomáson.

A szünetben azon tűnődtem, vajon miért volt ez rosszabb, mint mondjuk az Európa Kiadó. A hangszeres tudásban, szuverén gondolatokban volna a többlet? Vagy az Európa Kiadó már „bejáratott" élmény? Vagy mert az a menő? Nehéz válaszolni, de ahogy megszólalt a várva várt együttes, kézenfekvő volt a különbség. Amit ők csináltak, egyszerűen lejött a színpadról, élt, mivel mindenki számára magától értetődő volt, hogy ennek éppen így kell hangzania. Az Európa Kiadó mindig is kettős élményt nyújtott: egyrészt meglepett a zene születésének misztériumával, másrészt valami olyat sikerült kifejezniük, amit leírni nem, csak zenében lehet kifejezni: a rock and roll érzést. Ha az Európa Kiadó értékteremtésének legfontosabb elemeit akarom meghatározni, triviális jelzőket kell használnom. Spontán, eredeti, természetes: semmitmondó szavak ezek. Holott ilyen egyszerű a „titok". Nem akartak befutók lenni, nem akartak divatosak vagy modernek lenni; egyszerűen ki akarták fejezni magukat a zene segítségével, méghozzá úgy, hogy mindig egyéniségükhöz keresték a megoldási formákat, és nem fordítva.

S még valami, ami a nyolcvanas évek új rockján belül is egyénivé tette őket: a mindenen átütő érzelem. Persze, minden őszinte zene érzelmi indíttatású. Az övék azonban szembetűnően ilyen. Sokszor a szövegeik is csak játszanak a szinte már kötelezővé váló gondolatisággal, mindent a zenei kifejezésre hagyva. Túláradó emocionalitásuk engem sokszor az ötvenes évek szentségtörő rock and rolljára emlékeztetett, s talán meglepő, de ezért – minden ellenkező zenei és egyéb érv dacára – a kevés *igazi* rock and roll együttes egyikének tartom az Európa Kiadót.

Idő kellett azonban ahhoz, hogy ott, a Jégszínházban a második-harmadik szám után tudatosodjon: amit hallunk, az már nem az az Európa Kiadó, ami egykor volt. Jogossá vált Menyhárt Jenő korábbi figyelmeztetése, most csak újra összeálltak a régi számokat játszani, de a zenekar már tényleg nem létezik. Mindenki ott volt ugyan a színpadon: *Menyhárt Jenő* ének, gitár; *Dénes József* gitár; *Gasner János* gitár; *Kiss László* basszusgitár; *Másik János* billentyűsök; *Magyar Péter* dob; *Joe Dissou* ének; *Vető János* trombita. Az utolsó időszak dalait játszották – valami mégis hiányzott. Mintha egy olyan Greatest Hits lemezt hallanánk, amit különböző koncertek-albumok darabjaiból állítottak össze, s így a más-más időben, eltérő körülmények között, eltérő koncepció alapján született dalok egyszerű sorozattá soványodnak; egykori aktualitásuk, gyújtó erejük semmivé foszlik. Látszatra minden rendben volt: a zenészek nem küzdöttek hangszereikkel, ötleteiket is sokkal gazdagabban töltötték ki, mint az induláskor, valami mégis akadályozta a teljes feloldódást. Kilúgozottabbnak hatottak a régi számok. Nehéz volt elfogadni, hogy a mindig kísérletező Európa Kiadó most csak a múlt felé fordul, mintha nosztalgiázna. Félreértés ne essék: a koncert élvezetes volt, a közönség is tapsolt – de mégis maradt hiányérzet bennünk. Egy utolsó utáni koncertnél ugyanis jobb egy első utáni.

Torma Tamás

DER PLAN

Kurt, Moritz und Frank

1 óra az evolúcióról

Düsseldorf, a Ruhr-vidék egyik nagy iparvárosa az új német popzene talán legjelentősebb központja lett a hetvenes és a nyolcvanas évek fordulóján, amikor példátlanul felpezsdült a város zenei élete. Ma már legendás hírű együttesek születtek szinte egyik pillanatról a másikra, koncerteztek, csináltak néhány lemezt, átalakultak, elköltöztek, megszűntek – de bármi lett is a sorsuk, Düsseldorf a neue deutsche Welle történetének fontos helyszíne maradt.

Eins

Male, Mittagspause, Croox, KFC, ZK (ez utóbbi tagjaiból verbuválódott az 1983-ban Budapesten járt *Toten Hosen*), *DAF, Der Plan, Die Fehlfarben, Die Krupps* – vajon miért éppen Düsseldorf? Talán azért, mert a *Kraftwerk* precíziós gépezete is itt működik?

– Voltak más központok is, mint például Hamburg vagy Nyugat-Berlin, de – nem tudnám pontosan megmondani, miért – mégis *Düsseldorf* lett *az* a hely – gondolkodik hangosan *Moritz Rr*, a mindmáig aktív és egységes *Der Plan* tagja az együttes budapesti bemutatkozása után. – Nem annyira a Kraftwerkkel van ez összefüggésben. Az első lökést a punktól kapták ezek a zenekarok. Olyan volt ez, mint amire évek óta vársz, és egyszer csak megjelenik. Napokon belül teljesen megváltoztak az emberek, kicserélték a ruhatárukat, zenélni kezdtek. Mintha valami kis kulturális forradalom zajlott volna. És tudod, az itt a lényeg, hogy a korábbi mozgalmakkal szemben ez nemcsak az angolok és amerikaiak mozgalma volt, hanem kezdettől fogva rátalált a német kifejezési formára. A zenekarok németül énekeltek, és nem érték be azzal, hogy a külföldieket utánozzák.

– Aztán teltek az évek, s akik ebbe a körbe tartoztak, külön útra tértek.

– Igen. Természetesen a punk a „No Future" ideológiájával nem az örökkévalóságra termett. Idővel kezdett lehangolóvá válni. Eleinte valóban hittek az emberek a „No Future" jelszóban, de ez előtt nem volt perspektíva, így aztán ismét teret kellett kapniuk a szórakoztató, vidám dolgoknak. A punkot az új német „schláger"-hullám követte, ami ha lehet, még inkább a régi német hagyományokra épült.

– És nagyon kommersz, sekélyes hangzáshoz vezetett.

– Kommersz, kommersz, mi az, hogy kommersz? Nagyon populáris, nagyon népszerű lett, ami jó, de aztán pár év alatt az új német „schláger"-nek is befellegzett. Állandóan változik a helyzet.

Zwei

Hát igen, mostanában *Nena* a menő, aki éppúgy nemzetközi stílust képvisel, mint mondjuk Helen Schneider, de nem panaszkodhatnak a *Twins* tinipopper duó tagjai sem, akiket majd' szétszedtek a kamaszlányok a Budapest Sportcsarnokban, az SOS Gyermekfaluért adott jótékony gálaesten, míg az egyik legeredetibb mai német zenekar, a hamburgi *Palais Schaumburg* fellépését ugyanitt közöny kísérte.

Ezúttal azonban nem a Sportcsarnok arénája a helyszín, hanem a Közgazdasági Egyetem Ráday utcai kollégiumának pinceklubja. Három nappal azután, hogy fellépési engedély hiányában elmaradt a Bercsényi kollégiumban a nyugat-berlini *Tödliche Doris* koncertje, itt az újabb nagy esemény: a *Plan*.

Moritz és két társa, *Frank Fenstermacher*, aki régebben a *Fehlfarben* basszusgitárosaként is duplázott, és *Kurt Dahlke*, aki *Pyrolator* néven szintetizátoros tájképeket rögzít lemezre *(Inland; Ausland; Wunder land)*, egy viharvert, öreg Opel kombival érkezett Budapestre. Mindaz, amire az előadáshoz szükségük volt, elfért a csomagtérben. Hangszereket nem hoztak magukkal, csak saját készítésű színpadi kellékeket.

A tervszerű trió színre lépését azonban ki kellett böjtölni. Az év egyik kellemes felfedezettjének, a *Sex-E-Pil*-nek kellett *volna* kezdenie az estét, ám ehelyett az *Embersport* nem nyilvánosság elé való gitározgatással múlatta az időt és tette próbára a közönség türelmét. Következett *volna* a *Garancia Reklámzenekar*, de mint kiderült, ez a magyar „underground supergroup" csak plakáton létezik, s egyetlen, bevallott célja most és a jövőben is propagandát csinálni a *valóban* szereplő külföldi vendégeknek.

Szünet. Elsötétül a terem, majd végre megszólalnak a *Plan* jellegzetes elektronikus hangjai, a reflektorok megvilágítják a színpadot, ahol – mint Shakespeare *Macbeth*-jében az erdő – megmozdulnak és lassan a nézők felé közelítenek a festett sziklafalak. Új szám, új jelenet: a sziklák mögül három, ősnövénynek öltözött Muppet Show-szerű figura cammog elő. Topogva táncolnak, egyikük jókedvűen tangóharmonikázik ágas-bogas kezeivel (a hangszer természetesen papírmaséból készült). Miközben jó néhány rétegnyi jelmezt és maszkot hámoznak le magukról, fokozatosan hallá, majd emberré alakulnak: a felvételről szóló, szintetikus, de nem embertelenné sterilizált zenére előadják az evolúciót – egészen addig a fázisig, mikor a technikai fejlődés már az élővilág létét fenyegeti. Három clown játszik a színpadon.

Nem tudom, másra hogyan hatott a produkció, de nekem – mikor éppen nem fényképeztem – egyre csak mosolyognom kellett. Gyanítom, sokakat bosszantott, hogy „igazi" koncert helyett pantomimot, élő bábszínházat kaptak, pedig nem is számíthattak másra, hiszen a *Plan* tagjai csak a kezdet kezdetén szólaltattak meg hangszereket a színpadon.

Drei

– Hamar tisztáztuk magunkban: nem az a célunk, hogy megmutassuk az embereknek: tudunk bánni a hangszerekkel – magyarázza Moritz. – Minket nem érdekel az ilyesféle „üzenet". Soha nem akartunk olyanok lenni, mint egy hétköznapi rockzenekar, divatos ruhákba öltözni, egyik számot ledarálni a másik után, és ezzel kész. Mi arra használjuk a színpadot, hogy látványba foglaljunk bizonyos eseményeket. A stúdióban egyébként is sokkal jobb és kidolgozottabb zenét tudunk előállítani.

– Hányszor léptetek fel ezzel a műsorral?

– Ezúttal utoljára, összesen körülbelül tizenkétszer, ami a *Plan* mércéjéhez képest elég sok.

– Most, hogy előadtátok az ember fejlődését, mondanál valamit a *Plan* zenéjének fejlődéséről?

– Amikor kezdtünk, teljesen dilettánsok voltunk; nem érdekelt az üzlet, eszünkbe sem jutott, hogy a zenéből éljünk, csak a magunk szórakoztatására játszottunk. De a kedvező visszajelzések és lemezajánlatok miatt kezdtük komolyabban venni a dolgot, eldöntöttük, mit akarunk, és egy jó ideig zenénk tökéletesítésével foglalkoztunk. Hallgathatóbb zenét akartunk csinálni, de olyat, ami a mi kultúránkból, Közép-Európából fakad.

– A hagyománytudat miatt lengettétek a színpadon a nyuagtnémet, az osztrák és a magyar zászlót?

– Igen. Ausztriának, Magyarországnak és Németországnak közös hagyományai vannak, a kultúra közössége köti össze őket, és mi ezeket a tradíciókat használjuk fel. Sokféle zene maradt ránk a múltból a rock and rollon kívül is, amelyeket csak modernizálni kell, s érdekesek lehetnek a világ többi részében is. A mi országaink zenekarai gyakran elfelejtik, hogy az angol és amerikai együttesek utánzása az angol, amerikai vagy bármely más országbeli közönség számára nem túl csábító. Sokkal érdekesebb megtalálni a saját zenénket, és azzal kiállni a világ elé.

Japánban például, ahová egy nyugatnémet kulturális rendezvénysorozat keretében hívták meg őket (a Ráday klubban vetített videó tanúsága szerint) a *Plan* játékossága telibe találta a közönség szívét. Kurt, Frank és Moritz valóban szeretetre méltó clownok a színpadon, de az üzleti ügyeket nem bohóckodják el – ha nem így lenne, aligha sikerült volna esztendőkön át életben tartaniuk saját kis lemezcégüket, miközben a hasonló független vállalkozások többsége az NSZK-ban tönkrement vagy a nagyhalak zsákmánya lett. Az *Ata Tak* azonban – a név úgy keletkezett, hogy az *Art Attack* kifejezésből lecsippentettek néhány betűt – továbbra is állja a sarat: a *Plan* és a *Pyrolator* lemezeinek kiadása és terjesztése mellett másoknak is lehetőséget ad a megjelenésre. A legjobb példa erre a cég két – igaz, évekkel ezelőtti – gyűjteményes albuma: az egyiken düsseldorfi és környékbeli együttesek karácsonyi hangulatú dalai kaptak helyet, a másikon pedig, planétánk tizenöt országa egy-egy zenekarának felvétele szerepelt (Ecuadortól Csehszlovákiáig, Iránról Japánig). Hazánkat a *Halottkémek* vágtázása képviselte.

Szőnyei Tamás

FELHASZNÁLNI A FRUSZTRÁCIÓT (A *SKELETON CREW* SIKERE BUDAPESTEN)

– Anglia a hazám, de amióta zenélek, nagyon nehezen találok ott munkát. Az utóbbi hat-hét évben jó, ha öt koncertet adtam otthon. Nagyon sajnálom, hogy így van, de nem sokat tehetek ez ellen – mondja *Fred Frith* inkább beletörődő, mint panaszos hangon, egy nappal budapesti fellépése után, egy nappal Ausztriába való elutazása előtt. – Szívesen játszanék Angliában, de nincs, aki megszervezze. A sajtó teljesen közömbös az irányunkban, s nem valószínű, hogy ezen változtatna, és próbálná felkelteni az érdeklődést irántunk, mert inkább új divatok teremtésével foglalkozik, az hozza a nagy példányszámot és bevételt. Ami az angol újságírókat illeti, szerintem azt sem tudják, hogy Tom a világon van, rólam meg azt hiszik, valami öreg hippi vagyok, aki már öt éve meghalt.

Társa önironikus szavait hallva az amerikai *Tom Cora* elvigyorodik:

– Én nem egészen így fogalmaznék, de amit Angliáról mond, az tény, egyetértek vele.

Fred és Tom a *Skeleton Crew* két tagja – pontosabban ők ketten a Skeleton Crew. A félreértések elkerülése végett megjegyzendő: ne higgyünk a szótárnak, ez az angol kifejezés nem a csontvázzá soványodott munkaszolgálatosokra felvigyázó keretlegényeket jelenti, s ily módon nem is tartozik a fasiszta image-dzsel flörtölő brit rockjelenségek sorába.

– Sokkal régibb kifejezés ez – magyarázza Fred, aki meghökkent a szótár állításán. – A tengerhajózásból ered, és azt az erősen csökkentett létszámú legénységet jelenti, amely megfeszített munkával még el tudja vezetni a hajót.

Ilyen értelemben nem is választhatott volna találóbb nevet a duó. A Budapesti Műszaki Egyetem Bercsényi kollégiumában adott koncertjük egészen másképp hatott, ha az ember lehunyta a szemét, és csak a zenét hallgatta, mint ha nézte is, mi történik a színpadon. Különleges látvány volt, amint a hangszerekkel körülbástyázott két zenész pillanatnyi pihenő nélkül váltogatta az instrumentumokat, s egyszerre három hangszeren játszottak – fejenként. Kezükben gitár, hegedű, mandolin, cselló, basszusgitár, különböző dobverők, lábuk a dob és a cintányér pedálján, s a kezük ügyében volt még két szintetizátor és egy kazettás magnó is. A feszes hangszerelési koreográfia láttán a muzsika lassabb, nyugodtabb részei is tempósabbnak tűntek, a valóban gyors periódusok pedig expressz sebességűnek.

Semmi kétség, a kéttagú „csontvázlegénység" legalább öt ember helyett dolgozott, de mi szükség van erre? Mi ennek az értelme, s főleg: nem megy-e mindez a minőség rovására, nem állít-e akadályt a még gazdagabb hangzás elé?

– Szeretjük a hajtást – feleli tömören Fred.

– Ez is része a kihívásnak, amit számunkra ez a zenekar jelent – teszi hozzá Tom.

– De ez csak a színpadra vonatkozik – folytatja Fred –, a stúdióban ostobaság lenne ugyanezt reprodukálni, hiszen ott minden hangszert külön-külön föl lehet venni. A koncert és a lemez közötti különbség csak technikai jellegű; nem hiszem, hogy hallani is lehet.

A Skeleton Crew legújabb nagylemezét a *Recommended Records* nevű nyugatnémet cég jelentette meg, mostani európai turnéjukat pedig *Daniel Waldner*, a svájci Recommended Records mindenese szervezte. Recommended Records (Ajánlott Lemezek) néven először Londonban szerveződött egy kis, független hanglemeztársaság, majd később Európa több országában létrejöttek szervezetileg önálló, de szorosan együttműködő és azonos művészetpolitikai elveket valló, éppen ezért közös nevet viselő társvállalataik.

Az ősszel hat koncertet adott Magyarországon a svájci *Debile Menthol*, amelynek lemezeit szintén a Rec. Rec. adja ki, s amelynek tagjai az őket ért zenei hatások között elsőként egy furcsa nevű angol zenekart említettek: Henry Cow – Tehén Henry (esetleg: Henry, a tehén).

A Henry Cow vezéralakja Fred Frith volt. A cambridge-i egyetemen 1968-ban alakult együttesről azt írja a *New Musical Express* rocklexikonja, hogy üzletellenes, baloldali nézeteik kezdetben távol tartották őket a rockipar főáramától, s 1971-ig, Londonba érkezésükig viszonylag kevesen ismerték őket. Szigorúan tartották magukat ahhoz az elvhez, hogy csak alacsony belépti díjas, kisméretű helyeken szerepelnek – közönségük sem volt túl nagy, de annál lelkesebb. Első nagylemezüket 1973-ban jelentette meg a *Virgin Records*, akkoriban a leginkább avantgarde-pártoló angol hanglemezvállalat, amelyet azonban néhány évvel később Fred Frith könnyű szívvel hagyott ott.

– A Virgin mindig sok pénzt akart keresni. Az emberek idealistának képzelték a céget, de ebből csak annyi volt igaz, hogy eleinte olyan zenéből próbáltak pénzt csinálni, amelyet ők maguk kedveltek. Amint rájöttek, hogy ez nem megy, olyan zenekarokat kezdtek szerződtetni, amelyekből meg lehet gazdagodni. Mi az első eresztéshez tartoztunk, s miután felismerték, hogy rajtunk nem fognak sokat keresni, egyre több konfliktusba kerültünk velük. Végül is az ügyvédünk elintézte, hogy elengedjenek bennünket; azt használta ki, hogy a Virgin megszegte a velünk kötött szerződés egyik pontját.

A Henry Cow történetéhez tartozik, hogy Európában együtt turnéztak *Captain Beefheart*tal, s a kontinensen még a hazainál is hűségesebb rajongókra találtak, akik a zenekar 1978-as feloszlása után is kitartottak Fred Frith mellett.

Fred – akinek fivére, *Simon* írta a *Rock szociológiája* című, magyarra még nem fordított alapkönyvet – a legelismertebb gitárosok egyike. Nem véletlen, hogy 1974-ben egy tízrészes cikksorozatot rendelt tőle az N.M.E. a gitározás technikájáról.

Ötéves korában tanult meg hegedülni, s mint Budapesten elmondta, az azóta eltelt harminc év alatt nagyon sokféle zenével találkozott.

– Tom története is hasonló. Mindketten sokfélét hallgattunk, és amikor játszunk, szeretjük összehozni ezeket a dolgokat. Rám például igen nagy hatással volt a magyar és a bolgár zene.

A Skeleton Crew budapesti koncertjének közönsége meg is győződhetett erről, mert a két zenész – főleg a ráadásban – szinte táncházi muzsikát húzott a fülekbe, olyan sikerrel, hogy egyszerűen nem akarták leengedni őket a színpadról. – Nyugaton gyakran inzultusként fogadja a a közönség a népi motívumokat; úgy érzik, ez valami nagyon avantgarde, túlságosan intellektuális dolog. Kelet-Európában éppen ellenkezőleg, nagyon kedvelik ezeket a részeket – mondja Fred, nyilván okkal, hiszen az NDK, Lengyelország és Csehszlovákia után jutott el hazánkba.

Bár a hallgatóság a folkelemekre reagált a legélénkebben, a Skeleton Crew zenéjében legalább ilyen súllyal volt jelen a hagyományos rock, a jazz és a kortárs komoly zene szelleme is – a népi hegedű nem zárja ki *Cage*-t és *Stockhausen*t. – Ez volt az egész turné eddigi legjobb koncertje – szögezi le Fred, és el kell hinni neki, mert a szervezésben tapasztalt fejetlenség miatti mérgét sem a fellépés estéjén, sem másnapi beszélgetésünkkor nem rejtette véka alá. (Eredetileg két koncertről volt szó, aztán úgy nézett ki, hogy mindkettő elmarad, végül kiderült: mégis lesz egy koncert, amihez viszont a szükséges felszerelés egy része csak az utolsó pillanatban érkezett meg.)

– Egyáltalán nem azt várjuk el, hogy sztárként bánjanak velünk, de azt igen, hogy minden részletre ügyeljenek, és teremtsék meg minden feltételét annak, hogy jó koncertet adhassunk. Nem vagyunk kívánciak az olyan kifogásokra, hogy ez Kelet-Európa, hogy itt így mennek a dolgok, hogy ebbe bele kell törődni. Mindenki ezzel a szöveggel jött, és mindenki mást hibáztatott. Ez nem tartozik ránk, mi zenélni jöttünk. De az összes idegeskedés ellenére sem bántam meg, hogy ellátogattunk ide, mert ez volt az egész keleti turné eddigi legjobb koncertje. Sokat tanultam belőle. A koncertet megelőző egész napos feszültség jó irányba befolyásolta az előadást. Beszélgettünk erről egymás között, és oda lyukadtunk ki, hogy meg kell tanulni pozitív módon felhasználni a frusztrációt. Rossz idegállapotban voltam a koncert előtt, s ezért előadói szinten még többet adtam ki magamból. Jól játszottunk, de nem jobban, mint máskor, mégis volt valami, ami nem jön létre minden alkalommal. Ezt a megfogalmazhatatlan dolgot kell újra megtalálnunk és továbbfejlesztenünk a jövőben.

(Sz. T).

KEMÉNY, DE FRISS NÁPOLYI ROCK (BEMUTATKOZOTT A *BISCA*)

– Szerinted van valami speciálisan olasz jellegzetessége a zenéteknek? – kérdem *Giancarlo Corettit*ől, a *Bisca* gitárosától, alig egy órával zenekara első magyarországi fellépése után. Őszintén szólva meglepne, ha igenlő választ adna, mert *SDS 1984* című nagylemezük és az itt látott koncertjük igencsak különbözött attól, amit eddig az olasz könnyűzenészektől megszokhattunk: semmi Adriano Celentano-féle jópofa vagányság, semmi Domenico Modugno-féle könnyfakasztó szentimentalizmus vagy a Ricchi e Poveri-féle szolid, dallamos slágerzene. A Bisca előadásának elsöprő energiája elfeledtette az efféle előképeket, s csak az öt zenész temperamentuma utalt arra, hogy itt valami „déli dologról" van szó.

– Mi magunk vagyunk a jellegzetesség – feleli Giancarlo. Olaszok vagyunk; szerintem ez több, mint elég. Az már nem az én gondom, hogy olaszos-e, amit csinálunk vagy sem. Egyébként sok számunknak olasz szövege van.

– Fontos, hogy otthon olaszul énekeljetek?

– Nem nagyon. Meg különben is, főleg hangzásként, ritmikus eszközként használjuk az éneket, mint bármelyik hangszert. Nem kell feltétlenül megérteni a szavakat.

– Hogyan döntitek el, hogy melyik szám melyik részét énekeljétek olaszul s melyiket angolul?

– Ez csak úgy jön magától. Nem ülünk le tanácskozni, hogy ezt eldöntsük. Játszani kezdünk, és kialakul. Vannak német és spanyol szövegeink is. Attól függően használjuk az egyes nyelveket, hogy mit akarunk elmondani.

Giancarlóval angolul beszélgetünk, ő a Bisca megalakulása előtt egy ideig Londonban tanult zenét. 1981. március 31-én, az első nápolyi rockfesztiválon lépett először a nyilvánosság elé az együttes, melynek tagjai korábban különféle műfajokban játszottak, s ez a sokféleség mindmáig érződik a *Bisca* muzsikáján. A jazz-rockhoz áll legközelebb ez a zene, de – elsősorban a basszusgitár kiemelkedő szerepének következtében – tagadhatatlanul jelen van a punk is, a ritmikára pedig a funk és helyenként a reggae gyakorolt hatást.

Két lemezt adtak ki eddig; egy ötszámos maxi single-t és egy LP-t; az elsőt egy firenzei, a másodikat egy kis nápolyi független cég jelentette meg. Giancarlo szerint a nagyvállalatok elkerülése garancia rá, hogy teljesen önállóan dönthessenek minden kérdésben – a zeneszerzéstől kezdve a csomagolásig.

– Találni kell egy céget, amely lehetővé teszi, hogy az ember azt csinálja, amit akar. Ehhez az szükséges, hogy az övé legyen a befektetett pénz legnagyobb része, s nálunk ez a helyzet. Mert ha valaki pénzt ad, az kapni is akar valamit cserébe.

A Bisca lemezei általában háromezer példány körül kelnek el, ami a platinalemezek százezreihez képest semmiségnek nevezhető, de ezt a törpe tábort sem lehet nem létezőnek tekinteni. Van igény erre a zenére is, Olaszországban és külföldön egyaránt. Elég gyakran kelnek útra a *Bisca* tagjai; többször jártak már Svájcban, Franciaországban és Ausztriában, s ezúttal egy osztrák turné előtti látogattak el hazánkba.

Eredetileg két koncertet kellett volna adniuk Budapesten, de egyikük betegsége miatt az első elmaradt, a másodikat pedig áttelepítették Pomázra, ahol – érthető módon – a vártnál kevesebb néző gyűlt össze.

Kissé zavarba ejtő látvány volt, amint a színpadon az öt zenész majd szétrobbant, olyan lendülettel vetette magát a játékba, míg a közönség szinte mozdulatlanul ült a helyén, és csak a számok közötti udvarias tapssal jelezte jelenlétét. Azután egyszer csak felforrósodott a hangulat. Két srác lépett a széksorok és a dobogó közti tágas területre, s mint az erejüket próbálgató ifjú szarvasbikák, párviadalba kezdtek a zene ritmusára. Lassan kerülgették egymást, felmérték az ütő- és rúgótávolságot, összeugrottak, majd szétváltak megint. Hamarosan bikaborjak tucatja tusakodott a tisztáson, s bizony, a játékból mért ütések némelyike talált is. Több se kellett a koncert rendezőinek: a tömegben termettek, s ütlegelni kezdték a párviadalra kiállt fiúk egyikét, kirángatták a teremből, és gondoskodtak róla, hogy megemlegesse ezt az estét.

A zene leállt. Jó tízpercnyi kínos szünet után egy nyugtató hatású, lassú reggae-vel folytatódott a program, amit aztán a balhét megelőző sebes tempójú dalok követtek, békésen, egészen a befejezésig.

A koncert után az iménti incidensről is beszélgettünk Giancarlóval.

– Gondolod, hogy a zenétek miatt ugráltak fel az emberek?

– Persze. Olaszországban, Svájcban és máshol ugyanígy reagál a közönség. Ezúttal azonban sokáig tartott, amíg reagálni kezdtek. Mivel máskor, máshol mindig van mozgás, ez a hűvös magatartás csalódással töltött el bennünket. Amikor pedig az a csúnya verekedés kitört, nem értettük, mi van.

– Szándékosan nem játszottátok a *Happiness/Violence* című számotokat? Hogy ne kelljen a színpadról az „erőszak" kifejezést kiáltani?

– Nem, nem erről van szó. Nem mindig játsszuk ugyanazokat a számokat. De ez különben sem az erőszak himnusza: egyszerűen arról szól, hogy a boldogság és az erőszak sokféle dolgot jelent, különféle formát ölthet, és senki nem tudja igazán megmondani, melyik mit hoz majd.

– Értem. Olvastam egy osztrák lapban, hogy a zenétek Nápoly erőszakosságát tükrözi. Igaz ez?

– Ez egy sztereotípia! Tudod, félórán át beszélgettem ezzel a fickóval, és aztán egyetlen mondatot idézett tőlem. Félórán át próbáltam elmagyarázni neki, milyen az a környék, ahol élünk. És milyen eredménnyel? Hogyan lehet egy félórás dumát három szóban összefoglalni? Az újságírók eltorzítják az ember szavait.

Talán éppen ez a tapasztalat adta az ötletet a Bisca tagjainak, hogy az együttes történetét ismertető nyomtatványban a róluk szóló újságcikkek leltárja egy meglepő adatot is tartalmazzon: a lap neve, a megjelenés dátuma és a szerző megnevezése mellett *négyzetcentiméterben* tüntetik fel minden cikk terjedelmét. Tehát akár megfelelő módon ábrázolja az újságíró a *Biscát*, akár nem, a teljesítményét centiméterrel mérik.

Nincs mese, e sorok írója sem kerülheti el sorsát.

(Sz. T).

EGY ALTERNATÍV ZENEKAR SVÁJCBÓL

Szeptember 21-én, amikor a magyar rockrajongók tetemes hányada a Motörheadet hallgatta, a Közgazdasági Egyetem Ráday klubjában egy másik külföldi zenekar is koncertezett. Erről a fellépésről a szupervájtfülűeken és a kollégium lakóin kívül más aligha szerezhetett tudomást; néhány plakáttól eltekintve semmi sem hirdette. Mintha el akarták volna dugni a *Debile Mentholt*. Igaz, a svájciak ekkor már túl voltak egy bukáson; első koncertjüket a *P. Box* előzenekaraként adták az Ifi Parkban, ahol a kőkemény zenére éhes közönség nem volt vevő a zenéjükre.

A Ráday diákközönsége viszont szívesen hallgatta őket. A szomszédos diszkóból rövid cigarettaszünetre kijövők riadtan figyelték ugyan az egyre inkább lendületbe jövő együttest, a többség – 80–100 ember – azonban két ráadást is kikövetelt, s ez érezhetően a zenészeket is doppingolta.

Magyar színpadon ritkán látható elszántsággal játszottak, a hazai mezőnyből talán csak az *Európa Kiadó* volt képes hasonló intenzitásra. Az egyes darabok rejtélyes zörejekkel, effektusokkal indultak, ebből alakult ki fokozatosan a dallam, amit aztán a rendkívül erőteljes dobos vezérletével a gitárok és a klarinét mind mániákusabbá fokozása juttatott el a csúcsra. A koncert elején még el-eljátszogattak egy klasszikus rockos dallammal, belemelegedve aztán átadták magukat a ritmus egyre vadabb lüktetésének. Külön érdekességként hatott, hogy a hagyományos hangszerek mellett klarinétot, elektromos mandolint is használtak, s a zörejek előállítására egy teljesen egyéni készítményt: fakeretre szerelt, elektromos erősítésű fémlap-, csavar-, drót- stb. sort, amit pengetni és ütni lehetett.

Hozzájutva a zenekar *Emile Au Jardin Patrologique* című albumához, még kíváncsibb lettem a svájciakra. A lemez három éve készült. Zenei irányultságát illetően a mainál némileg bizonytalanabb, ám a *Debile Menthol* itt is ugyanolyan meghatározhatatlan műfajú, egyéni zenét produkált, mint a koncerten. Nehéz ezt a szokásos stíluskategóriákkal megközelíteni. Jazz-rock, artpunk? A Rádayban jelenlévő néhány hétvégi punk ugyan enervált pogót járt a koncert alatt, de azt hiszem, eltévesztették a házszámot. A punk inkább a muzsikálás módjában változtatott a Debile Mentholon, stílusjegyeiben épp csak megérintette. Zenéjüknek talán az a legfőbb jellegzetessége, hogy nem besorolható: valahol a rock, a punk, a klasszikus zene és a jazz határterületén mozog, hol ebből, hol abból merítve többet. A lemez anyaga nem fűzhető fel valamilyen domináns vonalra, inkább zenei ötletek végtelen sora, effektek és variációk kimeríthetetlen kollekciója, ami egyszerre jó és rossz értelemben vett közösségi munka: mindenki beleépíthette a saját ötletét, de még hiányzik a markáns összetartó erő. A *Planet Patrol* című angol lap kritikusa szerint – aki egyébként négy és fél csillagot adott a lemezre – „az egész úgy hat, mint egy külföldi országban tévét nézni és közben állandóan a csatornákat váltogatni".

– Ma már nekünk is az a véleményünk, hogy az első album kissé szertelen volt. A második, aminek ezekben a hónapokban kell kijönnie, talán már összefogottabb lesz. Ez valószínűleg azzal is összefügg, hogy új dobosunk van – mondja *Christian*, az együttes billentyűse. A hűvösvölgyi fizetővendég-szobában óriási a rendetlenség, s a 12 órára megbeszélt találkozó, úgy látszik, korai volt a zenészeknek, mert többségük még aludt, Christian is az ágyban felülve kezdett válaszolgatni. Aztán lassan a többiek is beszivárogtak a szomszédos szobákból, álmosan, gyűrötten ültek az asztal körül, csak a tea és a kazettás deckből megszóláló zene keltette őket életre.

– Svájc francia nyelvű részéről, egy 40 ezres kisvárosból, Neuchatelből jöttünk. Ismeretségünk sokkal régebbi, mint a *Debile Menthol*; hat-hét éve játszunk együtt, eleinte nyolcan, majd heten, de többünk barátsága már az iskolában kezdődött. A világból sok mindent közösen fedeztünk fel, ami azonban közös, az a zene. Egyike vagyunk a Svájcban nagy számban létező amatőr alternatív zenei csoportnak, annyi különbséggel, hogy lemezünk révén többet hívnak meg, és többet koncertezhetünk.

– Mit jelent alternatívnak lenni?

– Azt, hogy a saját utunkat járjuk, nem kötelezzük el magunkat a showbusinessnek. Egyik óriáscég istállójába sem állunk be azért, hogy jó pénzért olyan zenét játsszunk, amilyet elvárnak tőlünk. A zene nem megélhetési forrás, hanem életforma – egyszerre nyújt lehetőséget az önkifejezésre és a többi ember előtti megnyilatkozásra. Ebből az is következik, hogy mindannyian dolgozunk; kórházban, kertészként, vagy mint ötvös. *Marie*, a hegedűsünk, egy klasszikus zenekarban játszik; most is azért hiányzik, mert valahol az NSZK-ban szerepelnek.

– És hogyan kerül egy alternatív zenekar Magyarországra?

– Prágában hallottak játszani bennünket magyarok, és ezzel párhuzamosan otthonról is ajánlottak az Interkoncertnek. Azért játszottunk egyébként kétszer is a *P. Box*-szal, mert a csere ellentételeiként ők majd Svájcban lépnek fel. A párosítás egyébként nem volt szerencsés; a közönség egyszer sem hagyott bennünket játszani – bár a zenészek elismerték a zenénket. Az eddigi öt fellépésünkből csak akkor játszottunk értetlen közönség előtt. A Várban és az E-klubban figyelemmel hallgattak végig, ami egy ilyen szórakozóhelyen nagy szó, a Rádayban pedig mintha új levegőt találtunk volna, a közönség és zenekar között igazi összhang született. Nem akarok általánosítani, de úgy tűnt, hogy nálatok merevebbek az egy-egy műfaj közötti határok, és az emberek szenvedélyesebbek, nehezen viselik el azt, ami nem kifejezetten a kedvencük. Nyugaton sokkal inkább „elfogyasztják" a zenét, a nagy választék ellenére is inkább megértőek.

– Nálatok jobbak az ehhez hasonló zenék esélyei?

– Annak ellenére, hogy több alternatív zenekar működik, nem. A svájci zenei életet – a legtöbb országéhoz hasonlóan – az üzlet határozza meg. Tehát nálunk is azok számítanak igazi művészeknek és sztároknak, akik részt vesznek a showbusinessben, és milliós példányszámban adnak ki lemezeket. A *Debile Mentholhoz* hasonló underground zene mindenhol a margót jelenti: szembehelyezkedik az említett struktúrával, ami persze nem politikai szembenállást jelent, csak azt, hogy ha valaki kisebbségi zenét játszik, általában nem gazdagszik meg belőle. Európa-szerte megnőtt egyébként az érdeklődés az ilyen produkciók iránt, csak éppen minden országban egy szűk réteg kíváncsi rá. Talán mi is azért turnézunk szívesen külföldön, mert mindig új környezetben tudunk bemutatkozni.

– Gondolom, a svájci zenei életnek vannak egyéni vonásai is.

– Svájc főleg zenefogyasztó ország, és csak részben termelő. A külföldi nagyágyúk tehát nálunk is uralják a tömegkommunikációt. Emellett persze ott van a *Krokus*, ami – mivel német anyanyelvűek – az NSZK-ban is népszerű, és a *Yello*, ami populáris új hullámot játszik, s ma Svájc legnépszerűbb zenekara. A heavy metal, punk, new wave körülbelül azonos erőket képvisel, bár a kemény zene talán még mindig a legmenőbb. Feltétlenül meg kell még említenem a színvonalas jazzéletet; rengeteg zenekar működik, és ami fontos, a jazz intézményrendszere is fejlett. És ezek mellett persze ott vannak az amatőrök, akik sokszor jobbak a profiknál.

– Járjátok Európát, felvettétek a második lemezeteket is – ez a többiekhez képest már karrier. Kinek vagy minek köszönhető, hogy ti előbbre jártok?

– Egyszer meghívtak bennünket egy franciaországi underground fesztiválra, ahol 25 nyugat-európai, amerikai és jugoszláv együttes vett részt. Ezt a koncertsorozatot a *Recommended Records* nevű független cég szervezte. Ez a kis vállalkozás nem profitért dolgozik, hanem az alternatív zenekarokat igyekszik támogatni.

A *Debile Menthol* utolsó budapesti koncertjét a *Bp Service*-szel közösen, a Bercsényi klubban tartotta. Ez nem úgy sikerült, ahogy tervezték. A kezdeti technikai gondokon még sikerült túljutniuk, a közönség is egyre inkább hozzámelegedett a zenéjükhöz, a koncert legigéretesebb szakaszában azonban egy skinhead mászott a színpadra, és őrült táncba kezdett. (Talán ő is azt hitte, hogy ez valami punkfélés?) A rendezők viszonylag gyorsan „intézkedtek", de az incidens és a többi skinhead intenzív köpködése után a svájciak alig várták, hogy lemehessenek a színpadról. Ámbár: a jelenlevőknek a svájci és magyar debilek szereplése közül valószínűleg az előbbieké tetszett jobban.

Torma Tamás

„ÉREZZE A SOK TUFA...”

Beszélgetés Schuster Lóránttl a sokadik Honfoglalásról, a legendás új nagylemezről, a hazafiságról, iskolai élményiről, amerikai tapasztalatairól és még sok másról

Lóri mint egy igazi magyar rock-self-made man, magán-promóciós turnét bonyolít le ezekben a napokban Budapesten. Ezt szakította meg rövid időre, hogy leüljünk beszélgetni a magnó és két csésze kávé mellé.

– A P. Mobil harmadik nagylemeze 1984-ben jelent meg, de a Honfoglalás szvit nem most készült. Hanem mikor?

– 1975 végén kezdtük el, és '76 nyarára fejeztük be. '78-ban a *Láng*ban volt egy rádiós koncertünk, ahol már játszottuk.

– Azóta állandóan műsoron volt?

– Igen, többé-kevésbé. Akkor azt mondtam valamelyik nyilatkozatomban, hogy amíg ez meg nem jelenik, addig nem vesszük le a műsorról. Azután két vagy három előadáson nem játszottuk – már számon kérték: *Nem ezt ígérted!* Úgyhogy aztán pánikszerűen visszatettük. A műsornak ez a része szinte a „nullától” indul el: beszédhanggal kezdődik, s onnan fokozódik fel, és megy tovább. Tehát egyetlen egy helye van ennek a szvitnek a műsorban: az elején.

– A kezdet kezdete ...

– Így van. Itt a lemezen most úgy sikerült megszólaltatni, mint még soha. A hangszerelés jól sikerült, a szintetizátor is emeli, szóval szépen hangzik. Legalábbis mi úgy érezzük.

– Ez a lemez is fordulópont a P. Mobil történetében.

– A P. Mobil már tizenegy éves zenekar, de olyan „fa”, amelyiknek csak lombja van, ám eddig nem voltak se ágai, se törzse, se gyökerei. Most, a *Honfoglalás* lemezzel – meg a P. Mobil-könyvvel, ha sikerül megjelentetni – akarunk gyökeret ereszteni. Egy tizenegy éves zenekarnak öt-hat lemeze kellene hogy legyen, és egy csomó más dolog, például tévéshow, de ez sincs. Az ugyanakkor indult *Skorpió* együttesnek kétszer annyi publikációja van, mint nekünk.

– Térjünk vissza a keletkezés körülményeire!

– Amikor erre gondoltam, akkor valahogy benne volt az egész a levegőben. Akkor jelent meg *László Gyula* könyve, a *Kettős honfoglalás*, aztán vettem egy könyvet a honfoglaló magyarok néprajzáról, életéről, mondáiról. Akkor legalább 6–7 ilyen témájú könyvet lehetett kapni. A televízióban a Gólyavári estékben is volt egy öt- vagy hatrészes sorozat. Egy éven keresztül „kiszaladt minden”, és engem is elkezdett foglalkoztatni. S hát hiszed, ha nem, az volt az utolsó csepp a pohárban, hogy élvonalbeli fociskák feleségei loptak Londonban egy áruházban. A *kurva anyjukat*, mondom, *ezek itt lejáratják a magyarokat*, mert, mondjuk, ötforintos harisnyatartót loptak. Nem azt mondják, hogy XY futballista felesége lopott, hanem azt, hogy a *magyar* futballisták feleségei loptak.

Ezen aztán elgondolkodtam, valamit kellene csinálni, hogy érezze a sok *tufa*, hogy jó-jó, nem valami kiváltság magyarnak lenni, de ebben a közegben élünk, magyarok vagyunk, itt élünk, annak érezzük magunkat. Ezt valahogy meg kellene erősíteni. Volt egy másik élményem is. Amikor negyedikes voltam, a nagymutterom csinált egy kokárdát március 15-én. Bementem az iskolába, és a kémia-biológia tanár letépte rólam ezt a kis kokárdát. Nem egy nagy nemzetiszínű karszalag, hanem egy ilyen icipici kis kokárda volt, és letépte rólam.

– Milyen alapon?

– Hát akkoriban ez nem ment. Valahogy nem lehetett hordani iskolában. Nem nagyon értettem. Mentem haza sírva, a nagyanyám se értette, hogy ez a dolog hogy történhetett. Ez a sok minden valahogy úgy összeállt. Hát akkor, mondom, csináljunk valamit, ami a történelmi honfoglalásról szólna, és a *mi* honfoglalásunkról, tehát a P. Mobil honfoglalásáról is. Végiggondoltam, hogy mennyi síkja is van, hogy mennyiféle honfoglalás van. És még valami. Kádár Jánosnak akkoriban volt egy beszéde az egyik DIVSZ-kongresszuson, ahová meghívták. Arról szólt, hogy milyen nagy dolog, hogy mi magyarok itt ebben a Kárpát-medencében sátrat vertünk, és ezer évig meg tudtunk kapaszkodni. Tehát a honfoglalásról beszélt, ugyanarról, amiről mi a zenében, pedig gondolom, nem hallotta a mi Honfoglalás szvitünket. Aztán a Bujtornak és a Madarasnak volt egy műsora, amivel járták az országot, s azt mondták, hogy fontosnak tartják, hogy csináljanak egy olyan műsort, amivel a magyarságtudatot erősítik. Valami olyasmit, amit Latinovits mondott el abban az – eddig még nem publikált – interjúban a Magyar Ifjúságban: *ahhoz, hogy én internacionalista legyek, ahhoz nekem kell valahova tartoznom.*

– Úgy tudom, az őseid között szászok is vannak.

– Apai ágon a Schusterek szászok voltak, ami azt jelenti, hogy valamikor a tatárjárás után telepítették be őket Erdélybe. Jelenleg is van Erdélyben egy település, Kerc, ahol minden második embert Schusternek hívnak. A család egyik része Erdélyben, a másik része Magyarországon, a harmadik része Németországban él. Az anyai ágon a Virágh család szintén erdélyi família.

– Valamikor aztán átkerültek Sashalomra.

– Igen, úgyhogy tulajdonképpen ők voltak ott az első telepesek. A környéken nem is voltak mások. A nagyanyám elbeszéléséből tudom, hogy az apja először napszámos volt, aztán vett egy lovat, kocsit, aztán két lovat, két kocsit. És aztán így ment tovább a dolog.

– A Te gyerekkorod is itt telt el. Az általános iskolából mire emlékszel szívesen?

– A „cserkész” tanáromra. Nagyon igazságos volt, és sokat kirándultunk. Repkedtek a pofonok is, de egy fiúosztályban nem lehetett mit csinálni, olyan rosszak voltunk, mint a bűn. Egy-két nagy leckét tanultam tőle. Egy kiránduláson az út mentén levő kertből, ahol nem volt kerítés, leloptuk a fáról az almát, de úgy, hogy megállt az osztály, és megettük az *egész almafát*. Jött a tulajdonos, üvöltözött, de a tanárunk kiállt mellettünk. Amikor odébb mentünk, azt mondta, hogy ha még egyszer lelopjuk valakinek az almafáját, akkor szétveri az egész társaságot. Tehát kifelé megvédte a társaságot, de befelé úgy szétrúgott közöttünk, ahogy kellett. Egy másik eset: kirándulni mentünk, húsz-harminc kilométert egy nap, ami komoly táv. Nagyon szomjas volt mindenki, ő mondta, hogy nagyon spóroljunk a kulacsban levő vízzel. Természetesen mindenki megitta, és teljesen ki voltunk bukva a szomjúságtól. Az erdőben egy-egy gödörben az esővíz megállt, és tisztán megmaradt; volt rajta békanyál is, ami állítólag annak a jele, hogy tiszta a víz. A tanár félrehúzta a békanyálat a pocsolyáról és beleivott, s azt mondta nekünk: gyerekek, ihattok belőle, mert jó. Ő ivott elsőnek, és akkor mondta, hogy nyugodtan ihattok. Senkinek nem is lett semmi baja. Ezek úgy bennem maradtak. Azt hiszem, hogy most nincs a gyerekeknek, aki elhúzza a békanyálat, és azt mondja: ebből ihatsz nyugodtan. Most, hogy így elnőiesedett a tanári pálya, ilyen mama-kedvenceit „termelnek” az iskolák.

– Ők a P. Mobil-filmben általad emlegetett kövér lányok és buta fiúk?

– Igen, ők azok.

– A filmben azt mondod, hogy ma nem csinálnál zenekart, ha most kezdenéd a pályát. A mostani fiatalok miatt nem?

– Azt vettem észre, hogy az én generációm nagy része rettenetesen megtörtté vált. A zenészek egy része is megtört föladta a dolgot. Én, közel a negyvenhez, még úgy érzem, hogy nem tudok más lenni. Valahogy ugyanolyan „helye” maradtam. A mai eszemmel nem csinálnék zenekart, de ha ma lennék ugyanolyan 16 éves, mint a mostani, akkor feltehetően igen.

– Tizenhat évesen az iskolában 5+1-es rendszerben reszelted a kalapácsot.

– Hát az egy nagy állatság volt.

– „Tanoncéveidnek” mi volt a legnagyobb tanulsága?

– Az iskolában sok konfliktusom volt, mert például azt mondták, hogy kötelező iskolai takarékbélyeget venni havonta fejenként tíz forintért. Én azt mondtam, hogy nem veszek, mert a takarékság önkéntes dolog. Aztán mondták, hogy menjünk társadalmi munkára, mindenkinek *kötelező* elmenni. Én mondtam, hogy nem megyek el, mert a társalmi munka *önkéntes*. Egészen más, ha azt mondják, hogy itt van egy öreg néni, akinek segíteni kell, vagy az utcán ki kell ásni a vízvezetéket, azt mertem. Ezer ilyen problémám volt, ami att az iskolában állandóan keresztűz volt.

– Az igazság ezek szerint fordított számokra.

– Igen. Kedvenc olvasmányom volt a *Lócsiszár virágvasárnapjában* Sü András azt mondja el, hogy az ember állalja a saját igazságát bármi áron. A lócsiszár visszaszerzi a jogtalanul ellopott lovait, lószerszámait és minden egyebet, pedig tudja: felségsértés miatt kivégzik, végezni. Igaz, elbukik, de precedenst teremt. És ez sokat számít. A nagy kérdés, hogy az emberek többsége ezt hogyan értékeli.

– És hogy vállalja-e?

– Azt nem is tartom bajnak, hogy az emberek egy része nem vállal, csak azokat ne cikizzék ki, akik elvégzik helyettük is vállalják azokat a napi harcokat. Adják meg a tiszteletet ezeknek a „lócsiszároknak”, akik helyenként is hajlandók valamit vállalni. De nem ezeket az embereket mind hülyének nézik.

– Téged bizonyára a történelem is érdekel.

– Nagyon szeretem a történelmet; nem úgy, hogy mikor született, hol született, hanem úgy, mint egy képregényt, mint egy képes történelmet. A mai gyerekeknek azt tudni kellene például, hogy van négy nyelvrokonunk, akik ugyanahhoz nyelvcsaládhoz tartoznak, mint mi. Fontosan azért, hogy tudják, hol a helyük a világban. Aztán, hogy milyen kevedés volt itt, hogy kik jöttek, kik mentek. Ezért volt nagyon jó az a televíziós szabadegyetem, ahol arról beszélgettek, hogy melyek voltak Magyarország nemzetiségei, hogyan alakult ez ki. 1848-ban mennyi német, szláv, szerb, horvát, zsidó volt itt. Hogy mit jelent itt akkor *polgárnak* lenni. Erről annak idején a gimnáziumban egy szót sem tanultunk. Aztán például a Moldova-könyv, a *Szent tehén* az ötvenes évekről többet mond el, mintha az ember az bármi mást elolvasna. Egy időben ért vettem meg a szovjet írók novelláköteteit, mert többet tudtam meg arról, hogy mi van *ott*, hogy hogyan élnek az emberek, milyen az orosz falu, mi van a kolhozban, milyen a gyár, minthogy ezer újságcikket vagy tanulmányt olvasnék el.

– Foglalkoztat a társadalom mai állapota is

– Ha Hankiss *Diagnózisait* is kötelezővé tennék az iskolában. Az volt az óriás, hogy az a sok-sok dolog, ami benne volt, miután elolvastam, összeállt. Mert pontosan megfogalmazta. Nagyon sok embernek odaadtam már azt a könyvet, és mind azt mondta, hogy ezt *érezték*, és ez mind le van írva benne. Ez egyik nagy élményem volt az utóbbi években.

– Honfoglalás lemez kiadása körüli bonyodalmak is egyfajta diagnózist jelentenek.

– Honfoglalást az első lemezanyagokhoz is beadtuk, azt hiszem, '78-ban. Elős rögtön telekürtölte az egész lemezgyárat, hogy ilyen nacionalista, ilyen irredenta dolgot csináltunk, és nem is akarjuk beadni. Ez volt az első kísérlet. Aztán a későbbiek során minden egyes megjelent lemeznél próbálkoztam, de hát nem ment. Mindig megkérdeztem Willertet; hogy *„Te, még mindig nem megy?”* Tavaly ősszel mondta először, hogy „hát, próbáljuk meg.” Én a Honfoglalás és a többi különböző érvekkel elutasított és ki nem adott anyagok további sorsától tettem függővé, hogy aláírom-e az exkluzív szerződést. Azt mondtam, hogy ha a Magyar Hanglemezgyártó Vállalatnál nem jelenhet meg, akkor én kapjak arra lehetőséget, hogy ezeket a számokat – a Honfoglalást, a Pokolba tartó vonatot, a Rocktóbert stb. – én olyan módon adom ki, ahogy akarom, ott, ahol tudom, akkor, amikor akarom, s a Lemezgyár ezek fölött nem rendelkezik. Erre ők azt mondták, hogy *kiadnánk mi is*. Akkor ezt vegyük szerződésbe. Ez volt a lényege. Nekik joguk van eldönteni, hogy mit adnak ki, de biztosítsák nekem a lehetőséget, hogy az exkluzív szerződésen kívül én ezt az anyagot úgy használhassam fel, ahogy akarom. Akkor beadtam az összes elutasított számot. Két számot vetettek el: az egyik a *Király* (a Száll a kakukk sztori) és a *Nem változol semmit*. Így kötöttük meg az exkluzív szerződést erre a lemezre is. Ekkor mi történt? Már úgy volt, hogy elkezdjük a lemez munkálatait, és akkor bement az Erdős a Borshoz, hogy *ez a korábbi döntéseinek a megcsúfolása, kultúrpolitikai botrány.* A *Vikidálék* is berohantak, hogy *ezt nekik kell megcsinálni.* A további stációk a következők voltak (ezek úgy közben buktak ki): kiderült, hogy már két évvel ezelőtt ki akarták adni a Vikidál szólólemezére, de valami miatt meghiúsult. Akkor arról is szó volt, hogy ezt átjátsszák a *P. Boxnak*, hogy ők vegyék fel. Az én érveim azok voltak, hogy a Honfoglalás elsősorban a P. Mobil együtteshez kapcsolódik. Írtam egy beadványt, de fél évig nem történt semmi. Patt helyzet, pedig két szerződésem is volt a Lemezgyárral. Bepereljem a Lemezgyárat? Nonszensz. Végül is ők ki akarták adni a lemezt, mert aztán – kértem kihallgatást Borstól – bementem, és végül abban maradtunk, hogy a Vikidál egy tételt énekel, amelyiket akarjuk (mert neki mindegy, hogy melyiket). *Bencsik* pedig egy háttérszólót játszik valamelyik számban. Azután Vikidál addig görcsölt, hogy még két számban vokálozik, mert neki ez fontos volt, Bencsik is játszik még két-három apróságot. A Cserháti azt mondta a Hanglemezgyárban, hogy ő is közreműködött, azért került rá a neve a borítóra, holott nem működött közre. Aztán külön, nagy betűkkel akarták szedni, hogy közreműködött Vikidál meg Bencsik. Én azt mondtam, hogy azok az emberek, akik hat éve játsszák ezt, itt maradtak, hűségesek voltak az ügyhöz, azok nem fognak kisebb betűkkel szerepelni, mint azok, akik elmentek és leszarták ezt az egészet, és akkor kezdtek el kaparni, amikor látták, hogy pénz és erkölcsi siker van benne. Úgyhogy minden olyan híresztelés, ami arról szól, hogy itt bármiféle békülés lenne, egyszerűen nem igaz. Semmi ilyen nem történt. A kettő közül – hogy a lemez nem jelenik meg, vagy hogy ezek részt vesznek benne –, úgy ítéltem meg, hogy az a kisebbik rossz, hogy rajta vannak egy percet. Valójában semmi közüket nem érzem hozzá. Mint szerzők rajta vannak, ezt senki nem is vitatja. Volt még egy dolog; A Honfoglalást 1980-ban elfogadta a Sanzonbizottság, és egy pályázaton a KISZ különdíját kaptuk. 1984-ben beadtak egy új szerzői listát a Sanzonbizottsághoz. Vikidál nem volt szerzője ennek az anyagnak. *Mareczkyt* teljesen kihagyták, *Kékesit* csak egy tételben hagyták meg, Vikidált meg belírták. Megkísérelték, hogy ezt is megváltoztassák. Itt tavaly március óta, két éven keresztül, vér folyt. Éppen benn voltam véletlenül és rájöttem, hogy sumákolnak. A Sanzonbizottságnál nem vették észre a turpisságot, hisz ki emlékszik arra, hogy négy évvel ezelőtt mit fogadtak el. Végül lementek a pincébe, az archívumba: *Hú, tényleg igaza van,* mondták. A lényeg az, hogy visszaírtak a Bencsik–Vikidál–Cserháti triónak, hogy ezt a változtatást nem fogadják el. Így aztán a szerzőségi lista most úgy van, ahogy valójában készült, ahogy annak idején megállapodtunk: Bencsik, Cserháti, Földes, Kékesi, Mareczky. Azt hiszem, sikerült megvédeni a dolgot, és tisztességgel letenni a lemezt. Annak idején egyébként éppen a Vikidál Gyula mondta, hogy a mi közönségünknek ez hosszú, nem értik, minek foglalkozunk ilyesmivel. Aztán a Hobó megírta a szöveget, nekiestünk, megcsináltuk. Jól sikerült, és láttuk, hogy tetszik a gyerekeknek, meg a szakmának is.

– Tehát a gyerekek is érezték, hogy ebben miről is van szó.

– A koncerteken én jöttem zavarba, mert sokszor az volt, hogy a közönség első soraiban a srácok – két-három vagy ötszáz gyerek – letérdelt, és az első részét térdelve hallgatta végig. Anélkül, hogy valaki is mondta volna nekik, letérdeltek. Sőt, volt olyan is, akit lerángattak a többiek, hogy *mi van, te ezt állva hallgatod?* Torokszorító volt látni, pedig én tényleg nem *ezt* akartam elérni, hogy most térdelve hallgassák a műsort. Azt el tudtuk érni, hogy az első tétel alatt, ami tényleg patetikus, figyeltek, és csöndben maradtak. Ez nagy dolog egy rockkoncerten.

– Említetted egyszer, hogy egy szlovákiai magyar srác levélben írt neked erről a szvitről.

– Igen. Az a srác azt írta, hogy ő csehszlovák, de csehszlovákiai magyar, és ő most jött rá, hogy annak ellenére, hogy ő ott él, a nyelve alapján és sok minden alapján milyen közösséghez tartozik, és hogy mit jelent *magyarnak lenni*. Ez annyira jólesett, s talán ő volt az egyetlen, aki ezt igazából megfogalmazta. Máskor egy CSEMADOK rendezvényen odajött hozzám az egyik vezető, és azt mondta, hogy köszöni, hogy eljátszottuk, mert ebben benne volt az, ami a beszédből kimaradt. És nagyon sok apróság, amit így elmondtak az emberek, az nagyon jó volt.

– Gondolatban megtettelek a Magyarok Világszövetsége „rocktagozata” vezetőjének.

– Jól van. Elvállalom.

– A borítón ez a piros-fehér szín mitől látszik lila-fehérnek?

– A nyomdától...

– Honnan jött az ötlet, hogy egy Magyarország alakú gitárt csináltassatok?

– Láttam egy Gibson-hirdetést a Fachblatt című nyugatnémet zenei magazinban. Az nem egy komplett gitár volt, hanem egy gitár nagyságú Amerika volt kifaragva, rá volt téve egy nyak, két pick up, meg gombok. Nézegettem, és mondtam magamban, hogy Magyarországnak is van olyan jó gitár alakja, mint Amerikának. Rögtön elrohantam a gitárkészítő srához, vittem neki mindjárt egy térképet, hogy másolja le, megbeszéltük, megadtam a méretet, kiválasztottuk a fát is. Nekem az volt a tervem, hogy a plakáton is Magyarország körvonalai lesznek. Ezt egy-két embernek elmondtam. Hát mit látok, amikor az IRI szervezi a Lokomotív turnéját is; a plakáton ugyanúgy Magyarország körvonalai vannak. Fölhívom a Presser Picit, hogy jó az, ha mindkettőnknek ugyanaz a plakátja van? Hiszen én ezt fél éve lestoppoltam. Hát ezt ők is így gondolták, meg minden. De nekünk készül egy Magyarország alakú gitár. Azt mondja, nekik is készül. Hát, mondom, ez érdekes. És nektek hol készül? A Jamesnak van egy haverja Londonban... Jó. Rögtön kirohantam a gitárkészítőhöz, mondom: figyelj ide, én egy éven keresztül fogom reklámozni a gitárodat. A lemezen is rajta van: „Külön köszönet Turcsák Tibornak”.

– Ő a Shadow együttes gitárosa.

– Igen, ő az. Tehát mindenhol ez a gitár fog szerepelni, de *egyet* készítesz belőle. Hogy mennyire igazam volt: Turcsák szerint három napra rá megjelent nála James, és azt kérte, hogy csináljon neki egy Magyarország alakú gitárt. Lehet, persze, hogy ők is ugyanazt az újságot látták... Mindenesetre mi megcsináltuk, nekünk összejött, bár még a plakátot is meg kellett védeni. Elkészült az *Elektromos temetés* plakátja Magyarország alakkal, és minisztériumi döntés kellett, hogy kihozhassuk a nyomdából. A Belvárosban láttam, hogy a Hirdető keresztben leragasztotta a plakátot. Ez a régi szép időkre emlékeztetett, mert akkor is leragasztották a Gesarol plakátokat, a csótányt és a rovarirtót. Na, mondom, akkor megint a régiek vagyunk.

– Hallom, nemrég Amerikában voltál.

– Igen. Az amerikai *Hartley* PEAVEY cég kilenc éve minden hónapban csinál egy szemináriumot kereskedőknek, technikusoknak, zenészeknek. A gyártmányaikat, a gyár működését, a koncepciójukat ismertetik, és szabályszerűen tesztelik a vendégeiket, hogy milyen javaslataik vannak, mi a véleményük a cuccaikról. Főleg amerikaiak voltak, Európából egy angol srác volt, és mi hárman, a Rockszínház keverőtechnikusa, aki korábban nálam volt technikus, és a lemezgyártól egy hangmérnök. A cég Meridiánban levő központjában volt a szeminárium. Tulajdonképpen három napig tartott ez a fejtágítás, reggel fél kilenctől este kilencig ültünk az iskolapadban. Volt egy harmincperces löncs, és utána – hogy lejárjuk az ebédet – volt az egy-másfél órás gyárlátogatás. Utána megint be a padba, és a mérnökök, menedzserek másfél óránként váltották egymást. Rengeteget tanultunk a cégnél. Ez a PEAVEY olyan típusú ember, mint az Onedin, csak nem hajós, hanem mikrofonban, hangszóróban, erősítőben, gitárban „utazik”. Az a mániája, hogy olcsó, jó hangszereket kell adni a zenészeknek. Óriási élmény volt Amerika, olyan érzésem volt, mintha egy jövőutazáson lettem volna, előre mentem volna harminc-ötven évet.

– Térjünk vissza a magyar valóságba! Mi a helyzet a tévéfilmetekkel?

– A tévénél nem számíthatunk sok jóra. A Corvin moziban egy koncertünk előtt lement belőle vagy húsz perc, és nagyon tetszett a gyerekeknek. Együtt voltak a zenével. De én pesszimista vagyok.

– Ez a film már hányadik „honfoglalás” lenne?

– Ez? Az ötszázkettedik. A könyvvel is ugyanez a helyzet. A Zeneműkiadó feltehetően nem vállalja a kiadást, de már megtettem a lépéseket, úgyhogy ki fogjuk adni máshol. Lesz a végén 12 oldal hirdetés. Na, bumm. De tudom olcsón adni a gyerekeknek, nem ötvenhatvan forintért, hanem mondjuk huszonötért.

– Más terveid?

– Van még egy lemezanyagra való ...

– Ami szintén már legendaszámba megy?

– Így van. Tehát tudok még egy olyan lemezt összeállítani, ami egy nagyon tisztességes, jó anyag. Ebben benne van a *Király*, a *Nem változol semmit*, a *Csillag leszel*. A másik tervem az a „Babolcsai néni” anyag, ami viszont teljesen új lenne. Ennek a témája az IM-hez írt olvasói levelekből adódik. Már összeírtam ezer ötletet, meg a borító elképzelése is megvan. Ehhez akarok reklámtársulásokat szervezni, mert a TUBES-koncerten úgy cikizték az amerikai életformát, a hamburgert, a Marlborót, a tévét, a videót meg mindent, ami amerikai, hogy biztos vagyok benne, hogy a legtöbb pénzt pont ezek a cégek adták a műsor színpadra állításához. A legjobb reklám az antireklám. Egyébként évekig be volt tiltva a műsoruk, de embertelen jók. Az egyik videójuk már díjat is nyert. Az énekesük rohant be a színpadra, a mikrofon előtt három méterrel ugrott egy szaltót, beleállt, és úgy kezdett el énekelni. Csak néztünk, hogy jól láttuk, hol itt a trükk. Semmi. Ugrott egy szaltót, és elkezdett énekelni.

– Hát akkor a lecke fel van adva.

Zétényi Zoltán

INDUSTRIAL MUSIC

Háború a pop ellen

– hirdeti a New Musical Express szeptember 8-i számának címlapja Mi az a popzene? Az a zene, ami populáris, vagyis népszerű. Népszerű, tehát a piac törvényei szerint üzlet. Üzlet – nagy üzlet – és úgy tűnik, hogy manapság a popipar és kiszolgálói soha nem látott méretű nyílt összeesküvésben próbálják megteremteni azt az álomvilágot, amellyel beburkolhatják a fogyasztókat. Valami van a levegőben – egyre többen érzik ezt a popiparon belül és kívül egyaránt. Persze jobb, ha elgondolkozunk a múltról alkotott illúzióink hitelességén, mindenesetre mára a popzene még azt a kis ártatlanságát és naivitását is elvesztette, ami kétségtelenül megvolt Chuck Berryben, a Beatlesben, sőt még a Sex Pistolsban is, akik minden ideológiai és üzleti manipuláció ellenére is jeleztek valamit 1977 fiatalságának kiábrándultságából, csalódottságából. Nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy minden igazán értékes popzene, ha naivan, áttételesen, és üzleti szempontoktól befolyásolva is, de visszaadta saját korának társadalmi, politikai hangulatát. Ezzel szemben 1984 popzenéje eljutott oda, hogy végletesen önmagába fordulva, saját múltját kutatva hozza létre öntelt, önigazoló himnuszait. Miután a jelennel nem mer őszintén szembenézni, felhasznál minden lehetséges múltbeli irányzatot, a szvingtől kezdve a rock and rollon át a pszichedelikus zenéig, nem beszélve az etnikai kisebbségek zenéiről (soul, reggae, afrikai, latin).

Ne tévesszenek meg bennünket az olyan merész, társadalmi-politikai töltésű dalszövegek, mint Nena „99 luftballon"-ja, a Culture Club „A háború stupid" kezdetű dala vagy a Duran Duran „Van valami, amiről tudnom kéne" című „protest-song"-ja. Nem véletlenül tettem idézőjelbe az utóbbi kifejezést. Sajnos nem áll valódi meggyőződés e kinyilatkoztatások mögött, pusztán a hatvanas évek valóban elkötelezett popzenéjének (Dylan), ill. e korszak mitoszának kommerciális kiaknázása ez.

Hol van hát a kivezető út ebből az újabb zsákutcából? Szerencsére egyre többen keresik, és ha még nem is tudjuk, hol van, érdemes odafigyelnünk a popvilág perifériáin tapasztalható jelenségekre, amelyek a széles körű nyilvánosság nélkül is, közvetve vagy közvetlenül hatással vannak az „igazi", vagyis népszerű popzene útjának alakulására.

Az egyik ilyen jelenség – jobb híján nevezzük **ipari (indusztriális) zenének** –az utóbbi időben egyre inkább terjedő és szétágazó mozgalommá vált. Ezen belül aztán, hez és irányzatokhoz kapcsolódva többféle elnevezés is létezik: **hardcore, No-Go, No Wave, ATONAL, zseniális dilettánsok stb.**, csak azért nem használjuk az átfogó avantgard elnevezést, mert sndékaiban és megvalósításában több ponton is különbözik ez a ze a klasszikus értelemben vett avantgardtól.

Az **ipari zene** meghatározás tudonképpen önmagának mond ellent. Ez inkább az ipar utáni, iparotúli kor zenéje, ami nem valami apokaliptikus katasztrófa utáni korhanem az ipari társadalomhoz fűződő illúzióktól mentes időszak, számítógépektől átformált társadalmi közgondolkodás ideje.

A **Kraftwerk** az az együttes, amnek gondolatvilága – ha az elutasítás formájában is – erősen hatt az **ipari zene** képviselőire. Azzal, hogy ember és gép viszonyánaalakulását mutatja be, a kettő harmonikus szimbiózisát hirdeti. Ez zene még az előző állapotot tükrözi. Az **ipari zenét** játszó együttek ennek az alapvető romantikus víziónak a pusztulásáról tudósítaik.

Hosszú, teljes ismeretlenségben töltött ek után az 1969-ben alakult angol **Throbbing Gristle** volt az az együttes, amelyik (1976-tól rendszeresen kiadott lemezein és kazetn) először öntötte formába ennek az új szemléletnek a jellegzetességeit. Zenéjükben a gépies ismétlődés és korunk zajainak megjelene a **Kraftwerk**étől ellentétes hatást vált ki: szárazabb és lepusztultabb világ ez a **Kraftwerk** neonfényeinél, de a punk látszólag nihilis, ugyanakkor friss, lüktető rock and roll zenéjénél is. Mi sem áll távolabb azonban a **Throbbing Gristle**-től, mint az érzelemmentesség. Adat legmélyebb rétegeibe behatolva olyan jelenségeket hoznak felszínre, amelyek tűnhetnek ijesztőnek, durvának és embertelennek, de ezek csak arra hívják fel a figyelmet, hogy változtassunk befogadói szokásainkon, és ne riadjunk vissza a saját tudatalattinkkal való szembesítéstől. A **Throbbing Gristle** vezéralakja, **Genesis P. Orridge** 1982-ben új együttest alakított: a **Psychic TV**, folytatva elődje elfedező munkáját, zeneileg és technikailag új eszközök felhasználásával próbálja fokozni hatását. A karakterüktől látszólag teljesen eltő, dallamos, érzelemgazdag dallamokat vad, durva hanghatásokkal nem evilági kántálás követik. Az ellentét fantasztikus új dimenziókal növeli zenei világukat. Ugyanekkor a világon az elsők között dolgoztak az ún. **holofonikus** felvételi technikával, amely a holográfia hangzásbeli megfelelőjeként háromdimenziós hangzást ad. **Genesis Orridge**: „A lehető legtökéletesebb hatást akarjuk elérni minden tekintetben, és ennek érdekében minden lehetséges eszközt felhasználunk."

A másik úttörő zenekar, a sheffieldi **CabareVoltaire** 1973 óta működik. Zenéjük leírásához nevük dadaista vonkozása helyett több fogódzót ad a város, ahonnan elindultak: **Sheffld**, az észak-angliai ipari központ. „Képzelj el egy kísérőzenét a nove beri **Sheffield**hez, az omladozó kapitalizmus e hanyatló szimbólu hoz, a városlakók magányos szíveihez és elveszett reményeihez, kzeld el a **Cabaret Voltaire** féktelen, feszes, megszállott zenéjét a kemény ritmus, **szigorú** hangzás, váratlan zajok, kísérteties közések, híradók, beszélgetésfoszlányok, üvöltések, jajgatások, meatározatlan jelzések együttesét ... a mi időnk zenéjét" – írta rólu 1980-ban a New Musical Express. A **Cabaret Voltaire** tulajdonkép en realista diszkózenét játszik, a végsőkig lecsupaszítva a James rown-féle funky lüktetést, megszabadítva minden hozzátapadt sall tól. Témáik radikálisan különböznek a szokványos diszkóhangulat : 1981-es **„Red Mecca"** című lemezükről például úgy írtak, mint nyári angliai faji zavargások légkörét legkísértetiesebben, legpontosabban visszaadó alkotásról. Bár 1983-as lemezük kapcsán egyesek együttes kommercializálódásáról beszéltek, a **Cabaret Voltaire** továbbra is megalkuvás nélküli munkát folytat a korhangulatot minél tökéletesebben megragadó zene létrehozásáért.

A **Cabaret Voltaire** radikális felfogása a funkyzenéről számos követőre talált, amelyek közül az **A Certain Ratio** és a **23 Skidoo** korai lemezei a legjelentősebbek. Zenéjük alapjait – más hangsúlyokkal – az ütőhangszerek erőteljes használata adja.

Szintén **Sheffieldben** működik két másik, már feloszlott, illetve átalakult együttes, a **This Heat** és a **Clock DVA.** Bár zeneileg némileg különböznek a fenti együttesektől (a **This Heat** a **Captain Beefheart**-féle mutáns rhythm & blues stílusjegyeit is felhasználta, míg a **Clock DVA** a **Joy Division** modern rockzenéjét jazzelemekkel ötvözte), de ideológiájukban sok ponton kapcsolódnak a **Throbbing Gristle**-hez és a **Cabaret Voltaire**-hez. Nem véletlen, hogy a **Clock DVA** 1981-es **„Thirst"** című, klasszikus nagylemezéhez **Genesis P. Orridge** írt ajánlást.

„Élni vagy azt jelenti: létezni, vagy azt: küzdeni a felállított korlátok ellen és harcolni az egyéni sorsért, látomásért és kifejezésért. **Franz Kafka** mondta: Nem reménykedem a győzelemben. Az önmagáért való küzdelmet csak azért tudom élvezni, mert ez minden, amit tehetek. Így a küzdelem valóban gyönyörrel tölt el, olyan gyönyörrel, ami több, mint amit élvezhetek, több, mint amit adhatok és valószínűleg úgy végzem, hogy megadom magam; nem a küzdelemnek, hanem a gyönyörnek."

Mielőtt az ***ipari zene*** legfontosabb **mai** képviselőit ismertetnénk, térjünk ki a New York-i avantgarde ún. második hullámára. Az első hullám 1975 körül olyan, a későbbiekben a popzene egészére nézve meghatározó jelentőségű előadókat hozott a felszínre, mint a Television, Patti Smith, a Talking Heads vagy a Romanes. Az 1978-as második hullám, az ekkor kiadott **„No New York"** című lemezzel **No Wave-nek**, („Nem hullám")-nak csoportosulás tagjai (**Contortions, Lydia Lunch, Mars, DNA**), ha nem váltak is széles körben ismertté és radikálisak maradtak – az általunk tárgyalt zenei világra annál nagyobb hatást gyakoroltak. „A Sex Pistols valódi dühöt használt önelégült mítoszok lerombolására – itt más módszereket alkalmaznak arra, hogy megöljék a „rock and roll"-t – írta a Melody Maker a **No New York** című lemezről. „Olyan új áramlat ez, amely paradox módon egyszerre kihívó és magába forduló, vadul negatív és előre tekintő."

Ez a paradoxon jellemző az ***indusztrális zene*** egészére is, de azok,

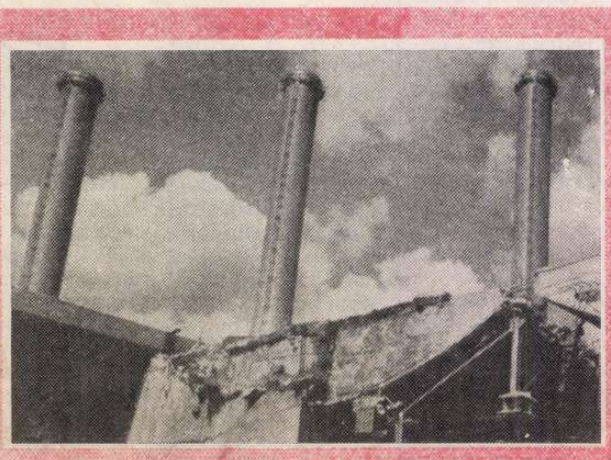

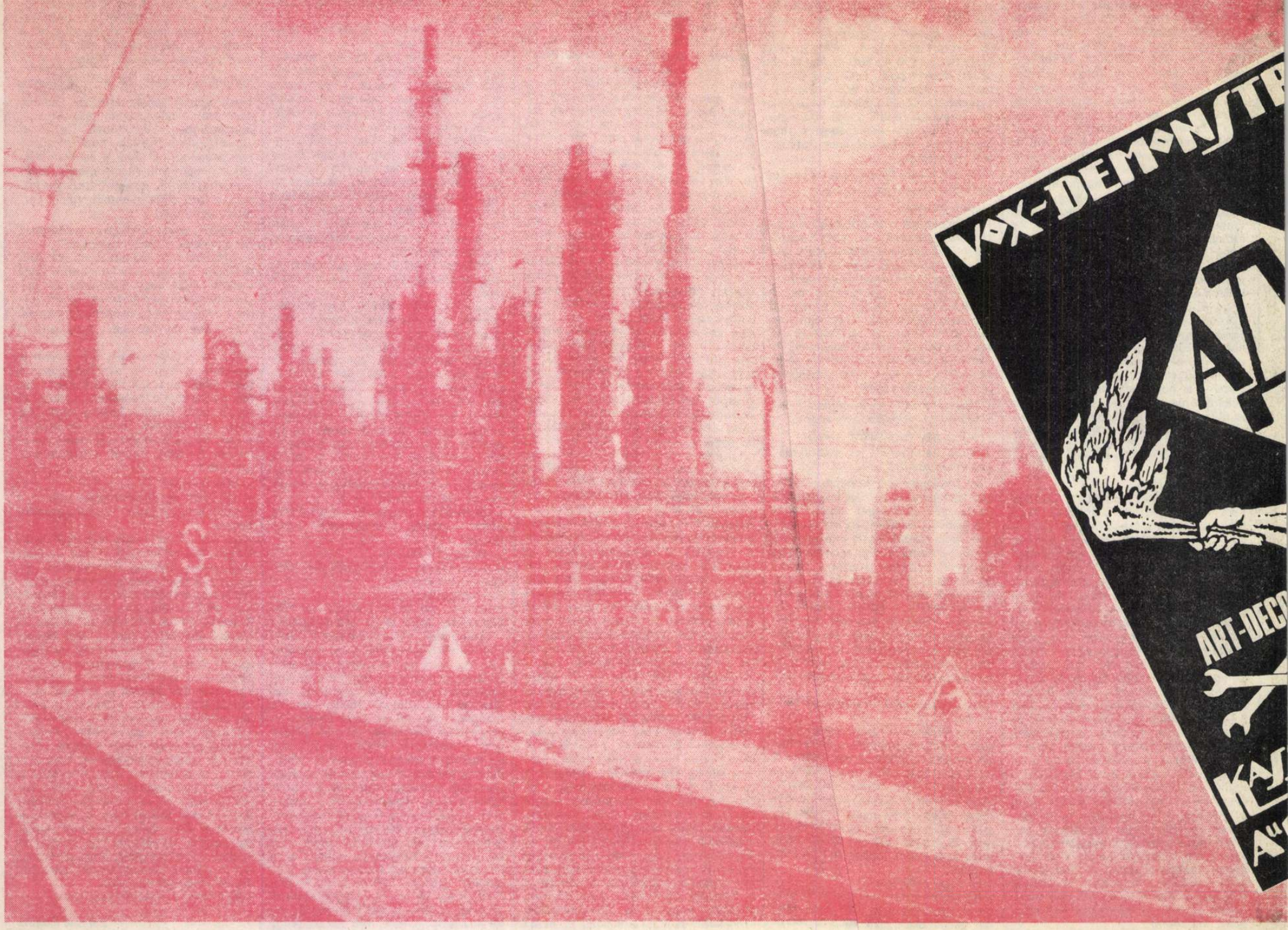

IPARI ZENE

Miért érdemes odafigyelnünk a perifériára?

akik a popzenét, más művészeti ágakkal ellentétben nem tartják alkalmasnak valódi ellentmondások vizsgálatára, ellenérvként hozzák fel az élet sötét oldalának megjelenését. A „másik oldal" bemutatása e zene legjobb képviselőinél soha nem öncélú, és bátor szembenézésük művészileg és erkölcsileg sokkal értékesebb, mint a slágergyárosok menekülése a minket körülvevő valóság elől.

Az **ipari zene** igazán nemzetközi jelenség. Az ausztrál **Birthday Party,** a kaliforniai **Foetus,** a londoni **Test Department** és **Last Few Days**, a nyugat-berlini **Einstürzende Neubauten,** az új-zélandi–kínai duó, az **SPK,** a jugoszláv **Laibach,** a holland **Mecano** és a magyar **Art Deco** más körülmények között, más eszközökkel, de ugyanannak a célnak az érdekében működik: korunk jelenségeinek felszíne mögé hatolva, saját egyéni látásmódjukat felhasználva, zene és látvány segítségével, a popipar torzító tükrei nélkül próbálják megragadni a lényeget. Tulajdonképpen arra törekszenek, amire minden művészet: bemutatni és elemezni saját korukat. Hogy lényegében a popzenén belül, bár annak peremén teszik ezt, annál veszélyesebbé teszi vállalkozásukat – e médiumon keresztül a beidegződéseket és előítéleteket annál nehezebb leküzdeni. Most csak vázlatos bemutatásukra törekedhetünk.

A hagyományos rockzenéhez aránylag közelebb álló, annak eszköztárát egyszerre felhasználó és önmagából kifordító **Birthday Party** – illetve feloszlásuk óta vezetőjük és énekesük, **Nick Cave** - egyéni szövegű szerzeményeiben ott rejtőzik a horror, a félelem a sötétségtől. De zenéje nem csupán kétségbeesés és irtózat, mert a különös, a szürreális iránti vonzalma valami karneváli hangulatot kölcsönöz figurájának, **Nick Cave** az Einstürzende Neubauten énekesével, **Blixa Bargelddel** is együttműködik.

A **Foetus** név alatt tömörülő csoport a fogyasztói társadalom torzító jelenségeit veszi célba éles szatirával és dühös szarkazmussal, zenében a konvencionális táncritmusokat a minimal zenével egyesítve. Külön irányzat az ún. **metal** zenekarok csoportja (nem tévesztendő össze a heavy metallal), akik a posztindusztriális kor romhalmazában találják meg hangszereiket és képi világukat. A gitár és az elektronika megszokott eszköztára kőtörmelékkel, autórugókkal, kiöregedett kazánokkal, kiégett roncsokkal, összecsavarodott acéldarabokkal, vaslemezekkel, kalapácsokkal, pörölyökkel, Black & Decker furókkal és légkalapácsokkal egészül ki. Különbségek persze itt is vannak. Míg a **Test Department** hihetetlen pontossággal kontrollált zaj segítségével a munka apoteózisát hirdeti, alátámasztva ezt a 20-as évek szovjet avantgardjának expresszionista stílusában készült filmjeivel is, addig az **Einstürzende Neubauten** (ami egyébként Lebontandó Új Épületeket jelent) lényegében a terjedő munkanélküliség és automatizálás korában egyre csökkenő munkamorál szatíráját adja. Az **Einstürzende Neubauten** helyzete egyébként is különleges. Városukban, **Nyugat-Berlinben** együtt élnek jelen és múlt jelképei: a világháború pusztulásából megmaradt templomrom és az amerikai segítséggel felépített csillogó üzleti negyedek.

S az ellentmondások: a modern épületek melletti, kiürített házsorokban megbúvó kábítószeresek, török vendégmunkások. Zenéjük, ha áttételesen is, tükrözi ezeket az ellentmondásokat. *„Pontos idő"* című számuk bátor és gyerekes párhuzamot von a jelen slágerenyelgése és a nácizmus korszakának sekélyessége között, játékos párhuzamba állítja a lemezjátszó sebességeit és a német történelem kulcsdátumait: „33 és 45 közt vagy egyforma maradsz ... csak a tömegen múlik ... és ... minden ugyanolyan ... hamarosan." Szövegeik töredékes németsége a nyelv lepusztulását az általános kulturális- erkölcsi hanyatlással veti össze.

Blixa Bargeld: „A mi zenénk többé nem dallamokból áll. Egy hangszigetelt szobában két hangot hallasz: egy magasat, a működésben levő idegrendszer hangját és egy mélyet: a lüktető vér hangját." **Chris Bohn,** a New Musical Express kritikusa: „Az **Einstürzende Neubauten** művészetének lényegét az a magnetikus erőt sugárzó gigantikus fekete lyuk jelenti, amely magához vonzza mindazokat, akik be kívánnak tekinteni ebbe a szakadékba".

AZ EINSTÜRZENDE NEUBAUTEN JANUÁR KÖZEPÉN BUDAPESTEN VENDÉGSZEREPEL!

Még ezen az irányzaton, a **„No-Go"**-n belül is megfigyelhetjük a kommerciális pop világával való kacérkodást. A Die Krupps vagy az **SPK** atonális, fémes hangzásaikat diszkóritmusokba csomagolva próbálják meg eladhatóvá tenni, míg az ellenkező irányból a **Depeche Mode,** az egykor kizárólag szintetizátorokkal dolgozó popegyüttes zenéjébe és image-ába megpróbálja beépíteni az underground zenekarok néhány jellegzetességét. Míg a holland **Mecan** zenéjén belül különböző korok és országok zenéjének montázsszerű felhasználása egyén és történelem kapcsolataira világít rá, addig az **1983 novemberében Budapesten is koncertezett** jugoszláv **Laibach** és angol **Last Few Days** együttműködése új, nemzetközi művészeti kísérletek lehetőségét vetíti előre. Áttekintésünk végén, a hazai iparizene-kísérletekről szólva felmerül ezek be-, illetve elfogadásának kérdése. Külön cikket érdemelne ez a kérdés, most csak arra emlékeztetünk, hogy szérte a nagyvilágban léteznek olyan csatornák, amelyeken keresztül e törekvések nyilvánosságot kaphatnak. A **Throbbing Gristle** által létrehozott **Industrial Records** lemeztársaság a hetvenes évek közepétől elsőként támogatta az irányzatot, s hangoztatta a jelszót: „Indusztriális zene indusztriális embereknek".

Érdemes lenne részletesen ismertetni az 1981-ben alakult, először **Electric Petting,** majd 1983-tól **Art Deco** néven játszó zenekar törekvéseit is. Hang- és látványelemeket egyre tudatosabban ötvöző műsoraik jó betekintést nyújtanak ennek a világszerte egyre terjedő irányzat célkitűzéseibe.

Megváltás vagy menedék? Mit várhatunk a jövőben a popháború frontjain? Talán egyiket sem, talán mind a kettőt. De ha ez a zene elbukik, nem marad választás.

Vadász Gábor

Art Deco koncert

Munkában az Einstürzende Neubauten

HÍREK

Don Moye, az „Art Ensemble of Chicago" ütőse

● ***Miles Davis*** **személyében első alkalommal kapja majd jazzmuzsikus a *Sonnings Musikpris* elnevezésű dán zenei díjat. A tetemes summát (100 000 dán korona=10 000 USA-dollár) korábban olyan világhírű „klasszikus" művészeknek ítélték oda, mint *Leonard Bernstein, Artur Rubinstein, Benjamin Britten, Birgit Nilsson, Janet Baker.* A decemberi díjátadás alkalmával Davis koncertet adott a dán rádió big bandjével.**

● **Szimfonikus művet komponál *Sonny Rollins.* A kompozíció bemutatóját az év végére tervezik Japánban. A közeljövőben Rollinsnak könyve is jelenik meg, amely a zene misztikus, filozofikus hátterével foglalkozik.**

● **Húszéves fennállását ünnepli az idén az *Art Ensemble of Chicago.* Az évforduló alkalmából a zenekar nagyszabású koncertsorozatot bonyolított le Amerika-szerte.**

● ***Pege Aladár*** **decemberben Zoller Attilával turnézott az NSZK-ban.**

● **A környező országokban lezajlottak az őszi évad legjelentősebb jazzeseményei. Az *Újvidéki Jazzfesztiválon* Archie Shepp, Tony Scott és a Ganyelin trió mellett a *Szabados–Stivin* duó is fellépett. Az *Oregon* programját követő koncertjük, az amerikai zenekaréval vetekedő, hangos sikert aratott. A hangverseny végén az Oregon tagjai gratuláltak Szabadoséknak.**

● **Világsztárok találkozója volt a *Prágai Jazzfesztivál.* A részvevők névsorából: *McCoy Tyner,* Anthony *Braxton,* Charlie *Mariano,* Buddy *Rich,* Chris *Barber.* A rendezvénysorozat egyik érdekessége a *Lockwood–Cathrine–Escoude* összeállítású gitár–hegedű trió volt. Hangversenyt adott a *Benkó Dixieland* is.**

● **A *Varsói Jazz Jamboree*-n Cecil Taylor, Ornette Coleman, Lester Bowie, Ray Charles és Woody Show koncertjeit kísérte a legnagyobb figyelem. A fesztivál ideje alatt a BDS Kollekció (Babos–Dés–Szakcsi Lakatos) is fellépett az egyik klubban.**

● ***Jan Garbarek,*** **aki november 17-én a Szegedi Sportcsarnokban koncertezett, decemberben rögzíti legújabb lemezét. A felvételeken három ütőhangszeres is közreműködik (Collin Walcott, Nana Vasconcelos és Trilok Gurtu).**

● **A *„Down Beat"* magazin kritikusi szavazásának idei győztesei: a Dicsőség Csarnoka: *Sun Ra;* az Év lemeze: *Charlie Haden* (Ballada az elesettekért; big band: *Count Basie;* akusztikus combo: *Art Blakey;* elektromos combo: *Weather Report;* trombita: *Wynton Marsalis;* pozán: *Jimmy Knepper;* szoprán szax: *Steve Lacy;* alt szax: *Phil Woods;* tenor szax: *Sonny Rollins;* bariton szax: *Pepper Adams;* klarinét: *John Carter;* vibrafon: *Milt Jackson;* fuvola: *James Newton;* hegedű *Stephane Grapeily;* egyéb: *Toots Thielemans* (szájharmonika); zongora: *Cecil Taylor;* elektromos zongora: *Joe Zawinul;* orgona: *Jimmy Smith;* szintetizátor: *Joe Zawinul;* gitár: *Joe Pass;* bőgő: *Charlie Haden;* basszusgitár: *Steve Swallow;* dob: *Max Roach;* férfi ének: *Joe Williams;* női ének: *Sarah Vaughan;* énekegyüttes: *Manhattan Transfer;* a Még Felfedezésre Váró Tehetségek kategóriájában *Pege Aladár* idén is harmadik lett.**

● ***Gene Ramey,*** **a veterán bőgős, *Charlie Parker, Count Basie* és *Jay McShann* zenekarainak egykori tagja, nemrégiben kapta meg a Texasi Flotta Tiszteletbeli Admirálisa címet. A kitüntetést *Mark White* kormányzó adta át ünnepélyes keretek között, az állam fővárosában. Ramey egyébként nem tud úszni ...**

(Összeállította: Szigeti Péter)

Hol hallható jazz Magyarországon

A kérdés nem szónoki, hanem nagyon is gyakorlati. Sokfelé játszanak manapság jazzt nálunk, de gyakran egy cseppet sem könnyű kideríteni, hogy hol és mikor. A színterek közismertek: fesztiválok, koncertek, klubok. Az ünnepi események – egy-egy zeneakadémiai, vigadóbeli hangverseny vagy jazzfesztivál – alkalmával a műfaj a szokásosnál jóval nagyobb figyelmet kelt. Ilyenkor a közönség jóval szélesebb rétegekből verbuválódik, mint általában. Az „általában" a jazz hétköznapjaira vonatkozik. A hétköznapokat pedig a klubok programjai töltik ki. Valóban örvendetes, hogy – főképp a Rádió kezdeményezései révén – csak az utóbbi időben olyan világhírességek látogattak hozzánk, mint *Randy Brecker, Eddie Gomez, Paul Motian, Anthony Braxton, Charlie Mariano, Joanne Brackeen, Joe Henderson, Buster Williams.* Tavasszal a Sportcsarnokban tízezernél nem sokkal kevesebben tapsoltak a veterán, de még mindig kitűnően muzsikáló *Dave Brubeck*nek, és ennél is jóval többen ünnepelték *Chick Coreát* és *Gary Burton*t. A székesfehérvári Alba Regia Fesztiválon pedig napjaink egyik legizgalmasabb együttesét, az *Art Ensemble of Chicago*t hallhattuk. Nem akármilyen névsor ez, ahogyan nem akármilyen számú az a közönség sem, amely ezeket a koncerteket meghallgatta!

Mégis tudomásul kell venni, hogy a magyar jazzélet elsősorban a magyar együttesek tevékenységén múlik, ez pedig túlnyomórészt a klubokban zajlik. Így van ez a világon mindenütt. Amerikában remek jazzfesztiválokat rendeznek, a Carnegie Hallban, a Los Angeles-i egyetem Auditóriumában és egyéb reprezentatív helyeken fényes koncertek hangzanak el, a mindennapi jazzélet azonban igen távol esik e helyektől. A legtöbbet szórakozóhelyeken, klubokban, bárokban, éttermekben, szállodákban lehet jazzt hallgatni.

Bizonyos tekintetben azonban mégis jelentősen különböznek egymástól a külföldi és a magyar körülmények. A döntő különbség éppen a klubok, a hétköznapi jazzhelyek jellegében mutatkozik meg. A mi jazzklubjaink általában művelődési házakban, egyetemeken, kollégiumokban működnek; nem mindennapos helyek, hanem egy komplett művelődési program részét alkotják. Más kérdés, hogy a helyzet ezen a téren sem egyforma. Vannak jól és kevésbé jól, rendszeresen és rendszertelenül, gyakran és ritkábban működő klubok. Milyen például manapság egy igazán jó magyar jazzklub? Rendszeres heti egy nyitva tartással már stabilnak nevezhető a klub. Fontos, hogy élőzenéhez szükséges anyagi bázissal rendelkezzék, hogy – ha nem is minden héten, de viszonylagos gyakorisággal – rendezzen bemutatókat, koncerteket. Szükséges továbbá, hogy tartalmas közösségi élet alakuljon ki, hogy a klubnak összetartó, jó célok érdekében mozgósítható törzsközönsége legyen, hogy a vezetőség változatos, a tagságot érdeklő műsort állítson össze, s hogy mindennek eredményeképpen kialakuljon az az igazi „jazzlégkör", amelyben a muzsikusok is jól érzik magukat.

De rögtön tegyük hozzá: ilyen klub nem sok akad. A klubok többsége rendszertelenül működik, léte a fenntartó szerv anyagi támogatásától függ – ez pedig egyre csökken. A tagságnak nincs „összetartó magja", többnyire szervezett tagság sincs, kevés az élőzene és az igazán érdekes program. Így aztán az a bizonyos légkör sem alakul ki. Az egyetemi klubok helyzete még sajátosabb. Ha akad néhány lelkes jazzbarát, egy-két ügyes, fáradságot nem sajnáló diákvezető – van klub. Amikor a jó vezető kikerül az egyetemről, gyakran a klub is megszűnik. Még rosszabb a helyzet, ha a klubvezető diák lelkesnek lelkes ugyan, de a szervezéshez, adminisztrációhoz, netán a jazzhez egy fabatkát sem ért...

Magyarországon jelenleg mintegy 80 jazzklub működik. (Egészen pontos szám nem mondható: egyesek alakulnak, mások megszűnnek, ismét másokról nem lehet tudni, hogy éppen mi van velük.) Akárhogyan is, a hazai jazzélet méreteit tekintve nem lebecsülendő szám ez. Sok külföldi bólogat elismerően e szám hallatán. Hol van hát a bökkenő? Mindenekelőtt meg kellene végre oldani, hogy tudni lehessen: mikor, hol és mi történik. Programtájékoztatás, szervezett információ ugyanis jelenleg nincs. A klubok gyakran eldugott helyeken vannak, műsorukról pedig csak a bennfentesek tudnak. A hozzánk látogató külföldi vagy a jazzre vágyó, de nem bennfentes magyar pedig hogy, hogy nem, egyet sem talál a 80 klubból... Hasznos lenne továbbá, ha klubjaink szervezettebben, folyamatosabban, több előzenei kínálattal működnének. Persze tudom: az ilyesmit sokkal könnyebb elmondani, mint megvalósítani. Azt is tudom, hogy külföldön is vannak alkalomszerűen nyitva tartó, gyatra, unalmas klubok – magam is megfordultam már ilyenekben.

Külhonban azonban a „hétköznapi jazzélet" nem ezekben zajlik. A vérbeli jazzklub első számú ismérve ott az, hogy mindennapos. Az a hely ahová az ember bármikor elmehet, ha kedve támad jazzt hallgatni. Más megfogalmazásban: az a hely, amelyről tudjuk, hogy ott jazz szól, ha egy kávét, egy pohár italt vagy egy vacsorát kívánunk elfogyasztani. Vannak nemzetközi hírnévnek örvendő klubok, mint a müncheni Domicile, a koppenhágai Montmartre, a prágai Reduta, a leningrádi Kvadrat, vagy a londoni Ronnie Scott klub. Ezekben gyakran játszanak külföldi muzsikusok is, többnyire azok, akik a városban koncerteznek. Vannak igen elegáns éttermek, szállodai helyek, „jazzszalonok" is. De semmiképpen sem ezek a meghatározóak. A legtöbb klub olyan, mint nálunk egy kisvendéglő, eszpresszó vagy bár. A külföldön kalandozó jazzkedvelő magyarok meg is lepődnek, hogy egy-egy „füstös jazzkocsmában" miféle világhírességekkel találkoznak. S akik még messzebbre jutnak, még inkább megdöbbennek, hogy a világ talán leghíresebb jazzklubjában, a New York-i Village Vanguardban milyen pohárcsörömpölés és tányérzörgés kíséri *Herbie Hancock, Ron Carter, Jony Williams* és a többi jazzsztár játékát.

A külföldi, gyakran világhírű jazzmuzsikusok nem csinálnak presztízskérdést abból, hogy hol játszanak. Bizonyára ők is szívesebben koncerteznek a Carnegie Hallban. De a legfontosabb számukra az, hogy játsszanak: lehetőleg rendszeresen, ott, ahol lehet. Ha másutt nem, kis szórakozóhelyeken. „Fenntartó intézmény", a „művelődési szerv anyagi támogatása" – mindez ott ismeretlen fogalom. Ha egy hely nem rentábilis, némi túlzással élve: másnap este lehúzhatja a rolót.

Ez a mentalitás szokatlan a magyar jazzmuzsikusoknak. A „vendéglátós jazznek" – és egyben a rentábilis jazznek is – nálunk valamikor a hatvanas években nyoma veszett. Idegen ez a mentalitás a közönségnek, meg a mai vendéglátóiparnak is. Az ilyen irányú kísérletek – gondolok például az Astoria bárra *Kertész Kornél* kvartettjének időszakában, a Szabadság Szálloda bárjára a Pege-együttessel, vagy a Pilvaxban helyet kapott jazzklubra – előbb-utóbb csődöt mondtak. Az okot sokfelől közelíthetjük meg. Egy bizonyos: jazzmuzsikusainknak – már aki erre hajlandó – újra meg kellene tanulniuk a közönségnek játszani, annak a közönségnek, amelyik hallgatja őket. Azért írom, hogy „újra", mert valamikor Solymossy Lulu, Tóth Menyus, a Szabó–Beamter duó és a többiek nagyon is értettek ehhez a szakmához. Nem is beszéltek akkoriban a vendéglátóipar és a jazz „hagyományos szembenállásáról"... Ezeken a helyeken elsősorban szórakoztató, halk, swinges, main stream jazzre, régebbi és újabb standardeken nyugvó repertoárra van szükség.

Talán lesznek, akik azt mondják: nem jó egyfelől a jazz művészi rangjáért síkraszállni, másfelől a „kommersz jazz" igéjét hirdetni. Csakhogy eszem ágában sincs a jelenlegi művelődésiklub-hálózat, hát még a fényes koncertek és fesztiválok ellen szót emelni. Legyen belőlük minél több és minél jobb! De nem volna helyes sznob előítéletek alapján száműzni a jazznek egy másik világát sem, amely a közönségnek örömet, szórakozást, a muzsikusoknak óriási szakmai rutint, játékgyakorlatot és egzisztenciális biztonságot nyújthat.

Mindezt most egy új kezdeményezés teszi aktuálissá. Az újjáépült Belvárosi Lido Kávéház nagyszabású szórakozóhelyként nyitotta meg kapuit október elején. Délben néptáncbemutató és cigányzene, délután jazz, éjjel világvárosi revüműsor és többféle tánczene – ezt a választékot kínálja az „étlap". A jazzprogramban havonta váltakoznak az együttesek: októberben *Rátonyi Róbert,* novemberben *Pleszkán Frigyes,* decemberben *Szacsky Róbert* triója játszik, vasárnaponként pedig közismert együttesek adnak koncerteket. A műfaj tehát ezúttal Budapest egyik igen reprezentatív szórakozóhelyén kapott mindennapos fórumot. A kérdés most már az, hogy lesz-e érdeklődés, lesz-e megfelelő publikuma ezeknek a délutánoknak. A fentiekből következik: meggyőződésem, hogy a magyar jazznek csak hasznára lenne, ha a „Lido jazz" meggyökeresedne, és ha a közeljövőben hasonló jellegű, de nyilván szerényebb miliőjű jazz-szórakozóhelyek nyílnának Pesten és vidéken.

Gonda János

JAZZ

Andrej Przybielski **lengyel jazz-zenészt egy fesztiválon látta fotóriporterünk, Szűcs László. Mi nem hallottuk ugyan, de nagyon mutatós fazon. Ha olyan jól játszik, mint ahogyan kinéz...**

A ZSONGLŐR

A „jongleur" szó első megközelítésben komédiást, mutatványost, vándorénekest vagy vándormuzsikust jelent. E korántsem mindig hálás foglalkozás eredetéről Szerb Antal *A világirodalom történeté*ben már jóval többet sejtet: „Az egyház általában üldözte a sokszor igen profán kobzosokat, akik csavargó és társadalmon kívüli életet éltek az egész középkorban, s az énekmondáson kívül zenével, mai értelemben vett zsonglőrködéssel és a csepűrágás minden fajtájával szórakoztatták közönségüket; de tiszteletben tartották azokat, akik a szentek legendáit és a vitézi énekeket énekelték." Az évszázadokat túlélő mesterség *jelenéből Jiří Stivin,* a „szakma" egyik legdifferenciáltabb stílusú továbbvivője adott ízelítőt novemberi szólókoncertjén, az Almássy téren.

Érdemtelen dolog volna a Plánum '84 keretében elhangzott produkciót egyik vagy másik kategóriába beszorítani. A program ennél részeiben is sokkal gazdagabb, összetettebb volt: minden perce a műfajok közeledésének üzenetét sugallta. Stivin felfogásában a „közeledés" sohasem *közelítés,* tehát külső kényszer eredménye. A legkülönbözőbb karakterisztikájú zenék esetében is található olyan közös eredő, amely a látszólag ellentétes irányzatokat képes harmonikus egységbe állítani. Stivinnél ezt a gyökeret a zene rendeltetése jelenti.

A zenét emberek találták ki, például azért, mert bizonyos érzelmek csak a muzsika révén fejezhetők ki. Az a zene, amelynek *van*-érzelmi töltése, ösztönökre ható lényegénél fogva, eszközeitől függetlenül alkalmas kell legyen emberi befogadásra. Ezt az összefüggést ma kevesen érzik és érezhetik tisztábban, mint a koncertről koncertre következetesebb Jiří Stivin.

Muzsika-értelmezésének másik kiindulópontja az időbeliség átértékelése. Műsorában középkori világi dalok, ősi népdalok foszlányai kelnek életre. Pontosabban: kiderül róluk, nincs is szükség a feltámasztásukra; a free, az avantgarde jazz vagy a kortárs zene közegében éppoly természetesen léteznek, mint a cseh, morváviai, szlovák folklórban. Mint minden evidencia, ez is magától értetődőnek tűnik, ha már rájött valaki. És figyelmeztet egy megfontolandó tényre: nem mindig a különbözés jelenti az újat; ami persze megfordítva is igaz: az új nem mindig jelent különbözést...

A koncert szerkezetében és atmoszférájában is szerves folytatása, újrafogalmazása volt annak a programnak, amelyet a legutóbbi Alba Regia Jazz Fesztiválon Szabados Györggyel duóban, Debrecenben pedig szólóban hallhattunk Jiří Stivintől. Debreceni kamaraestjére emlékezve, ahol alig kétszáz ember előtt játszott, bámulatos élmény volt tapasztalni, hogyan teremt ezúttal színházteremnyi közönséggel is ugyanolyan intenzitású, személyre szabott kapcsolatot. Az évek óta azonos koncepcióval dolgozó cseh fuvolista ismét másként játszotta ugyanazt.

Stivin minden idegszálával hazája népzenei hagyományához kapcsolódik, mégsem állítható egyetlen feldolgozásáról sem, hogy pusztán a népdalhangulat reprodukálására törekszik. A koncertet nyitó, két furulyán megszólaltatott dallamban is ott feszült egyfajta titokzatosság, amelyet a három hangból terckülönbséggel szerkesztett szólamkettős monotóniája különösen kiélezett. Ahogy Stivin egyre magasabb, dinamikában is mérhető érzelmi fokozatra kapcsolta a variációkat, úgy vált másodlagossá a daltöredék relatív egysíkúsága.

A már-már szertartásos hangulatúvá növekvő dallamocska után Stivin – a tőle megszokott jó érzékkel – váltott. A klarinét eredetéről szóló sztorija egyéniségének pontos karikatúrája; ugyanakkor újabb „adalék" a hangszerek Óperencián-túli történetéhez: „Élt egykor Ukrajnában egy lány, úgy hívták, Klára. Egy napon eljött egy fiú, aki őt kereste. Bekopogott, és megkérdezte: Klári itthon van? Mire azt válaszolták: Klári nyet..."

Miniopera kerekedett a „klárinyet" és a szalagról bejátszott hangeffektusok együtteséből, amely számos különlegességet is tartogatott. A zörejek, hangtöredékek valamint -utánzatok összefüggő gyűjteménye alakult ki, amelyből valóban asszociálni lehetett a szóban előlegezett mesére. A legkifejezőbbek az emberi hang és a klarinét ötvözetéből formált hanghatások voltak, s a szám végén csattanóként hatott a szlovák talpalávaló, amely az amúgy is csúfondároskodó „művet" a groteszkbe fordította.

A kontrasztok tárháza volt a *Kollázs* című kompozíció, amelyet Stivin Vivaldi, Mozart és a saját műveiből állított össze. A hangfalakból zuhatagként előtörő barokk muzsika újabb hangulati fordulópontot hozott. Stivin a zenevirtuóz otthonosságával mozog e területen is, s bizonyos csúcsokon ugyanazt az emocionális minőséget tudta érzékeltetni, amely népdalfeldolgozását is emelkedetté tette. A barokk zene folyamatosságát helyenként kemény, erőteljes dobszólók törték meg. Meglepő ellenpontok voltak ezek, a kompozíció egésze alapján azonban helyénvaló és kifejező váltások. A fuvolajáték lendülete további, nagy lélegzetű improvizációkat ígért.

Lényegében a Székesfehérvárról már ismerős formában hangzott el Stivin lírai hajlékonyságú, legátóra épülő szerzeménye, a *Ballada egy asszonyhoz.* A mindössze két akkordot váltogató kíséretre (szintén szalagról szólt) csak dallamvariációkat rögtönzött Stivin. Az alapmelódia így végig megőrizhette könnyedségét, lebegését, s az egész számból sikerült egyetlen, széles dallamívet formálni.

A különböző hangmagasságot produkáló szörpösüvegek shownak is beillő „akrobatikája" méltó bevezetője volt a koncert legimpozánsabb improvizációjának. A *Ballada* nyugalmas harmóniaváza nyersessé, feszültté transzformálódott. Ebben a részben már kifejezetten jazzes elemekre épült Stivin intonációja, amely egyre fűtöttebb fokozatokon keresztül jutott el a kiteljesedésig. A jazz sajátos frazeológiája az est minden számában ott bujkált ugyan, teljességében azonban csak ebben a rögtönzésben bontakozhatott ki.

A kategóriák megosztottságával szemben a muzsika egységét felmutató programban – a népzene, a klasszikus és a kortárs zene után – talán szándékosan maradt utoljára a jazz. A legifjabb „műfaj" – törekvéseit és formanyelvének egy részét tekintve – akár a középkorban is létezhetett volna. Bizonyos értelemben létezett is, csak másként hívták. Például vitézi éneknek vagy románcnak. Az utolsóként előadott *Zsonglőrök* című részletben a puszta ritmusalapra redukálódott a kíséret. Erre improvizált Jiří Stivin 1984-ben. Ki tudja: talán a vásári komédiások is így fújhatták a tilinkót 700–800 évvel ezelőtt.

J. Király István

KOCSMAKÓRUS ÉS KARNEVÁL LONDONBAN (I.)

Több mint egy éve történt, Londonban. Szinte hihetetlen, mégis igaz.

Amikor egy este a földalatti egyik nemdohányzó kocsijában utaztam hazafelé, s két ásitás között a tömeget kedvelő zsebtolvajokkal szembeni óvatosságra intő plakátot olvasgattam, a mellette levőről pedig azt próbáltam megjegyezni, mit kell, illetve mit nem szabad tennem, ha egy gazdátlan táskát, csomagot látok. Egy ismerős, sovány alak huppant le a szomszédos ülésre. Egymásra néztünk. Nem tudom, milyen képet vághattam, ő azonban fanyar vigyor kíséretében tette át baljába műanyag irattartóját, hogy kezet rázhassunk: Galla Miklós, a GM49 éljátékosa volt a másik magyar a metrón. Mint kiderült, londoni rokonlátogatását egy fellépéssel igyekezett egybekötni, s éppen leendő koncertjének plakátját vitte a fulhami Greyhoundba, ahol kazettára rögzített zenei alap kíséretében készült angolul énekelni saját szerzeményeit. Sajnos, a GallaMűsor tervezett időpontjában már rég nem tartózkodtam Angliában, s így lemaradtam a merész kísérletről, de találkozásunk után néhány nappal azért eljutottam a Greyhoundba – életem legelkeseritőbb rockhangversenyének színhelyére, ahol majdnem annyi náci üdvözlésre lendített fiatal kart láttam, mint egy második világháborús filmben. Szerencsére azonban nem a tömeg volt nagy, „csak" a lelkesedés.

Fulham a Temze északi partján fekszik, kis híján a főváros centrumában – a London központját ábrázoló idegenforgalmi térképekre általában csak a csücske szokott felkerülni. A vele szomszédos Hammersmith egyik legforgalmasabb utcáján, a Fulham Palace Roadon található a *Greyhound:* egyik terme hagyományos angol pub, biliárddal, kandallóval, a másik pedig, ahol a koncerteket rendezik, sötétre pácolt gerendás tartószerkezetével és súlyos tölgyfa asztalaival inkább egy emberek fogadására átalakított istállóra emlékeztet, ahol a padlót széna helyett a kilöttyintett sört könnyen felszívó, faltól falig szőnyeg borítja.

Szombat este nyolc óra. Fényes, fekete bakancsot, gumis nadrágtartót, felhajtott szárú farmernadrágot és farmer- vagy bőrdzsekit viselő, kopaszra nyírt fiúk érkeznek hármasával-négyesével. Addig, amíg feltárul a koncertterem, az ivóba térnek be, vagy az utcán álldogálnak, ízes cockney-kiejtéssel beszélgetnek, élcelődnek egymással, néhányan pedig a falnak támasztott háttal, felhúzott térddel csücsülnek a járdán. Legtöbbjük dzsekije alatt angol zászló feszül pólóing formájában – a nacionalizmusnak ezt a külső megnyilatkozási módját némi jóindulattal egyszerűen hazafiságnak is nevezhetnénk, ha nem bukkanna fel ugyanabban a társaságban egy „Adolf Hitler – European Tour 1939–45" feliratú, s a Führer arcképével ékesített trikó is: a helyi butikosok rosszízű tréfája ez, a rockzenekarok turnétrikói után, szabadon.

Szívesen lefényképezném őket, de egyelőre nem merem nyíltan rájuk szegezni a kamerát, mert nem tudom, hogyan reagálnának –, a sörtés koponya a véznábbaknak is fenyegető külsőt kölcsönöz, hát még a kifejezetten izmos és bamba hústornyoknak; valószínűleg éppen ez a célja. Kevés lány van köztük, de valamivel változatosabb ruhában és frizurával, mint a fiúk. A belépő másfél font, amihez ajándékként egy zenekari jelvény is jár.

Amíg az est fő attrakciója, a *Cock Sparrer* tízkor színpadra lép, a bőrfejűek sörözve, beszélgetve, türelmes közönnyel unatkozzák végig az *Animation* műsorát. Gyér taps, és a vége felé egy-két kötelező „le velük!" kiáltás. Az Animation hosszú szaxofonbetétekkel díszített, erős dob-basszus meghajtású zenét játszik, de nem azt az immár tradicionális punk rockot, amiért ez a kis közönség itt összegyűlt, s amit az 1977 óta dolgozó Cock Sparrer nagy rutinnal szolgáltat. Akárcsak a futball-lelátók himnuszai, a Cock Sparrer egyszerű dallamai is arra születtek, hogy kórusban kántálják őket.

Így is történik. Mintha forgatókönyv szerint peregne a koncert. A színpad előtt ugráló skinhead-tábor leglelkesebb, legelszántabb harcosai nem elégszenek meg azzal, hogy együtt énekeljék a refrént, és tetovált karjaikkal náci módra szalutáljanak a dübörgő ritmusra: megostromolják a színpadot, hogy nekik is jusson a reflektorfényből, a dicsőségből. Tudják, sőt élvezik, hogy fotózzák őket. Villan a vaku, s a filmen mindörökre kimerevedik a sötét múltat idéző, félreérthetetlen mozdulat. Zenekar és közönsége remekül szórakozik. A ráadásként másodszor is előadott szám szövegéből csak egy refrénként vissza-visszatérő sort értek tisztán: „England belongs to me" (Anglia az enyém), de biztosan érzem, hogy nem pusztán hazaszeretetüknek adnak hangot, hanem annak a meggyőződésüknek, hogy a bevándorlók elveszik tőlük az országot, a munkalehetőségeket, a lakásokat, és így tovább.

„Négy éven belül nagyon erősek leszünk. Ki kell rúgni a négereket és a pakikat, csak sajnos ez a kormány állampolgárságot ad nekik" ordítja a fülembe Julie, aki miután megnyugvással vette tudomásul, hogy külföldi, ráadásul magyar turista lévén nem a sajtónak fotózom, bővebben is kifejtette idevágó – és nyilván nem a saját kisujjából szopott – nézeteit. Tizenkilenc éves, kirakatrendezőként dolgozik, és nyíltan rasszistának vallja magát. Barátja, egy borotvált fejű, magas fiú büszkén mutatja a füle mögötti sebhelyet: „Egy paki késétől van, de aztán jól megadtam neki!"

Megdöbbenésemben csak a fejemet ingatom, és nem tudok okosabbat mondani, mint azt, hogy valaki alaposan félrevezette őket, és hogyha Julie-ra nézek, egy csinos szőke lányt látok, de amit tőle hallok, az rettegéssel tölt el.

Ezen az estén azonban közvetlen erőszaktól nem kell tartani. Nincs balhé, nincs verekedés, a bőrfejűek egymás között vannak, akinek pedig más a véleménye, jobb, ha csöndben marad. A zenekar tagjai valósággal fürdenek a népszerűség illúziójában, s nincs kifogásuk a fasiszta köszöntések ellen, mindössze a Sieg Heil! Sieg Heil! kiáltásokat hallgattatja el az énekesük, mondván: „nem rohadt németek vagyunk, hanem angolok".

Ez igaz. Még jó, hogy nem az övék az ország ...

A skinhead mozgalom nem most ütötte fel bőrfejét Angliában. Már a hatvanas években megjelent, s önálló törzset alkotott a zenei és öltözködésbeli ízlés szerint szigorúan tagozódó brit ifjúsági társadalomban. Akkoriban ska és reggae zenére táncoltak, *Desmond Dekker* és *Prince Buster* voltak a kedvenceik. A hetvenes évek elején a szűk skinhead-körből kitörve a *Slade* szinte egész Európa tinédzsereinek első számú slágerszállítójává nőtt, s közben szürke skinhead-zenekarból ezüst ruhákban villogó, színes poszterhőssé vedlett. A mozgalom igazi reneszánsza a 70-es évek második felében kezdődött az egyik legnépszerűbb londoni punkcsoport, a *Sham 69* felemelkedésével, amelynek bukásához paradox módon később éppen az járult hozzá, hogy híveik egy része fasiszta erődemonstrációra használta fel koncertjeiket, s a túlfűtött hangulat gyakran véres verekedésekhez vezetett. 1979–80 során a *Specials,* a *Madness,* a *Selecter* és a *Beat* ismét divatba hozta és modernizálta a ska-zenét. Sok skinhead rajongott értük, de közülük mégsem értették meg elegen e zenekarok legfontosabb üzenetét: *a faji ellenségeskedés ostoba, értelmetlen és bűnös cselekedet.*

A bőrfejűek száma a 80-as évek elejére újra megfogyatkozott, csak a legőszintébben „elkötelezettek" tartanak ki. Önérzetesen állítják, hogy ők és együtteseik képviselik egyedül az utca, a munkásosztály, az állástalan fiatalok hangját, hogy ők viszik tovább a punk eredeti lázadó szellemét – ugyanakkor igen nagy befolyása van köreikben az olyan neonáci szervezeteknek, mint a Nemzeti Front vagy a Brit Mozgalom, amely nemrégen a félreértések elkerülése végett fölvette nevébe a Nemzetiszocialista jelzőt is. E nagyhangú, ám az országos politikában elenyésző szerepet játszó csoportok demagóg propagandájának dőlnek be a Julie-hoz hasonló fiatalok; elhiszik, hogy a színes bőrűek erőszakos kiebrudalása az üdvözítő módszer a problémáik megoldására.

A Greyhound óta már pontosan értem, miért változott csatatérré 1981 nyarán a többnyire ázsiai bevándorlók által lakott londoni városrész, *Southall,* amikor egy helyi pubban a 4–Skins és még két együttes lépett fel. És bár tudom, nem a ruha teszi az embert, ha az utcán meglátok egy bőrfejűt, azonnal arra gondolok: ő is csak olyan, mint a szombat esti koncert fasisztái. Így születnek az előítéletek?

folyt. köv.

Szőnyei Tamás

Michael Jackson Show '84

Michael Jackson, Jehova leghíresebb tanúja és a fivérei diadalmas koncertkörutat tettek 1984-ben. Amerikán jegyvásárlási hisztéria lett úrrá, különösen amikor kiderült, hogy a 40 dolláros jegyeket négyesével szándékozták árulni. *Barney Hoskyns,* a *New Musical Express* munkatársa hivatalból, tehát ingyen nézhette meg a Jacksons egyik fellépését.

•

Alig landolt a gép az Államokban, máris egy Meadowlands felé robogó buszon találtam magam, a végtelen, végtelenül jelentéktelen és nyirkos New Jersey-ben. Olyan hontalannak éreztem magam, amilyen csak egy kimerült angol rock-kritikus lehet – s ekkor a Manhattan centrumában levő CBS-székház elől a Sunday Times-os fickó és Smash Hits-es kölyök társaságában elindult velünk a busz, átkúszott a folyó alatt, és a ködös semmi kellős közepén bukkant ismét a felszínre.

Útközben feltárult előttem a nevetséges New Jersey, míg a távolban a Nap vörös golyóként gurult el a „Giants baseball-stadionjá"-nak nevezett gigantikus űrhajó fölött.

Mire keresztülvergődtünk az emlékárusok ezrein – babák, kesztyűk, elemes libák, tízdolláros programfüzet –, a stadion fölött és a stadionban már megkezdődött a mulatság, ami a *Harmadik típusú találkozások* záróképéhez hasonlított. Szitakötőként táncoltak az égen a helikopterek, repülőgépek köröztek pár rövid pillantás kedvéért, srácok árnyékbokszoltak gyönggyel díszített Michael-kesztyűben.

Amikor a pattogatott kukoricával táplált várakozás hisztérikussá fokozódott, hirtelen ijesztő lökéshullám indult el a stadion egyik végéről (hogy miképp, azt nem tudom); dominóként dőltek el az emberek, köztük én is. Többször úgy éreztem: megfulladok. Végre elült a hullám, s csak a baseballról hápogó helybéli hangok hallatszottak.

A színpad és a kontrolltornyok nem voltak éppen kis méretűek. A színpad két oldalán két hatalmas képernyőn a Bambi vagy a Hófehérke felnagyított háttérrajzai virítottak – más aligha lehetett –, majd átadták helyüket egy lézersugarakkal villogó zajos jelenetnek, melyben a páncélba öltözött vitéz Randy legyőzi a Cretonnak nevezett, búsképű, emberevő óriáscsapatot.

Szintetikus mennydörgés rázta meg az Arthur király birodalmára emlékeztető rétvidéket, mialatt a magnézium és a szárazjég mögül megjelent a San Fernando Völgy öt nemes lovagja. A hadarva lüktető *Wanna Be Starting Something*-gel kezdtek.

Persze, valamit el is indítottak. Michael fehér zoknija láttán – melyet a holográf képernyő az ezerszeresére nagyított – számtalan kamaszlány a delirium hatására került. Arra gondoltam: igen, *ez* Michael Jackson, alig háromszáz méterre tőlem, a világ leghíresebb embere. Bárhol felismerném. A repülők visszavisszatértek a stadion fölé.

A Jackson fivérek a színpad minden csücskét kihasználták. Tito erre jákált, Marlon arra, Jermaine a basszusgitárjába temetkezett. Olyan cselesen szaladgáltak ide-oda, mint a rögbijátékosok. A *Heartbreak Hotel* sokkoló hatású elektromos színorgiáját és rángatózó mozgalmasságát a *Human Nature* selymesen fodrozódó szerelmi hullámai követték. Michael teljhatalmú parancsnok volt: velünk szemben mint egy gyújtó szavú evangélikus prédikátor, az övéivel szemben mint egy kiképző őrmester.

Kedvenc Michael-mozdulatom az, amikor edző módra a tenyerével próbál érzékeltetni egy bonyolult támadási variációt, megszakítja a táncot, belemarkol az esti levegőbe, és mértéket vesz rólunk. Meadowlands-ben is gyönyörűen énekelt, elhaló, de nem elcsukló hangon búgta el a *She's Out of My Life*-ot, hosszú ujjai a sötétségbe hatoltak. Jermaine viszont siralmasan-sótlanul énekelte az amúgy keményre főtt *Let's Get Serious*-t.

Egy mellékes megjegyzés: minél csillogóbb és nádszálszerűbb lesz Michael, annál vaskosabbak a bátyjai. Különösen Randy riszálja nagy előszeretettel a fenekét, s így tenne Jackie is, ha nem sántult volna le még a turné kezdete előtt. (De lesántult, és egy „Világszerte tiltsák be az atomfegyvereket" feliratú trikóban bicegett fel a színpadra – mintha egy rakétasilóban botlott volna el.) Az arcátlanul drága programfüzet egyik fotóján ökölvívó öltözéket viselő, tagbaszakadt testvérei között Michael megvesztegetősig olyan, mint az az elvarázsolt szépségű kisfiú Visconti *Halál Velencében* című filmjében.

A turnét megelőző kampány kétségtelenül megdolgozott bennünket, mégis: ráadást követelő lármát hallottam már ennél hangosabbat is. Michael lazacrózsaszín űrruhában tért vissza, végigugrálta a *Beat It*-et, a *Billie Jean*t, és a *Shake Your Body*t, elnyúlt a földön, miközben biborszemű, óriási mechanikus szörnyek próbálták felfalni, megpördült még néhányszor, mint egy búgócsiga, és spontán koreográfia szerint önmagával szeretkezett.

Tűzijáték zárta a műsort, míg én kábán és kimerülten a sajtóbusz szentélyéhez tántorogtam a szétta-posott virsliken és kilöttyintett kólatócsákon keresztül. Túlságosan megviselt voltam ahhoz, hogy koherens értékítéletet alkossak az imént átélt látványosságról. Egyre csak Michael képei peregtek szemem filmvetítőjén, mígnem egy zökkenés után az Algonquin hotelben szobájáig kísértem a Sunday Times-os fickót és a Smash Hits-es kölyköt.

És az éjjel, London felé repülve, Michael Jacksonnal álmodtam.

(Ford.: SZ. T.)

A ROCK SZÖRNYETEGEI

Az angliai *Castle Donington* minden évben otthont ad a kemény rock képviselőinek. Az 1984-es fesztiváról *Carol Clerk* tudósította a *Melody Maker* olvasóit.

•

A Rock Szörnyetegeinek idei fesztiválja készen állt az óriások harcának fogadására. A ring egyik sarkában a védő: *AC/DC,* a nehézsúlyú fémzene régről ismert és jól bevált fegyvertárával A másik sarokban a *Jump* és az *1984* című lemezek szenzációs sikerétől és a brit közönség rohamosan növekvő érdeklődésétől ösztökélt kihívó, a *Van Halen.*

Nem kevesen fogadtak a Van Halen győzelmére: átgázolnak minden akadályon, és az AC/DC-vel együtt zsebre vágják egész Doningtont.

Semmi ilyesmi nem történt. Akadt ugyan némi izgalom, dráma és gyönyörűség a Van Halen műsorában, amely azonban ahhoz széteső és erőtlen volt, hogy komoly próba elé állítsa *Angus Young*ot, az AC/DC komisz iskoláskölykét, akinek tarsolyában valósággal hemzsegtek a trükkök. A Van Halen egyszerűen nem volt igazi ellenfél.

Az M1-es országút javítása miatt keletkezett dugóknak és a meghirdetettnél korábbi kezdésnek köszönhetően a Melody Maker csapata egy kissé elkésett. A kiszáradt füvön és a kavicsos ösvényen óvatosan lépegettünk a színpad felé, miközben bombaként zuhant ránk az addigi események egyhangúsága: az *Accept* német zenekar nem tudott megbirkózni a fesztivált nyitó *Motley Crue* teljesítményével, bár rendes munkát végzett, amiért meg is tapsolták.

Szíves örömest szólnék elismerő szavakat a San Franciscó-i *Y&T*-ről, de az elcsépelt gitárszólók és az unalmas klisészövegek hallatán visszakívánkoztam a közlekedési dugóba. Lehetőleg az ellenkező irányba.

Ennél már csak jobb jöhetett.

Jött is, bár nem sokkal jobb: amikor megjelent a skarlátruhás *Gary Moore* és zenekara.

Egyenetlen színvonalú műsoruk az üresség és a dráma között ingadozott, de legalább Moore-ban volt annyi tisztesség, hogy elviselhető időtartamúra korlátozta a gitárszólóit

Az a hír járta, hogy *Ozzy Osbourne* Boy George-nak öltözve robog majd elő, de nem így történt. Csak némi kozmetika erejéig adózott a színpadiasságnak, no meg azzal, hogy előszeretettel locsolta le vízzel a lábai előtt csápoló tömeget, leszaggatta a trikót a színpadra kódorgó roadie-król, gyakran lóbálta a karját és verte a meztelen mellét.

Színpadi mozgása és óriási egyénisége révén Ozzy csatát nyert, ahogy társaival együtt ránk zúdította a *Steal Away*t és a *Rock'n Roll Rebel*t, melyek csodálatos hatása alól senki sem vonhatta ki magát; végigdübörögte a *Suicide Solution*t és *Journey to the Centre of Eternity*t, majd ráadásként előadta a soha el nem hagyható *Paranoid*ot.

A színpad mögötti letargia lassacskán elmúlt, amint az illusztris vendégek és a zeneipar képviselői aznap első ízben kezdték elvonszolni magukat a sörsátraktól, hogy aztán hétfőn eldicsekedhessenek a haverjaiknak, hogy látták a Van Halent.

Grandiózus showbusiness-stílusban jelentek meg a zenekar tagjai. *Dave Lee Roth* a földig hajolt, és azonnal elveszttette a kalapját; úgy rángatta a testét, hogy a köpönyege csillogó hula-hopp karikaként tekeredett körbe a derekán, tánccal vezette be az *Unchanged*et, s megindult a támadás.

Határozottan szórakoztatóak voltak. A srácok egynémelyike láthatatlan gitáron játszotta *Eddie Van Halen* futamait, mások alig tudták levenni a szemüket Lee Roth képtelenül akrobatikus mozdulatairól, vagy elengedni a fülük mellett a végtelenül nagyszájú énekes szövegelését a számok között ...

Félidő tájban játszották el a *Jump*ot, s ezt követően kezdett eltűnni az újdonság varázsa; az előadás tempója lelassult, annak ellenére, hogy időnként brilliáns dolgokat produkált a zenekar. S bármilyen rendkívüli showman is Lee Roth, ő egyedül nem tudta igazán összefogni a műsort.

Az volt a baj, hogy túl sokat piszmogtak, ahelyett hogy egyszerűen belevágtak volna. Többször álltak le és indultak újra, mint a kocsink az országúton. Mire Eddie a 15 perces gitárszólója közepére ért, a tömeg érezhetően elunta magát, s amikor véget ért a show, a ráadásként előadott *You Really Got Me* sem adott már okot az ünneplésre.

Végtelenül hosszú késés után gyilkos lendülettel kezdett az *AC/DC.*

A színpad fölötti lámpák vörösen és kéken ragyogtak, egy reflektor sugara a sötétben rátalált *Angus Young* könnyen felismerhető figurájára, amint a levegőben lebegett erre-arra, incselkedő hangokat pengetett a gitárján, majd földet ért, és a többiekkel együtt belecsapott az első számba. Igen, az AC/DC ismeri a színpad minden csínját-bínját.

Az Angus Young formálta iskoláskölyök vonzereje nem csökken, szüntelenül lenyűgözi a nézőt mániákus energiájával, ahogy körbeszökdécseli a színpadot, ide-oda rohantában meztelen térdén megmegcsillan a fény, s feje folyton a gitárjára borul, ami csaknem ugyanakkora, mint ő maga.

A zenekar megállás nélkül hajtja a gyilkos ritmust, *Brian Johnson* pedig szabadjára engedi a *Sin City,* a *Back In Black* és a *Rock'n'Roll Ain't Noise Pollutin*-féle kedvencek félelmetes refrénjeit, majd egyenesen a *TNT,* a *She's Got the Jack* a *Dirty Deeds Done Dirt Cheep,* a *Whole Lotta Rosie* és az izgalmas *Let There Be Rock* régi, ám klasszikus területére vezet bennünket.

Nehéz felülmúlni az AC/DC látványosságát. Mutatványaik többségét 1981-ben megcsodálhattuk Doningtonban, mégis éppoly meghökkentőek, mint azelőtt: Angus Brian a vállán ficánkol, megjelennek a *Hell's Bells* kísérteties pokolharangjai. Angus, a világ legvalószínűtlenebb szexszimbóluma, lassú sztriptizzel kínozza a közönséget, vetkőzése meztelen feneke mutogatásában éri el tetőpontját. Elsütnek két aranyágyút, s a *For Those About to Rock We Salute You* és az egész fesztivál záróakkordjaként tűzijátékot dobnak be.

Doningtonban egyvalami csaknem túlharsogta az AC/DC mennydörgését; egy alacsonyan szálló gép, mely éppen az ágyútűz csúcspontján repült el fölöttünk. Ám még a pilóta is tudta, ki a főnök ezen az estén.

(Ford.: Sz. T.)

PRIMITIVES LONG LIVE NEW

A *Tilos a dohányzás!* nevű szarajevói együttes – az egyik legtehetségesebb az új generációból – végre megjelentette új nagylemezét, amelynek címe: *Das ist Walter.* Majdnem fél évig dolgoztak rajta, *Mahmut Ferović* közreműködésével, s végül a lemez gyönyörű bizonyítéka az együttes tehetségének. Ezt a bizarr irányzatot általában az „új primitivizmus" címszó alatt emlegetik, s talán még az *Elvis J. Kurtivić* nevű együttest sorolhatnánk ide. De az Elvis... csak látványos szenzációt nyújt, a Dohányzás... viszont tíz válogatott új dalt ad elő új albumában, melyeket *Nenad Janković* énekes és *Davor Sućić* gitáros írt, s mindenki érdeklődését felkeltették. Röviden: a *Tilos a dohányzás!* első nagylemeze meglepően érett alkotás. *Nele Koralić*-tyal (azaz Nenad Janković-tyal) beszélgetünk a lemezről, aki az együttes ideológiai és zenei vezetője:

– Nele, hogyan jött létre az „új primitivizmus"?

– A nyolcvanas évek legjelentősebb irányzata, az „új primitivizmus" a Fuada Midžić nevű utcában (Szarajevóban – *a szerk.*) született. Egy olyan vákuumban jelent meg, amelyet nem intellektuális manőverezéssel hoztak létre. A divatháromszöget (Párizs – London – New York) most egy sokkal erősebb négyszög vette át: a Vratnik – a Morin-udvar – a Molta – és az Ali pasa mezeje (szarajevói utcák – a szerk.). Az „új primitivizmusban" a művészet végre megmutathatja legfontosabb jegyeit: a melegséget, a közvetlenséget, az optimizmust. És ami a legfontosabb: az egyszerű munkásemberekhez szól.

– Mondj valamit az első nagylemezetekről!

– Címe: *Das ist Walter;* ára: 35 000 régi dinár; minden lemezboltban kapható. A lemez meghallgatását naponta kétszer ajánljuk: ebéd előtt és ebéd után. A gyártásvezető *Mahmut Pasa Ferović,* aki a *Majmok bolygója* és a *2001 Űrodüsszeia* közreműködőjeként vált ismertté. A lemezfelvételt Milić Vukosinović tábornok indítványozta. Az album tíz dalt és egy verset tartalmaz.

– Ki a dalok írója?

– Minden dalt *Sejo Saxon* és dr. *Krajlić* írt. A *Nem akarok sváb lenni* című dal egy szerelmi történethez kapcsolódik, melynek főszereplője gitárosunk, *Muja,* és egy gyönyörű sváb lány, akiről később kiderül, hogy Vogosćevóba való. *A csejenek elmennek* című dal: elmélkedés az Idaho amerikai államban történt eseményekről. A *Selema, gyere vissza, Selema* című dal pedig a szavanna és a trópusok dalainak rokona, melyek most világszerte hódítanak. Ez a dalocska akkor készült, amikor a menedzserünknek, *Roki*nak sikertelen kalandja volt Selema *Ujević* fotómodellel, akit mellesleg „Fatális szex" néven emlegetnek.

– Végül hadd kérdezzem meg: bemutatjátok-e élőben is az új lemezt?

– Ami a turnékat illeti, Roki megígérte: látni fogjuk a tengert, és megtanít bennünket úszni, később pedig búvárkodni is. Különben a turnékra egyedi felszerelésünk van. Egy részét *Elton John*tól loptuk, amikor nálunk járt ... Van egy különleges szerződésünk a szarajevói *Svjetlort* nevű vállalattal. Ugyanis Mujo keresztanyja húgának a gyereke az említett vállalat konyhafőnöke. Hát, így ... A turnékon gazdag kulturális-művészeti programot és változatos étkezést nyújtunk.

Džuboks, 1984 október.

Vladó Pandža

(Fordította: Kerekes Éva)

MEDIANET

TŰHEGYEN

HANGLEMEZEK

IRON MAIDEN: *Power Slave*

A rockzene heavy-metal stílusa reneszánszát éli. Tíz év után újra az érdeklődés középpontjába került a kemény rock, aminek egyik jele, hogy sorra alakulnak az újabb és újabb heavy metal zenekarok. Ami viszont sajnálatos: az újabb társulatok többségénél a keménység és a hangerő első számú zenei kifejezőeszközzé lépett elő, sőt, a kemény hangzás sokuknál már nem is eszköz, hanem cél.
Szerencsére ez nem minden zenekarról mondható el, így az Iron Maiden-ről sem, amely ennek ellenére (vagy talán éppen ezért?) napjaink kétségtelenül egyik legnépszerűbb heavy metal együttese. Legújabb nagylemeze, a Power Slave *hellyel-közzel túl is lépi a műfaj viszonylag szűkre szabott – és a pályatársak jóvoltából még inkább leszűkített – kereteit.*
Félreértés ne essék: a Power Slave zeneanyaga is lendületes, erőteljes, dinamikus kemény rock, méghozzá a javából, de ezek a zenészek nem esnek át a ló túlsó oldalára. Itt is bőven találunk virtuóz gitárszólókat, kemény ritmusú improvizációs betéteket, ezek azonban sohasem öncélúan, hanem szervesen beépítve, mondhatni funkcionálisan szólalnak meg az ügyesen megkomponált és kidolgozott dalokban.
Igen jól érvényesül – ugyancsak másokkal ellentétben –heavy metal zenekarokra oly jellemző két szólógitár: hol egymás játékát ellenpontozzák, hol kétszólamú homofóniában egyesülnek. Ez a kemény rock egyik legértékesebb zenei kifejezőeszköze.
A többszólamúság, az énekstílus, a gitárjáték, a szerzemények felépítése és megkomponálása mind-mind azt az érzetet kelti, hogy az Iron Maiden a nagy elődöt, a Deep Purple *zenei hagyományait folytatja, s ez dicsérendő. Több párhuzam vonható a két együttes zenéje közt, azzal a különbséggel, hogy a* Deep Purple *zenéjére jellemző gitár–orgona párharc helyett itt a két szólógitár vív meg egymással. Szintén elődjének nyomdokaiban járva, a Power Slave-nek is külön érdekessége a helyenként klasszikus zenei elemekkel átszőtt gitárjáték, ami üdítő jelenség napjaink heavy metal lemeztengerében. Ezek a specifikumok tették annak idején a Deep Purple zenéjét is vibráló izgalmassá.*
Ami pedig a közönség reagálását illeti: nemcsak külföldön, nálunk is az egyik legkeresettebb lemez. Igaz, a zenekar augusztusban Budapesten koncertezett. A Power Slave a kemény rock kedvelőinek körében feltehetően még hónapokig népszerű marad. Legalább az újabb Iron Maiden-lemez megjelenéséig.

Gurály László

EMI 24 0200 1

DEEP PURPLE: *Perfect Strangers*

A nagy visszatérések korát éljük. Az utóbbi egy-két évben sok olyan együttes jelent meg ismét a rockszínpadon, amely az elmúlt évtized derekán vagy a második felében oszlott fel. Mostanában szinte minden évre jut egy-egy ilyen meglepetés. 1981-ben újra összejött a King Crimson, *tavaly a* Yes, *idén a* Vanilla Fudge, *s most itt a legújabb szenzáció: a* Deep Purple *visszatérése.*
Már tavasz óta mindenféle kósza hírek keringtek a hetvenes évek legendás sztárzenekaráról. Először csak annyit tudtunk, hogy ismét együtt lépnek fel, azután jött az újabb tudósítás, hogy hanglemezstúdióba mennek, és közösen felvételeket készítenek. Erre már a kételkedőbb Deep Purple-rajongók szeme is fölcsillant: lehet, hogy új lemez lesz a dologból? Talán együtt is maradnak, ott folytatják, ahol tíz éve abbahagyták? A kemény rock koronázatlan királyaihoz méltóan, a siker és a világhírnév csúcsán?
Vitathatatlan, hogy a heavy metal egyik elindítójának, a múlt évtized ördögi szuperzenekarának újrafellépése az idei év legnagyobb rockszenzációját jelenti. S most újra a nagy felállás: Ritchie Blackmore, Ian Gillan, Roger Glover, Jon Lord *és* Ian Paice. *Ebben a névsorban nincsenek szürke eminenciások; valamennyi tag nevét legendák övezik.*
A Perfect Strangers-*t hallgatva valóban úgy tűnik: a Deep Purple ott folytatja, ahol abbahagyta. Csakhogy közben nagyot változott a világ, s vele együtt a rockzene is. Az utóbbi években a heavy metal zenekarok valóságos hada lépett színre, s közöttük csak az ismertebbek száma is legalább ötvenre tehető. Ha lehet, játékstílusuk, előadásmódjuk még tovább keményedett. Ám az egyre tökéletesedő stúdió- és hangszertechnika ellenére sem hoznak újat – az együtteseket alig lehet megkülönböztetni egymásól. Mindebből az következik, hogy a rockzenének ezen a területén gyilkos konkurrenciaharc dúl.*
Habár a Deep Purple legújabb felvételein is mutatkoznak a rutin jelei, az album zeneanyaga mindenképpen kiválik a heavy metal lemezdömpingből, és jellegzetes soundjáról szinte azonnal felismerhető. A zenészek célja nem az, hogy keményebbek legyenek a gitárisákáló bandáknál. Ezt játszva megtehetnék, hiszen pl. Gillan hangja egyedül annyit nyom a latban, mint másutt két szólógitár együttvéve.

Az album valamennyi dalán átsüt a magas szintű technikai tudás, a profizmus. Több helyen felvillannak a Deep Purple korábbi erényei: a klasszikus zenei ihletettség, a hangszerek párbeszéde, a felszabadult, invenciózus gitár- és orgonaszólók. Különösen fontos szerep jut Jon Lord orgonajátékának: amellett, hogy jól egészíti ki a hangzást, a szerzeményeknek olyan különös ízt ad, ami csak a „Mély Bíbor" együttesére jellemző. Napjainkban különben is ritkaság az ilyen sok dallammal átszőtt, mindemellett dinamikus, helyenként elsöprő, kemény rockzene, ami a Perfect Strangers*-en található felvételekre is jellemző. Ez mindenképpen a* Deep Purple *javára írandó.*
Meg kell azonban említeni, hogy néhány dal hangszerelési megoldása akarva akaratlanul az együttes régebbi nagylemezeit (Who Do We Think We Are, Burn) *idézi. A zene helyenként ellaposodik, szokványos megoldásokba fullad, és jóval kevesebb az olyan ötletes fogás, mint ami az* In Rock *(1970) vagy a* Machine Head *(1972) című lemezeket jellemezte.*
Nem kétséges: a Deep Purple legénysége a mostani teljesítménynél sokkal többre képes. De azt se feledjük, hogy manapság már nem lehet olyan forradalmi újításokat hozni, mint amilyenek a hetvenes évek elején a zenekar nevéhez fűződtek. Ettől függetlenül a Perfect Strangers *az átlagszintet jóval meghaladó produktum, még akkor is, ha az érdeklődés további ébren tartásához a jövőben ennél többre lesz szükség.*

Gurály László

Polydor 1984. 8 23 777–1

HOBO BLUES BAND: *Vadászat*

Victor Máté kritikája a Rádióban hangzott el, a Rockújság *1984. októberi számában*

Színházat ígér a *Hobo Blues Band* új, dupla albuma, a *Vadászat*. Hangsúlyozom: *színházat*, és nem koncertet, hiszen a Prológust bevezető közönségmorajban a színielőadások megkezdését jelző közismert hármas gongütés után – a gyülekező közönség morajlásának elcsendesülését meg sem várva – Major Tamás, színházművészetünk élő klasszikusa szólal meg, előadva egy részletet a Nemzetközi Vadászati Tanács alapelveiből; nem egyszerűen felolvasva, hanem apró szünetekkel, hangsúlyokkal értelmezve, sőt véleményezve. Fontosnak és jól megoldottnak érzem ezt az egyáltalán nem zenei előkészítést, mely figyelmeztet és kényszerít, hogy az album anyagának gondolati szálára hangolódjak, és ne engedjem át magam a zene érzéki hatásának. Vagyis mielőtt akár egy taktus zene is megszólalna, meghatározza hallgatói magatartásomat.
Megvallom: első hallásra kicsit kitaláltnak, művészkedőnek éreztem ezt a bevezetőt, de a lemez hallgatása közben visszamenőleg kezdtem megérezni jelentőségét, és mire a végére értem, első véleményemet kénytelen voltam megváltoztatni. Ezt a bennem lejátszódó ellentmondásos folyamatot azért merem most nyilvánosságra hozni, mert egy nagyon fontos dolog bizonyítékát látom benne. Mégpedig azt, hogy ez az album nem 24 szám sorozata, hanem egyetlen alkotás, melynek időben távoleső részei is szorosan összefüggnek, kapcsolatban állnak, és hatnak egymásra. A *Vadászat* egyetlen nagyszabású koncepció megvalósítása, mely alighanem – a nemcsak szövegíróként és előadóként, de szerkesztőként is megnevezett – Földes László, azaz *Hobo* koncepciója.
Természetesen a lemez úgy szól a vadászatról, hogy rólunk, emberekről, a társadalomról szól. A téma jó alkalmat kínál az emberi viszonyok, kapcsolatok modellálására és a szerepek kiosztására. Ha jól értelmezem: vannak vadászok, őket kiszolgáló hajtók, és persze áldozatok. A lemez alkotói – mint már a Prológus Major Tamás-féle interpretációjából is kiderül – nem a vadászok oldalán állnak. A hajtó szerepét sem vállalják szívesen, vagy legalábbis szánalmasnak tartják. No és természetesen áldozatok sem akarnak lenni. Milyen szerep marad hát? A válasz az utolsó lemezoldal végén elhangzó, *A bolond levele a kisfiúnak* című dalban rejtőzik. Ez a dal – úgy érzem – Földes László tökéletes önarcképe. Ebben sikerült legteljesebben összefoglalnia mindazt, amit az ő személye képvisel.

Földes László üzenete mélységesen szomorú. Az emberekről, a társadalomról, a történelemről e lemez útján hirdetett véleménye tele van keserűséggel, ítéletét segélykiáltás formájában mondja ki. Gondolatainak őszinteségében nincs okom kételkedni, meggyőződését tiszteletben kell tartanom. Mégsem hallgathatom el, hogy valami szándékolt egyoldalúságot érzek ki műve egészéből. Túlságosan meseszerű, túlságosan kategorikus. Úgy érzem, számára elképzelhetetlen a szerepek átfedése, egymásba csúszása, felcserélődése. Ábrázolásából hiányzik az az egyébként kézenfekvő és hétköznapi helyzet, miszerint aki egyik viszonylatban vadász, az a másik viszonylatban akár áldozat is lehet – és fordítva. Tehát helyzetünket, szerepünket nem egyszeri döntés határozza meg, hanem naponkénti, sőt pillanatonkénti döntések sorozata, melyek a képlet más és más oldalára sodornak. A szerepkör változása akár Földes László pályáján is kimutatható.
Természetesen ez a kis szemléletbeli vitatkozásom csak akkor érvényes, ha a Vadászatot egészében hitvallásnak fogjuk fel. Ha viszont csak a művész adott szerepkörrel való azonosulásának, akkor mindezt visszavonom, és kijelentem, hogy az alakítás tökéletes, meggyőző, velem – mint közönséggel – mindent elhitető volt.
Mivel hanglemezről van szó, illene néhány mondatot a zenei megvalósításról is szólnom. Nem könnyű dolog erről beszélni, mert – azt hiszem, az eddigiekből is már kiderült – a lemez tartalma inkább gondolati, mint zenei. A zeneszámok nagyobb része csak ürügy a gondolatok akusztikai közegben való megszólaltatásához. Többségükben egyetlen zenei fordulatra, az ún. *ostinato*ra épülnek, ami mutatós és a rockzenében elterjedt zeneszerzői eszköz, de egy dupla albumot nem tölt ki. A kompozíciók közel sem olyan színesek, érdekesek, mint a szövegek. Még akkor sem, ha a hangszerelés és a hangfelvételi technika rendkívül széppé és gazdaggá varázsolta a hangzást.
Zenei élményt főleg a két gitáros – nevezzük meg őket: *Tátrai Tibor* és *Póka Egon* – valóban virtuóz hangszerjátéka jelent. Sajnos az énekesi produkció nagyon egyenletben színvonalú. Közép-Európa talán legkiválóbb blues-énekese, Deák „Bill" Gyula megszólalása mellett különösen feltűnő Földes László bizonytalan intonációja. De a zenei megoldások összes hiányossága ellenére: *élmény* ez a lemez. Azt hiszem, a magyar rockzene egyik alapműve született meg. Olyan művészi alkotás, mely közönségét nem hagyja nyugodni, izgatja, provokálja, gondolatait felkavarja. Úgy vélem: alkotóinak ez is volt a célja. Nálam tökéletesen célt értek.

FONOGRÁF: *Jelenkor*

Felmenthető a Jelenkor?

Szörényiék újra azzal kísérleteznek, hogy saját helyzetükkel nézzenek szembe. Ez a kísérlet a *Jelenkor* című lemezen csak felemás módon sikerült.
Mielőtt bárki rendőrért kiáltana, gyorsan leszögezem: a lemez zenei része tisztes mestermunka. *Tolcsvay László*, *Móricz Mihály* és *Szörényi Levente* a tőlük megszokott dallamos, meglepetésekkel nem szolgáló, hol popos, hol folkos, hol kemény rockos elemeket felhasználó, kellemes zenét készített. Igaz, néhol úgy tűnik, nem tudták elég ötlettel feldúsítani a dalokat; gyanúsan sok az ismétlés, a helykitöltő betét, de a Fonográf világát azért nem lehet másokéval összekeverni. S ha túl konszolidált is már ez a zene, az Illés-nemzedéket bizonnyal rabul tudja még ejteni. Különben is lehet, hogy a könnyen emészthető zene – eredeti szándékuk szerint – csak a szöveg jobb megértését hivatott elősegíteni.
S itt a gond. A lemez dalai laza történeti láncot alkotnak. Kezdődik mindez a *Tiltott forrás* paradicsomi állapotainál és a kiűzetéssel, folytatódik a „földi" stációkkal, ahol az egyik dal az új változásokról számol be, az utána következő pedig mintegy elemzi az új helyzetet. Rezignált és bizakodó hangok váltják egymást, és lassan közeledünk a jelenhez. Az illúziókat azonban elsöpri a *Bengázer*. A lemeznek talán ez a legerőteljesebb dala; éles ellentétre épül, feszes dübörgésével plasztikusan vetíti elénk a fantázianévbe bújtatott irracionális erőt. Minden az utolsó dal, A *Jelenkor ítélete* felé mutat; itt majd választ kapunk kétségeinkre. Válasz azonban nincs, az addig jól fokozott feszültségnek nincs miben feloldódnia, sőt szinte dühítő, ahogy egy bombasztikus közhely – „az utókor fel fog menteni", illetve „a jelenkor fel tud menteni" – a megoldás.
Ez a dal önmagában is jelzi az album meghallgatása után fennmaradó kérdőjeleket; tud-e valami újat nyújtani a Fonográf 1984-ben? A hat év (amíg nem jelent meg lemezük) felfokozta a várakozást, a maguk támasztotta követelménynek azonban nem tudtak megfelelni. A Jelenkor olyan, mint egy rutinzenekar akárhányadik lemeze, amit színvonalasan csináltak meg ugyan, de saját programadásától távol áll. Úgy látszik, elmúltak a „nem akarok állni, ha fordul a Föld" évei, s már mások kezében a fiatalság zászlaja; az idő nincs tekintettel a korosztályokra. Persze nem akarok túllőni a célon, hiszen csak egy lemezről van szó, ahol a rutint nem sikerült korszerűséggel felváltani.
Ennek a lemeznek ott kellene kezdődnie, ahol befejeződik.

Torma Tamás

Rozi tud valamit?

Jól van, Levente, hát akkor játsszunk! Játsszuk azt, hogy bementem egy lemezboltba, megvettem a *Jelenkor*t, és hazavittem. Feltettem a lemezjátszóra anélkül, hogy valaha is hallottam volna az együttesről, a *Fonográf*ról, és rólad, Szörényi Leventéről, valamint Bródy Jánosról és Tolcsvay Lászlóról. Játsszuk azt, hogy nem én voltam az a hétéves gyerek, aki a 68-as fesztivál döntője után, éjszaka azt álmodta, hogy ő adta át neked a díjakat. Játsszuk azt, hogy nem a tíz év alatti Illés-rajongók egyike voltam. De hagyjuk az Illés együttest! Hiszen én voltam az is, aki fél óra után kijött a 81-es Illés-koncertről, mert elege lett azokból az emberekből, akiknek nyolc éven át nem hiányzott az Illés együttes, és csak 1981. március 31-én jutott eszükbe, hogy annak idején létezett egy ilyen zenekar.
Nem, én nem az Illés zenekar és a te huszonéves lelkesedésedet hiányolom a *Jelenkor* barázdáiról. Én ezen a lemezen a Fonográf együttest keresem. Azokat, akik felfedezték a hatalmas kifejező erővel rendelkező folk- (vagy ha akarod country-rock) zenét, és megpróbálták annak formai – hangsúlyozom: nem tartalmi, hanem formai – eszközeit integrálni. De játsszuk azt, hogy nem emlékszem, hogy Te annak idején megírtad a *Kenguru* című számot, s hogy milyen kitűnő zene volt az *Utazás* nagylemez. Játsszuk azt, hogy nem tudok semmit rólatok.
Játsszuk azt, mert akkor ez egy jó album. Profi stúdiómunka, gyönyörű vokál, és a számok sem rosszak. Minden a helyén van. Mégis, mintha hiányozna valami. Pontosabban: nem is hiányzik, hanem túlságosan is szembeszökő.
Levente! Ez nem több mint konjunktúra-termék, a kitűnő munkáid fenti említéséből kihagyott *István, a király* sikerének terméke. Bombasztikus szavakat használ, és mégis sokkal kevesebbet mond el a máról, a jelenkorról, mint akár az *Edison Fonográf Album*, vagy az *FG 4*.
Levente! Ezen a lemezen túlságosan előtérbe állítva rejtettétek el azt, amit tíz éve a *Rozi tud valamit* című számban olyan árnyaltan fogalmaztatok meg. Bródy János egyszer azt írta: „A sárga rózsa illatát már elfújta a szél, A kertész benn a városban egy táncosnővel él". Ezek a rezignáltan megfogalmazott gondolatok tíz évvel ezelőtt megértést és szimpátiát keltettek. Addig kéne azonban valamit tenni, amíg a fent említetteket csak Rozi veszi észre.

Herskovits Iván

KFT: *Bál az Operában*

Levette-e már álarcát a KFT?

Érdeklődéssel vettem kézbe a KFT együttes új nagylemezét: vajon beváltja-e a rajongók reményeit?
A cím önmagában is meghökkentő, s ez – a KFT-t ismerve – megint valami eredetit ígér. Bál az Operában: a kikapcsolódás két olyan formája, melyeket nagyon nehéz egymás mellett egyszerre elképzelni. Ezt az ellentmondást tükrözi a lemez nyitószáma, amely dallamvezetésében a régi KFT-re emlékeztet, ugyanakkor ritmusvilágában és a hangszerelés bizonyos részleteiben már újat ígér.
Lelkesedésünket kissé lehűti a második szám, a *Maldoror, a rémkirály;* témája erősen emlékeztet az első nagylemez *Izgalom* című számára. Ez önmagában nem is lenne baj, ha a hangzás kárpótlást nyújtana az önismétlésért. Sajnos, csak részleteiben élvezhető a zene, melynek eklektikussága a kemény rockos gitárbetétektől az újromantikus szintetizátorfutamokig terjed. Sokak számára meglepő lesz a *Rózsák Valériának* break- és rap-paródia, amely e két divatos irányzat legjellemzőbb vonásait emeli ki. A találóan éles gúnnyal megírt szöveg e stílusok gyöngéit veszi célba. Az együttesre eddig nem jellemző jegyet vehetünk észre *A szomorú szerelmek hercegé*-ben: az érzelgősséget. Mintha a huszadik század utolsó negyedének Szindbádja köszönne vissza ránk – elődje gyenge kiadásaként. Az első oldalt záró *Magányos bábfigurák* című kompozíció az előző dal érzésvilágához kapcsolódik, technikailag az együttes új arcát csillantva meg.
A korong másik oldala a fekete kontinensre visz bennünket. A sodró lendület, az ötletes szöveg és az ügyes dallamvezetés valószínűleg gyorsan a slágerlista csúcsára röpíti a jól hangszerelt számot. A *Dzsungelharc* fülledt erotikájú szövegével a nagyváros sivár kapcsolatvilágát pellengérezi ki, szellemes effektekkel tűzdelve meg a szerzeményt.
Merőben más zenei világ az *Alkalmatlan vagyok*, melyet a szerzők fergeteges ritmusú punk-rock and roll stílusban adnak elő. Itt is sikerült az unalomig csépelt slágerközhelyeket kíméletlen gúnnyal nevetségessé tenni.
A záró kompozíció hangulatilag és zeneileg is a lemez csúcsát jelenti. A *Színes álarc a lelkemen* és az utolsó darab is – *Piros és hófehér* – megdöbbentő hitelességgel érzékelteti a nyolcvanas évek emberének érzelmi zsákutcáit.
A színlelésre épült világ, az üres kapcsolatok miatti kiábrándultság és korunk sokakat elkeserítő tünetei mondatják ki az együttessel a keserű konklúziót:
„Azt hiszem, mi is úgy vagyunk, / mint Piroska és a farkas, / végül egyikünk felfalja a másikat, / és ez kissé nyugtalanítja a nagymamát ..."
Nehéz lenne egy mondatban összefoglalni a lemez erényeit és hibáit. Mintha álarcot viselne a KFT. Megtalálta-e végre igazi hangját? Melyik zenei úton indul tovább? Melyik hangzásvilág az igazi? A *Rózsák Valériának*, az *Afrika* vagy a *Színes álarc a lelkemen* soundja?
A válaszra egyelőre várnunk kell.

G. Siklós András

Huszárvágás

Harmadik albumával jelentkezik a KFT. Négyéves fennállás, három nagylemez: nem rossz arány. A KFT legénysége ezt a lehetőséget, úgy tűnik, változatlanul kitűnően használja ki. Lemezre kerülő felvételeik valóban egyedülálló hangot és még mindig szokatlanul invenciózus zeneszerzői kvalitásokat tükröznek. Legalábbis ami a hazai élmezőny többi tagját illeti.
Mondják, hogy egy zenekar életében a második nagylemez jelenti az igazi megmérettetést. Ekkor dől el, képesek-e első sikerüket megismételni, esetleg túlszárnyalni. A KFT sikeresen esett át ezen a próbán. A KFT tavalyi albuma az egyik legkitűnőbb hazai rocklemez volt a műfaj húszéves történetében. Zenében és szövegben egyaránt naprakészen reagált a mai ember legalapvetőbb problémáira. Taktikus szövegbeli eszközválasztással fogalmazta meg azokat a gondolatokat, amelyek mindannyiunkat foglalkoztatnak kisebb-nagyobb konfliktusaink során.
Mindig kíváncsian és vegyes érzelmekkel várjuk a következő, a harmadik albumot: vajon képes lesz-e ismét fölülmúlni a zenekar a kiemelkedő alkotást?
A KFT huszárvágással oldotta meg a dilemmát. Tökéletesen más irányba mentek el zenéjükkel, mint ami felé az előző lemezükön tapogatóztak, és szövegeik is új témakört vettek célba. A KFT új nagylemeze a szerelemről szól, ráadásul nem is akárhogyan.
A közel 45 perces anyag többségét ismét *Laár András* és *Bornai Tibor* írta. A dalok nagy része természetesen közös munka, de mintha ezen a lemezen Bornai Tiborra összpontosulna a reflektorfény. Az ő dala nyitja a lemezt, és ez a dal (a címadó kompozíció) az album legkitűnőbb száma. Egyszerű, fülbemászó, ugyanakkor igényes dallam, lendületes, mégis mértéktartó ritmus. A többi dal sem rossz, ám a szerzők mindjárt az első percben elsütötték a legnagyobb patronukat. Mindössze három-négy olyan szám van a lemezen, ami igazán megközelíti a kitűnő első kompozíciót (*Szomorú szerelmek hercege*, a *Szerelem* című hosszabb lélegzetű szerzemény és a már kislemezen is megjelent *Afrika;* az utóbbi zenei blődli, de jó sláger).
Alkalmam volt végighallgatni néhányat a KFT demo felvételeiből, amelyek jórészt kiadatlan anyagot tartalmaznak az elmúlt három évből. Ha felsorakoztattak volna néhányat a még dobozban lévő számaik közül, akkor a *Bál az Operában* könnyedén szorította volna maga mögé a KFT előző lemezét. Így „csak" egy nagyon jó lemez.

Herskovits Iván

LGT: *Ellenfél nélkül*

Változatlan síneken

Mire jó néhány apró ötlet és egy vonzó borító? Mielőtt egy hangot is hallanánk a lemezről, már izgalmat csöpögtet belénk: ez valami különleges, ez valami olyan, ami eddig nem volt! Az LGT tizenkettedik albumának címe felett fekete alapon, vékony fehér keretben egy üvegembert látunk, kezében fehér zászló, átlátszó testében piros szív dobog; az egész az utolsó LGT tévé-show hangulatát idézi: misztikus és egyben sokat ígérő. Benyúlunk a tasakba, kezünkbe akad a belső borító. Itt rejtélyes segítőtársak neve vonja magára a figyelmet: Bo Garresper, M Tomo Lassa, Sonny Jo Carakas. Csupa név, mely távoli tájak izgalmas gondolatait idézi fel – egyszóval már meg vagyunk véve.
Persze a zenészek és Presser szerteágazó tehetségének köszönhetően – hasonló fogások nélkül is – megkülönböztetett figyelem kísér minden megjelenő LGT-albumot. A recenziók sohasem feledkeznek meg arról, hogy kiemeljék a zenekar egyenletesen magas színvonalát, a sokrétű és egyéni hangzást. No, de hallgassunk inkább bele az új lemezbe! Az egzotikus nevek megdolgoznak: az első impresszió az, hogy az LP nagyon külföldinek, konkrétan londoninak hat. Nemcsak mintha ott készült volna, az ottani igényekkel és hangzásokkal átitatva, de már-már onnan küldött zenei tudósításnak tűnik. A londoni utca lüktető zaja, spontánul zenélő bevándorlók, mindent behálózó elektronika, technika. Az A oldalt indító *Ellenfél nélkül* és a *Próbatánc a Broadwayn, A szívbajt hozod rám,* a *III. világ* mind-mind különleges effektusaival, „furcsaságával" bódít; szinte az az érzésünk, hogy a vérfrissítést a zenészeket ért külső hatásoknak tulajdoníthatjuk. Vagy inkább: köszönhetjük. Ez a helyes szó, mert ez a dögösen új valami engem levesz a lábamról. A szöveg is meglep, a korábbi lemezekhez képest visszavonul, a zene mögé bújik, első hallásra nem is értek mindent – a hatás felvillanyoz és elkábít.
Tegyük azonban többször a lemezjátszóra ezt a lemezt: ahogy kopik az újdonság ereje, úgy vesszük észre, egyre gyakrabban, a félreismerhetetlen LGT-jegyeket. A kétségtelenül kócosabb, szögletesebb, de most is kiválóan hangszerelt Presser-dalok mellett változatlanul megtalálható a lírai dal, Somló Tamás boogie-ja vagy (itt) rockvja, a több számon is keresztülzakatoló zenevonat-motívum, s a Dusán-szövegek sem változtak (bár kétségtelenül fáradtabbak, s *ezért* talányosabbak). Egy idő után a nevek is lelepleződnek: betűmozaikok, amit a zenészek és Kiss István zenei rendező nevéből raktak ki.
Ezek után lehet tehát vitakozni arról, hogy mit hallunk: egy valóban új LGT-soundot vagy ugyanazt, mint korábban, csak „egy lépéssel mindig a divat előtt"? Az *Ellenfél nélkül* anyagában kellemesen keveredik régi és új, a ruha és a smink divatosan izgalmas, ám benne a régi test van, s a régi szív dobog: a vibráló LGT rock and roll. Azt kaptuk, amit ettől az együttestől mindig kaphatunk: profi produkciót, ezúttal tizenkettedik lemezként, 1984-es keltezéssel.

Torma Tamás

Merre megy a vonat?

Nos, ez a tizenkettedik. A legjobb? A legrosszabb? vagy csak egy szelíd, semmitmondó közepes a sorban? Minek mondjam meg előre, és különben sem szeretem az efféle kategóriákat. Hogy miért? Mert egyszerűen nem hiszek bennük. A BUMM-ot például csodálatos lemeznek tartom, csakhogy ezt a lemezt nagyon nehéz lenne összehasonlítani a napokban megjelent *Ellenfél nélkül*-lel, az LGT legújabb albumával. Több mint tíz esztendő feszül a két LP között. Más kor, más világ, s természetesen más mondanivaló, más zenei eszközök, más kifejezésbeli lehetőségek.
Szent igaz, ez az új lemez nagyon elüt a többitől. Amikor a borítót a kezembe vettem, már tudtam, hogy az LGT valami egészen mással próbálkozik, mint amire számítottam. A fekete tónusú fedél törékeny üvegfigurája, kezében a fehér zászlóval a kiszolgáltatottság érzését sugározta, s mialatt a lifttel a tűt szép lassan a fekete korongra eresztettem, ez az érzés még mélyebbre fúrta magát a lelkemben. S aztán? Engedtem, hadd áradjon a dal, mind a kilenc, dübörögjön, lopakodjon a szívembe; persze csak akkor, ha tud ...
Már az első munka, a címadó *Ellenfél nélkül* elárulta, hogy bizony, egészen új vágányon száguld a szerelvény. Lebegő akkordok, egyenletes ritmus, hihetetlenül sok effekt a vocoderen, a szintetizátorokon, sőt még az elektromos ütőhangszereken is, sajátos hajlítások az énekben ... És a többi szám? Igen, ott is megtaláltam e jegyek legtöbbjét. Az olyan szép balladában, mint a *Béke van (végtelen)*-ben is. Igazi LGT-dallam, de már nem a zongorán, gitáron, szaxofonon csendül fel, hanem különböző, misztikus névvel megáldott billentyűs hangszereken, Somló invenciózus, szárnyaló éneke azonban a régi.
Hiába, ez már 1984. Úgy érezte a Locomotiv: lépnie kell. Lépett is egy jó nagyot – az új hullám felé. Új vágány = új hullám? No, ez azért nem igaz. Megtartotta magát az LGT. A részleges vérátömlesztéssel a korhoz akar igazodni. Igen, mert Sztevanovity Dusán szövegei teljesen a kort fejezik ki. Minden félelmével, szorongásával *(Próbatánc a Brodwayn; III. világ; A nagy radír)*, békevágyával *[Béke van (végtelen); Az üvegember]* s kilépni, szabadulni akarással *(Éjszakai vonatozás)* együtt. Néhány számban, mint például a *III. világban* tökéletes a zene és a szöveg egysége. Ha én lennék a nagy radír, nem törölnék le a lemezről semmit. Talán elgondolkozva, eltöprengve megállnék egy-egy rikító új hullámos fordulat fölött, hiszen ezek helyett találhattak volna azért valami eredetibbet is, de a lemezt egységesnek érzem. Igaz, az *Éjszakai vonatozás*, ahol másodszor is találkozhatok a felém békét intő üvegemberrel, majdnem kiröpít a körből: nyomasztó érzéseimtől, szorongásaimtól én is szabadulni akarok, de a végállomás mégiscsak a valóság.
Ezt választotta tehát az LGT – lelke rajta. Én is ráteszem a lelkem. Mehettek volna más irányba is? Lehetséges. Az Ellenfél nélkül azonban korrajz. S nem 1973-at írunk, hanem 1984-et.

Sinkovits Ferenc

SZUPERSZTÁROK

hiperextraultrabombázókósertutibarótökjószarállatinagyóriásibátorkezdeményezőnagyonszimpatikusfeltűnőentehetsé gesfiatalok

Kösz, kösz, köszönet a rovatért, nagy amatőr zenész össz-kösz ezért a fórumért. És hogy a kösz-káoszban ne vesszen el a köszöntő: köszöntjük a POLIFON olvasóit, akik kíváncsiak a „névtelen", „senki", „utolsó", „nulla" rockzenekarokra is; kösz, országunk legalább ötszáz szélcibálta amatőr csapata nevében.

Mi, pincebogarak és felhőjárók, sokan és túl sokfelé igyekszünk, de fél szemünk az aranykapun; állítólag nyitva van.

Véleményünk szerint:

a Rock aranykapuja valóban nyitva van, akárki bejuthat, belül biztos megélhetés, jóindulat várja, és az aranykapu széles. Csakhogy rettentően alacsony! Hétrét görnyedve, hason csúszva-mászva beférhetsz, de bent még újból föl kellene magasodnod. Ritka eset, de van rá példa, ettől vonzó még mindig az egész tortúra. Persze, a törpéknek könnyű: nem kell összemenniük. Odabent már tudják, hogyan kell belőlük elefántot fújni...

Szóval, vagyunk vagy ötszázan. Mint a walesi bárdok. Alakulunk, próbálunk, hébe-hóba fellépünk, feloszlunk, átalakulunk. Gyorsan megy ez még ilyenkor. Nem szívesen soroljuk be magunkat műfajok rácsai közé, de most a statisztikaszeretők kedvéért megtesszük. Legtöbben (kb. 60%) a rock valamely „hagyományos" ágán csücsülünk. Ezen belül is a kemény rock szívós oldalága bír meg a legtöbbünket. Van még a jazz-rock, a rock'n roll, a dallamos beat rock, a latin-amerikai ritmusokra vagy éppen a reggae-re és funkyra épülő rock is. No meg van a blues.

Másik jelentős vonulatunk az ún. „új hullám", ennek hivatalos- diszkó-populáris változatától egészen a punkig. Többségünknek nincsen „fenntartó szerve", amely állandó próbahelyet biztosítana, segítene koncertszervezési és egyéb technikai jellegű problémáink megoldásában. Így önfenntartó, önmenedzselő, önerőlködő magamutogatók vagyunk; úgy is, mint egy művészeten kívüli, de tömegbázissal rendelkező műfaj legfiatalabb képviselői, és úgy is, mint a rock örökségének letéteményesei. Furcsa módon azonban az örökösödési háborút nem saját magunk között kell megvívnunk, hanem éppen az örökhagyók ellenében. Igazán nem szívesen tesszük; a zenéjükön nőttünk fel, bálványoztuk őket, és most példaképnek választható alig-alig akad köztük.

Tudvalevő, hogy az elhanyagolt csatornában könnyebben szaporodnak a patkányok. Irtásukról pedig nem a kampányszerűen beömlesztett irtószerek segítségével kell gondoskodni, hanem a *tisztaság* megteremtésével és fenntartásával.

A rock öröksége ma szép aranyedények porrá zúzott, porral lepett halmaza, mégis elfogadjuk; számunkra még most is, még így is értékes, csak adják már ide! Kösz!

Hevesi István

Gombóc

Dopping-G

Szinte minden amatőr fórumon, tehetségkutatón, fesztiválon megfordultunk már 1982 februárja óta (ekkor alakultunk), és szinte mindet meg is nyertük, és el is vesztettük.

Lefigyeltek minket, felfigyeltek ránk, felkaroltak, átkaroltak, ígérgettek, megkevertek, lekevertek, mindenki foglalkozni akart velünk, de senki sem bírta sokáig, hogy makacsok és önfejűek vagyunk, konkrét zenei elképzeléseink vannak, és nem vagyunk hajlandók megválni egymástól – még lemezfelvétel érdekében sem. Legfeljebb csatlakozhat hozzánk valaki, mint ahogy ezt *Tóth György* tette a billentyűivel. Most már ő is MI – azaz: *MOLNÁR TAMÁS* szólógitáros, *KICSKA LÁSZLÓ* basszusgitár, *BERECZKY JENŐ*, dobok és a DOPPIN-G G-je: *Czakó Ildikó*, alias GOMBÓC, az együttes torka.

Sorolhatnánk nagy sikereinket (KI MIT TUD?), nagy bukásainkat (KI MIT TUD?), ezek helyett azonban eláruljuk, hogy fő előfordulási helyünk a Benczúr utcai Postás Klub és az Almássy téri POP TOP KLUB. Utóbbiban a két kedvenc magyar együttesünk *(Reggel, Citrom)* társaságában vagyunk fellépők.

Faxni

Mármint a képen látható trió. Minden fokot hármasával... Középen (pepitában) *M. Tamás*, most szólógitár nélkül, élő ének-imitátor és zenegép. Jobbra, ernyővel, *M. Győző* fiatalkorú dobos, M. Tamás öccse; ők együtt az M. fivérek. Balról K. László, basszustestvér. Körözzük őket, a rock bevett zenei és szövegbeli sémái ellen elkövetett többrendbeli vétségeik miatt.

Látták őket az idei Országos Amatőr Pop-Rock-Jazz versenyen, ahol elvitték az egyik fődíjat. A Magyar Rádióba is betörtek, ahol – kijátszva az éberséget – négy számukat rögzítették. Az épületet körülvevő profi zenészek haragja elől állítólag Victor Máté segítségével menekültek el. Rendszeresen ólálkodnak az Almássy téri Szabadidő Központ környékén, de vidéken is felbukkanak, főleg Székesfehárvárott.

Aki hollétükről tudomást szerez, azonnal keresse fel a lakóhelye szerint illetékes koncertjüket, és hallgassa meg zenéjüket. A közelség és távolság megítélését a közönségre bízzuk.

Topó

„Mi ez itt?! Ez itt a TOPÓ!!! Dezső, aki ülve áll, Sanyó, aki nem japán, Fodi, aki sok puszit küld, és én, aki itt se vagyok!"

Ezt a bemutatkozást a *TOPÓ Neurock Társulat* zenekarvezető énekese ordítja a mikrofonba! A koncert szünetében kérésünkre elmondja, hogy még csak két éve vannak együtt, de máris jelentős törzsközönségük van. Mert a TOPÓZÁS lényege már évek óta a levegőben lángolt. További kérdéseinkre nem válaszol, röhögve visszamegy a színpadra, és elénekli az „Elütött a zebrán egy mentőautó" kezdetű dalt.

Az amatőr rockzene Pécsett

Bátran állíthatjuk, hogy a hatvanas években Pécs a magyar beatmozgalom egyik fellegvára volt. Az akkori zenekarok az új zenei nyelv kialakításában méltó társai voltak a fővárosiaknak. (A vidéki zenekarok esélyegyenlőtlensége következtében a zenekarok nagy része abbahagyta működését. A nyolcvanas évek elején új generáció jelentkezett. Az „aranykor" éveire emlékeztető pezsgés indult meg. Sok olyan zenekar alakult, melyek tömegbázist teremtett a pécsi amatőr rockzenei mozgalom második, fellendülő szakaszának. Ez a spontán felfutás a Megyei Művelődési Központ munkatársainak törekvéseivel is találkozott: ők is segítették az amatőröket. Különösen Stencer Béla tesz sokat azért, hogy a pécsi amatőr rock mind életképesebb hajtásokat hozzon.

A városban (és környékén) kb. harminc amatőr zenekar működik, közülük húsz formáció stabilnak mondható.

A színvonal felmérésére jó alkalmat teremtett az idén ismét meghirdetett, immár hetedik *Országos Amatőr Pop Jazz Rock Találkozó.* A megyei döntőre a benevezettek közül tizennégy zenekar jelent meg 1984. május 26-án, a Pécsi Ifjúsági Parkban. Összességében jó színvonalú, kidolgozott produkciókat mutattak be az együttesek. A versenyt videóra is rögzítettük, a későbbi szakmai értékelés céljából. A következő sorrend alakult ki: I. *Metal* (reggae) II. *Donor* (Heavy metal) *III. Dózys* (rock-pop) *IV. SK* (progresszív rock) V. *Spectrum* (new wave) VI. *The Pertő* (new wave). Ez a hat zenekar került tovább a június 22–24. között Tamásiban megrendezett területi döntőbe. Itt Baranya, Somogy, Zala, Tolna, Bács-Kiskun és Fejér megye legjobb huszonegy zenekara találkozott. A színvonalas mezőnyben óriási pécsi fölény alakult ki. A zsüri – Komjáthy György, Victor Máté, Csiba Lajos, Berki Tamás és Balázs Ferenc – az I. helyre a *Metal*-t, a II. helyre a *Donor*-t sorolta, aranydiplomával és több különdíjjal. Ezüstdiplomát kapott a *SK* és a *Dózys*, míg a *The Pertő* – két külföldön levő tagját nélkülözve – oklevelet kapott. Mischl Róbert pedig (a *The Pertő* énekese) a PM „Tini Sztár Kerestetik" versenyén került a legjobbak közé. A Metal és a Donor kiemelkedő teljesítményükért meghívást kaptak a Salgóbányai Rock-táborba.

Az 1984. szeptember 8–9-én, a Budai Ifjúsági Parkban megtartott országos döntőn is ők képviselték a pécsi színeket. A Metal profi reggae produkciójáért aranydiplomát kapott. A Donor kissé elmaradt megszokott színvonalától, végül is „csak" ezüstdiplomával térhetett haza.

Októberben az MMK szervezésében egész napos továbbképzésre hívtuk meg a pécsi és Pécs környéki zenekarok tagjait. A megyei vetélkedő szakmai értékelése volt a legfőbb program (videófelvételről néztük meg). Szakmai segítséget és tanácsokat Móczán Péter, Varga János *(EAST)* és jómagam adtunk. A program második felében a gyakorlati munkára, együttzenélésre, koncertre került sor.

A jövőre vonatkozó elképzeléseink:

– Rendszeressé tesszük az évközi szakmai továbbképzéseket.

– 1985 tavaszán megyei rockzenei találkozót rendezünk (1985-ben nem lesz országos rendezvény.)

– Az itt legjobban szereplő zenekarokat meghívjuk a nyári Sikondai Jazz Táborba, ahol külön szekcióban oldjuk meg képzésüket.

– Szeretnénk létrehozni egy amatőr rockzenei centrumot, állandó fórumlehetőség megteremtésével, mert a jelenleg négy zenekarnak próbalehetőséget biztosító Apáczai Nevelési Központon és az Ifjúsági Parkon kívül nincs rendszeres fellépési lehetőség.

Az eddig említett zenekarok mellett figyelemre méltó még a *P.U.F.* (Pál utcai fiúk), amely az ún. avantgarde rockzenei vonalba sorolható: igen tehetséges, eredeti ötletekkel megáldott gárda. Kiállítások megnyitóin (Pécsi Galéria) színvonalas, happening jellegű programokat mutattak be.

Koszits Attila

Kecskeméti „lopakodók"

Az amatőr zenélés hagyományai Kecskeméten is a beathőskorig nyúlnak vissza. Ez persze ma már egy letűnt korszak; az egykori zenészek felhagytak a zenéléssel, vagy ha ma is aktívak, színházban, vendéglátóiparban tevékenykednek. Országos hírű csoportot, sajnos, ez idáig nem produkált az itteni amatőr mozgalom. Pedig a jelek az utóbbi időben ugyancsak biztatóak, némely kecskeméti intézmény hellyel-közzel bár, de az amatőr zenekarokra is kiterjesztette áldásos működését.

A zenei élet megélénkülése e városban sem választható el az új hullám megjelenésétől: már 1981-ben jelentkezett a *Faust, SZB,* és *Chaos* együttes az első megyei amatőrfesztiválon. Fesztivált azóta is évente rendezünk a Megyei Művelődési Központban, mintegy lezárva egy-egy évet. Ennél a fórumnál is jelentősebb koncerthellyé vált az 1982 végén beindított *Otthon Pódium.* Itt havonta mutatkozhatnak be a környék gruppjai, jó hangulatú, klub jellegű rendezvényeken. Péntek esténként szép számú közönség előtt tűnt fel a kiskunfélegyházi *Kosbor Country Band,* kidolgozott bluegrass zenéjével, a *Szürke Veréb Ragtime,* mely ezután egy ideig a Ház büféjében is zenélt, s a középiskolás bulikról már ismert heavy metal stílusú *Diorit* és a progresszív *Fly.*

A legjobb év az 1982-es volt, ekkor tetőzött az új hullám is. Így aztán a rákövetkező évben több mint húsz zenekar játszott rendszeresen az Otthon Pódiumon! Az újhullámosok közül az avantgarde *IV. Birodalom* és a *Rothadás* inkább egy színjátszó körre emlékeztettek csípősségükkel, extrém jelmezeikkel, színpadképeikkel. A punkos *Új Problémák* és a *Tiltott Zóna* direktsége sokakat hidegen hagyott, de tagadhatatlanul befolyásolták az amatőrmozgalom helyzetét; éppígy a reggaes, skas elemeket felvonultató, színpadon biciklizős *Timur és Csapata,* a temperamentumos énekesnőjével nagy sikert arató *Magnó,* a gegekkel operáló *Ullmann Mónika Akció Csoport,* a romantikus-német új hullámos *Ideiglenes Csoport,* a *Mr. Intim* új magyar tánczenéje; a *The Pertő* avantgarde punkja jelezte az új hullám mozgását Kecskeméten. A középiskolás rockzenekarok közül a *Bilagit,* a *Daedalon,* a *Detonáció* tette le névjegyét a szakmában régebben tevékenykedő rockerek: a *Tus 6000, Desif And Group* neve mellé. A jazzt, illetve a fúziózenét a *Combo,* a *Fúzió* és még néhány alkalmi társulás népszerűsítette.

Napjainkra Kecskeméten az avantgarde zene került egyre inkább előtérbe. Elvont akciókkal lepi meg közönségét a szintetikus zenét játszó *Ejnye-Bejnye* és a *Lopakodó Vasutas,* színpadi gegek tömegével dolgozik az *Ifjú Gárda,* a *Hívatlan Vendégek* (megragadó clownszerű énekesével). A *Magasabb Szempont* abszolút nyitott koncerteket tart, amelyeken a közönség bármely tagja felmehet a színpadra zenélni, énekelni. A *Tiszai Vegyi Kombinát* együttes új hangzású zenét igér; az *Ideiglenes Csoport* tíz tagja avantgarde akciókra készül, és videót forgat. Nemrégiben bomlott fel az ország talán egyetlen újromantikus együttese, az *FBJ–4,* mely unicumnak számító zenei (és azzal harmonizáló szövegbeli) világával kellemes tisztás volt az amatőr zene dzsungelében.

Az újhullámosok, persze, kapcsolódnak más művészeti ágakhoz is: filmet, videót forgatnak, festenek, rajzolnak, kiállításokat rendeznek. A város fiatalabb és szimpatizáns lakói nemcsak a koncerttermekből, hanem a helyi havi folyóirat – a Kecskeméti Szemle – oldalairól is tájékozódhatnak: mi újság „amatőrügyben"?

Hagyományos rockzenét – soul elemekkel és egyéb ötletekkel fűszerezve – jelenleg Kecskeméten a *Desif And Group* és a *Tus* játszik, mely utóbbi kisebb-nagyobb szívességekkel (cucc, demózás) támogatja az ifjabb nemzedéket – s ez az ifjabb nezedék természetszerűleg nemcsak helyi, hanem országos utánpótlás is szeretne lenn!

Komlós József

POTO„M"IR PROGRAM 1985. JANUÁR AZ ALMÁSSY TÉRI SZABADIDŐKÖZPONTBAN

13. vasárnap: ÉLŐ PLAYBACK ● A „Poptojás" jubileumi házibulija ● retrospektív hangtárlat ● fotó- és dokumentumkiállítás ● sajtértekezlet ● videóparádé, koncertek, filmek, hangarchívum (Részletes program a POTOM IRKA első számában és a plakátokon)
20. vasárnap: POTOM KLUB ● videómúzeum (18h: Roller Boogie koncert (20h) jáccik: FAXNI, TOPÓ NEUROCK TÁRSULAT
27. vasárnap: POP TOP KLUB ● videótop: Tommy's Pop Show 83' ● koncert (19h): Citrom, Doppin-g, Reggel

PROGRAMOK A BEM ROCKPARTON

6. vasárnap: ROCK and ROLL TÁNCHÁZ 18–22h-ig ● házigazdák: Beri Ary és a Játékos Fiúk, YAYA (leányzenekar) ● vendégek: GOMB, CADILLAC
9. szerda: AVANT GARDEN 18–22h-ig (Experimental Pop Musical Club) ● házigazda: Millenniumi Földalatti Vasútvonal ● vendégek: lesznek
16. szerda: NEW TONE CLUB 18–22h-ig ● házigazda: Bajonett Bisztró, Kézi Chopin ● vendégek: NemlétezŐ, Bakter Brothers, Negyvenszáz Ulti
20. vasárnap: ROCK and ROLL TÁNCHÁZ 18–22h-ig ● házigazda: Beri Ary és a Játékos Fiúk, YAYA (leányzenekar) ● vendégek: GOMB, A CÉG, KRÉM
23. szerda: ROCKVÁRIUM 18–22h-ig (Club Traditional) ● házigazda: EKG ● vendégek: Assembler, Steel, Beat Zenekar
30. szerda: POP STYL KLUB 18–22h-ig ● házigazda: FINTOR, ● vendégek: KÖNYVESBOLT, Kis Balázs és az R-Force

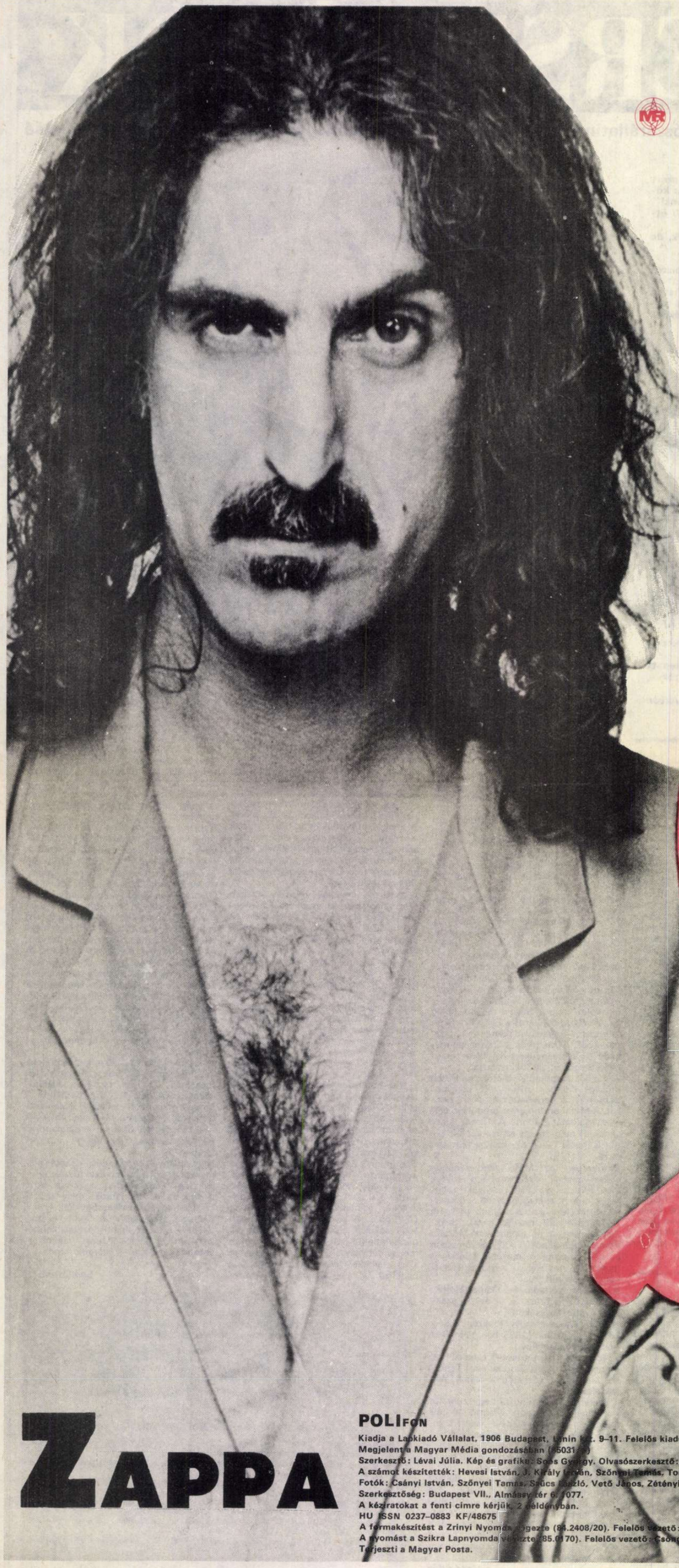

ZAPPA

„Zenekarom neve egyszerűen: Zappa...”

– A Magyar Rádió számára készítem ezt az interjút. Magyarországon még egyetlen lemezed sem jelent meg hivatalosan, a zenédet mégis sokan ismerik. Talán kezdhetnénk azzal: te kiket hallgattál gyerekkorodban? Kik voltak rád hatással?

– Legalább 160 nevet tudnék említeni, pozitív és negatív előjellel egyaránt. A legelső albumom borítóján majdnem mindegyiküket felsoroltam. A legfontosabbként azonban néhány zeneszerzőt emelnék ki: *Edgar Varése*-t és *Igor Sztravinszkij*t.

– Mit jelentett számodra az a változás, mikor az Egyesült Államok keleti partjáról átköltöztél a nyugati partra?

– Jobb egészséget.

– És zenében?

– A zenében? Korábban is zenéltem, de tizennégy éves korom után kezdtem el komolyan foglalkozni a zenével. Akkor kezdtem komponálni. Tízéves koromban költöztem a nyugati partra. Négy évig tartott, amíg megszabadultam az asztmámtól.

– Magyarországon a *Mothers of Invention*-nel készített lemezeid kapcsán ismertük meg a nevedet. Ez a csoport nagyon népszerű volt. Mért kellett megszűnnie?

– Az első Mothers of Invention 1964-ben alakult. A zenekar létszáma fokozatosan nőtt; 1969-ben már tíz tagja volt. Ezt a társaságot már nem tudtam megfelelően összetartani. Megegyeztem a muzsikusokkal, hogy mivel nincs elég munka, fizetem őket, ha dolgozunk, ha nem. Garantáltam a bérüket. Ezt egy ideig bírtam, de elfogyott a pénzem. Akkor oszlott fel az a csoport. Aztán néhány évvel később alakítottam egy másikat. Közben szólóalbumokat készítettem. Ilyen volt többek között a *Hot Rats* című lemez. A következő, közös lemezünk már nagyon sikeres volt, de ekkor közbejött az angliai balesetem, 1971-ben.

– Az a híres baleset a koncerten ugye, amikor belöktek a zenekari árokba?

– Pontosan. Akkor egy évre tolószékbe kerültem.

– De azért készítettél felvételeket.

– Igen. Újabb szólóalbumokat csináltam. Volt egy élő lemez, amelynek a produceri munkálatait a tolószékből csináltam végig. Ugyanígy készült a *Grand Wazoo* és a *Waka Jawaka*. Amikor felépültem, az első turnémon egy huszonkét tagú big band kísért. Amerikában és Angliában léptünk fel. Azután félbevágtam a zenekart, és csak az egyik felét tartottam meg. Újabb turnék következtek, időnként lemezfelvételek.

Azután George Duke-kal alapítottam zenekart. Körülbelül 1976-ig játszottuk együtt, *Mothers of Invention* néven. Később elhagytuk a nevet, mert amit játszottunk, annak már nem sok köze volt az eredeti Mothers zenéjéhez. Azóta a zenekarom neve egyszerűen: *Zappa*.

– Ez már állandó társulat?

– Most indulok velük turnéra, és egy kivétellel olyanokból áll, akik már mind dolgoztak velem valamikor; az új srác pedig Jean Luc Ponty zenekarából érkezett.

– Volt idő, amikor a sajtó azt írta rólatok, hogy próbáltok olyan visszataszítóak lenni, amennyire csak lehet.

– Az a véleményem, hogy ami eddig rólam a sajtóban megjelent, annak semmi, de semmi köze nincs a valósághoz. Nem ismernek, illetve fogalmuk sincs arról, mi is az, amit valójában csinálok. Csak azért írnak ilyesmit, hogy mondjanak valamit az olvasónak, vagy hogy megtöltsék az újság oldalait.

– Van igényed a személyes kontaktusra a közönségeddel? Gyakran turnézol?

– Már két éve nem turnéztam. Legutóbbi koncertemen, Szicíliában elég komoly botrány tört ki, többen megsebesültek. Kicsit elment a kedvem az egésztől. Az új turnét most július 17-én indítjuk, itt Los Angelesben; 21-ig játszunk majd a városban.

– 1982-ben jelent meg egy tripla stúdióalbumod, a *Shut up and Play your Guitar;* ezen kizárólag gitáron játszottál. A legutóbbi lemezen, a *Man from Utopia*-n azonban mintha kissé háttérbe szorulna a hangszer.

– Már két éve nem játszottam rajta. Egyszerűen nem vágytam rá. Nem túlságosan érdekelte az embereket, úgyhogy mással kezdtem foglalkozni.

– A tripla gitárlemezed sikeres volt?

– Voltaképpen igen, hiszen háromlemezes albumból százezer példány: sikert jelent.

– A hetvenes évek végén, nyolcvanas évek elején, amikor mindenki a recesszióról panaszkodott, te háromhavonta adtál ki lemezeket. Hogyan csináltad?

– Sokat dolgozom.

– Mind aranylemez lett?

– Á, csak nagyon kevés.

– Mondhatjuk, hogy nagyon szűk réteg vásárolja a lemezeidet?

– Igen, ez így van. De ők mindig megveszik.

– Te ízig-vérig amerikai zenész vagy, ugyanakkor nagy népszerűséget vívtál ki magadnak Európában is. Mivel magyarázod ezt a sikert?

– A legfontosabb: 1967 óta rendszeresen turnézunk Európában. A másik: mindig rátesszük a dalok szövegét a lemezborítóra; aki akarja, megértheti, hogy miről énekelünk. A harmadik tényező pedig: maga a zene. A szövegek az amerikai közönség számára szórakoztatóak. De a szövegekkel együtt tálalt zenei tartalom éppen a bonyolult hangszeres zenéhez, a kimelkedő zenészi kvalitásokhoz szokott európai közönségnek való.

– Egyes dalszövegeidet sokan obszcénnak nevezik.

– Ezek csak frázisok! A hatalom ilyesmikkel akarja elrettenteni az embereket bizonyos dolgoktól. Persze, mindig találnak okot a cenzúrára. Egyszer azt mondják, hogy nemzetbiztonsági érdekről van szó, másszor ezt, hogy az obszcén tartalomtól kell megvédeni a közönség erkölcseit. Ilyen ürügyekkel vágják el az embereket az információktól. És közben persze arról papolnak, hogy az állampolgárok számára minden információ hozzáférhető.

– Volt rá példa, hogy bizonyos dalszövegeidet nem engedélyezték?

– Persze. Az első időkben sok bajom volt a régi lemeztársaságommal. Azután megalapítottam a saját vállalatomat: így már nincs gondom a szövegeimmel.

– Újabban közös felvételeket készítesz a londoni szimfonikus zenekarral. Mióta írsz nagyzenekarra?

– Körülbelül 17–18 éves korom óta.

– Készülsz-e újabb szimfonikus művek kiadására? A lemez borítóján az áll, hogy ez egy hosszabb munka első része.

– Hát van egy kis probléma, mert a zenekar nem mindig játszott pontosan a felvételeken. Vannak még dobozban egyes darabok, nem vagyok biztos benne, hogy minőségileg megfelelőek a kiadásra. De valószínűleg a második album is megjelenik majd. Elképzelhető, hogy az egyik oldalra szimfonikus zenét, a másikra komputermuzsikát teszek. Félkész állapotban egy tizenkét és egy huszonöt perces anyag van szalagon.

Herskovits Iván

POLIFON

Kiadja a Lapkiadó Vállalat, 1906 Budapest, Lenin krt. 9–11. Felelős kiadó: Siklósi Norbert vezérigazgató.
Megjelent a Magyar Média gondozásában (85031/...)
Szerkesztő: Lévai Júlia. Kép és grafika: Soós György. Olvasószerkesztő: Szilágyi Sándor.
A számot készítették: Hevesi István, Jánosi Király István, Szőnyei Tamás, Torma Tamás, Zétényi Zoltán.
Fotók: Csányi István, Szőnyei Tamás, Szűcs László, Vető János, Zétényi Zoltán.
Szerkesztőség: Budapest VII., Almássy tér 6. 1077.
A kéziratokat a fenti címre kérjük 2 példányban.
HU ISSN 0237–0883 KF/48675
A formakészítést a Zrínyi Nyomda végezte (84.2408/20). Felelős vezető: Vágó Sándorné vezérigazgató.
A nyomást a Szikra Lapnyomda végezte (85.0170). Felelős vezető: Csömdes Zoltán vezérigazgató.
Terjeszti a Magyar Posta.

1985/3

Ára: 14 Ft

POLI

POP ROCK JAZZ

A dIRE sTRAITS

négy csodálatos koncertet adott Budapesten. A Mark Knopflerrel készített interjút lapunk következő számában közöljük.

Miskolc — *Mark Knopfler* olyan tökéletes magyarsággal eltéti ki apja szülővárosának nevét, mintha maga is az Avas alján töltötte volna gyermekkorát, s nem valahol Glasgow-ban. Több mint ondandója nincs a hiúságunkat csiklandozó, lám-mindenki-magyar témával kapcsolatban — Budapest is éppen olyan megálló a világkörüli turnén, mint az a kétszáz másik, amely zsúfolt stadionokkal, elegáns szállodákkal és egyhangú sajtókonferenciákkal várja őt és zenekarát.

Leplezetlen unalommal válaszolgat a számtalanszor hallott, se nem elgondolkodtató, se nem provokatív kérdésekre — a kötelességét végzi, de senki ne várja el, hogy örömét is lelje benne. Ma már ő tesz szívességet a sajtónak, hogy szóba áll a riporterekkel, nem pedig fordítva, mint a kezdet kezdetén.

Kezével szinuszgörbét rajzol a levegőbe, így mutatja a zenei sajtó taktikáját: először a magasba emelik az újdonságot, aztán a földbe dorongolják, hogy később ismét fölmagasztalhassák — az efféle kritikai hullámvasút azonban már se jót, se rosszat nem tehet a Dire Straitsnek: bármit ir is róluk az újság, a csúcson vannak; koncertjeik megtelnek, lemezeiket szétkapkodják.

Bob Dylannek is jó lába van, de nem olyan jó, mint Tina Turnernek — ennyit árul el arról a két sztárról, akikkel az elmúlt években munkakapcsolatba került. Túl sok gitáros egyéniség hatott rá — inkább egyet sem nevez meg közülük. Őszintén nem érti: hogy hogy senki nem szegte meg a Sportcsarnokban a dohányzási tilalmat? Sz. T.

EDDA

BIZOTTSÁG

KAJAGOOGOO

BRONSKI BEAT

ORSZÁCZKY JACKIE

SZABADOS KONCERT

DESIGN: Soós Gyorgy
FOTÓ: ZÉTÉNYI ZOLTÁN

● HÍREK ● HÍREK ● HÍREK ● HÍREK ●

Kedd esténként a Petőfi adón *Filmfül* címmel „képtelen rockfilmtörténeti sorozat" hallható.

1985. július 13-án, szombaton, 10-től 10-ig FIATALOK TALÁLKOZÓJA HATVANBAN A SZABADTÉRI SZÍNPADON. A tervek szerint fellép a Kampec Dolores, a Balkán Tourist, a Vágtázó Halottkémek, a Bumeráng, a Sex-e-pil, Nagy Feró + Bicigli, a Sziámi-Sziámi, az Európa Kiadó és az A. E. Bizottság.

Rock esküvő

Április 26-án a XIV. kerületi házasságkötő teremben örök hűséget vállalt *Barta Zsuzsanna* és *Hajnal Gábor*. A fiatalasszony a „rockmaffia" tiszteletbeli tagja, az ifjú férj jelenleg a Budapest Sportcsarnok sajtófőnöke, korábban diszkós, menedzser, műsorvezető és legfőképpen rockorganizátor. A szertartásnál Schuster Lóránt (P. Mobil) és Varga Miklós (V. M. Band) tanúként, sok más prominens rockszemélyiség szurkolóként volt jelen.

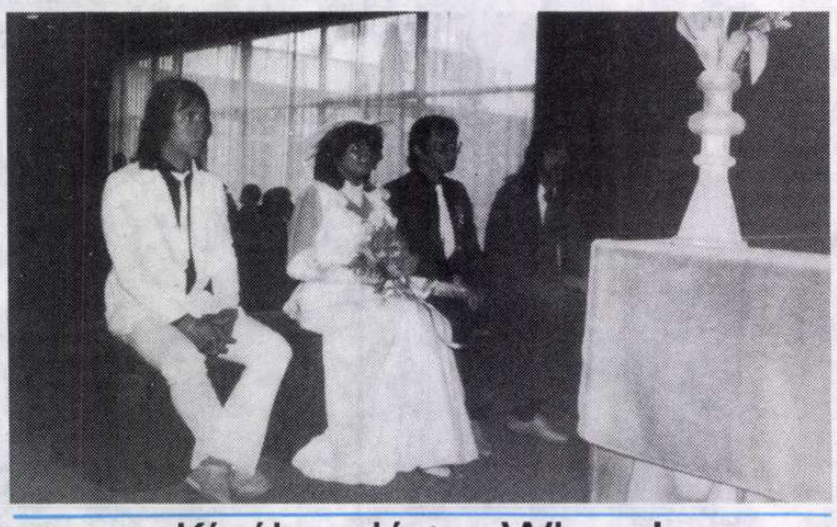

Kínában járt a Wham!

A népszerű angol popduó két koncertet adott a Kínai Népköztársaságban. Áprilisban műsoros kazettájuk is megjelent a távol-keleti országban, amelynek anyagát a *Make It Big* és a *Fantastic* című albumaikról válogatták. Ez az első alkalom, hogy nyugati popzenészek jogdíjban részesülnek a Kínában eladott hangzóanyagok után — előzetes becslések szerint a Wham!-nek akár 200 millió vásárlója is lehet, ami egy egész vagyont hozhat *George*-nak és *Andrew*-nak, különösen ha meggondoljuk, hogy májusban már a második műsoros kazettájuk is forgalomba került. Ez öt dalt tartamaz, másik oldalán pedig *Sing Ong Yuen* számai hallhatók — a kínai énekesnő azonban nem kasszíroz majd annyit, mint angol társai, mert a forgalomból nem részesedik. A Wham! kínai útjáról a neves angol rendező, *Lindsay Anderson* filmet forgatott; a premier várható ideje: szeptember.

Koncertek az éhezőkért

Legutóbbi lapszámunkban írtunk a *Band Aid* karácsonyi kislemezéről. A lapzártáig beérkezett jelentések szerint több mint 8 millió angol fonttal járult hozzá az etiópiai éhezők megsegítéséhez. Az éhínséget azonban még nem sikerült leküzdeni — a rockvilág tovább folytatja a (reklámnak sem rossz) jótékonykodást.

Video Aid (Video segély) címen a Band Aid szervezői februárban megjelentettek egy 90 perces összeállítást, amelynek 19,99 fontnyi kiskereskedelmi árából eladott példányonként 10 fontot az éhségkassza javára utalnak át. A 22 videoclipől álló kazettán világsikerekkel szerepel többek között az Ultravox, a Duran Duran, a Wham!, a Frankie Goes To Hollywood, a Culture Club, Phil Collins, Elton John és Paul McCartney, míg a témához kapcsolódó nyilatkozatokat hallhat és láthat a vásárló olyan ünnepelt nagyságoktól, mint például David Bowie, Mick Jagger és Boy George.

Bob Geldof a világ legnagyobb koncertjét készül megszervezni, amely várhatóan 80 millió dollárt hozna az éhezők konyhájára.

Jackson, Wonder, Springsteen, Dylan és még sok nagyság részvételével lemez is készült, amelynek videoclipjét a magyar tévénézők is láthatták. A *We Are The World* kislemezéből több mint 3 millió, a hasonló című LP-ből több mint 4 millió, a poszterből több mint 400 ezer, a könyvből pedig 140 ezer példány kelt el, ami összesen 20 millió dollár bevételt jelent az éhezők megsegítésére.

Egy hír Jamaikából: a néhai Bob Marley studiójában a reggae csillagai közös nagylemezt készítettek Etiópia javára. A résztvevők között van Marley özvegye, Rita, Bunny Wailer, Dennis Brown, a Thirld World és a Steel Pulse.

Egy angliai kislemez, szintén az éhezőkért: a Pioneers reggae-énektrió 1969-es *Starvation* (Éhínség) című dalát dolgozta fel a Band Aidből kimaradt zenészek egy csoportja, amelyben — a szám eredeti előadói mellett — helyet kaptak a Madness, a Special AKA, az UB40 és az egykori Beat egyes tagjai, valamint Gasper Lawal, a Londonban élő nigériai dobos. „Valaki csak véget vet egyszer ennek a helyzetnek" — éneklik a soul és afro hatásokkal gazdagított reggae ritmusalapra három kontinens fekete és fehér muzsikusai. A lemez B-oldalán a *Tam Tam Pour L'Ethiopa* (Tam-tam Etiópiáért) című szerzemény hallható, olyan világhírű zenészek közreműködésével, mint Manu Dibango, King Sunny Ade, Hugh Masekela és Toure Kunda.

Egymást érik a segélyakciók. A német popsztárok — Nena, Udo Lindenberg és a többiek a *Nackt im Wind* (Meztelenül a szélben) című lemezzel jelentkeztek. A brit reggae muzsikusok egy csoportja — Aswad, Winston Reedy, Dennis Brown stb. — a *Let's Make Africa Green Again* (Tegyük ismét zölddé Afrikát) című dalt adta ki. Julio Iglesias és Jose Feliciano vezetésével a spanyol segélycsapat a *Cantare, Cantros című* lemezt készítette el. Al Greennel az élén 65 gospel-zenész szövetkezett a jótékony célra, s hogy a heavy metal se maradjon ki a sorból, Ronnie James Dio, a Black Sabbath énekese — a Quiet Riot, a Judas Priest, a Scorpions és az Iron Maiden tagjai kíséretében — énekelt egy dalt az éhezőkért.

A jugoszláv popzenészek az UNICEF javára egy kislemezt adtak ki. A YU ROCK küldetés c. lemez dala *Dragan Ilić* zeneszerző és *Mladen Popović* szövegíró műve. A felvételen 34 énekes és zenész működött közre.

Június 15-én a belgrádi Crvena Zvezda stadionban nagyszabású koncertet rendeznek az éhező afrikai gyermekekért. A hat órásra tervezett koncerten Jugoszlávia legismertebb énekesei és zenészei lépnek fel.

*

Lapzártakor érkezett a hír, hogy a Magyar Média Műsoriroda élvonalbeli előadóművészek közreműködésével az év végén lemezbemutatóval egybekötött gálaműsort rendez a világ éhező gyermekei javára, a Budapest Sportcsarnokban.

A műsort a Magyar Rádió és a Magyar Televízió is rögzíti. A gálaest védnökei: a Magyar Vöröskereszt, a Hazafias Népfront és a Magyarok Világszövetsége.

Katona Klári kulturált koncertje

Nagy sikerű koncertet adott *Katona Klári* március 11-én az Erkel Színházban. A szakma szerint 1984 legjobb énekesnőjének rendkívül kulturált és szuggesztív előadói stílusa, remek hangja megérdemelten aratott nagy elismerést. Csinos fekete mini ruhájában azt a néhány magas lábemeléses karatemozdulatot talán kár volt bemutatnia. Babos Gyula ijesztgetése nélkül is elhittük volna, hogy sportos alkat. A koncerten a megszokott segítőtársak, a Saturnus együttes tagjai működtek közre. Méltán kapott nagy tapsot Varga Miklós és Deák Bill Gyula néhány dala is. Az ORI példásan rendezte meg az előadást, csupán azt nem értettük, hogy a „fantom" fúvósokra miért volt szükség a tüllfüggöny mögött.

Agit-pop Angliában

„Munkát a fiataloknak" — címmel nyolc koncertből álló turnét szervezett márciusban az ellenzéki brit Munkáspárt. Az elmúlt másfél év egyik legnagyobb felfedezettje, *Billy Bragg* főszereplésével. Billy a punk hatására kezdett zenélni még 1977-ben, együttesének lemeze is megjelent, de az éles konkurrenciaharcban a csoport elvérzett. Teltek az évek, s 1983 lett, mire Billy befutott: egymás után írta dalait a mai Angliáról, elektromos gitárján egyedül kísérte énekét, szinte mindennap más városban állt a közönség elé, hogy a fő zenekar előtt bemelegítse a hangfalakat, míg végül fölfigyeltek rá; önálló nagylemezt adott ki, listára került.

Bár Billy is egy szál gitárral szerepel, mint a 60-as évek dalosai, inspirációt a punk hőkorából merít: „Amikor egy folk-előadó a klub színpadára lép a gitárjával, James Taylornak vagy Bob Dylannek képzelheti magát. Amikor én fellépek, mindig arra gondolok: én vagyok a Clash" — nyilatkozta tavaly.

Billy Bragg mindig szívesen adott jótékony célú koncertet, s növekvő népszerűségét a márciusi turnéval a Munkáspárt szolgálatába állította. A cél: ifjú szavazókat toborozni Margaret Thatcher ellen — a koncertekre kíváncsi fiatalokkal munkáspárti politikusok ismertették pártjuk programját a munkanélküliség leküzdésére.

Punkanyargó

A Fiatal Művészek Klubjában március 7-én *Szkárosi Endre* irodalmi koncertjét láttuk, hallottuk. A költő Szkárosi parabola hangtükröt tartott elénk, erről „vettük" üzenetét. A próza és a dal határán egyensúlyozó produkció a szavak zenéjét erősítette föl, és tanúi lehettünk a szavak vokális metamorfózisának is. Az esten közreműködött *Bernáth(y) Sándor, Nagy Attila, Virágh László,* valamint „részvéttel" *Szilágyi Ákos.* Szkárosi a legújabb produkcióját *Tankanyar* címmel a Kassák-klubban mutatta be.

Gigi

A *Gigi* együttes tavasszal bemutatkozó koncertet tartott az FMH-ban. A billentyűs, két gitáros, dobos felállású zenekar előtt, a fronton Gigi, a kellemes hangú tini énekesnő. Tizenéves, de már kész hölgy, kellő eleganciával. Szépsége magával ragadó; előadókészsége javítandó, csiszolandó. A zenekar produkciójából viszont mintha hiányzott volna az *élet*. Nem vitt változatosságot az előadásba a másodfrontember (billentyűs) összekötő szövege, és a számok is kissé egyhangúnak tűntek.

Ipari zene az Ezresben

Április 5-én hiába vártak szokásos péntek esti diszkójukra a hazánkban dolgozó kubai munkáslányok. Helyette a BME kollégiumának földszintjén a színpad közepén három metilén-kloridos vashordó, kalapácsok, láncok és egy hangosbeszélő készülék fogadta az érdeklődőket. A hátteret piros és fekete zászlók díszítették, rajtuk furcsa jelképek: fehér rombuszban kígyó (az előbbi női, az utóbbi férfiszimbólum), АДО felirat. Ebből már mindenki kitalálhatta: az *Art Deco* nevű brigád, *Soós György* és munkatársai, az ipari zene hazai képviselői adták elő „hangdemonstrációjukat". Az eleinte szép számú közönségnek szokatlan hangélményben és látványban volt része. A hang- és látványtervező technológus előadók a századelő konstruktivistáinak nyomán kísérleteket folytattak, vajon hogyan viszonyulnak a tömegek az audiovizuális esztétikum effajta technikai, funkcionális megjelenítéséhez. A hangkiállítás alapritmusát a gumikalapácsok és a fémhordók periodikus találkozásainak rezgései biztosították, amit lánccsörgés és némi basszusgitár egészített ki. A szintetizátor és a gitár fémesen éles hangzása, a monoton hangon n + 1-szer ismételt néhány szavas szövegek, az *Elektromos árnyak* a hallgatóság nagy részét menekülésre kényszerítette annak ellenére, hogy a demonstrátorok többször megígérték: *Újra kezdődik a tánc.* Már csaknem eljött az *Abszolut reggel,* „zene" még mindig nem volt (pláne nem disco). A korán távozók elmulasztották a könnyűbenzin heves oxidációs folyamatát bemutató záróképet: lelkes fiatalok tartották a tudás lobogó fáklyáit. A kitartó nézők pedig elgondolkodhattak azon, hogy mi volt *Ez az üzenet.* Az Art Deco egyébként februárban Ny-Berlinben szerepelt, Az EXTRÉM ZENE fesztiválján, a Berlin Atonal-on. Erről következő számunkban írunk.

Mini-turné Budapesten

A *Török Ádám—Németh Károly* duó tavasszal több egyetemi klubban vendégszerepelt *Computer Sámán Musica* című produkciójával. A maximálisan gépesített MINI RC ugyan nem mindenkit tudott elcsábítani a diszkóból, de az érdeklődő közönség rokonszenvvel fogadta a formációt. Műsorukban sámánisztikus „gépzenét" hallhattunk, vendégként fellépett *Németh Alajos,* az együttes egykori (1975—79) basszistája és *Nagy Feró.*

Senator

Hosszúra nyúlt pihenés után ismét popringbe száll *Som Lajos.* Többszöri kísérlet után a következő csapatot állította össze: *Gigor Károly* (dob — ex-Hardtop), *Szekeres Tamás* (gitárok — ex-Varga M. Band), *Takács Tamás* (ének — ex-Karthago), *Varga László* (billentyű — ex-Pardon). A zeneszerző a főnökön kívül Szekeres Tamás, a szövegíró a régi szerzőtárs, *Horváth Attila.* Zenéjükkel a *west-coast* stílust célozzák meg, és még júniusban megpróbálják bevenni az MHV törökbálinti kastély stúdióját. A Senator együttes lemeze és koncertsorozata őszre várható.

Rockwell

Új összeállításban kezdte a tavaszt a Rockwell: *Gellért Tibor* (gitár), *Terstyánszky Károly* (gitár), *Tarcza László* (dob), *Verestói Géza* (ének; ex-Giterátor) és *Paksi Endre* (basszus; ex-Pokolgép) alkotják a csapatot. Saját meghatározásuk szerint „vokális betétekkel tűzdelt heavy metalt" játszanak, a'la Def Leppard. A budapesti együttes új koncepcióját jelzi, hogy színpadi ruháikon leopárd mintás anyagok váltják fel a szegecses bőrt.

AKIK A FÉMBŐL SIKERT KOVÁCSOLNAK

Jártál már olyan lakásban, ahol csak azért nem hallani a kinti forgalomtól állandóan remegő üvegtáblák zörgését, mert elnyomja a buszok és teherautók dübörgése? Vagy ébredtél már arra, hogy az ablakod alatt bontják az úttestet?

Ha igen, üdvözöllek az *Einstürzende Neubauten* zajos világában. Ha nem — akkor is.

„Beszélj Blixával"

A SOTE távolról karcsúnak tetsző, zöldesszürke toronyháza modern bástyaként uralja a Nagyvárad teret. Péntek délután van. Az épület jókora parkolója csaknem üres, az órarend szerinti műsornak már vége, a rendkívüli esti előadás még nem kezdődött el. A rideg előcsarnokban nagy sürgés-forgás fogad: az egyetemisták sorokba rendezik a börfotelokat, a filmesek éket dugdosnak a színpad elé fektetett sínpár talpfái alá, nehogy a kamerakocsit baleset érje, a főszereplők pedig cipekednek. Suhogó bádoglemezeket, üres marmonkannákat, hosszú acélrudakat visznek fel a színpadra — a zene*szerszámaikat.*

Egy terepruhás alak súlyos üllőt vonszol; vörösre festett, hosszú hajtincsei minden lépésnél a homlokába hullanak. Olyan csámpásan jár, mint egy kisgyerek, akire soha nem szólnak rá a szülei. Miután megszabadult a tehertől, egy Kőbányaival a kezében leül, hogy kiszuszogja magát. Felismerem, ő Mufti vagy más néven *F. M. Einheit,* aki a basszusgitárt kezelő, félig kínai származású *Marc Chung*gal együtt a hamburgi *Abwärts* tagjaként duplázik a nyugatberlini Einstürzende Neubautenben. Megkérdem, ráér-e egy rövid interjúra. Azt mondja, nem, de épp jön Blixa: mindig ő nyilatkozik, beszéljek vele.

Blixa Bargeld, a zenekar énekese, csontos arcú, magas, sovány fiatalember, tetőtől talpig feketében; a frizurája mintha egy ritkás szálú, fésületlen paróka látszatát akarná kelteni. Gaulloise-zal kínál. Köszönöm, nem cigizek, mondom, de hogy valamivel viszonozzam a barátságos gesztust, elmesélem, hogy 1983 augusztusában már majdnem találkoztunk Londonban. Egy délelőtt *Chris Bohn* vendége voltam, aki akkoriban még a New Musical Expressnél dolgozott. Megcsörren a telefon. Chris megkér, tagadjam le, hogy otthon van, és elhadarja, hogy már rég le kellett volna adnia egy cikket a Marxism Todaynek, de még nincs kész vele. Újságíró-szolidaritásból elvégzem a piszkos munkát, Chris megkönnyebbül: a kegyes hazugsággal rövid haladékhoz jutott, délután nyugodtan dolgozhat — na nem a Marxism Today által megrendelt cikken, hanem Blixa Bargelddel közösen az Einstürzende Neubauten dalszövegeinek angol fordításán.

Hogy kerek legyen a történet: 1983 októberében megjelent a marxizmus mai kérdéseivel foglalkozó folyóiratban Chris Bohn cikke a *Neubauten,* a *Test Department,* az SPK, a *Krupps* és a *Foetus—Almond* duó által *fémjelzett* zenei irányzatról, egy hónappal később pedig a Neubauten nagylemeze is, németül és angolul olvasható szövegekkel a belső borítón.

Zseniális Dilettánsok

Blixa Bargeld 1980 áprilisában alapította a zenekart, melynek neve magyarul: Összedőlő Új Épületek. Profétikus névadás volt ez, ugyanis alig egy hónappal később Nyugat-Berlinben összedőlt az amerikai adományokból épített Kongresshalle. A tető beomlása szerencsére csak egyetlen halálos áldozatot követelt, pedig aznap egy tőzsdei tanácskozást tartottak az épületben. Tavaly februárban a Spiegel beszámolt róla, hogy pályázatot írtak ki a kongresszusi csarnok újjáépítésére — természetesen szilárdabb tetőszerkezettel. „A terhes osztrigából elefántlábú teknősbéka lesz" — gúnyolódott egy építész a tervek láttán.

A Spiegel-cikk óta eltelt egy esztendő, akár be is fejeződhetett az újjáépítés, Blixa azonban nem tud róla. Nem is érdekli, mint ahogy azzal sem törődik, hogy a merev kategóriákban gondolkodó újságírók milyen címkét aggatnak a Neubauten zenéjére — pedig a legelső gyűjtőfogalmat éppen ő találta ki, először saját maga, aztán mások számára: Zseniális Dilettánsok.

— Ez csak annyit jelentett, hogy hangszereket és nem-hangszereket egyaránt felhasználtunk, és bár valójában nem tudunk zenélni, mégis nekilátunk, s olyasmit tudunk létrehozni, amit előttünk senki más. Ez volt az alapgondolat. A Zseniális Dilettánsok kifejezést nagyon fölkapták a tömegkommunikációs eszközök, tele volt vele a sajtó.

— *S mi történt ezután? Sokan csatlakoztak hozzád?*

— Tulajdonképpen blöffnek indult az egész. Először kitaláltam a kifejezést, aztán összehoztam egy fesztivált, és azt mondtam: a fellépők a Zseniális Dilettánsok. Úgy nézett ki, mintha ez egy mozgalom volna, pedig csak összejött egy csomó ember.

— *Mégis, mi volt a közös az ott szereplőkben?*

— A hangszerek és a zenei anyagok szokatlan használata.

— *Mit értesz szokatlan használaton?*

— A szokásos ugyebár az, ha az ember fog egy hangszert, megtanul rajta játszani, begyakorol különböző darabokat, ezekből összeállít egy műsort, és előadja. Az viszont szokatlan, ha nem tud zenélni, nem rendes hangszereket használ, nem tanul be műsort, és így tovább.

— *De hát nektek vannak dalaitok!*

— Nincsenek.

— *Nincsenek? Akkor mi van a lemezeiteken?*

— Ami a lemezen van, az nem más, mint egy-egy centiméternyi fekete *vinil* . . . Felvehetsz két percnyi zajt, és elnevezheted dalnak, ha akarod, de ez csak azt a területet jelöli, amit a lemezen elfoglal.

— *És a próbák? Próbáltatok, amikor kialakítottátok az együttes stílusát?*

— Nem. 1984-ig nem volt egyetlen próbánk sem. Tavaly próbáltunk tíz napig, idén pedig két napon át.

— *Nem látod értelmét a gyakorlásnak?*

— Nem hát. Mostanában persze egyre több zenekar mondja, hogy nem szokott próbálni. Már-már az számít ritkaságnak, ha valaki koncentrál valamire.

Zene és zaj

„Minden hang, amely megszólal, lehet zene. Ha fölöttem az emeleten Beethoven V. szimfóniáját kezdik el játszani, amikor dolgozom, vagy más zenével foglalkozom, tehát csöndre vágyom, akkor számomra ez a Beethoven-muzsika éppoly mértékben zaj, mint amilyen mértékben nem zaj egy utcai kalapács, ha azt mint hangot kezdem el figyelni."

Nem Blixa Bargeld szavai ezek; *Jeney Zoltán* zeneszerző válaszolt így 1983 júliusában a Magyar Nemzetben arra a kérdésre, hogy hol *kezdődik* a zene. De Blixa is hasonlóan felelt, amikor megkérdeztem tőle: tudna-e határvonalat húzni a zene és a zaj között?

— Ma már minden hülye azt hajtogatja, hogy ilyen határvonal nincs. Most mit mondjak? *Én tudom,* hogy tényleg nem létezik ilyesmi. Semmi értelme ezt a két dolgot elválasztani — éppoly felesleges szőrszálhasogatás lenne, mintha azt kérnéd, mondjam meg, mi a különbség a piros és a kék között. Az élettől nem lehet elválasztani a zenét, a zaj pedig az élet része. Az élet zaj, a zene — a fogalom klasszikus értelmében — halott. A klasszikus értelemben vett zenének semmi köze az én életemhez. Én inkább a zaj oldalán állok.

Fémmunkások

Bár Blixa Bargeld szavaiból úgy tűnik, az Einstürzende Neubauten minden megmozdulását az esetlegesség irányítja, lemezeiket hallván és budapesti koncertjüket látván az ember kételkedni kezd: tudatos gondolkodás, zenészi képességek és fegyelmezett munka nélkül ugyanis aligha hozhattak volna létre ilyen hatásos produkciót. Bármit mond is Blixa, az Einstürzende Neubauten zenévé — méghozzá nem is nagyon elvont zenévé — nemesíti a nagyvárosi lármát. Ahogy két évvel ezelőtt az NME-ben Chris Bohn megfogalmazta: a Neubauten tagjai eltüntetik a határvonalat a művészet és a mindennapos szerszámok között. Számukra a teremtés aktusa fizikailag és érzelmileg is *tikkasztó munka.*

A budapesti koncert közönsége is meggyőződhetett erről. Kemény Arbeit folyt a *Bachmann Gábor* és *Soós György* tervezte színpadon — a Balázs Béla Stúdió forgatócsoportját is ők hozták el, hogy készülő filmjükhöz rögzítsék a Neubauten és a koncertet szervező *Art Deco* műsorát.

Marc Chung megrendítő erejű basszusütésekkel vágta gyomorba a hallgatóságot, *Blixa Bargeld* olyan rekedt hangon hörgött a mikrofonba, mintha az utolsókat rúgná, kazettáról gépi zúmmögés szólt, s mindeközben az együttes két legmozgékonyabb tagja, *F. M. Einheit* és *N. U. Unruh* megállás nélkül — a legkiválóbb dobosokhoz méltó precizitással és fantáziával — kíméletlen ritmust vert mindenen, ami a keze ügyébe került. Kalapáccsal az üllőn, dobverővel a marmonkannákon, fémrudakkal a bádoglemezen, acélsodronyon, rugókon. Csillogó csöveket csaptak a földhöz feloldó-továbblendítő hatásként, mindig a legjobb pillanatban, és köszörűvel csaltak ki szikrázó könnyforgácsot a sikongó fémdarabokból. A háromtagú ritmusszekciónak köszönhetően az est jó részében úgy lehetett követni a zenét, mintha hagyományos rock volna, a kovácsoltvas-hangzás azonban különleges atmoszférát teremtett.

Végül tüzet gyújtottak a színpad közepén. „Szabadítsd meg lelkünk a daganattól! S ha ettől fénybe borul a város, hát legyen ez a mi fáklyánk! Lángoljon a lelkünk! — hörögte nem kevés teatralitással Blixa, és sajnos ekkor — mindössze háromnegyed óra elteltével — be is fejeződött a koncert, mert kaputra ment a basszusgitár erősítője.

Concerto gépekre és hangokra

Békésen zajlott le az Einstürzende Neubauten budapesti bemutatkozása. Nem jött tűzbe a közönség — talán túl távol ült a színpadtól, talán a műsor kényszerű megrövidülése miatt, vagy talán nem is történt olyasmi, amitől igazán tűzbe kéne jönni.

Bár nem keresik szándékosan a balhét, a német zenészeknek voltak már meleg pillanataik is. Blixa elmesélt egy tavaly januári esetet, amelynek azonban ő is csak szemtanúja, nem szereplője volt. A londoni Kortárs Művészetek Házában (Institute of Contemporary Arts) Marc és Mufti művét adták elő: Concerto gépekre és hangokra — egyszeri bemutató betonkeverőre, láncfűrészre, betontörő kalapácsra, pneumatikus fúrókra és *Fad Gadget* hangjára (az angol popzenész művészneve a divatos szintetizátor-szerkentyűre utal). A performance csúcspontjaként az előadók megpróbálták szétverni, átfúrni maguk alatt a színpadot, a nézők megvadultak, a rendezők pedig az épület és az emberek biztonsága érdekében kiürítették a termet.

Blixa: — A keverőpult mögötti emelvényen álltam, pontosan nyomon tudtam követni az eseményeket. A közönség nem volt fölkészülve arra, ami ott történt. Csak az első néhány sor láthatta jól, mi folyik a színpadot, és ezek hirtelen hátrafelé nyomakodtak. A hátrább állók csak ezt a nyomást érezték, de nem tudták az okát, és pánik tört ki.

— *Miért nyomultak hátra az első sorok?*

— Különböző dolgok röpültek le a színpadról.

— *Milyen következménye lett a koncertnek?*

— Kaptunk egy számlát négyezer fontról.

— *Ki tudtátok fizetni?*

— Nem fizettük ki. Sok újságíró volt ott. Mivel az ICA képviselői nem akartak nekünk ingyen botrányreklámot csinálni, azt nyilatkozták, semmiben nem esett kár. Megjelentek ezek a nyilatkozatok a lapokban, mi megkaptuk a számlát, de nem voltunk hajlandóak fizetni, hiszen az újságokban is az állt, hogy teljesen ártalmatlan volt az előadás. Bíróság elé sem merték vinni a dolgot, mert abból ugyanúgy reklám lett volna.

— *És ha valakit megsebeznek a színpadról leröpülő dolgok?*

Képek: Mirza, Sandra, Soós György

— Találkoztam egyszer egy bekötött karú emberrel. Azt mondta: ott voltam tegnap a koncerten, óriási volt.

— *„Kaphatnék egy autogramot a kötésemre?"*

— Nem viccelek, tényleg azt mondta, hogy nagyon tetszett neki. Egyébként nem azzal a céllal lépünk színpadra, hogy bárkit is megsebesítsünk. Körülbelül hetven koncertet adtunk már — vagy tán többet is, abbahagytam a számolását —, de csak egy-két ilyen esetről tudok.

A Szomjas Állat története

Mire ez a cikk megjelenik, az Einstürzende Neubauten jócskán túl lesz prágai és japáni bemutatkozásán, sőt, talán már tavaszi amerikai szereplésén is. Az NSZK-ban harminc, Angliában húszezer körüli példányszámban kelnek el a lemezeik; összes eladásaikat körülbelül kétszázezerre becsülik. Nem slágereket gyártanak, mégis nemzetközi sztárok. Eddig két LP-jük jelent meg: a *Strategien gegen Architektur* (Stratégiák az építészet ellen), amely 1980—83 közötti felvételeik válogatása, és a *Zeichnungen des Patienten O. T.* (O. T. páciens rajzai). Idén akarják kihozni a harmadikat.

Egyik legérdekesebb maxi single-jük a *Durstiges Tier/Thirsty Animal.* Elkészítésében részt vett az egy ideig Nyugat-Berlinben élő, de már megszűnt ausztrál zenekar, a *Birthday Party* egyik tagja, és *Lydia Lunch* New York-i énekesnő. Blixa szerint a három földrész zenészeit az „önkifejezés intenzitása" hozta össze. A stúdióban mikrofonokat rögzítettek Blixa bőréhez, hogy a lehető legközelebbről vehessék fel a teste hangjait, miközben Mufti püföli őt.

— *Miről szól a lemez?*

— Egy dologban biztos lehetsz: csak a szavakból nem tudod meg. Számomra a szavak négy különböző szinten hatnak. Az első a szó nyilvánvaló jelentése, a második az eredeti jelentése, ami nem feltétlenül azonos azzal, aminek a kifejezésére éppen használják. A harmadik a szó hangzása, ahogy az ember kiejti a száján, a negyedik pedig a zenei használata, ahogy egy dallamot indikál. A Durstiges Tier szövege az első olyan, amit tényleg írtam: leültem, és megírtam. Az összes többinél improvizációk hosszú során át jutottam el a végleges változatig. Nos, ez egy szomjas állatról szól; bár nem feltétlenül állat, inkább ember, és a szomjúsága sem szükségszerűen azonos a folyadékigénnyel, inkább csak elégedetlen. A testében lévő sejtek (a sejt szó másik jelentése németül: cella) beszélni és cselekedni kezdenek, föllázadnak . . .

— *Az agyból érkező parancsok ellen?*

— Igen, így is lehet mondani. Olthatatlan tüzet fognak a sejtek, ami hasonlít az olthatatlan szomjúságra. S miután a tűz kialudt — ami illogikus, hiszen azt mondtuk: olthatatlan —, Szomjas Állat elpusztul. Erről énekelek én, Lydia pedig ugyanerre a címre írt szöveget, piócákról.

Café M

Az Einstürzende Neubauten akciói a rombolás-teremtés dialektikáját rejtik magukban. Elvetik a Zenét, hogy aztán a zene fogalmát kitágíthassák. Tagadják a dalformát, hogy fellépésüket performance-ként figyeljük. A kezük alatt pusztuló anyag más értékként születik újjá.

— A legfontosabb: az attitüd és a szélsőséges élethelyzetekből fakadó kreativitás — mondja Blixa, és hozzáteszi: az év tizenkét hónapjából körülbelül kettőben (amikor nem utaznak, és nincsenek a stúdióban sem) italt szolgál fel egy nyugat-berlini bárban, lakása nincs (barátoknál, barátnőknél él; két évig egy szanálásra ítélt házban dekkolt, de kilakoltatták, a házat pedig lebontották).

— Szélsőséges helyzetben akarok lenni, ami erős nyomás alatt tart. Nem tudok kényelmes, biztonságos életet élni Nyugat-Berlinben, s így automatikusan rákényszerülök, hogy az életben maradáshoz szabad és kreatív legyek.

Búcsúzóul felírja egy noteszlapra, hová küldjem el a cikket, ha megjelent: Berlin, Café M . . .

Szőnyei Tamás

TINISZTÁR '84

♥ Krasznai Krisztina ♥

A Füredi úti lakótelepre igyekszem. Oda, ahol — talán tíz éve — az egyik lakóház kigyulladt, és „pokoli toronyházzá" vált. Az ötödik emeleti lakás ajtajában Kriszta tűzpiros neccpólóban és fehér nadrágban fogad. Csinos, kissé csábos, de szerény, nem hivalkodó. A másfél szobás lakásban kikapcsolják a színestévét, csupán a világító üvegszálcsokor „dolgozik" szorgalmasan. A beszélgetésnél édesanyja is közreműködik, bár Kriszta profi nyilatkozónak bizonyul.

— Nálunk mindig meg volt adva, hogy tíz órára jöjjek haza. Azután tizenegy óra, és most stabilizálódtunk éjfél körül. De haza kell jönnöm, akárhol vagyok. Ez elég kemény dolog nálunk. Olyan nem volt, hogy *ezt én most megtiltom neked,* hanem hagyták, hogy megpróbáljam, hátha magamtól rájövök, hogy ez így nem jó. Soha nem akadályoztak, hogy megpróbáljak valamit. Ezt a tehetségkutató akciót meglepetésnek szántam, hátha sikerül. Nagyon nagy bátorság volt akkor bennem, ami nem jellemző rám. Szeretek belekezdeni új dolgokba, de nagyon össze kell szedni magam ahhoz, hogy a célomat el is érjem. Azon a napon, amikor el kellett mennem a meghallgatásra, az időpont előtt egy órával úgy döntöttem, hogy nem megyek el, mert nagyon féltem. Nem tanultam se zenét, se éneket, mire föl menjek el? Az egyik legjobb barátom bátorított és elkisért. Amikor a Balatonra kellett leutazni a tévéfelvétel miatt, akkor tudták meg a szüleim, hogy mire is vállalkoztam.

A mama: Őszintén örültem neki. *Próbáld meg, csináld, ha sikerül jó, ha nem, akkor legfeljebb lesz egy jó élményed, emléked.* Ez tényleg furcsa volt, hogy ezt titokban tartotta, de utólag meg kell értenem. Így is izgultam, amikor már tudtam. Volt bennem egy olyan érzés, hogy jaj, most mi lesz, és ezután hogy' lesz? Hát ezt majd a jövő meghozza.

— A tanárok láttak a tévében, kezdtek érdeklődni, gratuláltak, de jóindulatúan figyelmeztettek, hogy érettségi előtt állok. Az osztálytársaim közül két lány rögtön a segítségemre sietett, ők táncoltak. A többiek azzal segítettek, hogy eljöttek, és szurkoltak az első sorokban. Nagyon sokat köszönhetek nekik, nagyon jó volt, hogy tudtam: ott vannak.

A Külkereskedelmi Főiskolát szeretném megpróbálni. Ha nem vesznek fel, akkor elmegyek egy külkereskedelmi vállalathoz dolgozni, és megint megpróbálom. Most készülök a nyelvvizsgákra. Az angoltanáromat nagyon becsülöm és tisztelem, nagyon sokat köszönhetek neki, mert négy év alatt nagyon jól megtanított angolul.

Mama: Negyedik osztályos korától magánúton németet tanult, és ma már beszéli a nyelvet. Mellette az angol, a gimnáziumban, és a kötelező orosz. Én úgy voltam vele, hogy három nyelvvel már lehet valamit kezdeni. Nehéz lenne választani, ha egy időben jönne a felvételi papír és egy szerződés. De megmondom őszintén, hogy akkor egy picit inkább az éneklés mellett maradnék. Ezt azonban Krisztinának kell eldöntenie, hogy hogyan tovább.

Fotó: Z. Z.

— A gimnáziumban elsőtől harmadikig volt énekóránk, de hetente csak egy. Bejött a tanárnő, elmondta Mozart életét, ez tartott húsz percig, utána feltett egy-két Mozart lemezt, akkor már az óra háromnegyed része letelt. Azután elkezdtünk a tankönyvből énekelni, *ez törzsanyag, ezt meg kell tanulni,* esetleg szolmizáltunk. Ennyi volt. Amikor tízéves voltam, 1975-ben, akkor jött az ABBA. Máig is a kedvencem. Most nagyon szeretem a Nenat, a Kim Wilde-ot, meg a Limahlt, ezeket a slágergyárosokat. Itt Magyarországon meghallgatok mindent: LGT-t, R-GO-t, Neotont, KFT-t, és nem utolsó sorban az Első Emeletet, akik meghívtak közreműködőként az április 9—27-ig tartó turnéjukra. A kemény rockot, őszintén mondom, nem kedveltem soha. A P. Mobilt és az EDDÁ-t viszont szerettem.

Mama: Amikor én olyan fiatal voltam, mint Kriszti, nagyon szerettem énekelni és táncolni. A lehetőségek akkor nem voltak adottak számomra egy ilyen pályához. Pedig, megvallom őszintén, nagyon nagy álmom volt valamikor. És a mai napig is megmaradt a könnyűzene iránti szeretetem. Nagyon szeretem például a modern újhullámosat, a Nenát. Amellett a régi együttesek közül a Beatlest — akkor voltam én fiatal —, az ABBÁ-t, a Boney M-et, a Baccaráékat. Nagyon szeretem a mostani fiatalok zenéjét is. Van egy-kettő, amit meg szoktam kritizálni a szöveg miatt. *Ülve, állva nem tudom mit csinálok . . .* nem hiszem, hogy ez egy szövegben benne kell, hogy legyen.

— Egy emberre csak akkor lehet rámondani, hogy sztár, ha valamilyen csúcsteljesítményt mutat fel. Minket tulajdonképpen Tinisztár *jelölteknek* indítottak, azután ez a „jelöltek" szó mindig lemaradt. Ha a közönség kiválaszt magának hetünk közül egy sztárt, akkor az lesz az igazi Tinisztár.

Én a legtöbb fiút egyenlő partnernek tekintem, nem kényeskedek előttük. Kiskoromban fiúsabb voltam, szerettem focizni. Természetesen egy szorosabb kapcsolatban az ember lágyabb és érzékenyebb. Ha először látok egy fiút, aki izgatja a fantáziámat, először is szeretném egy kicsit megismerni. Az ilyen futó dolgok nem az én ideáljaim. Mondjuk három-négy találka után meglátom, hogy érdemes-e egy kapcsolatba belebonyolódni. Az ideálom mindig is a magas, szőke, kék szemű, hideg tekintetű, tehát az igazi germán típus volt. Ezen kívül legyen férfias, sportos és művelt.

A lakásomban lenne egy zenesarok, egy komplett felszereléssel, ahol lehet énekelni, zenélni, zenét hallgatni. Azután egy gyönyörű szép nappali, ahol vendégeket lehet fogadni. Híres embereket, különleges személyiségeket hívnék meg. A fürdőszobám nagy lenne, egy külön rész arra, ahol lehetne piperészkedni sok nagy tükör előtt. És ahogy külföldön is van, mindenből több: zuhanyzó, kád, vízcsap. Egy szuper mosógép is. A konyhára nagyon kényes vagyok. Lenne ott mindenféle grillsütő, palacsintasütő, amin mindenféle finomságokat lehet sütni. Most a kedvencem az amerikai palacsinta.

Szeretném, ha a nyelvi és a zenei pályán egyaránt megtalálnám a helyemet, nyugodt családi életem lenne, gyerekek, és nagyon szeretnék hosszú életű lenni.

Zétényi Zoltán

POLIFON POSTA

„POLIfon" szerkesztősége
Siklósi Norbert részére

átirányítva: POLIfon
szerkesztősége
Lévai Júlia elvt.

(. . .) Az igazság az, hogy én is az „egykori" délikrónikából értesültem a lap megjelenéséről, így megvettem 3 db-ot. Azóta mindennap érdeklődöm, újabb nem érkezik! Ez ugyan elég megszokott az IM-nél is, mert ide csaknem mindég a hó végére érkezik. Bár elég kevés a nyugdijam, de minden szám abból is megvan. S hogy miért??, az a levelem végén kiderül!

S amit végtelen hiányolok, s mások is, sőt mindenki csak találgat, hogy havi vagy ¼ évi, de úgy látjuk, évi lap, mint a „Poptika" 1 példánya volt! Az utolsó lapon sok minden fel van tüntetve, csak csupán az nem, *hogy milyen időközönként várható!*

Most egy *eldugott* helyen találtam 2 db-ot, azt is megvettem, hogy legyen mit odaadjak a fiataloknak.

Elnézést kérek most a zavarásért,
és maradok üdvözlettel:

Schuster Jánosné
(a magyar rock egyik „fenegyerekének" édesanyja)
Tatabánya, ápr. 18.

Tisztelt Szerkesztőség!

Szükségem lenne az Önök újságának februári, márciusi, áprilisi számaira. De sehol se láttam őket. Megjelentek-e már? És hol lehet őket megkapni. Illetve kaphatók-e? Legyenek szívesek megírni nekem.

Baráti üdvözlettel:
Reich István
2092 Budakeszi

Bocs...

Sajnálattal közöljük, hogy csak az 1986. februári, márciusi és áprilisi számainkkal szolgálhatunk — majd. A POLIfonnak ugyanis nincs még állandó lapengedélye; reméljük, minél hamarabb meg fogjuk kapni, s így munkánk folyamatosabbá, megjelenésünk rendszeresebbé válhat. Addig azonban — miként azt időszaki kiadványoknál a sajtórendészeti jogszabályok előírják — minden egyes számunkra külön engedélyt kell kérnünk. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy miután a kéziratokat legépeltettük, s összeállítottuk a szám anyagát, azt egy-egy (szakmai-ideológiai) lektorral véleményeztetnünk kell. Felelős szerkesztőnk a zenei szaklektor írásos véleményével és a kitöltött kérelmezési formanyomtatvánnyal a kezében felkeresi felelős kiadónkat, a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatóját, aki a kérelemre ráüti a hivatalos pecsétet. A pecsétes kérelemmel ezután a Kiadói Főigazgatósághoz fordulunk, ahol valamelyik szerdai napon megkapjuk az egyszeri, eng. számmal ellátott engedélyt. Csak ennek birtokában fogadja el tipografizált, nyomásra előkészített kéziratunkat a nyomda — feltéve, hogy nem csúsztunk ki a jó előre megbeszélt s az ő ütemezési tervükbe felvett határidőből; mert akkor kereshetünk másik nyomdát. Mint most legutóbb is. Késéseinknek ilyen egyszerű a magyarázata.

Leveleiteket ennek ellenére várjuk. Postacímünk:
Magyar Média Pf.: 279 H, 1392 Budapest POLIfon.

Tisztelt Torma Tamás Úr!

Örömmel olvastam a POLIfon januári számában az *Európa Kiadó* együttesről írt tudósítását. A „kommunikációs intézmények" érdeklődését illetően azonban téves információt közölt.

A Magyar Televízió KISZ Kísérleti Filmstúdiója több órás felvételt — koncertfelvételeket, riportokat a zenekar tagjaival és ismert zeneesztétákkal — rögzített az együttes működéséről. Tudomásom van arról, hogy a Magyar Rádió hangszalagon rögzítette az Európa Kiadó—Kontroll Csoport együttesek közös koncertjét. A magyar Rádió *Phőnix* stúdiója professzionális minőségben készített stúdiófelvételeket (amelyek esetleges lemezkiadásra is alkalmasnak tekinthetők) az Európa Kiadó együttessel. A felsorolt „hivatalos" felvételeken kívül számos „kalóz" video és stúdió minőségű hangfelvétel is rögzítette a zenekar létezését.

Bodnár Tamás
amatőr filmrendező

Kedves Bodnár Tamás!

A rend kedvéért idézem vitatott mondatomat: „Vagy kezdjek bele kimondatlanul is azt sugallva, hogy illene ismerni az előzményeket, hiszen az Európa Kiadó — hiába nem vett tudomást róla tévé, rádió, lemezgyár — nagy zenekar (volt)?". A vita tehát azon van közöttünk, mit is jelent az a „nem vett tudomást". Szerintem azt, hogy — a felvételeket, riportokat készítő lelkes tévések, rádiósok igyekezete ellenére — egyik tömegkommunikációs *intézmény* sem tartotta (érdekesnek? vállalhatónak?), hogy az említett műsorokat a nyilvánosság elé tárja.

Egyébként én lennék a legboldogabb, ha borúlátásom tévesnek bizonyulna, s a felvételek legalább utólag kikerülnének abból a bizonyos dobozból. Csak ne annyi idő után, mint a P. Mobil *Honfoglalás*a.

Üdvözlettel
Torma Tamás

POLIfon
Kiadja a Lapkiadó Vállalat,
1906 Budapest, Lenin krt. 9—11.
Felelős kiadó:
Siklósi Norbert vezérigazgató
Megjelent a Magyar Média gondozásában
(85214/B)
Felelős szerkesztő: Lévai Júlia
Szerkesztőség: Budapest, IX.,
Boráros tér 6. 1095 T: 138-900
A kéziratokat a fenti címre kérjük,
2 példányban.
HU ISSN 0237—0883 KF/51441
Nyomja a Szikra Lapnyomda,
Budapest (85—2682)
Felelős vezető:
Csöndes Zoltán vezérigazgató

Videó

Újdonságok

Beat Street Színes, Hifi-Sztereó, 100 perc, VCL

A hollywoodi történet főszereplői a modern Fred Asterek és Gene Kellyk, a bronx-i breaktáncosok, akik a gettó járdáiról és utcasarkairól küzdik fel magukat a hipp-hopp-kultúra mekkájába, a divatdiktátorok birodalmának fellegvárába, a New York-i Roxy Discóba. A film zenéjét a most producerként bemutatkozó Harry Belafontane válogatta.

Queen We Will Rock You Színes, Hifi-Sztereó, kb. 75 perc, Embassy Video

Az együttes 1983-as koncertfelvételeiből szerkesztett műsorban a régebbi számok, pl. *Killer Queen* (Gyilkos királynő), *Sheer Heart Attack* (Abszolút szívroham) és újabbak, pl. *Another One Bites The Dust* (Valaki más fűbe harap), *Crazy Little Thing Called Love* (Az a kis őrült dolog, amit szerelemnek neveznek) is láthatók és hallhatók. A válogatásban videoclipek nem szerepelnek.

A Night With Lou Read Színes, Hifi-Sztereó, kb. 70 perc, RCA/Columbia

A New York-i *Bottom Line*-ban felvett koncerten az újabb számok mellett a Velvet Underground klasszikus számai, a *Wild Side* (Sötétebb oldal), a *Waiting For The Man* (Az emberre várva) és a *Sweet Jane* (Édes Jane) című számok is elhangzottak.

Alchemy. Dire Straits Színes, Hifi-Sztereó, 90 perc, Poly Gram

A másfél órás koncertegyveleg, amelynek hanganyaga dupla lemez formájában is megjelent, az együttes sikerszámait tartalmazza, mint pl. a *Sultans of Swing* (A swing szultánjai) és a *Private Investigations (Magánbeszélgetések).*

Trio Színes, Hifi-Sztereó, 18 perc, Poly Gram

Az újhullámos együttes 5 régebbi sikerszámára készített clipsorozat. A számok: *Bum Bum, Herz, ist Trumpf (Kőr az adu), Annalassmichrein lassmichraus* (Anna, engedj ki — engedj be), *Da Da Da, Turaluralluralu.*

No Nukes Színes, 103 perc, CBS/Fox

1980-ban a New York-i Madison Square Gardenben az amerikai rockzene élvonalbeli muzsikusai tartottak politikai tüntetésszámba menő koncertet. „Atommentes jövőt!" volt a rendezvény jelszava, melyen Jackson Browne, Bonnie Raitt, Crosby Stills Nash, Bruce Springsteen, The Doobie Brothers, Carly Simon és James Taylor is fellépett.

Heartbeat City Színes, Hifi-Sztereó, kb. 50 perc Warner Home Video

Az 1984. október 10-én piacra dobott Cars video újdonság a csupán zenét sugárzó amerikai MTV-csatorna szerint kiérdemli „az év legjobb videoprogramja" címet. A rendkívül sok új elektronikus trükköt bemutató clipparádé elkészítésében a popvilág koronázatlan királya, *Andy Warhol* is közreműködött.

Videó Tanácsadó

A videorovatban esetenként válaszolunk a Szerkesztőség címére érkező levelekre, amelyek videoműsorok felvételével, átjátszásával kapcsolatos technikai kérdéseket tartalmaznak. A borítékra írjátok rá: *Videjótanács.*

Műsorcsere-szolgálat

Szeretnél látni valami újat? Hátha másnak megvan! *Műsort Keres — Műsort Kínál* rovatunkban megtalálod az átvételre, eladásra-megvételre felkínált vagy keresett műsoros videokazetták tulajdonosainak adatait. Kérjük, csak technikailag is elfogadható minőségű műsorokat ajánljatok fel! A leveleket a szerkesztőség címére kérjük. A borítékra írjátok rá: *Közvideo.*

Változunk

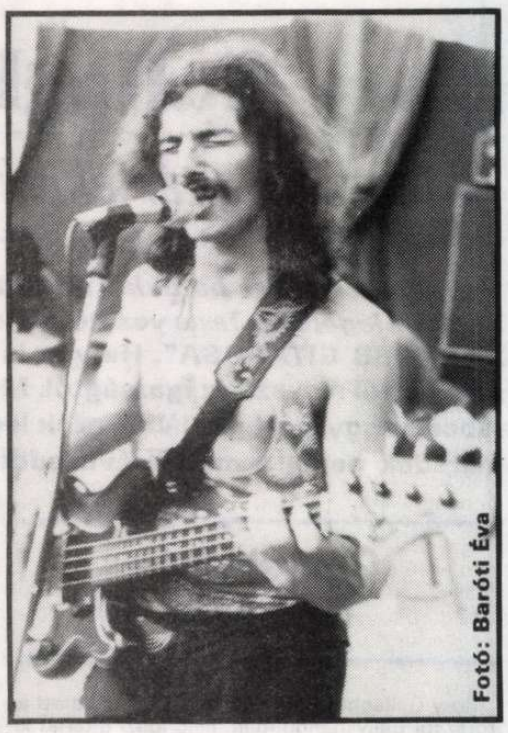
Fotó: Baróti Éva

„Polgárpukkasztó-e még?" — kérdezte tőlem egy ismerősöm '85 januárjában, amikor *Országczky Miklós*t (Jackie-t), a volt Syrius és Rákfogó együttesek legendás énekes-basszusgitárosát újra itthon láthattuk. „Sajnos, nem értem rá elmenni a koncertre" — tette hozzá kopaszodó, harmincas ismerősöm. „Azt hiszem, már nem polgárpukkasztó — válaszoltam — viszont, ha lehet, még jobb zenész lett, mint annak idején."

Jackie a 70-es évek elején sokak példaképe volt. Nem véletlenül, hiszen semmi kicsinyesség, üzleties szellem nem volt benne, s mentes volt minden kompromisszumtól. Emlékszem egy Gellért-hegyi koncertre 73-ból, ahol a kockás ingben, bő nadrágban fellépő Országczky egyszer csak nekivetkőzött, és ott állt előttünk tetőtől talpig rózsaszín virágmintás kezeslábasban. A poén bejött. A Syrius soha nem volt jólfésült, fellépőruhás haknizenekar. Jackie a bulik többségére villamossal érkezett — igaz, soha nem egyedül: fiúkkal, lányokkal. Ő volt az egyik úttörője az ún. fúziós zenének, a jazz és a rock egyesítésének. Ma már lexikonok és cikkek méltatják tevékenységüket. S hogy *akkor* miért nem kaptak támogatást senkitől? Ki tudja? Országczky viszont megunta a próbálkozást, s elment jó messzire, Ausztráliába. Hivatalosan távozott ugyan, de ez a hoppon maradt zeneszeretőket éppúgy nem vigasztalta, mint a zenésztársait — akik ma így beszélnek erről:

Kőszegi Imre: Mi akkor nagyon jól összejöttünk abban a együttesben. Hasonlóan gondolkoztunk a zenéről, az életről, a világról, egymásról. Sajnos, az egésznek hamar vége lett, pedig akkor még tovább létezhettünk volna, hiszen koncertjeinkre mi magunk is csak harc árán jutottunk be, olyan lelkes volt a közönség. Ma meg örülünk, ha félház van . . . Egyébként is, az ismert gazdasági viszonyok miatt ma jóval kevesebb a fellépési lehetőségünk.

Török Ádám: Jackie óriási vezéregyénisége volt a szakmának. A hiánya szinte pótolhatatlan. Rendkívül progresszív dolgokat csinált, amit sajnos akkor még nem sokan értettek meg.

Babos Gyula: Amikor Ráduly és Országczky elment, vége lett a Rákfogónak is. Ez természetes, hiszen nélkülük az egész már nem lehetett ugyanaz. Jackie nagyon jófülű, jó ritmusérzékű, korszerű stílusú basszusgitáros volt. Ilyenből ma már nem sok terem.

Szakcsi Lakatos Béla: Nagy zenész-egyéniség, szinte egyedülálló, hogy ilyen jól basszusgitározik és énekel egyszerre. Kint még tapasztaltabb és még jobb zenésszé vált, és komolyabb, bölcsebb is lett. Távozása után az ún. fúziós vagy jazz-rock zene teljesen eltűnt a hazai klubok életéből. Az ő helyét más nem tudta betölteni. Jó zenész talán még akadna más is, de olyan vezéregyéniség, aki a zenészeket összefogná, nincsen.

Tátrai Tibor: Nagy boldogságot jelentett újra találkozni és játszani vele, mert korábban is tanítómesteremnek tartottam éppúgy, mint Szakcsit. Kiderült róla, hogy most is jóval előbbre tart mindannyiunknál — hangszertudásban, gondolkodásban, hozzáállásban.

Jackie maga pedig így emlékszik vissza a Syriusban töltött évekre:

— Nem játszottunk popzenét. Megpróbáltuk elmondani mindazt, amit akkor fontosnak éreztünk, olyan zenei köntössel, aminek a lényegét közönségünk jó része megértette. Nálunk egyébként a színpadi kiállás is fontos volt.

— *A régi felállásból kevesen vagytok már itthon . . .*

— Amikor a zenekar 73-ban felbomlott, mi már 5 éve játszottunk együtt. Kevés zenekar marad fenn ennél tovább, hiszen mindenkinek változik az érdeklődési köre. Az egyik másképp fejlődik, mint a másik, és talán másfajta zenét szeretne csinálni. Ez természetes. Igaz, amikor 71-ben hazajöttünk Ausztráliából, azt terveztük, hogy később ismét külföldre megyünk. De ebből semmi nem lett. Nem tudom, hogy a szerződéseket hol, miért nem fogadták el, vagy milyen szervezési hiba történt. Így aztán mi is ugyanabba a kerékvágásba kerültünk bele, amibe a többi magyar zenekar. Egyik hónapban elmentünk Debrecenbe, a másikban Miskolcra, majd egy pesti klubban játszottunk. Készítettünk néhány rádiófelvételt, amiket akkor soha nem játszottak le. Így értelmét vesztette az egész, nem tudtunk továbbfejlődni. A bulik előtt összeültünk, és öt perc alatt megbeszéltük, mit fogunk játszani. Egy külföldi út biztosan együtt tartotta volna a zenekart, és utána itthon is újabb közönséget hódíthattunk volna meg.

— *A mai tizenévesek, húsz körüliek nem nagyon ismerik a Syriust.*

— A Syrius inkább koncertzenekar volt, s nem stúdiózenekar. Az élő zene jelentett izgalmat, örömet. Sajnos, ezekből tényleg nem maradt fenn sok, ami pedig amatőröknél, itt-ott megtalálható, az használhatatlan.

— *73—74-ben előfordult, hogy a közönség néhol szinte ellenséges volt veletek . . .*

— Az az igazság, hogy ha elmész egy kis faluba, ahol soha nem hallottak avantgarde jellegű zenét, melyben egy szaxofonszóló akár 10 perces is lehet, és ahol a ritmuskombinációk, harmóniák teljesen szokatlanok, ez nyilván nem fog tetszeni a közönségnek. Mert ott az éppen futtatott slágereket, mondjuk Kovács Józsit kedvelik. Ez bántott minket, de tudtuk: a mi zenénk nem tömegzene. A mi zenénknek abban volt jelentősége, hogy hatással volt a következő generációra. Elsősorban a zenészeknek mutattunk utat abban, hogy *lehet* mást is csinálni.

— *A közelmúltban sok elismerő írás jelent meg rólad.*

— Én is megkaptam s természetesen elolvastam ezeket a könyveket és cikkeket. Nem mondom, hogy rosszul esett, de úgy éreztem magam, mintha már eltemettek volna. Nézd, ha valaki meg akar emlékezni egy időszakról, akkor meg kell emlékeznie azokról is, akik csinálták, Nyilván ilyenkor azok kerülnek előtérbe, akik nincsenek a közelben. Persze, most itt vagyok én, hogy ezt a mítoszt leromboljam . . .

— *Úgy gondolod, ha most újra fellépsz itthon, ez történik?*

— Nem hiszem, mert most egészen mást csinálok. Aki arra számít, hogy ugyanazt kapja tőlem, mint a Syrius idejében, az vagy csalódni fog, vagy rájön, hogy az idő múlik. Ő is változott, lehet, hogy három gyereke van már, a haját levágatta, kocsival jár — akkor még lógott a villamoson. Szóval, felnőttünk, megértünk, leértünk. Nem lenne sok értelme visszacsinálni a Syriust. Ez esetleg lerombolná a mítoszokat, az igaz. De ami az elmúlt 10-15 évben történt, nagyon fontos.

— *A 70-es években mennyire volt előtted világos a saját szereped?*

— Mi tudtuk, hogy amit csinálunk, az jó és fontos, mert a szakma is reagált rá. Nyilván ebben nekem is volt némi szerepem, talán nem is kicsi. Ez jó érzés volt, hiszen mi a jó öreg lódenkabátban jártunk, és a sikereink csúcsán kirúgtak bennünket az E épületből. Egyik héten még ott játszottunk, kétezer embernek, másik héten nem engedtek be, mert lódenkabátban voltunk. És akkor még ez is jólesett, erőt adott, hogy a következő héten is felálljunk a színpadra, és megpróbáljuk újra ugyanazt.

— *Volt egy másik próbálkozásod is, a Rákfogóval.*

— Igen, és ezek szép emlékek még ma is. De a Rákfogó kísérlet volt, soha nem jutott el egy stabil pontig. A zenekarban egyébként Szakcsi volt az irányadó. S bár kijutottunk egy-két nemzetközi fesztiválra is, és állandóan játszottunk, mégsem haboztam, amikor ajánlatot kaptam Ausztráliából.

— *Most, 11 év után, hogyan értékeled ezt a lépésedet? Hiszen másutt nyilván nem töltheted be ugyanazt a szerepet, amit itt.*

— Azokban az években sokkal többre már nem voltunk képesek, mert a körülmények, sajnos, nem voltak kedvezőek. Én még ma is azt hiszem, hogy a együttesben több lehetőség lett volna. Nekem is volt egy-két önálló kísérletem. Például az Egyetemi Színpadon előadhattuk a *Széttört álmok* című szimfónikus rock-operámat — egyszer, egyetlen előadáson. Ezeknek a próbálkozásoknak ugyanúgy megvolt a maguk behatárolt sorsa. Ezért érzem úgy, hogy helyesen döntöttem: hivatalosan külföldre távoztam, olyan körülmények közé — koncertpódiumra és stúdióba —, ahol tudtam alkotni. Igaz, minden más volt, mint itthon. Át kellett állnom, és még ma is formálnom kell magam a körülményekhez, hogy én ott olyan hatással vagy erővel tudjak előadni, mint akkor itthon.

Hogy Ausztráliában milyen hatással tud Jackie előadni, nem tudjuk. Mindenesetre 1985 elején itt, a Bercsényi klubban, újra összegyűlt a régi közönség. Országczky a hajdani társak közül Szakcsi Lakatos Bélát és Tátrai Tibort választotta társainak. S míg a kezdésre vártunk, sok rég nem látott arcban felismertük egy-egy volt társunkat, haverunkat, köztük András. András idén ünnepli 40. születésnapját, sikeres külkereskedő.

— Amióta az eszemet tudom, Syrius-rajongó vagyok. Akármennyire igyekszem azt a korszakot visszasírni, vagy visszakeresni, nem tudom, mert ezt csak tárgyakhoz és emberekhez kötve lehetne. Engem az ún. nagy zenekarok soha nem érdekeltek. A külvárosi együttesek vonzottak, mert ők voltak közelebb a valósághoz. A zenéjük élő zene volt. Sajnos, nem illettek bele az akkori miliőbe, nem értették meg őket. Kimondottan peches zenekar volt a Syrius. Igazán sajnálom őket, mert végül is aprópénzre váltották az életüket; mindegyikük, Jackie is, mert biztos vagyok benne, hogy ő Ausztráliában elismerésnek örvend, de ott csak *egy* a sok közül.

Országczky Miklóssal következő találkozásunkkor itt folytattuk a beszélgetést.

— Nézd, aki a lemezborítókat elolvassa, és aki eljár egy-két klubba, ahol játszom, az ismer. De ott nyilván nincs olyanfajta hírnevem, mint ami Magyarországon volt. A zenészek ismernek, és azt hiszem, szeretnek is. Hivatásos zenész vagyok. Több együttesem volt már, és készítettem egy saját lemezt is, *Beramiáda* címmel, még 76-ban. Így kerültem be a stúdiókörbe. Sajnos, kint egy formáció hosszú távon csak akkor él meg, ha van lemeze, vagy ha valaki támogatja. Lemezed pedig csak akkor lehet, ha mondjuk a számaidnak legalább egy része fut a helyi rádióban. Ha profi zenészekkel akarsz játszani, akkor biztosítanod kell számukra a megélhetést, mert ha te nem vagy erre képes, akkor máshoz csatlakoznak. Én mostanában megint úgy határoztam, hogy olyan dologba kezdek, amiben senki másnak a véleményét nem veszem figyelembe. De ma már tudom azt is, hogy egy bizonyos fokig ki kell elégíteni a pop-piac igényét is. Csak így lehet betörni, igazi sikert elérni.

— *Régebben gondoltál volna ilyesmire?*

— Akkor ilyenformán nem gondoltam rá, de meg kell mondanom, hogy manapság gondolok. Ez a helyzet. Itt Frank Zappától a King Crimsonig mindenki rátesz az albumára egy-két olyan számot, amit a kommersz rádió játszani fog. Ingyen reklám. Naponta háromszor bemondják a neved, lejátsszák a számod. Ez nyilván egyfajta agymosás, de sokszor jó dolgok is bekerülnek, mint például a Beatles számai. Ebben semmi szégyellnivaló nincs. Az pedig megint más kérdés, hogy ha improvizált zenét játszol, akkor egy szűk körű rétegnek fogsz játszani, mert az igényesebb dolog. De abból, *csak* abból megélni nem lehet sem Amerikában, sem Európában. Emellett vagy tanítanod kell, vagy filmzenére játszanod, vagy be kell menned a stúdióba, és mondjuk a Duran Durannal játszanod valamit. Mindezzel nem azt akarom mondani, hogy én már teljesen a slágerzenében utazom. De azt már el kell ismernünk, hogy ez üzlet, megvan a maga logikája.

— *Csakhogy régen mindezt nem ismerted el, sőt, nagyon keményen bíráltál sok akkori „profit". Volt, akit „senkiházinak" neveztél . . .*

— Én ma is keményen bírálok olyanokat, akik mondjuk bekerülnek egy tv-showba, például a Dallasba, és akkor a helyi lemeztársaság rögtön készít velük egy nagylemezt — elég, ha az illető jóképű, és két hangot el tud énekelni. Az ilyenek ma is senkiházik; van egy-két sikerük, aztán vége.

— *A 70-es években, egészen öntörvényűen, csak azt akartad csinálni, amit szerettél, és ami szerinted érték volt.*

— Nézd, akkor még nem voltak ilyen „felnőttkori" problémáink, mert mindannyian a szüleinkkel éltünk. De amit akkoriban képviseltünk, az persze fontos manapság is. Ha mi akkor itt lemezt akartunk volna készíteni, akkor be kellett volna adnunk a derekunkat, mint sokaknak. Igaz, ez sem mindig „derékbeadás", mert 3 percben is lehet érdekeset csinálni. Ma például sok antinukleáris dal születik, én is írtam egyet, ezek legalább szólnak valamiről . . . Szóval, változunk. Változunk, ez a legfontosabb. Sok mindent tanulmányoztam mostanában, amire itthon még nem figyeltem, részint mert nem volt rá szükség, részint mert más dolgok voltak akkor fontosabbak.

— *Hogyan tudod zenében és szövegben visszatükrözni azt, amiben élsz? Úgy értem: menynyire lett tied az a világ?*

— Ez sokáig probléma volt. Évek kellettek hozzá, hogy egy ott születettnek is jelentsen valamit, amit írok. Meg kellett ismernem a helyi szokásokat ahhoz, hogy az én szarkasztikus stílusommal bírálni is tudjak. Úgy érzem, nagyon fontos, hogy olyan információkat kapjon egy alkotó, amelyek valamiféle választ kínálnak. Például az emberek lejárnak a sarki klubba, az összes húszcentesüket bedobálják a pókergépbe, berúgnak, és aztán nincs mit enniük egy hétig. Erről már lehet írni valamit.

— *Itthon volt körülötted egy zenészkör, szavak nélkül is megértettétek egymást. Ott hogyan tudtál a zenei világba beilleszkedni?*

— Ott zeneileg is mást kaptam. Amikor itthon éltem, nagyon fiatal ember voltam, és sok olyan emberrel játszottam, akiktől tanulhattam. Ma viszont már én adhatok át tapasztalatokat. Ehhez hozzá kell tennem, hogy nekem természetesen adott volt egy sor olyan hatás, ami egyértelműen magyar volt. Kezdve a népzenétől, az iskolai együttesekben át a Kodály-módszerig. Én ezt odavittem. Ez olyan ösztönös zene, ami érdekes volt a kintiek számára.

— *Beszélgetésünk során többször is emlegetted Kodályt, Bartókot, és saját komolyabb próbálkozásaidat is . . .*

— Igen, mostanában nagyon érdekel a komoly zene. Sokat hallgatom és tanulmányozom. Ez törvényszerű fejlődés. Én mindig úgy éreztem, hogy egy fiatal, aki tizenöt évesen rock and rollt játszik, tizennyolc éves korára talán eljut a jazzig, aztán megtanulja a jazzt, és később már belenéz a komoly komponisták munkáiba is. Természetes, hogy magyar ember létemre Kodály és Bartók zenéjét tanulmányozom. Az elmúlt egy-két évben írtam egyszerűbb, szöveges darabokat is, melyek esetleg felkerülhetnek egy lemezre. Ezekkel véleményt szeretnék nyilvánítani a körülöttem zajló dolgokról. De ezek mellett írok egy sor komolyabb, nagyobb lélegzetű dolgot is, például egy vonósnégyest és zongoradarabokat írok át basszusra. Most egy olyan nagyzenekari munkán dolgozom, melyben a basszusgitár lesz a szólóhangszer.

— *Mennyire lehet ott betörni a komolyzenébe? Elfogadják, aki nem ezen nevelődött?*

— Ebből a szempontból szerencsém volt, mert a magyar klasszikus zenének nagyon nagy hírneve van a világban. Én is büszke vagyok ezekre a hagyományokra, és azt hiszem, ezek a hatások érezhetők is ezeken a zenei darabokon. A már bemutatott zenekari munkáimat jó kritika fogadta, de azért ott sem könnyű. Mindenesetre ilyen dolgokban hosszabb távon tervez az ember; minél később kerülnek bemutatásra, annál érettebbek lesznek a művek.

— *Mindezt nagyon jó hallani, de azért sokan azt is várnák, hogy itthon is többet halljunk róla.*

— Remélem, tudok majd valami olyant produkálni, amire itthon is, ott is azt mondják, hogy *ez az*. De tudnunk kell: két különböző szemléletről van szó. Hallottam, hogy például a Talking Heads, mely kint nagy sikerű, modern zenekarnak számít, itt nem ért el igazi sikert. Ugyanakkor ha innen kivinnénk egy most futó, szövegcentrikus zenekart, az ugyanúgy sikertelen lenne külföldön. Ha én most valamit csinálok Ausztráliában, akkor nekem elsősorban az ottani, meg az amerikai és az angol piacot kell figyelemmel kísérnem. Ha itthon szeretnék sikert elérni, akkor az itteni dolgokra kellene reagálnom. Nem tudom, hogy a a lemez, amin most dolgozom, egyáltalán megjelenik-e Magyarországon, és ha igen, akkor milyen sikerre számíthat. Valószínűleg egészen más zsánerű lesz, mint az itt éppen szokásos rock vagy jazz. De én remélem, nem marad visszhang nélkül. A hagyományaim, a múltam, a gyökerek ide vezetnek vissza, és ez hallható lesz itt is, ott is, amott is.

Baróti Éva

Fotó: Lengyel László

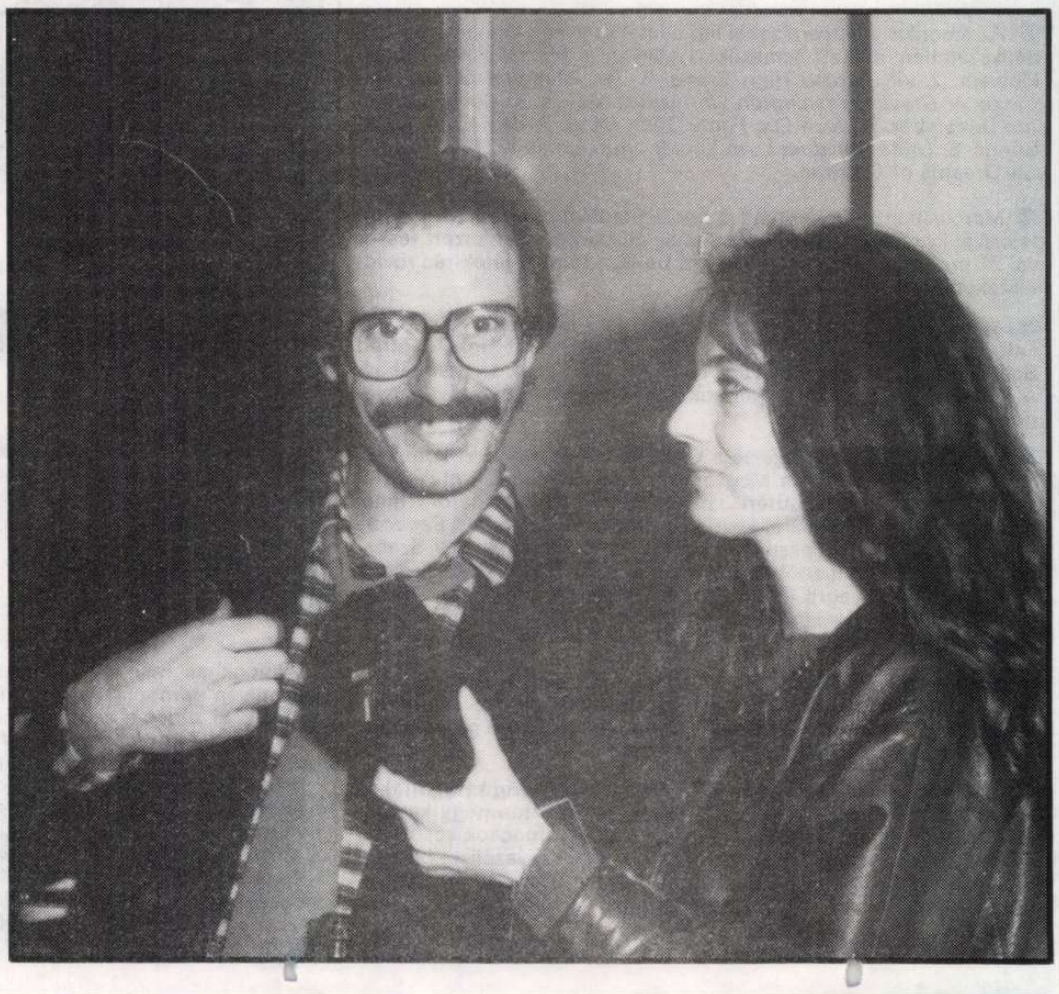

Rory Gallagher ★ ★ ★ ★

Az elnyűtt gitár elnyűhetetlen virtuóza

Városszerte öles betűkkel hirdették a plakátok: hazánkban is fellép az egykori legendás *Taste* **vezetője, Rory Gallagher, „A BLUES-ROCK LEGNAGYOBB GITÁROSA". Ha van is némi túlzás ebben a jelzőben, mégsem jár túl messze az igazságtól. Mert akik még élnek az irányzat hőskorában naggyá lett gárdából, azok legtöbbje rég átnyergelt más stílusra, a maradék pedig a másfél évtizeddel ezelőtti számaiból tartja el magát.**

Gyerekjáték az egész

Rory Gallagher 1949. március 2-án született az írországi Ballyshannonban. Első igazi gitárját kilencéves korában kapta, tizenöt évesen már a zenélésből élt. Első együttese a *Fontana Showband* volt, amely idővel *Impact*-re változtatta a nevét. A velük töltött két év alatt Rory nagy színpadi rutinra tett szert. 1966-ban az Impact két tagjával létrehozta a első *Taste* formációt: főleg Chuck Berry és Muddy Waters szerzeményeit játszották. Zenéjük még erősen a rock and roll hagyományok hatása alatt állt, de már kimozdult a modern blues stílus irányába. Végigházalták fél Európát, de alig kerestek valamit.

1968-ban két belfasti muzsikus jött a Taste-be: *Richard McCracken* (basszus) és *John Wilson* (dob). A zenekar ettől kezdve kemény alapokra helyezett bluesra váltott át. Az előadások középpontjába Gallagher sziporkázó ötletekkel tűzdelt gitárjátéka került, amit hatásosan egészített ki összetéveszthetetlen éneklésmódja. Nagyon népszerűek lettek, annál is inkább, mivel éppen akkortájt volt megszűnőben a blues-rock kiemelkedő, máig is első számú reprezentánsának tartott társulata, a *Cream*. Első két nagylemeze alapján a kritikusok fényes jövőt jósoltak a Tastenek, ám a trió 1970-ben feloszlott.

A növekvő népszerűség ugyanis ellentéteket szült a zenekar tagjai között. A Taste felállásából adódóan a központi szerep a szólógitáros Rory Gallaghernek jutott, kompozícióikban megnőtt az improvizatív betétek száma és fontossága, Rory pedig kezdte lenézni, alárendelt szerepre kényszeríteni zenésztársait. John Wilson így nyilatkozott erről:

„Fennhordta az orrát, mint egy szupersztár — borzasztó volt látni. Néha úgy viselkedett a színpadon, hogy mi egyáltalán nem juthattunk szóhoz: három szólószámot játszott egymás után."

A Taste szétforgácsolódásából tanulva 1971 óta Rory Gallagher egyszerűen csak saját nevén lép fel — bárki legyen is a kísérői között. Egyszemélyes show-ja sikereit példázza, hogy 1972-ben a Melody Maker olvasói szavazásán elnyerte az év legjobb gitárosa címet, pedig akkoriban *Jimmy Page, Jeff Beck* vagy *Ritchie Blackmore* sem volt éppen formán alul. Hangulatos koncertlemezei közül kiemelkedik az *Irish Tour '74* című dupla LP — a turnét egyébként filmen is megörökítették.

1978 óta bizonyos változás figyelhető meg Rory Gallagher zenéjében: a blues-rock ritmusalap és játéktechnika megmaradt, ám a kompozíciók dallamvilága és hangzása olykor „slágeresebbé" vált — anélkül azonban, hogy veszítettek volna művészi értékükből, sőt, ha lehet, keménységük még fokozódott is.

Ráadás: jövőre(?)

Gallagher változatlanul trióban lép fel. Basszusgitárosa még mindig ugyanaz a *Gerry McAvoy*, akivel szólókarrierjének kezdete óta együtt dolgozik, új dobosa pedig *Brendan O' Neill*. A turné idejére társult hozzájuk *Leonard Feltham* szájharmonikás.

Roryt a budapesti szervezők (Aréna gmk) gondosan rejtegették a sajtó képviselői elől, de azért sikerült néhány szó erejéig megközelíteni egy mikrofonnal a fővárosi koncertet követő napon, mielőtt vidékre indult volna.

— Húsz évvel ezelőtt melyik zenekarokat tartottad a legjobbaknak?

— Azt hiszem, akkoriban a *Yardbirds* és a *Rolling Stones* volt a kedvencem. Meg néhány más együttest is szívesen hallgattam, közéjük tartozott a liverpooli *The Big Three*. Bár nem olyan óriási tehetségű, mint a Beatles, de azért jó kis banda volt. Az amerikai előadók közül pedig nagyon kedveltem *Bob Dylan* zenéjét.

— Pedig ő egészen más stílust képviselt.

— Kétségtelen. De amikor otthon vagyok, nagyon sokféle muzsikát hallgatok. Folkot, country and westernt, jazzt, rhytm and bluest.

— Néger előadókat is?

— Nagyon is sokat. Játékomban ott van a fekete muzsikusok hatása; *Muddy Waters, Elmore James, Buddy Guy, Leadbelly* . . . Szerintem a számaimból is nyilvánvaló, hogy sok néger zenét hallgatok. Persze, elsősorban bluest és soult, nem pedig a jelenlegi amerikai „pop" zenét, amit nem igazán szeretek.

— Állítólag harcolsz a „show-business" ellen. Mi a módszered?

— Hát . . . én talán nem fogalmaznék ilyen öntudatosan, mert hiszen az embernek meg is kell élnie valamiből . . . De azért ellene vagyok annak a pop-jelenségnek, amely túlságosan is a imágóra helyezi a hangsúlyt, és túlzottan „csillogó". Engem inkább a zene érdekel, meg a természetes fejlődés, nem pedig az állandó „big publicity" és a nagy sztorik. Néha persze a lemezeladás a publicitástól is függ, de számomra nem ez az elsődleges. Én a zenével akarok törődni.

— Az idők folyamán sokféle irányból körüljártad a bluest. Te magad hogyan látod ezeket a kísérleteidet?

— Még mindig elsősorban a blues hat rám, és valamennyire a rock and roll meg a folkzene. De dalszerzőként változom. Tudod, minden évben megírom ezeket a új számokat, az új ötleteket, és továbbra is tanulok. Még mindig bluest gitározom, de természetesen az embernek néha kísérleteznie is kell, és ehhez különböző dolgokat használ fel, olykor a jazz vagy a folk irányából.

— Az amerikai kritikusok véleménye szerint a zenéd „mélyebbé" vált, amikor a billentyűssel négytagúvá bővítetted az együttesedet. Később aztán mégis a trió mellett döntöttél.

— Nos, a billentyűs hangszerek sok harmóniát adnak hozzá a zenéhez, és meg is változtatják a dalt. Azt hiszem, ez a fajta hangszerelés jó ötlet volt, de öt év elteltével vissza akartam térni a trió felálláshoz, mert ezt sokkal ritmikusabbnak, erőteljesebbnek, és valahogy formailag is jóval szabadabbnak tartom.

— Ha végignézel a múltadon, pályád melyik szakaszát szereted a legjobban?

— Tudod, mindegyik album az életed egy része, és mindegyikről vannak számok, amik a kedvenceid maradnak. Minden lemezemen van egy-két nóta, amit még most is szeretek, és otthon szívesen eljátszom őket. De nagyon nehéz volna kiválasztani egy évet vagy időszakot, és azt mondani rá, hogy ez volt a legkedvesebb. Az ember mindig a jelent szereti a legjobban.

— Mik a legközelebbi terveid?

— Ha visszatérünk Angliába, befejezzük az új LP-t, amelyen dolgozunk. Utána külföldön koncertezünk. És ha lesz rá lehetőségem, összel talán felveszek egy akusztikus gitár nagylemezt is.

— Sokat léptek fel mostanában?

— Egészen keveset. Most az a legfontosabb, hogy az album elkészüljön, és erre időt kell szánni.

— Van már valamilyen benyomásod a magyar közönségről?

— Ó, igen. Eddig már két show-t adtunk. Minden város, minden közönség, minden koncert más és más, de úgy érzem, ez a kettő jól sikerült, és várhatóan vissza fogok még jönni.

— Vagyis azt tervezed, hogy máskor is fellépsz majd nálunk?

— Hát . . . talán a jövő évben . . . Klassz volna. Szerintünk is. És akkor talán nemcsak fél ház előtt játszik majd azon a húszéves gitáron, ami jobban szól, mint ha most vették volna.

Gurály László—Tuza Zsolt

Fotó: Pató Károly

Jazzhírek

● *Thad Jones,* aki hosszú ideig élt Dániában, most visszatér az USA-ba, hogy átvegye Count Basie egykori zenekarának vezetését.

● A jazz megint elvesztett valakit. Ötvenkilenc éves korában meghalt *Zoot Sims*; rákos volt. Pályája kezdetén játszott *Bobby Sherwood*dal, *Benny Goodman*nel, *Bill Harris*-szal. Nevét a Four Brothers szakszofonkórusban töltött évei tették híressé, 1947—49 között, Woody Herman zenekarában. Később dolgozott Stan Kentonnal, Gerry Mulligannel, majd 1957-ben Al Cohnnal alakított önálló együttest, mely Sims haláláig újra és újra összejött. Az utolsó tíz évben keveset léptek fel, mert Simset munkalehetőségei más zenészek felé sodorták. Bár több figyelemreméltó lemezt is készített a Pablo cégnél, mégsem vált olyan népszerűvé, mint ahogy dallamos, kreativ játéka alapján válhatott volna.

● Az amerikai *Billboard* zenei lap adatai szerint a legnagyobb példányszámban eladott lemezek: 1. *Wynton Marsalis* Hot House Flowers. 2. *Al Jarreau* High Crime. 3. *Pat Metheny Group* First Circle. 4. *Grover Washington, Jr.* Insides Moves. 5. *George Winston* December. 6. *Jean-Luc Ponty* Open Mind. 7. *Earl Klugh* Night Songs. 8. *Linda Ronstadt* Lush Life. 9. *Bob James* 12. 10. *Shadowfay* Dreams of Children.

● Márciusban a *Harlem* állt a bécsi Stadkinoban rendezett filmfesztivál középpontjában. A harmadik alkalommal rendezett fesztivál 21 program keretében mutatott be jazz-témájú játék- és rövidfilmeket.

● *Lakatos Tóni* is részt vesz a Berlinben élő török énekesnő, *Özay* No More című lemezének felvételén, Jasper van't Hof, Manfred Schoo, Janusz Stefanski, Tom Nicholas és mások társaságában. A lemezen török, chilei és amerikai eredetű zenei és szöveganyagok kapcsolódnak össze.

● *Szabados György* befejezte a Győri Balett számára írt kompozíciójának hangfelvételét a Magyar Rádió studiójában. A mű bemutatója a Szegedi Szabadtéri Játékokon lesz. Huszonhárom fiatal muzsikus működött közre, köztük a harsonás *Johannes Bauer* az NDK-ból. A Tavaszi Fesztivál programján is szerepelt egy Szabados-bemutató. A Vigadóban játszotta először *Históriás Ének* című, saját irodalmi anyagra épülő kompozícióját *„Kobzos" Kiss Tamás* (ének), valamint *Dresch Mihály* és *Grencsó István* (basszusklarinétok) közreműködésével.

● *Toto Blanke* és *Rudolf Dasek* szeptemberben Templomi Zene címmel koncertsorozaton vesz részt templomokban, színházakban és múzeumokban. A koncertprogram nagyrészt a gitárduó hasonló című lemezének anyagát tartalmazza.

● A *Jazz Forum* idei szavazólistáját *Miles Davis* (világ kategória) és *Jan Garbarek* (Európa kategória) uralja. Mindketten négy kategóriában lettek elsők. Megjelent a szopránszakszofonosok között *Lakatos Tóni* a 7. helyen, akit külön is megemlít a szavazólista bevezetője, mint feljövőben lévő tehetséget. *Pege Aladár* első a bőgő Európa kategóriájában, *Deseő Csaba* pedig 7. az európai hegedűsök között.

Sz. P.

Fotó: Szűcs László (1954—1985)

Álmunkban már mindannyian rohantunk, zuhantunk, repültünk valamilyen szimbolikus lépcsőn, *léptünk* poklai vagy mennyei felé. Szűcs Laci, téged a *nemlétbe* repített egy lépcső, nem egy szimbolikus, hanem egy nagyon is valóságos, túlkoptatott, csorba és sötét.

Fény és természetes plaszticitás: vajon éppen mindennapi kenyered két legalapvetőbb tényezője hiányzott ebből a lépcsőházból, melyben összezúztad magad? Az, ami fotóidat meleggé tette: a mesterkélt megvilágítást nélkülöző, emberi lépték?

Belehaltál a mesterséges világ apró tökéletlenségébe, a hibás valóságba, abba, amit egész életedben kikerülni igyekeztél.

Ezegyszer legyőzött. A Te győzelmed már csak fotóidban van jelen, de ott: valóságos.

Fejes László emlékkoncert

Ez a felirat és a jazzmuzsikusok kisebb fesztiválra elegendő névsora invitálta az érdeklődőket a Kassák-klubba egy március végi vasárnap este. A jazz közösség ezúttal rekviemre gyülekezett, hogy tisztelegjen e zene blues-sorsú fotóművésze emlékének, aki nemrég halt meg, 49 éves korában. Az összesereglő barátokat, ismerősöket, muzsikusokat és zenerajongókat kiállítással fogadták. A képek között volt egy, ami látszólag nem illett oda. A kép egy esküvői menetet ábrázol, amelyben kényszerű libasorban bandukolnak az emberek, egy szürke, málló vakolatú bérház folyosóján.

Ez a kép Fejes életében meghatározó volt: ezzel nyerte meg 1961-ben — Magyarországon elsőként — a World Press Photo első díját. Józan ésszel azt hihetnénk, hogy a korán érkezett siker a továbbiakban egy felívelő pályafutás kezdetét jelentette. A szürkék azonban intézkedtek. A képet „átpolitizálták", és Fejest elbocsátották, kizárták, ahonnan csak lehetett, és hosszú évekre a pálya, sőt az elemi lét peremére szorult. Az érzékeny ember soha többé nem heverte ki ezt a fölösleges próbatételt. Tulajdonképpen sohasem rehabilitálták, legalábbis a nagyon megkésett Balázs Béla díj (1983) nem helyettesítette ezt a gesztust. Még a nekrológok sem szolgáltatnak neki igazságot. Igaz, a Film Színház Muzsikában, melynek munkatársa volt, megjelenik az *Esküvő* — Magyarországon először, de minden magyarázat nélkül, így csak a beavatottak értik a publikáció jelentőségét. Ez a kép volt az ihletője *Szabados György* 1974-ben megjelent első lemeze címadó darabjának. A lemezborítóra mégsem került fel.

Fejest művészi vitalitása vissza-visszahajtotta a fotós életbe, de mintha a tragikum stigmáját viselte volna: vidámsága rezignált volt, mint maga a jazz. Ez a muzsika, a Great Black Music jelentette a lelki békét és hajtóerőt számára. Ezért tudta olyan hitelesen, belülről megörökíteni. Képei alapvetően különböznek a legtöbb jazzfotótól, mert nem keresik az egzotikumot, nem meztelenítik le az őszintén kitárulkozó muzsikust, hanem baráti kedveséggel örökítik meg a művészlélek rezdüléseit, és így mentesek a jazzfotózás közhelyeitől, unalomig ismételt sablonjaitól. A Kassák-klub meghívója egyik barátját és művésztársat, *Tonny Scott*ot idézi: „a jazz élet, és nem zene, az ember megéli, és belehal".

Az emlékkoncert középpontjában érthető módon *Szabados György* állt, aki *Dresch Mihállyal* együtt méltó emléket állított eltávozott barátjának. Dresch az est későbbi részében saját együttesével is játszott, inkább az életről, mintsem a halálról elmélkedve. A *Lőrinszky Attila—Faragó Kázmér* duó igazi rekviemet játszott. Jazz koncerten ritkán tapasztalható az a szomorúság, amelyet itt a közönség is átélt, átvéve a muzsikusok érzelmeit. *Gonda János* meditatív zongoraszólója a gyász intimebb, befelé forduló formáját szólaltatta meg. A *Friedrich-együttes* képviselte a hagyományos jazzt, a *Regős István* vezette *Jazz Press* együttes coltraine-iánus világa pedig a mai jazz egyik legerőteljesebb irányzatát. Fejes László számára a létnek nagyon fontos eleme volt a jazz, ami egyben művészi vizsgálódásának tárgya is volt. Ezen az estén tovább élt Fejes művészete, képeiben és társai zenéjében.

Szigeti Péter

Szerettem volna változtatni

Vajda Sándor 1940-ben született Kisújszálláson. Édesapja amatőr csellista volt, édesanyja cimbalmozott. A család többi tagja is zenélt. Sándor kezdetben dobolt, s autodidakta módon megtanult zongorázni is. Katonai szolgálatának letelte után kezdett komolyabban bőgőzni. Több hazai jazzformációban szerepelt.

— *Hogyan alakult a zenei ízlésed, miközben a dixielandtól a free jazzig számtalan jazzstílusban játszottál?*

— Kedvenc hangszerem a tenorszaxofon. Különösen *John Coltraine* és *Archie Shepp* volt nagy hatással rám. A bőgősök közül *Ray Brown* és kortársainak világa érintett meg leginkább. Az újabbak közül *Niels-Henning Œrsted-Pedersen, Charlie Haden, Barre Phillips, Dave Holland, Gary Peacock* és *Eddie Gomez* érdekelnek. Nagyon sokat tanultam a modern, fürgébb, mozgékonyabb hangsort alkalmazó bőgőjáték egyik megalkotójától, *Scott La Farótól.* Mostanában ezt a fajta bőgőzést csak Eddie Gomez csinálja.

— *Először a mainstream jazz útját jártad . . .*

— Friedrich Károly, Kovács Gyula és korábbról Réti János dolgai eléggé azonos jegyben mozogtak, azonos zenei felkészülést igényeltek. *Miles Davis, Freddie Hubbard, John Coltraine* és *Bill Evans* zenéje volt a meghatározó. Ez a fajta zene benne van abban a törzsben, amelyet mindenkinek tudnia kell, aki a jazzel foglalkozik. Ide sorolom természetesen azokat a zenéket is, amelyeket Kovács Andorral és Deseő Csabával játszottunk.

— *Mit tanultál Szabados Györgytől, miután hosszú rábeszélésére együttesének tagja lettél?*

— Elsősorban azt, hogy mi a zenei szabadság. Ezt nem is olyan könnyű megtanulni, és főleg — jól élni vele. Nem mindegy, hogy egy free együttesben mit játszik a bőgős. Nagyon sokan azt hiszik, hogy ha valaki freet vagy avantgardot játszik, akkor mindent szabad: azt játszik össze-vissza, amit akar. Ez természetesen nem így van. A freeben is van rendszer, ami igen nagy fegyelmet igényel. Szabadostól tanultam meg, hogyan gazdálkodjam a *zenei szabadsággal*, hogy minden a helyén legyen. Tőle tanultam a mai modern zene népzenével való átitatását. A magyar népzene és az egészen modern jazz elemeinek egyesítése Szabados egyéni leleménye. Ez nagyon nagy dolog.

Amit Szabados mondott vagy mutatott, rögtön megértettem, szinte automatikusan belém ivódott. A Szabados-koncertekre egyedül nem is igen gyakoroltam. Hiába mentem haza, és próbáltam magam csinálni a dolgokat, egyszerűen nem lehetett, mert az csak együtt volt jó.

— *Tehát a zenei anyag annyira egyszövésű volt, hogy a hangszereket nem is lehetett különválasztani?*

— Igen. Például volt egy leírt téma, ami meglehetősen nehéz volt. Annak a basszusmenetét átnéztem, hogy ne a koncerten kelljen silabizálni. Egy idő után Szabados György összes, egyébként igen bonyolult szerzeményét már fejből tudtam.

— *Szabados nagy komponista, hangszerelő egyéniség . . .*

— Igen! Nem véletlen, hogy olyan nagy jazzegyéniség figyelt fel rá első hallásra, mint Anthony Braxton. Vele azóta már közös felvételt is készítettek, amely tudomásom szerint hamarosan megjelenik hanglemezen.

— *Nézzük a másik pólust. Mi volt az, amit a Benkó Dixieland Band tagjaként meg kellett tanulnod?*

— A dixielandre jellemző zenei jegyeket, amelyeket én nem nagyon ismertem. Ezek nagyon egyszerűek, viszont nagyon pontosnak kell lenni ahhoz, hogy egyáltalán megszólaljon, és főleg, hogy jól szólaljon meg. Itt nem lehet mellétapogni, tévedni. Annyira egyszerű, hogy az egyszerűségénél fogva nehéz.

Nehezen szoktam meg, hogy négy ütemen át ugyanaz a harmónia megy. Unalmasnak tartottam, szerettem volna rajta változtatni. Eleinte tiltakoztak, hogy ennek a zenének ezek a stilisztikai törvényszerűségei. Végül azután áttörtem. Olyan áron, hogy állandóan alakítani akartam a zenén: játszottam egy-két olyan harmóniát, amit korábban nem használtak. Ebből először vitáink voltak. Később azután Halmos Vilmossal, a zongoristával sok ilyen harmóniát csempésztünk be. Ma már bármilyen számot vihetünk. Kipróbáljuk, és ha sikerül kifejleszteni, akkor repertoárra vesszük. Így került a műsorba két Ellington-darab, a *Mood Indigo* és a *Caravan* is.

— *Végül is mennyire távolodsz el a hagyományos dixieland kísérettől?*

— Amennyire csak lehet. Persze, muszáj a hagyományos dolgokat is hoznom, mert ezeket annyira megszokták a fúvósok, hogy ők ott elől esetleg összezavarodnának, s akkor már komoly baj lenne.

— *Technikailag hogyan oldod meg a feladatokat?*

— Először egy ujjal pengettem. Később, mikor már többet játszottam egy-egy alkalommal, elfáradt az ujjam. Rájöttem, hogy a középső ujjam legalább olyan jól használható. Ma már annyira magától megy a dolog, hogy soha nem tudnám megmondani, hogy egy-egy darab melyik részét melyik ujjal játszottam.

A szólóknál rájöttem, hogy sok dolgot könnyebb három ujjal játszani, mint kettővel. Persze, meg lehet oldani két ujjal is. Niels például a legtöbb szólóját két ujjal játssza, a harmadikat nagyon ritkán használja.

— *A háromfajta zenei világ hogyan fért meg benned egyidőben?*

— Ez érdekes kérdés. Eddig általában azt mondták, hogy a dixieland és a Szabados-féle zene olyan távol van egymástól, hogy már nem is zavarja egymást. Nem gondoltak arra, hogy a kettő között ott volt a zenei múltam, a Réti János—Kovács Gyula—Friedrich Károly-féle múltam, amely áthidalta ezt a látszólagos szakadékot. Így azután nem volt probléma a különböző feladatok megoldásánál.

— *Zenésztársaid egy emlékezetes epizódról regéltek a kaliforniai turné után . . .*

— A Sacramentói Fesztiválon három vagy négy zenekar játszott előttünk. a zenészek kis bónokat kaptak, amikkel a sátrakban ételt s italt rendelhettek. Az egyik helyen láttam, hogy szép sűrű fehér bort adnak, és abból kértem három pohárkával. Nagyon jó hangulatom kerekedett. Hamarosan sorra kerültünk. Játszottuk a szólószámomat, a *Big Noise From Winnetkát* is. A szóló közben láttam, hogy Benkó nagyon nézeget jobbra, időnként odament, azután megint visszajött. A többiek is integettek, de nem figyeltem rájuk, mert a bőgőszólónál szinte azt sem tudtam, hol vagyok. Volt még vagy két szám. Lementünk a színpadról, ahol egy magas, idős úr várt a tolmáccsal. Kérdezte, hogy hol tanultam, honnan ismerem a számot. Elkérte a címemet is.

Végül megböktem Benkó Sanyit, s megkérdeztem, hogy ki ez az ember?

— „Te, hát ez a Bob Haggart, a Winnetka szerzője."

Teljesen odavoltam. S erre még Haggart mondta, hogy ő életében ilyen jó Winnetkát nem hallott . . .

Másnap, egy másik helyen léptünk fel, és Benkó meghívta Haggartot, hogy legalább egy-két számban játsszon velünk vendégként. Erre Haggart így válaszolt:

— „Amit itt hallottam, az nagyon jó bőgőzés, ehhez én már túl öreg vagyok, nekem ilyen jól már nem megy." — Nem vállalta a fellépést . . .

*Vajda Sándor legfontosabb lemezfelvételei**
Szabados: *Az esküvő.* Pepita SLPX 17475
Szabados: *Adyton.* Krém SLPX 17724
Benkó Dixieland Band: *Tin Roof Blues.* Pepita SLPX 17582
Benkó Dixieland Band: *Side By Side.* Krém SLPX 17764

* Teljes, részletes diszkográfiáját lásd a „Magyar jazzlemezek 1912—1984" című kötetben.

Kép és szöveg: Simon Géza Gábor

„Precíz kottazene..."

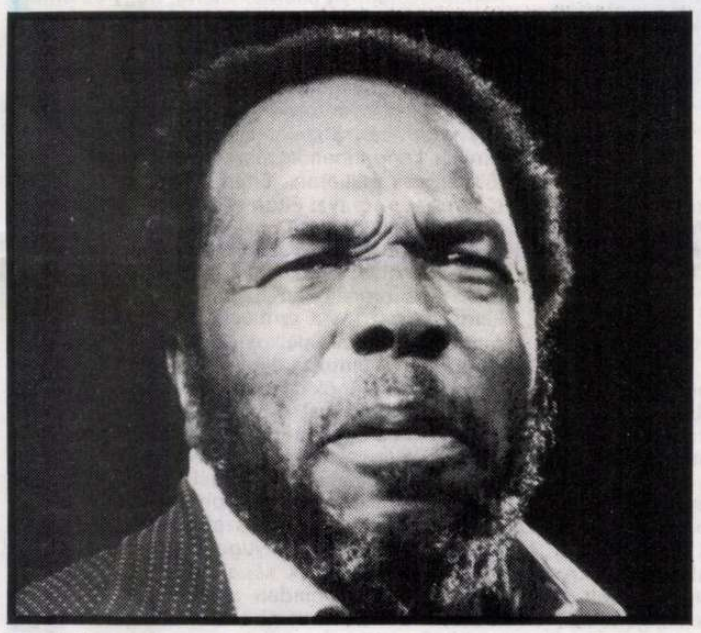

Thad Jones
Fotó: Retek Tamás

A magyar jazz swingkorszakában, a 40-es években, majd később, a szűk levegőjű 50-es években is működtek big bandek Budapesten. E nagyzenekarok a legképzettebb zenészeket foglalkoztatták a kórusokban. Emellett rendszeresen szerződtették a legjobban „keverő" („hottoló", improvizáló) zenészeket, akik friss vért vittek az egyébként is invenciózus hangszerelők darabjaiba.

Magyarországon manapság — sajnos — nem működik egyetlen állandó, profi big band sem. Ugyanakkor a környező államok rádió- és televízióállomásai és egyéb kulturális intézményei jó néhány nívós nagyzenekar fenntartását finanszírozzák. Itthon — a szekszárdi példa nyomán — néhány amatőr nagyzenekar alakult. Sikerüket egyelőre — valljuk meg őszintén — a vákuumnak köszönhetik.

A mind sűrűbbé váló magyar—dán kölcsönös jazz vendégjárás sorában örömmel vártuk az európai turnén levő, 20 esztendővel ezelőtt alakított nagyzenekart, a Dán Rádió Big Bandet.

Thad Jones 1977-ben vezette először a Dán Rádió Big Bandet. Személye nagy mértékben hozzájárult a zenekar nemzetközi elismeréséhez. Két esztendő alatt két nagylemez és egy nemzetközi turné jelezte az érdeklődést és a sikert. S most ismét Thad Jones állt a zenekar élére, hogy az öt európai országba vezető turnén dirigálja a „ceremóniát". A koncertet a Magyar Rádió Kiss Imre vezette stábja szervezte. Az alkalom tehát adott volt, s kezdődhetett a zene.

Thad Jones, Duke Ellington és Ray Pitts egy-egy szerzeményével kezdett a zenekar. Rövid idő alatt kiderült, hogy itt egy profi módra betanított big band szólal meg. Az egyenként 5-5 trombitás, pozanos és szaxofonos kórusjátéka érzékeltette, hogy képzett és összeszokott zenészek játszanak — ám ezt a big bandet nem lehet az egykori Thad Jones—Mel Lewis big banddel összehasonlítani.

Mert ez — egykor — hatalmas „stenkerrel", feldobottan, erőteljes lendülettel játszott, a mostaniból viszont szinte teljesen hiányzik a lendület. Északi hűvösség? Úti fáradtság? Nem tudni. Persze lehet, hogy csak a ritmus szekció aludt, s ezzel „altatta" a zenekart. A két ütős ugyanis igencsak gyenge volt, a szekcióból csak *Mads Vinding* bőgőjátéka emelhető ki. A basszusgitáron viszont már ő sem remekelt.

Nagyon imponáló volt a sűrű hangszerváltás: trombitát váltottak szárnykürtre, a pozankórusban basszuspozan, tuba tűnt fel és szólalt meg kiválóan. A szaxofonosok fegyvertára pedig (fejenként 3-4 hangszer) a fuvolákkal és klarinétokkal egészült ki. Sajnos ez itthon, manapság elképzelhetetlen. Ilyen „trükköket" (ha szabad ezt egyáltalán trükknek tekinteni) néhány évtizeddel (!) ezelőtt lehetett látni-hallani utoljára hazai zenészektől.

A zenekarban összesen egy igazán invenciózus, magával ragadó szólista volt: *Jesper Thilo* ötletdús szaxofon- és klarinétszólói nemzetközi formátumú jazzegyéniséget mutattak.

Thad Jones mind hangszerelőként, mind pedig elegáns vezénylőként nagy sikert aratott. Kár, hogy ezeket a mesteri hangszereléseken alapuló számokat ilyen vérszegényen adták elő. Igazi, vérforraló, hátborzongató jazz helyett így „csak" precíz kottazenét hallottunk. S akinek ez kevés, az várhatja a jó szerencsét, hogy mikor vetődik felénk megint egy kitűnő big band. Mert jó big bandet hallottunk — ha nem is az extraklasszis kategóriából.

S. G. G.

Jazz Szibériából II.

(Alexander Ivanszkij, Jazz Forum '84/3)

Igor Dmitrijev

(Glenn Miller *Golden Valley Serenade*-je volt az első jazzélménye. Az 1968-as taskenti jazz fesztiválon szerepelt először a nyilvánosság előtt. A novoszibirszki konzervatórium elvégzése után helyi balett-társulatok zongorakísérőjeként dolgozott. 1974-ben zongora-dob-basszusgitár triót alapított.)

— *Nagy gondja a szibériai jazznek, hogy egyszerűen nincs egy jó bőgős.*

— Ez nemcsak Szibériában probléma, hanem az egész országban! Szovjetunióban összesen három jó bőgőst ismerek: Dvoskint, Galenyekszet és Kolesznyiket.

— *Igor, van neked lemezed?*

— Nincs.

Belicsenko: — Tudod, a Melodija méltánytalanul bánik velünk. Budarin zenekara briliánsan játszott 1981-ben Jaroszlavban a *Jazz a Volgán* elnevezésű fesztiválon, de nem kerültek fel a Melodija lemezekre.

— *Mi a véleményetek a Ganyelin—Taraszov—Csekaszin trióról, amely az egyetlen, nemzetközileg elismert szovjet jazz-zenekarnak tetszik?*

Igor Uvarov: — Jobban szeretem Taraszov vagy Csekaszin szólójátékát a triónál. Trióban valahogy összezavarják a polifonikus „rétegeket". Amikor Taraszovot vagy Csekaszint szólóban hallgatom, tökéletesen értem a zenét.

Igor Dmitrijev: — Vlagyimir Rezickij zenakara, az *Arhangelszk*, ezen a téren jobbnak tűnik, bár gyakran nem tudják, mit fognak játszani, amikor elkezdenek egy darabot. Nos, be kell vallanom, hogy bár a Ganyelin trió kidolgozottabb zenei formákhoz jutott el, szívesebben hallgatom Rezickijt.

— *Általában a szovjet jazzről szólva: túljutott már a külföldi minták másolásán?*

Belicsenko: — Pozitív vagy negatív választ adjak? Nos, szerintem tíz-tizenöt világklasszis jazz-zenész van a Szovjetunióban, ami nem túl sok egy ilyen nagy országhoz képest. De vajon van-e, mondjuk, tíz jó jazz-zenész Svédországban? A különböző országok különböző helyzetben vannak. Vegyük például Franciaországot. A jazz azóta fejlődik Franciaországban, mióta az első fekete muzsikusok odaköltöztek. Mi sokkal később kezdtünk. A kommunikáció a lényeg. Biztos vagyok benne, hogy ha néhány zenészt elküldhetnénk Berkleebe, nem maradnának le az amerikaiak mögött.

Jurij Jukecsev

(Hatévesen kezdett zongorázni. A leningrádi konzervatórium zeneszerzői szakán végzett, majd Novoszibirszkbe költözött, 1981 óta tagja Vlagyimir Tolkacsev kvartettjének.)

— *Milyen elveken alapulnak a kompozícióid?*

— Néha abszolút spontán módon játszom. Általában ez a kreativitás legnehezebb formája, de számunkra a legértékesebb. Ha csak egyszer is elvonja valami az ember figyelmét, az azonnal tönkreteszi az egészet. Néha előre megbeszéljük az általános struktúrát, olykor pedig még a „töltelék" anyagot is kidolgozzuk a próbákon. Ez lehet akár egy intonáció, néhány frázis, riff* stb. De az elsődleges célunk mindig az, hogy teljesen spontán módon alkossunk és játsszunk.

— *A klasszikus komponisták közül kik hatottak rád legjobban?*

— Pontosan emlékszem a legelső lemezre, amelynek meghallgatása után foglalkozni kezdtem a zeneszerzéssel. Honegger II. és III. szimfóniája volt ez, Serge Bodoux vezényletével. Körülbelül tizenhárom éves lehettem . . . Igazi feszültség volt ebben a zenében, azt mondtam magamnak: A fenébe is, miért nem tudom én ugyanígy csinálni?

— Kik még? Bartók, Sztravinszkij . . . Számomra mindig Sztravinszkij testesítette meg az orosz művészetet — friss, új, senkire sem emlékeztet, mégis nagyon mély értelmű, és mindkét lábbal a földön jár. Bach, Chopin . . . Egyébként Chopin zongoraművészete figyelemreméltó hatást gyakorolt a jazz-zongoristákra.

— *Kik a kedvenc jazz-zenészeid?*

— Mindenekelőtt Ellington: zenészi személyiségének integritása, ízlése, okos, csalhatatlan, hibátlan zenei ízlése. Az egész zenetörténetben nem találok hozzá hasonló muzsikust. Lenyűgözött Cecil Taylor is, főleg a késői szólómunkái, Oliver Lake szaxofonos és a Ganyelin trió. Ha össze kellene hasonlítanom az amerikai és a szibériai free jazzt, inkább Ganyelin trióját választanám, a tömörségük miatt. Az emelkedő szellem zenéjét játsszák. Ami Csekaszint illeti, úgy hiszem, önkifejezési képessége, mesterségbeli tudása, eredetisége révén egyedülálló jelenség a huszadik századi zenében. Különösen az NDK-ban látott koncertjük káprázтatott el.

Az indiai zenét is nagyon szeretem . . . Ravi Shankar, és Hariprasad Chaurasia, a fuvolás: fantasztikus! Ami a „tiszta" jazzt illeti, sokkal inkább érdekel az, ahogy játsszák, mint az, amit játszanak.

— *Mi érint meg abban, amit „tiszta" jazznek nevezel?*

— Tudod, néha a zenész különleges hangulatba kerül, szinte a művészet papjává válik. Vannak ritka pillanatok, amikor a muzsikus egy szokatlan vallás birodalmába lép be. Ezek a megvilágosodás, a letisztulás, a katarzis pillanatai. Ellingtonnál, a Ganyelin triónál, Petersonnal, Basie-nél vannak ilyen pillanatok, de ez nagyon ritkán történik meg.

— *A Leo Records által megjelentetett* Homo Liber *LP mellett vannak más lemezeid is?*

— Csak „klasszikus" komponistaként, a Melodija kiadásában.

— *Milyen nehézségekkel találkoztál zenei pályád folyamán?*

— Az első: az információ hiánya. Fájdalmasan kevés zene jut el hozzánk. A második: a társak problémája. Tolkacsevvel elszigetelt duót alkotunk. Társakra, zseniális „zenészszövetségesekre" lenne szükségünk, olyanokra, akik egyenlő részt vállalnak a komponálásból. Bárkit megkérünk, nem hajlandó ezt a zenét játszani. Nem tudják legyőzni a saját konzervativizmusukat és a bevált mintákhoz való ragaszkodásukat. Sokuk úra a hangszerének, de nem ura a gondolatainak. Nemcsak a szaxofonon kell játszani, hanem „önmagadon" is. Számomra ez fontos, mert az emberi lét, a személyiség, az érzékelés a legbecsesebb érték. Az összes többi csak „interpretizmus", csak kis Coltraine-ket terem.

Viktor Budarin

(Tizenkét éves kora óta zenél. Tizenhat évesen, Dave Brubeck hatására kezdett jazzt játszani. *Puzón* szakon végezte el a novoszibirszki konzervatóriumot. Egy ideig a helyi szimfonikus zenekarban, majd egy szocsi étteremben játszott. 1974-től két és fél évig Oleg Lundsztrem zenekarában volt szólista, közreműködött a Glenn Miller és a Duke Ellington emlékére készített lemezeken. Ezt követően visszatért Novoszibirszkbe, ahol klasszikus puzónjátékot tanít a konzervatóriumban.)

— *Milyennek látod a* Kreativ Jazz Egyesület *lehetőségeit?*

— Hatékonyabban tudnánk dolgozni, ha kapnánk némi segítséget a helyi intézményektől. Kézzelfogható, s nem szóbeli támogatásra gondolok. Még egy próbahelyünk sincs . . .

— *Véleményed szerint használ, vagy inkább árt a zenének a vendéglátóipari muzsikálás?*

— Alig lehet jó zenét játszani az éttermekben. Az az oka ennek, hogy a közönség legnagyobb része rádiót hallgat, tévét néz, és olyan lemezeket vásárol, amelyeket a boltban kapni lehet. És ezeken a helyeken csak dalok léteznek, a jazz és a jazz-rock gyakorlatilag nincs jelen. Így aztán, amikor az emberek beülnek az étteremben, természetesen „azt akarják enni, amit megszoktak", és ha nem ilyesmivel etetik őket, az étterem veszteséges lesz. Ilyen körülmények között nyilván sok zenész visszafejlődik.

— *Becslésed szerint milyen színvonalon állnak a szovjet jazz-zenészek? Tapasztaltál javulást mostanában?*

— Kétségtelenül. De nem vagyok benne biztos, hogy áthidaltuk-e már a távolságot az amerikai és a szovjet jazz között. Pozitív szerepet játszott, hogy országszerte jazz tagozatokat szerveztek a zeneművészeti főiskolákon, de ez nem oldja meg teljesen a problémát, mert kevés a jó tanár, gyengék a programok. S ami a legfontosabb: a végzősök nem találnak munkát, és az éttermekben kötnek ki. Több koncerthelyre lenne szükség, ez a lényeg.

* Aláfestésül használt zenei figuráció

(Ford.: Sz. T.)

Frankie Goes To

Furcsa név: Frankie Hollywoodba megy.

Míg más zenekarok általában évekig hajtanak, mire beverekszik magukat az élvonalba, Frankie-ék ezt egyetlen kislemezzel elérték. *Relax* (Lazíts!) című daluk a tavalyi év elején hihetetlen gyorsasággal került fel a sikerlisták élére. A kislemez rövid idő alatt annyi példányban fogyott el, amennyit a Beatles óta egy csapatnak sem sikerült eladnia. Mindezt nem kis mértékben annak köszönhették, hogy a BBC egyik rádiós lemezlovasa indexre tette a dalt, mert a szövegében többször is előfordul a szexuális kielégülés köznapi kifejezése. Kell-e jobb reklám egy betiltásnál?

A nyár elején két újabb kislemezt dobtak piacra (*Two Tribes* Két törzs; *War* Háború), s az egyikhez egy durva video clipet is is készítettek. Hogy mennyire „kemény" volt ez a clip, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a BBC televíziós társaság betiltotta a játszását, mondván: erőszakot jelenít meg, s ezzel károsan befolyásolja a szigetország ifjúságát. Újabb botrány, újabb Nr 1.

Holly Johnson, az együttes énekese szerint: „Mi vagyunk 1984 Angliájának szimbóluma."

Hogyan arathatott ilyen átütő sikert egy 16 hónapja még teljességgel ismeretlen liverpooli együttes? Nos, a válasz egyszerű — Frankie-ék *formatervezettek*. Zenéjükkel, ruháikkal, videóikkal, nyilatkozataikkal együtt úgy alakították őket, hogy az angol fiatalok ízlésvilágába beilleszkedve ők diktálják a tempót.

Az öt Frankie-fiú mögött egy vadonatúj lemeztársaság (*ZTT*), egy fantáziadús publicista (*Paul Morley*, a New Musical Express-t a ZTT kedvéért otthagyó újságíró) és egy igen nagy hírű producer (*Trevor Horn*) áll — úgy tűnik, sok pénzzel és még több ötlettel. Tavaly tavasszal elárasztották London utcáit olyan pólókkal, melyeken a felírás első szavai: „Frankie mondja..." — a mondatot aztán trikónként más és más közhelylyel fejezték be. Ezeket a T-ingeket nemcsak az angol fiatalok, hanem a turisták is vitték, mint a cukrot. A trikó-lázat egy könnyűzenei kritikus így kommentálta: „Véleményem szerint most vagyunk tanúi az új pop zene utolsó győzelmének. Az utolsó győzelemnek, amikor a forma még elhomályosítja a tartalmat."

Frankie-ék 1983 novemberi debütálásuktól kezdve 1984 decemberéig soha, sehol nem játszottak élőben. Csak a botrányos videókon voltak addig láthatók (és a kislemezeken hallhatók). Furcsa az is, hogy első turnéjukra nem Angliában, hanem az Egyesült Államokban került sor. Az amerikai koncerteket azután vállalták el, hogy megjelent első — és mindjárt dupla — nagylemezük. A New York-i fellépésről eléggé fanyalogva szólt a kritika. A fiúknak nem sikerült lehengerelni az amerikai közönséget néhány „imádom New Yorkot" beszólással, sem az élőben gyengécskének ható zenei megszólalással.

1984 novemberében megjelent nagylemezük (*Welcome To The Pleasure Dome*) az elővételben elkelt példányokkal másfél hónapig vezette a listát Angliában; a hivatalos megjelenést követően mégsem lett annyira keresett cikk, mint kislemezeik. A dupla LP sokak pénztárcájához képest túl drága volt — no meg az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy a zeneanyag alatta maradt a korábbiaknak.

Az LP az eklektika mintapéldánya. Címe (Isten hozott az örömök palotájában) a XIX. századi angol költő, *S.T.Coleridge* verssora — a *Kubla Kán*ból hallható egy rövid, megzenésített részlet is. A rengeteg zenei geg mellett a legkülönbözőbb stílusok kelnek életre a lemezen: kemény rock, némi country, diszkó és persze a már befutott slágerek. A borító közepét Frankie-ék egy előregyártott csekké alakították át, amelyen meg lehet rendelni sznob-csábító ruhaajánlatuk egyes darabjait. Egy férfimanökenné vedlett Frankie-tagon például látható egy szakadt alsóing, amely a *Virginia Woolf* fantázianevet kapta, vagy a lábak eleganciáját hangsúlyozandó, *Andre Gide*-ről elnevezett, Frankie-emblémás zoknik, és még sok meghökkentő ruhadarab. Az együttes ideológiájának „kivonata" szintén a lemez belső borítóján látható. Eligazodni a szimbólumok jelentése között éppen olyan nehéz, mint Frankie-éket egyértelműen besorolni valamelyik zenei irányzatba. Az eszmerendszer jeleit egy pár zigóta + töltény + szív + kereszt + stilizált Frankie-figura alkotja, s ezek = BANG! (robbanás). Igaz, ami igaz, a múlt évben ez a hangos BANG! igen csak sok bankót hozott a Frankie Goes To Hollywoodnak.

1985-öt is egy botrányszagú üggyel nyitották Trevor Horn neveltjei. Február elején egy Frankie-könyv szedését megtagadták a nyomdászok. Az ok: túlzott obszcenitás. Az *És hirtelen csattanást hallottunk* című kiadvány szedőit emberek és állatok közös szexjelenetei háborították fel. S míg lemezük borítóján a hasonló jelenetek stratégiai pontjait egy-egy fügefa-levélkével fedték le, addig ez az irodalminak kikiáltott alkotás meztelen valójukban tárta fel a dolgokat. A Frankie-fiúk szóvivője mindehhez csak annyit fűzött: kétli, hogy valóban megsértették a nyomdai morálokat, hiszen ugyanannál a kiadónál jelenik meg a Penthouse című szexlap is.

Trevor Horn egy januári interjúja során ígéretett tett, hogy a fiúk legközelebbi zeneanyaga kimunkáltabb lesz az előzőeknél. Vannak olyan vélemények, melyek szerint Frankie-ék a balladisztikus hangvétel felé fordulnak.

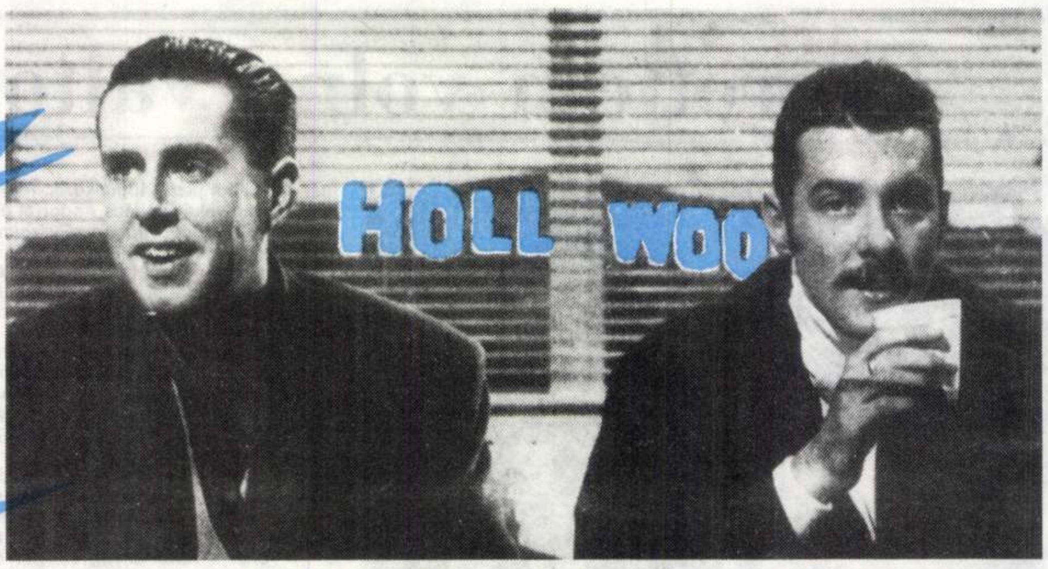

Holly Johnson és Paul Rutherford, a zenekar két vezéregyénisége

Siklós András

☆☆

A Bronski Beat és az antikvitás lehelete

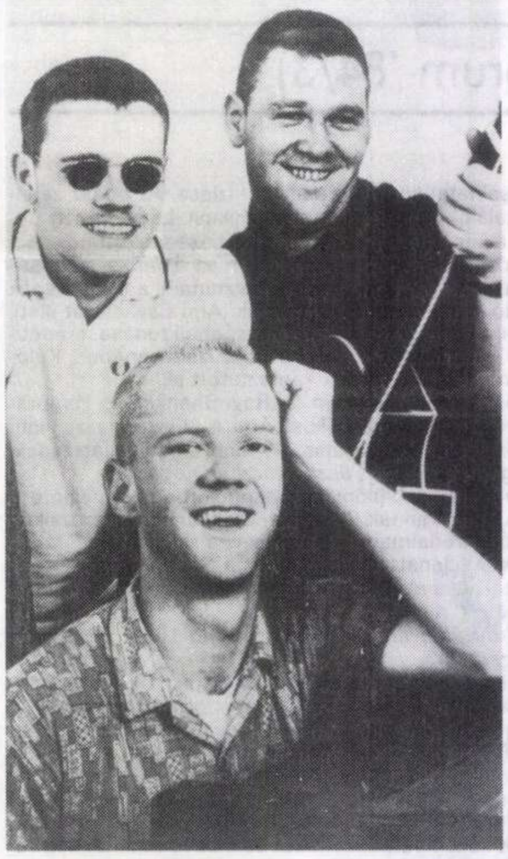
A Bronski Beat legénysége (Steve Bronski, Jimi Sommerville, Larry Steinbachek)
Lapzártakor érkezett; Jimi Sommerville (középen) kivált a Bronski Beatből, és The Committee (Bizottság) néven új együttest alapított . . .

Az elmúlt év meglepetése volt a *Bronski Beat* feltűnése. Ellentétben a *Frankie Goes to Hollywood*dal, ők egyáltalán nem a botrány felől cserkészték be a sikert. Igaz, akkora botrány körülöttük sohase volt, mint a Frankie-fiúk körül, ám egyfajta társadalmi megbotránkozás mindig körüllengte őket. Ez a fajta megbotránkozás már mintegy 2000 éve kíséri az emberiséget. Hol halálos büntetést von maga után, hol meg irodalmi magaslatokba röppen — mint történt ez oly régen Szapphóval, a görög antikvitásban. S a Szapphóval kezdett sort oldalakon át lehetne folytatni.

1984 tavaszán, előzetes reklámhadjárat nélkül került a brit újhullámos piacra a Bronski Beat debütáló kislemeze, a *Smalltown Boy* (Kisvárosi fiú). A lemezen a szintetizátor alapdallamot ügyesen elkapott, csaknem fejhangú, lágy tenor énekstílussal ötvözték. A bemutatkozás jól sikerült: a 45-ös fordulatszámú sikerek listáján rövid idő alatt az első tíz közé futott fel a *Smalltown Boy*. Amikor aztán a szaklapok elindultak, hogy kinyomozzák a Bronski trió kulisszatitkait, és hogy kiderítsék a rejtélyes Jimi, Larry és Steve becenevek mögött megbújó zenészeket — nos, akkor jött a meglepetés. Bronskiék nehezen nyilatkoztak, de amikor az első interjú napvilágot látott, máris érthetővé vált mindenki számára, miért nyomtatták a kislemezborító sarkába: Tiltott Gyümölcs. Ekkor értették meg, miért kellett otthagynia a konzervatív kisvárost az azonos neműek szerelmét elfogadó fiúnak, akiről bemutatkozó daluk szólt.

Ne kerülgessük a langyos kását; beszéljünk inkább a Bronski fiúk elődjeiről. Az Egyesült Királyságban a 80-as évek elején tűnt föl egy populáris hangzást megütő, komputervezérelt szintetizátorokat felvonultató duó, a *Soft Cell*. Kettejük vezéregyénisége *Marc Almond* volt. Első és második lemezük fergeteges sikere után az artisztikus hajlamokkal is megáldott Marc a kísérletezés felé fordította a duót. Sajnos, ez érződött is a harmadik, negyedik és ötödik lemezükön: egyre riasztóbb hangzást produkáltak. A Soft Cell tavaly feloszlott, bár Marc Almond még a hír bejelentése előtt hozzálátott szólókarrierje megalapozásához. Egy ideig alkalmi társak, később a *Mambas* nevű csoport kísérte produkcióit. Rossznyelvek szerint Marc együtt élt duóbeli társával, akit a Soft Cell feloszlása után el is hagyott. Ám az elhagyott társ új formációt hívott életre, *Other People* néven. A trióban egyébként a felesége (!) is játszik; a hölgy korábban Marc Almond kísérőzenekarához, a Mambas-hoz tartozott.

Az Egyesült Államokban *Lou Reed* fémjelzi az azonos neműek szerelmének elfogadásáért (elfogadtatásáért) küzdő mozgalmat. Az ő dallamvilága is a már oly sokakat megihletett countryból merít. Lou Reed folyamatosan jelen volt az elmúlt évtized és a nyolcvanas évek elejének zenei világában, ám ugyanez már nem mondható el a *Village People*-ről. Az amerikai diszkók világából indult el ez a „langyos" férficsapat, és aztán fokozatosan meghódították Európát. Ám a hetvenes évek végének sikerei után, 1983-ra már szép csöndesen „ki is múltak". A velük kapcsolatos mitosz gyökere is ugyanoda vezet, mint Lou Reed, Marc Almond vagy a Bronski Beat esetében.

Bronskiék ilyen zenei előzmények után tűntek föl 1984 tavaszán. Magánéletükben szerényen élnek, Jimi Somerville például London külvárosában bérel egy tanácsi lakást. Egyetlen vágyuk — mint mondta — az, hogy a zenélésből egy saját stúdiót rendezhessenek be, ahol mindenkitől függetlenül komponálhatnak. Így szeretnék elkerülni a zaklatást és hogy a zenéjükbe bárki beleszóljon. Nagyon jól tudják, hogy az az érzésvilág, amelyet magukénak vallanak, a legtöbb embertől idegen. Nem is akarják, hogy szeressék őket; mindössze annyit akarnak elérni, hogy az emberek megértsék a gondolataikat. Félreértés ne essék, nem önpropagandáról van szó, csupán a „nem kell engem elfogadni, de legalább egyszer tessék végighallgatni" esetéről.

Bronskiék nem törődnek a külsőségekkel. Jimi egy interjúban a következőket mondta el erről. Amikor Londonban közös koncerten léptek fel a többszörös milliomos Elton Johnnal, a fellépés előtt néhány órával Elton elküldte a fiúkért hatalmas, sofőr vezette limuzinját. Bronskiék életük legkellemetlenebb pillanatait élték át, amikor beslisszoltak az óriási automobilba, szomszédaik vizslatekintetének kereszttüzében. Borzasztóan kínosnak találták a szituációt. Az Egyesült Államokban szintén találkoztak Elton Johnnal, aki amint megpillantotta őket a számukra rendezett fogadáson, elébük sietett: mindhárom Bronski fiút „atyai" csókkal üdvözölte, majd a keblére vonta. A fiúk figyelmét nem kerülte el Elton háta mögött az ügyeletes barátnők és csinibabák cinkos összekacsintása. A feszélyezettség érzését csak fokozta, hogy Elton John magánrepülőjén az USA közép-nyugati részeire küldte a Bronski Beatet, ahol állítólag „nyugodt" körülmények között készítettek róluk képeket és videofelvételt.

Ám a fiúkról minden sztorinál hitelesebben mesél a múlt év novemberében megjelent nagylemezük, a *The Age of Consent*. A lemez címének szó szerinti jelentése: „a törvényes kor". Jogi vonatkozásában a nemi kapcsolathoz megengedett legalacsonyabb életkort jelenti.

A lemezen igen érett, kimunkált zeneanyag hallható. A számoknak legalább a fele minden mai fiatalt érintő problémákról szól, elhangozhatna bármely más újhullámos csoport repertoárjában is. A sikerszámok mellett (*Smalltown Boy, Why?*) akad még jónéhány slágerlistákra termett dal, mint például a Donna Summer énekelte *I Feel Love* átirata.

Így indult el a népszerűség útján a Bronski Beat, s úgy tűnik, az 1984-es év sikerekben gazdag volt számukra. Hogy ezt a sikersorozatot folytatni tudják-e Jimi kiválása után? Korai volna megmondani.

S. A.

Bronski Beat

„Ha az interjú valóban Magyarország számára készül, akkor szívesen látunk bárkit. Már sok helyről kerestek meg minket, Kelet-Európából azonban még senki" — mondta a telefonba a Bronski Beat menedzsere.

Így tehát boldogan mehettünk *Göczey Zsuzsá*val a szállóba. A cannes-i út egyik legnagyobb fogása sikerült.

— *Hogyan jött össze a zenekar?*

— Együtt laktunk egy lakásban. Larrynek voltak billentyűs hangszerei. Elkezdtünk zenélgetni. Azután kiderült, hogy Jimi tud énekelni. Ezek voltak az első lépések.

— *Úgy tudom, eredetileg a menedzseretek is a zenekar tagja volt. Aztán kitettétek a szűrét. Politikai nézeteltérések miatt.*

— Igen, Jimi tette ki. Jimi a munkáspártra szavazott, ő pedig a szociáldemokratákra. Ez volt a konfliktus oka.

— *Valóban komoly konfliktus volt?*

— Nem, de akkor annak tűnt. Végül a Toryk jutottak hatalomra, tehát az egész jelentőségét vesztette. A dolognak az volt a lényege, hogy Jimi nagyon harcos, agitatív személyiség, és mindenkit mindenáron meg akar győzni az igazáról.

— *Hogyan hódítottátok meg a közönséget? Mi volt e szokatlanul gyors siker titka? Hiszen alig egy éve játszik együtt a zenekar.*

— Valami olyannal álltunk elő, amire sokan vártak. Meghökkentő, friss produkciót kínáltunk a jó ideje kevés eredetiséggel szolgáló rock-spektrumban.

— *És hogyan sikerült elfogadtatni magatokat?*

— Először is megfelelő propagandaeszközöket kellett keresni. Az underground sajtót választottuk, nem pedig az országos zenei szaklapokat.

— *Eddig három kislemezetek és egy albumotok jelent meg Angliában. Az LP, a* The Age of Consent *már aranylemez lett, és a Melody Maker tavalyi rangsorában az első tíz között szerepelt. Hogy álltok a többi országban?*

— A nagylemez hamarosan aranylemezt kap az NSZK-ban és Franciaországban. Amerikában pedig a közelmúltban jelent meg.

— *Hírek szerint az Egyesült államokban kifogások merültek fel a borítóval kapcsolatban.*

— Igen. Az a helyzet, hogy ott egészen másként ítélik meg a homoszexualitást, mint Angliában vagy Európa egyéb országaiban. Államonként más és más az elbírálás. Bizonyos rádióállomások amikor meglátták a lemezt, egyszerűen visszaküldték, valószínűleg mert nem merték játszani.

— *Dalaitokban, például a* Miért? *című, eddigi legsikeresebb kislemezeteken sokszor énekeltek csalódottságról, frusztrációkról, elutasításról. Az ember meghallgatja ezeket a számokat, azután eljön egy cote d'azur-i luxusszállóba, ahol fényűző körülmények között készültök egy koncertre, amelyet a televízió segítségével több százezren néznek majd végig. Jelent ez a mostani helyzet valamiféle kompenzációt azért, amiről a dalokban énekeltek, s amit nyilván ti magatok éltetek át?*

— Nem. Ez a jelenlegi életformánk. Az, hogy sikeresek lettünk, semmin sem változtatott. Ma is ugyanazon a környéken, ugyanabban a lakásban lakunk. És nem vagyunk sztárok. Sokan el sem tudják képzelni, hogy a sztárlétnek van alternatívája. Rendben van, mi is a népszerű emberek közé tartozunk, de ha hozzánk odajön valaki, hogy autogramot kérjen, mi ugyanúgy elbeszélgetünk vele, mint bárki mással. Nincs köztünk különbség.

— *Milyen a kapcsolatotok azokkal, akikkel a slágerlisták felső régióit manapság megosztjátok?*

— Általában nem tudnak mit kezdeni velünk. Különös emberekként tartanak számon. Nem tartozunk közéjük.

— *A nagylemezetek egyik legkitűnőbb darabja egy Gershwin-feldolgozás. A másik nagyon jó szám egy régebbi Donna Summer siker átirata. Egyfelől Gershwin, másfelől Donna Summer. Hogyan jön össze a kettő?*

— A Gershwin-dal Jimi ötlete volt. Hallotta valahol, Peggy Lee feldolgozásában. Így került fel a lemezre. Ami a Donna Summer számot illeti, azt hiszem, kiderül a nagylemezből, hogy mi leginkább a diszkót, a tánczenét szeretjük. Persze, hármunknak mások és mások az ideáljai, de ebben megyezünk. Úgyhogy ebben nincs semmi különös. Széles a spektrum, de egységes.

— *Nem származott még soha probléma a dalok szövegéből?*

— Nem, és éppen azért nem, mert a mi számaink főleg a diszkóban és otthoni lemezjátszókon forognak. Azért azt hiszem, ha Amerikában megjelenik majd a *Miért?* című dalunk, lesznek nehézségeink.

— *A következő Bronski Beat lemezek is ugyanarról fognak szólni, mint az eddigiek?*

— Igen. Nem kötünk kompromisszumokat. A következő kislemez egyébként egy duett lesz, Donna Summer dala, az *I Feel Love* hangzik el majd a korong *A* oldalán, Jimi és az egykori Soft Cell énekese, *Marc Almond* előadásában.

— *Nem volna fontos az élő bemutatkozás egy sikeres, de viszonylag még kezdő zenekar számára?*

— De bizonyára, promóciós célokból. Minket azonban a lemezeladások nem érdekelnek. Nem azért foglalkozunk zenével, hogy meggazdagodjunk. Kell a pénz, de különben teljesen másodlagos dolog.

— *Nagyon kevesen gondolkoznak így.*

— Persze, de mint az előbb is mondtuk, nem szeretnénk sztárok lenni, és nem is leszünk azok.

— *Ezek szerint, ha mondjuk jövőre ismét találkoznánk, és interjút kérnénk tőletek, ugyanilyen könnyen menne?*

— Természetesen. Feltéve, ha akkor még annyira érdekesek leszünk, hogy valaki is kíváncsi ránk. Ha nem, és a jelenlegi dolog véget ér, akkor sem keseredünk el. Amit most csinálunk, csupán jó szórakozás.

Herskovits Iván

A giccs a fontos, nem a haj

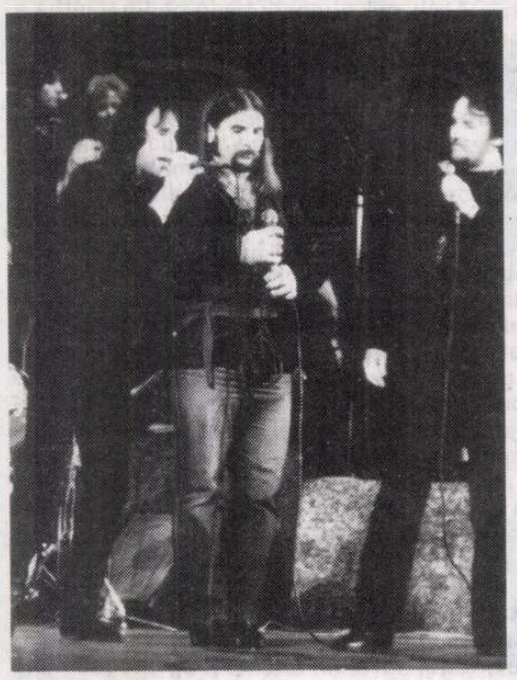

Fotó: Z. Z.

Sokféle divat él kis hazánkban. Kettő közülük — meg kell vallanom — különösen szívem csücske. Az egyik: a lemaradásé. A másik: a hivatkozás a lemaradásra. Az első azt jelenti, hogy nem engedjük „begyűrűzni" sem az átkos csökevényeket, sem az újításokat; hogy eszméket és irányzatokat születésük pillanatában kiátkozunk, majd tíz-tizenöt év múlva észbe kapunk, és mégis importáljuk őket. A második azt jelenti, hogy mindezt képesek vagyunk briliánsan megmagyarázni: történelmi szükségszerűségre, tapasztalatlanságra, Közép-Európára, a HKI-re vagy bármi másra hivatkozva. Lemaradni és ezért rögtön fel is mentetni — bámulatosan jól működő mechanizmusa ez hazai mentalitásunknak.

Ennek a történelmileg kialakult és igen hatásos gépezetnek adekvát kifejeződési műneme az *operett*. Ami általában rózsaszínű mesét jelent. Az operettszerzők belógatják kisujjukat az életünkbe, aztán jól megcukrozzák. Győznek a jók, a kedvesen lumpok, a snájdigok, a fessek, a nettek, a baronettek, a „királyok, hercegek, grófok, naplopók és burzsoák", s mindezt önfeledten figyeli az „elnyomott proletár" is. Az operett lemaradásainkat is bébirózsaszínben tudja tálalni. Mítoszt teremt egy országról, egy világról — és a mítosz lassan visszahat az operettországra egy nem éppen operettvilágban.

Hogy operettországként világhatalom vagyunk, mi sem bizonyítja jobban, hogy még Amerikát is leigáztuk vele. Amit úgy nagy általánosságban musicalnek neveznek, az legfeljebb a habostorta valóságfeltáró szenvedélyét vagy a gimbelem-gombolom mélyértelműségét mutatja. Az amerikai musical az amerikai álom meghosszabítása: siker és taps, boldogság és megelégedettség lehet osztályrészünk, ha egy kis szerencsénk van, s ha elég erősek vagyunk. (Bizonyos Bernstein úr holmi West Side Storykban meg Candide-okban széttöri ugyan ezt a fene nagy önbizalmat — de mindez csak szabályerősítő kivétel marad.) A musical és az operett között a legnagyobb különbség társadalmi funkciójukban látszik: a musical egy műfaj a sok közül — az operett *a* műfaj, a világnézet, a mítosz maga.

Aztán egyszer csak — ó, az a fránya evolúció! — jött egy új nemzedék, mely még elég fiatal és már elég csalódott volt ahhoz, hogy a pokolba kívánja a habostortát és a hazug álmokat. Szerelmes, szabad és független akart lenni — s ha másképp nem sikerülhetett, hát az egész felnőtt világgal szemben, minden beépült-jólfésült polgár ellenére. Ez a rocknemzedék különböző alakokat öltött: voltak hippik, rockerek, punkok — s mire az utóbbiak megjelentek, a rendőrséget már az első rocknemzedék beépült tagjai hívták ki. Ennek a gyönyörű dialektikának adekvát műfaja a *rockopera* lett. Az álmon túli álmok, a hazugságon túli illúziók zenéje, tánca, happeningje. Melyben lehetett új Messiásra várni, megváltást könyörögni, hosszú hajjal, maszturbációval tüntetni, forradalmárokról álmodni, kábítószergőzben szebb jövőt remélni.

Ennek a divatnak álltunk ellen a legtovább és mindmáig a legeredményesebben. Mert — hangzott az indoklás akkoriban — a mi fiataljainkat vezérli a KISZ, minek ide Jézus Krisztus, ha mégannyira szupersztár is; mert nálunk a *haj* nem probléma, azt nézünk le miatta, akit akarunk; mert szabadon élünk, az maszturbál, akinek tetszik, az énekel róla, akinek engedik; mert nálunk nem kell forradalmárokról álmodni, hiszen hétköznapjainkban is a forradalmat valósítjuk meg, tehát aki becsületesen dolgozik, az forradalmár; mert nekünk nincs mi elől elkábítanunk magunkat, mi dolgozunk a szebb jövőnkért . . .

Ezt a programot egyre kevésbé vette be bárki is. Pedig ennek tudatában nem lemaradásról beszéltünk, hanem szellemi fölényről, melynek nevében elutasítottuk a Who együttes, McDermot vagy Webber úr mételyeit. De a szellemi fölény megfeneklett az életérzés irányíthatatlanságának zátonyán. A rockopera zenéje, vágyai, kiáltásai begyűrűztek, minden gondos vámvizsgálat ellenére. Mulatságos helyzetek adódtak ebből. A Szupersztárt nálunk először egy lakáson mutatta be néhány friss és kitűnő zenész — olyan elszánt titokzatosságban, ahogyan máshol államcsínyeket szokás előkészíteni. Amikor az alakuló Rock Színház elhatározta, hogy bemutatja az Evitát, olyan nimbuszuk támadt a heroikus vállalkozásról, mint egykor Illés prófétának.

A rockopera nálunk tehát *nem színházi műfajként* próbált évtizedes-évhuszados késéssel meghonosodni, hanem *úgy* lett belőle. Ennek igen sok haszna volt: legfőképpen az, hogy az előadások milyensége-minősége másodrendűvé vált az ügy fontossága mögött. Rossz volt az előadás? Lehet, de hézagpótló! Nézhetetlen dilettantizmust látunk a színpadon? Lehet, de még csak az út elején tartunk! Az ügy nevében fel lehet menteni a pénztelenséget, az amatőrséget is. Másoljuk a külföldi előadást? Sosem szégyen tanulni a jobbtól! Amatőrré silányítjuk az eredeti megoldásokat? Hát egyszer végre a saját lábunkra kell állnunk!

Kétféleképpen kezdődött a műfaj honi talajba ültetése. Egyrészt a nagy külföldi minták utánzásával, a klasszikusok fölfedeztetésével. A Rock Színház eljátszotta példás ráfordítással, tisztességgel az Evitát, csinált összeállítást egyéb művek nagy slágereiből. Hatalmas késéssel szinte megbuktatták mozijainkban a Jézus Krisztus Szupersztárt, viszonylag gyors átvétellel óriási sikert kovácsoltak Forman zseniális közép-európai *Hair*jéből. A Madách Színház átütő valutabevételt csiholt e műfaj operett változatából, a Macskákból. De *eredetiben* itthon semmit sem láthattunk. A szerencsésebbek láthatták Londonban a legenda Szupersztárt, mely azóta fiatalok hitvallásából ott is idegenforgalmi kasszává züllött; csodálhatták az Evita bámulatos precizitású, elbűvölő profizmusú szuperprodukcióját; a Macskák Broadway-csillogását. Meghökkenve és elvarázsoltan pirulhattak a Hair meztelen színpadi változatán, melynél őszintébb, nyíltabb és szebb támadást keveset indítottak még a prüdéria és az álkatolikus erkölcs ellen.

Miközben ezeket az eredményeket megkerülte a magyar színházi és zenei élet, miután sikerült nem integrálnia magába, nem megtanulnia az alapszabályokat — rögtön igyekezett a maga lábára állni. Ez a másik út: a hazai rockopera megteremtése. A Rock Színház járt az élen ebben is: de a *Farkasok* utánérzés lett, a *Sztárcsinálók* látványosság maradt, a *Krónikás* pedig olyan ideológiai ballasztokat vállalt, melyeket ez a műfaj kóros felpuffadás réme nélkül nem hordozhat. Legtovább a nagy magyar rockműfajteremtők, Szörényiék jutottak az *István, a királlyal* — mert ők a magyar hagyományokból indultak (tíz évig váratták őket, s ennyi idő alatt már be lehet érni), s mert egy ügyes menedzser iszonyú sok állami pénzzel csaknem nacionalista szupercirkusszá tudta sikeríteni a politikai felelősségtudatot.

Ma már üzlet van a műfajban nálunk is. Még mindig oly kevéssé ismert, hogy minden előadás eseményszámba megy. Még mindig van annyira ügy, hogy lehessen dilettánsan is csinálni. Már van annyira ismert, hogy széles közönségréteget lehessen akár egy-egy haknira is becsalogatni. Nyilván ennek a felismerésnek volt köszönhető például az ORI februári Erkel Színház-beli estje is, mely a *Hair*ből és a *Szupersztár*ból ígért részleteket. Hogy mennyit tudnak nálunk a műfajról, azt az est címe is jelezte: musicalhangversenynek hirdették . . . Ez az ostobaság-félreértés folytatódott aztán a színpadon is. Balra a Stúdió 11, jobbra valamilyen unatkozó vonószenekar, középütt emelvényen izléstelenül, szedett-vedetten öltözött fiúk-lányok, valamilyen vokál nyilván, középütt Victor Mátéval. Vezényel — pillangó nyakkendőben — Bolba Lajos. Általában rossz ritmusokat vesznek, egy-egy szám ismétlését csak a legelejéről bírják kezdeni, az ötös ciffert közösen már nem találják.

A szólisták azt vették föl, ami éppen a kezükbe akadt. Ez ugyanis nem színpadi előadás, csak hakni. Egy jegy: száznegyven. Két bemondó ismerteti velünk a szerzők életrajzát, majd sorjáznak a számok. Áthangszerelve — az eredeti ugyanis nyilván vacak lehetett —, kerékbe tört magyar fordításban. A szólisták vérmérsékletüknek megfelelően állnak helyt: *Vikidál Gyula* még ide is az egyéniségét adja, *Póka Éva* tehetségtelenségét hamis intonációi sem feledtethetik, *Szolnoki Tibor* már olyan bájos néha, hogy elcsapom vele a hasamat, *Eszményi Viktória* legalább jól énekel, *Benkóczy Zoltán* nem bírja ki ripacskodás nélkül stb. Egyszóval: remek este, tombol a giccs.

Engem mégis melegség önt el. Íme, ezek vagyunk mi, büszke magyarok. Sikerült megint sajátos mechanimusunkkal behozni egyik lemaradásunkat. Mert ezen az esten nyilvánvaló lett, hogy meghonosítottuk a rockopera műfaját. Azaz: átfordítottuk magyarra. Kilúgoztuk társadalmi lényegét, lázadó fiatalságát, szemtelen polgárpukkasztását, féktelen szabadságvágyát — és csináltunk belőle operett- és magyarnótaestet. Műsorszámmá simogattuk érdességét. Ismét győzött operettország — s mi legfeljebb a Hajunkat téphetjük.

Bányai Gábor

EDDA—Miskolc '85

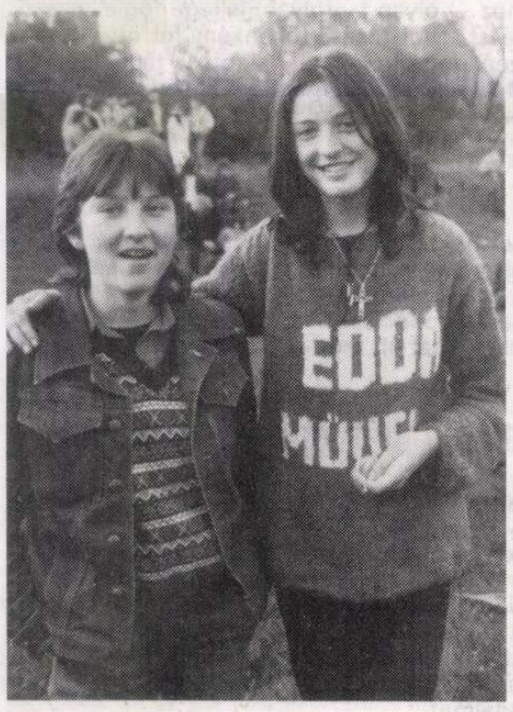

Már a Tiszai pályaudvaron feltűnik: a megszokottnál több farmeros, csöves szerelésben jövőmenő fiatallal találkozom. Persze, ők nem a város másik nagy eseményére, a Rövidfilmfesztiválra kíváncsiak. Másfél év után újra koncertezik az EDDA. A sétáló utcává vált Széchenyi úton öles plakátok hirdetik: EDDA koncert, EDDA koncert. A centrumban transzparensek: Az EDDA első koncertje (és az utóirat:) PS. Szólj, akinek tudsz, és gyertek! Megyünk.

Ráhangolódás

Ha nem tudnánk, se téveszthetnénk el, hogy melyik autóbuszra kell szállnunk: jellegzetes koncertközönség várakozik, jó hangulatú lányok és fiúk. A csuklós autóbusz a város szélén csaknem kiürül, megérkeztünk a Gárdonyi Géza Művelődési házhoz. A látvány a néhány évvel ezelőtti nagy rockkoncertek hangulatát idézi: barátra, társra váró, ácsorgó-ücsörgő gyerekek. Előkerültek a relikviák, az EDDA jelvények, az „EDDA Művek" feliratos pulóver és természetesen az *emlékek*. Érezhetően mindenki nagy várakozással tekint a kezdés és az *újrakezdés* elé.

Átjutunk a kétszeres ellenőrző kordonon. Miskolcon ezt mindig nagy gonddal és szigorral, sokszoros túlbiztosítással csinálják. Feltűnően sok önkéntes és hivatásos rendőr „őrzi a . . ." gyerekeket. A rajongók szeretete néha túlcsordul, és elönti a színpadot . . . A ház kertjében vagy kétezer-ötszáz ember gyűlt össze. A szabadtéri színpad jó nagy, hátul kivilágítható „revü-lépcső", a díszlet csak egy felirat: EDDA Magyarország-Hungary.

A közönség egyre türelmetlenebb, megszólalnak a szavalókórusok: Gyertek ki! Lassan elmúlik nyolc óra, besötétedik. A hangfalakból egyre erősödve dübörög Ravel *Boleró*ja. Végre elkezdi a géphang a visszaszámlálást: 10, 9, 8, 7 . . . 3, 2, 1, 0. És megindul az élet a színpadon: az új EDDA az új arcokkal. Pataky Attila pirosban, a többiek is feltűnő színekben. Az EDDA, Művek nélkül. Az egykori név második része már nem illik ehhez az arculathoz. Két új gitáros és két új billentyűs: a szólógitáros már ismert a Rockwellből, a másik három fiú még „névtelen". A dobos pedig az EDDA „középnemzedékéhez" tartozó Fortuna László.

Egy kis nosztalgiával kezdenek, a *biztos* régi nagy sikerek nyitják az „első" miskolci EDDA-bulit: Minden sarkon álltam már . . . Egek felé kiáltottam . . . A hűtlen. A siker óriási: úgy látszik *a múltat nem tépheti ki senki a rajongók szívéből.*

Szereptévesztés

Egy fiú felkapaszkodik a színpadra. Tarzant megszégyenítő gyorsasággal a színpadon terem egy önkéntes rendőr, és helyére kényszeríti a játékszabályokról megfeledkezett fiatalt. Aztán rágyújt, és alkalmi frontemberként sétálni kezd a kontroll-ládák között, míg az egyik technikusnak sikerül főhősünket lecsalogatnia.

Következnek az új nóták. *Enyém is volt:* emlék a 80-as évekből, a régi EDDÁ-ról, az egykori társakról. Sőt, tovább vissza az időben: rekviem *Halász József* emlékére. Előkerül az EDDA-könyv, meg egy óriási gyertya. Ennél a dalnál csak ez világít (Emlékezni). A színpad fölső szintjén megjelenik egy viharkabátos, kalapos alak. Mozgásáról ítélve nő. A földre kerül, haláltusáját vívja. Furcsa keveredése a szomorúságnak és az erotikának.

Látványos erotika

A váltás vidámabb: a *Gyönyörű lányok* következik. Közülük egy még is jelenik a színen. Punkosra vett „kosztümben" lejti, dehogy lejti, ránk erőszakolja táncát. *Nem semmi!* — szoktuk volt mondani pár évvel ezelőtt az ilyen jelenségre. Még személyesebb téma következik, az *Érzés: „nem fogod elhinni, úgy mondtam mindig, ahogy éreztem, lehet, hogy a jóslatod be fog válni, egyedül kell az utamat végigjárni . . .".*

De rögtön jön a cáfolat, a *Barát.*

Hűség, szolidaritás

Mondhatni régi barátok: a színpadon *Frenreisz Károly* és *Tátrai Tibor.* Beugrik egy emlék: Kisstadion 1981. IX. 12. Új Skorpió és EDDA Művek. Frenreisz láthatóan nagy odaadással és együttérzéssel játszik: ő is újrakezdés előtt áll.

Kiszolgáltatottság

Emberméretű céltábla kerül a színpad közepére. Asszociálunk a régi EDDA katonás nótáira: cél a tábla alsó széle közepe. A fejgép fénye vakítóan verődik vissza a fehér tábláról. Attila a céltábla előtt énekel — „Körbevesznek jóbarátok, körbevesznek jóbarátok és rosszak . . ." — majd megfordul, és a közönségnek háttal letérdel. Védtelen. Vissza-visszatérő motívum ez a rockzenében: lásd Eurokontroll-koncert—Ikarusz Műv. Ház, HBB Még élünk . . . koncert Hajógyári sziget.

Aztán Pataky Attila megjósolja, hogy *Elhagyom a várost,* de 'nem felejti el, hogy mennyit járt itt'. Következik a *Barbárok,* és tényleg.

A pozitív indulatok átfordulása agresszióba

Néhány magáról megfeledkezett gőzös fiú egymásnak esik a tömegben. Pataky leállítja a számot, rendet csinál: „Ne a sötétben, ahol nem látnak, gyere ki a világosba, ketten szemtől szembe leszünk. Tátrai Tibi is felvállal még kettőt!" A kedélyek lassan megnyugodnak, folytatódhat a koncert. Ezt követően *Ünnep*re hívnak bennünket. A meghívást Pataky Attila és a korábban megismert táncosnő tolmácsolja. A hölgy időközben színesebb és csábosabb lett. A nóta szól, a tánc ugyanolyan vad, mint az imént, a siker nem marad el. Az EDDA újra megvette a közönséget, ők pedig a zenekart: ismételni kell a számot. „Csodálatos ez az ünnep itthon Miskolcon", halljuk a vallomást.

A gyanakvás felüti fejét

Hogy az ünnep tökéletes legyen, ismét régi számok: *Ó, azok az éjszakák, Kölyköd voltam.* Egyszer csak „féloldalas" lesz a koncert, a jobboldali hangfalakból eltünt a dal. A gyerekek kiseitik a zenekart: alkalmi kórus pótolja a technikát. Vajon mi történhetett? *Lehet, hogy a jóakarók tartottak be?* Néhány perc múlva a technikusok úrrá lesznek a helyzeten, ismét rendbejön a hangzás.

Fotó: Z. Z.

Hálaadás

Pataky, mint mindig, most is udvarias: köszönetet mond mindenkinek. Legelőször egy fiatal srácnak, akit a rendezők nagy megdöbbenésére a közönség közül ráncigálnak föl. Ő egyike azoknak, akik végig kitartottak mellette. Köszönet illeti a mindenkori miskolci szervezőt *Felvinczy Attilát* és a technikusgárdát. Végül, de nem utolsó sorban a *Magyar Médiát,* amely az új EDDA koncertsorozatát szervezi.

A közönség apraja-nagyja (tizenéves és harmincas) jól érezte magát, és láthatta: az *EDDA él.* Az együttes óriási munkabírású vezetője a zenekari tagok elhúzódó betegségei és az első tagcserék után kiáltotta világgá ezt először. Hejőcsabától a Selyemrétig azon morfondírozunk társaimmal, vajon jó-e az új EDDA? Még nem tudjuk eldönteni. A zenekar hangzása teltebb lett, az új nóták is dallamosak. Az image változott, az együttes lépést tart a divattal. Majd meglátjuk, mennyire . . . Mindenesetre a *koncert* jó volt, de emlékezünk az egykori EDDA-bulikra is.

Epilógus

Nézem az EDDA-könyv hátlapját, rajta a régi EDDA fotója. Balról jobbra a tagok sorrendje: Pataky Attila, Fortuna László — *ők ketten* most az új EDDA —, Slamovits István, Zselenc László, Barta Alfonz — ők háromfelé kerültek. A kép hátterében a Hejőcsabai Cementgyár, nem messze a koncert színhelyétől. A képről sugárzik az elszántság, a bőrruhás keménység. A sarokban odabiggyesztve: Viszlát . . . Azután jött a Búcsúkoncert, a válás, majd a tévé ominózus filmje, a *Kölyköd voltam.* És most itt volt a *viszontlátás.*

Zétényi Zoltán

Fénygöröngyök

Szabados György szerzői estje

Szólózongorára írott kompozícióval kezdődött a műsor. A vadul kavargó hangok árjában az ADYTON-lemezről ismerős részletek, témavariánsok is fölbukkantak; nyugtalanító futamok, váratlan váltások hajszolták egymást. A kezdő monotonitást szétrobbantó crescendok közben az előadóból is elő-előtört egy-egy önkívületben zümmögött hangfoszlány: a teremtő szellem és a megvalósulásért küzdő alkotó párviadalában egyenlő felek csaptak össze.

A második darabot Dresch Mihállyal adta elő Szabados. A *Rozsdamező* bevezető részében egyazon hangot szaggatott a zongora és a szaxofon; csak hosszú idő múltán lépett tovább a zongora, majd egyre sűrűbben, s a kezdő hangtól egyre távolabb fekvő hangokkal lyukadtak ki egy párhuzamos improvizációhoz. A feszes, pontos játék ellátta a ritmusszekció föladatait, a hangszerek párbeszéde s a mind kurtábbá váló dallamvonalak olyan természetes feszültséget gerjesztettek, amelyben a kaotikus hatású rögtönzés is követhetőbbé vált. A fokozhatatlan pillanatban aztán kibomlott a szaxofon nyitány jellegű motívuma, ám e harmóniatöredékeket száműzte a zongora előtérbe lépő szólója. (Dresch Mihály ezalatt basszusklarinétra cserélte hangszerét.) A zongora magas hangjai s a valószínűtlenül mély fúvós hangok után egy lassabb, filozofikusabb egység következett. Újabb közös szóló és újabb megveszekedett diszharmóniák vezettek a pajkos táncmuzsikának is beillő zárótételhez.

Duó formációban szólaltatták meg a harmadik művet is. Medgyesi Ferenc domborműve *(Páros — a férfi fújja)* zenei illusztrációjaként Dresch Mihály töröksípon fújta a „talpalávalót", míg a zongora — a kiszámíthatatlan női táncmozdulatok imitátoraként — makacsul ismétlődő akkordokból építkezett. Egyetlen ívre komponálták ezt a közös művet, a hosszan kitartott fúvósszólam fokozatosan töredezett szapora futamokká, s a zongora frenetikus lendületével teremtett extatikus hangulatot.

Szabados György várhatóan lemezen is megjelenő kompozíciójával, a *Szertartászenével* zárta hangversenyét.

Hatalmas gongütések hívták meg az „ünneplőket" a rejtélyes rítusra.

A patetikusan hömpölygő kezdőtétel fúvósszólamait a vonósok visszhangozták, amit barbár dobütemek tördeltek, apró csengettyű- és triangulum-hangok cifráztak. A ritmushangszerek fokozó hatását, önfeledt tehetetlenségi lendületét egy szólóban énekelt, egyenletes tempójú köszöntő-ima akasztotta meg:

ÜDVÖZLÉGY! . . . KIRÁLYUNK! . . . NAP! . . .

Csupán egy-egy hegedűpendítés készítette elő a japán hitvilágot idéző dallam hajlításait.

ÁRASSZÁL! . . . GYÖNGYÖZZÉL! . . . VIRÁGOZZ! . . .
KÖZÉNK ÜNNEPET HOZZÁL!
KECSESSÉGET! . . . FESZESSÉGET! . . . MÁS JÓT! . . .

A megszólítás ereszkedő és a könyörgés emelkedő ívéből két hang maradt meg az újabb gondolati egység közvetítésére:

MERT ITT / A CSEND / A JÉG . . . A GÉP . . . A HÓ / A SZÓ . . .
. . . A FAGY / A PÉNZ . . . — majd a két hang köze apránként tágult, és lépésenként gyorsult a fölsorolás is —
. . . A GÁNCS / A GÖG / A CSONT / A VÉR / A CSŐ . . .
. . . A SZENNY / A GENNY / A TORZ / A FÉRC . . .
. . . A BŰN / A BŰN / A BŰZ / A BŰZ . . . . . A CSEND!!!

Itt tért vissza az ismertebb, szokványosabb hangzás, egy recitativo:

„A tudatlanok kirohasztják minden jóságunkat,
A hizott fejűek kilövik szépségünk csillagait,
A hatalmas senkik kicserélik szemeinket a szerződésekben".

A tételt a fölfutó dallamívű hang hullámzása, a skála két vége közti megjáratása zárta le, ami az énekestől nagy mesterségbeli tudást követelt.

Amikor megismétli a szólista, előbb a csöngettyűk, majd a „jobbik énünk"-et fölcsillantó fuvolák kísérik. Később megszólal a basszusklarinét is, végül a zenekar minden tagja bekapcsolódik.

Itt kezdődött a voltaképpeni SZERTARTÁS. A fölvezetést egy kitartott bőgőhang kezdte, miközben egy kísérteties lélekharang-effektus (egy változó ritmusban megütött, „felhangolt" ágyútöltényhüvely kongása) és a zenekarból énekkarrá átlényegült kórus hallatszott. Ez a láma-éneklésre emlékeztető egység, a maga brutálisnak tűnő ütőcsattanásaival, vad cintányér-hangzataival idegenül hatott az európai konvenciókhoz szokott közönségnek. A mű azonban szándékoltan hasonlított a tibeti vallási zenéhez, hisz a magyar zenekultúra gyökerei is rokonságba állíthatók ezekkel az ősi rétegekkel.

Méltóságteljes tempóban indult az uralkodói menetzenére emlékeztető tétel. A fuvolák melankólikus, kábult dala, a föl-fölgyorsuló dobpattogás, a váratlanul becsapódó üstdobtaktusok rokonították a japán *gagaku* zenével. A vontatottan kibontakozó téma mind hatalmasabbá vált, s olyan hangzásban csapódott le, amely leginkább ahhoz hasonlít, mint amikor egyszerre bekapcsolják város összes szirénáját. A végén kitartott vékonyka hegedűhang pedig mintha a műsorzárás után nyitva felejtett tévékészülék sípolását idézte volna: időtlenség-érzetet keltett.

Szabados György ekkor kezdett játszani: a preparált zongora konok ütemeire az elszabadult marimba-futamok felelgettek. A zene a jávai, indonéziai *gamelán* világát elevenítette föl — a hagyományos tempónál valamivel gyorsabb ritmusban. Ebből bontakozott ki alig észrevehetően az az újabb zenei egység, amelyben a piccolo és basszusklarinét elhúzott hangjai után transzcendens trombitafutamok jelenítették meg a lelkesültséget. A keleti zenei gondolkodásmód lényege talán éppen az, hogy az egyszólamúságon belül a dallamvonal megformáltságával, a szereplő hangok kidolgozottságával kelti a „teljesség" élményét, ezért gyakori, hogy egyes hangoknak nemcsak a rákövetkezése meghatározott, de szimbolikája is. Például a magas fekvésű síphangokkal hívják a jó szellemeket, a mélyekkel pedig távoltartják a gonosz démonokat. A fúvósok játéka alatt szóló szövevényes zenei alap az ezt követő rövid freejátékban oldódott föl, a fúvós kánonokat pedig fanfár foglalta egységbe.

Újabb gongütésekkel tért vissza a „tibeti" téma, majd a hangszerek megcsöndesedtek, fokozatosan elnémultak, s újra a szólista éneke csendült fel. Szabados György itt új sorrendbe igazította egytagú szavait (. . . MERT ITT . . . . . A CSEND . . .), amit még néhány ütemnyi, egyszere két hangon kitartott ének, végül egyetlen effektus: egy hegedűhúrpattintás követett.

A sokat emlegetett keleti zene mellett természetesen a nyugati (elsősorban amerikai) free hagyományokat is felhasználta a szerző, mint ahogy afrikai ütősöket-ritmusokat is. Ez azonban nemcsak a világzene-koncepció érvényesülését jelentette Szabados György zenéjében, hanem bizonyította a magyar zenekultúra kiterjedt rokonsági hálózatát is. Épp az a furcsa, hogy a közelebbi rokonságban lévő zene hatott idegenül, míg a távolabbi ismerősnek tűnt.

A hallatlan együttdolgozást megkövetelő mű sikerét a közönség igazolta, a vastapsot pedig a ráadásként megismételt záró résszel köszönte meg a zenekar és karmestere: Szabados György.

(Közreműködők: *Szemző* Tibor, *Grencsó* István, *Dresch* Mihály, *Kovács* Ferenc, *Mákó* Miklós, *Lantos* Zoltán, *Körmendi* Ferenc, *Geröly* Tamás, *Baló* István, *Kobzos Kiss* Tamás, *Lőrinszky* Attila, *Benkő* Róbert).

BANKÓ ANDRÁS

KÖRKÉP I.

Táncházas zárszámadás — (jóval) szilveszter után

„Edd meg, amit főztél!"

Az Almássy téri Szabadidő Központ Téka klubjában december 28-án este 6-tól éjjel 2-ig tartott az előszilveszteri buli. Nagy Zoltán, az együttes tagja vállalkozott a zárszámadásra.

— *Hányan voltatok ezen az estén?*

— 400—450-en gyűltünk össze.

— *Készültetek valamilyen műsorral? Ez a közel félezres tömeg egy underground-koncertnek is becsületére vált volna.*

— Egyetlen vendégzenekar lépett föl, három fiatal pedig break-bemutatóval szórakoztatta a közönséget.

— *Hogy fogadták az egybegyűltek ezt a táncházban meglehetősen szokatlan mozgásstílust?*

— Érdeklődéssel! . . . Kár lenne azt hinni, hogy a táncházért rajongók minden más kultúrát elutasítanak, ami nem népi. Ők azt szeretik, ha részt is vehetnek mindenben. Elsősorban persze a táncban, de azért az ivóversenyre is rengeteg jelentkező volt. Ha nem volna nyitott az idejárók érdeklődése, mi se mertünk volna kiállni a *Hideg Garázzsal.*

— *Mit fed ez a dermesztő név?*

— Ez egy új formáció, amely a próbahelyiségünkről kapta a nevét. A Téka-tagok és a „házi-slepp" játszott ebben a beat—punk—rock—blues—popegyüttesben; *Porteleki László* prímás dobon, *Lányi György* brácsás szólógitáron, szerény személyem kétnyakú gitáron, *Havasréti Pál* bőgős basszusgitáron. Régebbi slágereket támasztottunk föl, többek közt a *Rolling Stones*tól, a *Deep Purple*-től és az *Illés*től.

— *Ez volt a körítés . . . És mi volt a lényeg?*

— A szabadtánc, gyakorlatilag ennek szüneteit töltötték ki az előbb fölsorolt programok. Éjfélkor elénekeltük a Himnuszokat, és utána újra össztánc; hajnalig húztuk . . .

— *Év közben is tartottatok kiegészítő programokat?*

— Hogyne. 1983-ban azzal indítottuk itt a klubot, hogy legyen ez végre a sajátunk — nem úgy értem, hogy a zenekaré, hanem a klubé, mindenkié, aki klubtag. Ne annyira a tánc legyen a fontos, inkább az együttlét. 1984-ben két-három énekesnőt és öt-hat hazai zenekart mutattunk be.

Nyáron nincs Téka klub — sűrűsödnek bel- és külföldi meghívásaink —, viszont van Téka-tábor. Tavaly például az Őrségben vertünk tanyát. A szövést, fonást, nemezelést, agyagformázást, gyékénykészítést, kosárfonást, fafaragást bárki kipróbálhatta a tíz nap alatt. Csakis magunk főzte házi koszton éltünk. Nagyjából 500-an lehettünk, a többség tősgyökeres klubtag volt, de szép számmal jöttek külföldről is (elsősorban zenészek).

— *Elértétek tavalyi céljaitokat?*

— Hiszem, hogy igen. Az „Edd meg, amit főztél!" elve nemcsak a táborunkban vált be, de itt is. Tudjuk jól, ha pang a klub, az a mi „bűnünk", nem mutogatunk másokra, nem keresünk gazdát szegénységi bizonyítványunknak. S most — 1984 januárja óta — meg lehetünk elégedve magunkkal.

— *Kik járnak itt össze?*

— Asztalostól, villanyszerelőtől kezdve a tanulókon át az egyetemi tanárokig, tudományos kutatókig mindenféle embert találhatsz itt. A diákok és a dolgozók aránya 50-50%. Teljesen heterogén a társaság, és éppen ezt élvezik.

Elképzelhető mindez őszinteség, fogékonyság nélkül? Aligha.

— *Ezt jól kifőztétek!*

Kassák-táncház, az utánpótlás „bölcsője"

Zugló, s egyben Budapest legpatinásabb táncházában *Kovács Katalin* fogadott:

— *Hányan búcsúztatták itt az óévet?*

— Kb. 150-en, bár este 6-tól reggel 6-ig sokkal többen megfordultak itt. Szilveszterkor egy több együttesből verbuválódott alkalmi társulás játszott. Közben fölléptek még blues- és jazz-zenészek is.

— *Kikből áll a törzsközönségetek?*

— Elég vegyes összetételű a társaság, a középiskolások itt kisebbségbe szorultak, hisz 80%-ban fizikai vagy szellemi dolgozók járnak ide. Sokan már a gyermekeiket is elhozzák. Nincs még egy olyan nagy létszámú gyermektáncház, mint itt. *Széll Márta* több mint ötven lurkóban ébresztgeti a magyar mozgáskultúra iránti igényt.

— *Általában minden táncház előtt a kicsiké a zenekar; mitől lett ennyire népszerű épp itt a gyermektáncház?*

— Mi gondoltunk az „elfelejtett" korosztályra is. Az alsósok — akik kinőttek az „aprók táncá"-ból, de még kicsik a felnőtt táncházhoz — olyan tanfolyam jellegű foglalkozásokon vehetnek részt, ahol (csütörtökönként fél öttől hatig) gondosan összeállított tanmenet alapján táncolhatnak. Húszfős csoportunk ehhez épp megfelelő. Ezután 6-tól 7-ig az aprók tánca következik, ½ 8-tól pedig az anyukák-apukák korosztálya rophat. A felnőttek táncházába 40-50 fő jár el rendszeresen. A közeli lakótelepen élő szülők közül néhányan még akkor is visszajönnek, ha már lefektették a gyerekeket.

— *Halmos Bélának és a Sebő együttesnek ezek szerint nem kell félnie attól, hogy nem lesz kinek húzni a talpalávalót. Megtérül ez a sok munka?*

— Ha anyagiakra gondolsz: nem nyereséges a táncház. Az eszmei értékét — azt hiszem — fölösleges bizonygatni.

Zenével telt hétvége és évvége

Harchan Forát, a MOM-beli Jánosi táncház mindenese kérdezés nélkül kezdett bele:

— Alig kétéves táncházunknak máris kialakult a törzsközönsége. Tavaly egész nyáron keddenként szólt itt a muzsika, sok ember ideszokott. Évközben kevesebben vagyunk, de ez a 90—120 ember nem nagyon hagy ki egyetlen alkalmat sem. Általában 10-ig, fél 11-ig „áll a bál". Ezután a közönség egy része hazaindul, a többiek a folkkocsmában folytatják a vigadalmat.

— *Ide — úgy tűnik — a fiatalabbak jönnek el. Milyen ötlettel próbáltátok sajátos igényeiket kielégíteni?*

— Nem véletlenül mondtam, hogy áll a bál; a múlt év szeptemberében nagy sikert aratott — például — a kalotaszegi bálunk. Egész este ezt az egy táncrendet húzta a *Jánosi* együttes, pihenésként *Csatai László* és *Tálas Ágnes* eredeti viseletben járta el a tánc legtetszetősebb fordulatait. Később ádáz küzdelem folyt a legények között, ki mutat több pontot az európai férfitáncok királyának is nevezett kalotaszegi legényesből.

Havonta egyszer batyusbált is tartunk, ilyenkor a fiúk gondoskodnak az itókáról, a lányok saját készítésű szendvicseket, süteményeket hoznak.

— *Szilveszterre mit találtatok ki?*

— A büfében kapható finomságokat a zenészfeleségek készítették, sőt, lehetett rendelni „Jánosi-menüt" is . . . A hatkor kezdődött rendezvényt vetélkedőkkel, tombolával színesítettük.

— *Az efféle vetélkedők gyakran azért fulladnak kudarcba, mert nincs elég jelentkező.*

— Nálunk nem így történt, a 250 fős közönségből tizenegy hattagú csapat alakult. Először a fiúk járták a széki sűrűtempót, s közben a lányoknak meg kellett etetni őket egy zsömlével, később mezőségit kellett járni fordított szereposztásban. (Boka Gábort majdnem kizártuk, mert lánynak álcázta magát, pedig fiúsan fiús lépéseit már a szoknya alól elővillogó szőrös lábak is leleplezték.)

— *A veszekedésversenyben milyen témákat választottatok?*

— Leggyakrabban a pénz körül támadt nézeteltérés, de a táncos bonyodalmak is előkelő helyet foglaltak el. Legfőbb attrakcióként az együttes is bemutatta, miként kezdik a próbáikat. Percek múltán se tudták abbahagyni . . .

Éjfélkor elénekeltük a Himnuszt és a Szózatot, aztán szinte megállás nélkül szólt a zene hajnalig. Alig kezdődött el egy-egy szünet, a büfé előtt újra összeverődött egy bandára való muzsikus, és kezdték előről. Ez azért is nagy szó, mert a Jánosi együttes már az előző két estén is kimerítő táncházat tartott.

Kapros Blanka

Fotó: Katkó Tamás

Jánosi András, a prímás és . . .

. . . zenekara (Bányavári Gábor — kontra; Konkoly Elemér — nagybőgő)

Könyv a Molnár Dixielandről

Azt hiszem, a magyar jazz-könyvek még egy kisebb könyvespolc egyetlen sorát sem tölthetnék meg. Kevés van ugyanis belőlük, mert kevesen vállalkoznak arra, hogy írjanak a műfajról, és persze a magyar könyvkiadás sem erőlteti a dolgot. Épp ezért örömteli esemény, hovatovább valamiféle ünnep, amikor mégis napvilágot lát egy-egy kötet. Ilyen újdonság Simon Géza Gábor *A szegedi Molnár Dixieland története* című könyve.

Ami a kötet olvasásakor azonnal feltűnik: a szerző alázata, mellyel a témát megközelíti. Nem akar bravúroskodni, nem nő a könyv alanyainak fölébe, egyszerűen csak elmondja a zenekar hiteles történetét. Igen, egy történetet, mely azért így „összeszerkesztve", képekkel illusztrálva tulajdonképpen sokkal több: egy zenekar megszületésének és felemelkedésének krónikája. A szegedi együttes Benkóék után az ország legjobb dixieland együttese. Rang ez, melyet nem volt könnyű elérni. Hihetetlenül sok munka, fellépés, koncert, külföldi szereplés áll mögötte, sok megtorpanással, sok újrakezdéssel. A „krónika" tulajdonképpen koncertbeszámolók, hazai és külföldi lapokban megjelent kritikák és méltatások, valamint a szerző által készített miniriportok mozaikja. Rengeteg újságot, képes lapot kellett átlapoznia Simon Géza Gábornak, hiszen nagyon sok adatot, információt gyűjtött össze. Érződik, hogy könyvét a teljesség igényével szerette volna megírni.

A munka több ponton akarva-akaratlanul is kilép a maga által megrajzolt körből, s bár látszólag a szegedi együttesnél maradunk, a leírtak mégis túlmutatnak az eredeti témán. Azért van ez, mert a szegediek pályafutása ha nem is tipikus, mindenképpen olyan pályafutás, amely jellemzi a jazz hazai megítélését. Idézek egy mondatot a könyvből: „A kézirat nyomdába adásakor pedig 11 külföldi (csehszlovák, NDK-beli, lengyel, jugoszláv, norvég) TV-felvétel után rögzítették a Molnár Dixieland Band első, önálló hazai TV-filmjét is."

Hasonlóak azok a tudósítások is, amelyek a zenekar külföldi útjairól készültek. A szerző nem dörgöl a hazai hanglemezkiadás és a szakemberek orra alá semmit. De felesleges is, hiszen a leírt tények magukért beszélnek. Simon Géza Gábor könyvével segíteni szeretne a zenekarnak. Segíteni abban, hogy végre itthon is igazán népszerűvé és elismertté váljanak. A könyv biztosan jó szolgálatot tesz majd a szegedieknek és a műfajnak egyaránt, bár igaz, hogy könyvesboltokban nem kapható. Nem is a Zeneműkiadó, hanem a szegedi *Bartók Béla Művelődési Központ* jelentette meg. Az előbbi talán nem látott benne üzletet? Vagy az illetékesek nem ismernék a szegedi zenekart? Hiába keresünk választ. Tudtak Simon Géza Gábor egyre duzzadó kéziratcsomójáról, de nem vállalták a könyvet. Pedig azt hiszem, mégiscsak a Zeneműkiadónak kellene foglalkoztatnia, bátorítania azokat, akik a műfajról szeretnének írni.

A könyvet a következő címen rendelhetik meg az érdeklődők: Szeged, Bartók Művelődési Központ, Vörösmarty utca 3. 6721.

S. F.

KÖRKÉP II.

Új táncházak Budapest-szerte

1984 legújabb táncházáról

Ökrös Csaba és zenekara, valamint a *Kodály Kamara Táncegyüttes* révén magyar népzene is szól, magyar néptánc is döng már csütörtökönként a Lágymányosi Ifjúsági Házban. (A Zsarátnok együttes pénteki bolgár táncházát február közepétől indították újra.)

A fővárosban sehol sem hallható küküllőmenti dallamokra tanulják a lépéseket az „első fecskék". *Varga Zoltán*, aki a táncokat tanítja — tíz éve ismerkedett meg e táncrenddel, azóta gyűjti a figurákat! – idén először (január 10-én) már 30-40 táncházasnak mutatta be az alapmozgásokat. Akik nem állnak be rögtön tanulni, a terem hátsó fertályában lévő „kocsmaasztalok" mellett tusakodhatnak félénkségükkel.

Ökrös Csaba (prímás) együttese (*Fekete Antal, Adorjáni István*, kontra; *Kozma Gyula*, nagybőgő) zenél a Kodály Kamara Táncegyüttesnek is. A hat párból álló csoport *Párhuzam* című műsorával mutatkozott be október 3-án az Operett Színházban. A táncegyüttes a március 31-i Táncház Találkozóra tartogatja következő bemutatóját.

Szembesítés

Csütörtökönként tartanak táncházat a Kassák klubban is. A felnőttek táncházában *Kovács Gerzson Péter* mutatja be a figurákat.

— *Nem osztja meg a közönséget, hogy két táncház is van csütörtökön?*

— Nem, kialakult törzsközönségünk van.

— *Hogyan tudtok konkurrálni a lágymányosi táncházzal?*

— Rossz a kérdés. Itt legföljebb ők konkurrálhatnának velünk, de erről sincs szó, hisz egyik táncház Budán van, a másik meg Pesten.

— *Ott most egy egészen új táncot tanítanak . . .*

— Tudom. Mi csakis a közismerteket, ezekből is a szebb, látványosabb figurákat. Afféle továbbképzést tartunk Mártival, amit a résztvevők korábban megszerzett tánctudására alapozunk. Az idejárók olyan ritkább lépéseket sajátíthatnak el, amelyeket jóformán csak profi táncosok ismernek. Ez azt is lehetővé teszi, hogy egyszerre több táncrenddel is foglalkozzunk.

— *Régen se szeri, se száma nem volt a Kassákban a neves vendégeknek, sokszor megfordult itt Nagy László, Szécsi Margit, Csoóri Sándor . . .*

— Ez még a fénykorban volt. Ma az alkalmi vendégek zöme külföldi, ami azért érdekes, mert a táncháznak — főleg külföldön — semmiféle propagandája sincs.

— *„Szájhagyomány" útján terjed a híretek?*

— Meglehet. Viszont tervezzük, hogy fölelevenítjük ezeket a fórum-jellegű programokat a Táltos együttes most induló táncházában, ahol szintén mi fogunk tanítani. A meghívott vendégek előadásai után a régi beszélgetésekhez hasonló vitaestekkel szeretnénk teljessé tenni az összejöveteleket.

1985 legújabb táncházáról

A *Táltos* együttes 1983-ban alakult, tagjai: *Kozák József, Mező Győző, Nagy Balázs, Tisza Sándor.*

A Kárpát-medencében élő népcsoportok zenéjét szólaltatják meg. A népzene mellett jártasak a régi zenében is, így nemcsak a szokványos paraszthangszereken játszanak, de tamburán, kobzon, tekerőlanton és több, különleges hangzású, maguk készítette furulyafélén is.

Hézagpótló táncházukat szerdánként tartják majd az elsősorban popzenei rangjáról ismert Kertészeti Egyetem Klubjában. Így (februártól) már a hét hat napján lesz magyar táncház, csupán a hétfő marad „bőjtös" nap.

B. A.

Folk — Hírek

A Gondolkodó Magyarok sorozatban jelentette meg a Magvető Könyvkiadó *Kodály Zoltán* 1939 tavaszán írt *Magyarság a zenében* tanulmányát.

Ízelítőnek néhány mondat:

„Hogy milyen és mennyi zenét fogyaszt: rendkívül jellemző népre és nemzetre. Ezért a zenei élet formái mindenütt mások. Változtak a századok folyamán, de mindig a nép vagy nemzet karakterét, annak esetleges változásait követték." (44.) „Idegen táncok régen is csakúgy elárasztották az országot, mint manapság". (21.) „. . . köznevelésünk a zenét sem mint általános nevelő eszközt, sem mint a nemzeti tudatosítás eszközét nem használja fel. (. . .) Középosztályunk (. . .) zenei tájékozottságát az a pár nóta és csárdás jelenti, amit véletlenül megismert. Mint egész műveltségében, a zenében is féllábbal (a táncos lábával) idegen talajon áll. (. . .) A bálokon szereplő töménytelen idegen tánc miatt alapos tanulmányokat végez a külföldi tánczenében. Itt már a cigányhoz is hűtlen lesz, gramofonlemez és jazz-zenekar szolgáltatja az anyagot. Angol nyelvismerete gyarapítására megtanulja és énekli e táncok szövegét is. S ez még jobb, mint ha a szörnyű magyar szövegeket énekli." (47.) „Addig nem káros az idegen hatás, míg a nemzet a maga képére tudja formálni vagy új ösztönzést merít belőle." (33.) „A néphagyomány az állandó, változásaiban is változatlan gránitréteg. Ott van még benne a honfoglalók dala egyszerű barna ruhában, de elsodró lendülettel. Nem csoda, hogy a mai elfajzott magyar elhűl ős színe láttán." (32.) „A cigány melletti mulatás, bár eredeti magyar szokás, még nem zeneélet, csak zenével kísért szórakozás, melyben naiv módon nyilvánul az egyéni aktivitás ősi hajlama." (46.) „Az a társadalom, mely a cigányok mai műsorával minden zenei igényét kielégíti, művészi érzéke fejletlenségén kívül végtelenül megszűkült nemzeti öntudatról tesz tanúságot." (50.)

Miquen „Michel" Montanaro neve nem ismeretlen: vagy tizenkét éve, hogy rendszeresen szerepel nálunk. Sajátos bukfencekkel, de egészen jól beszél magyarul, így műsorát maga konferálja. Franciaország egyik legarchaikusabb zenéjét, az *okszitánok* énekeit játssza — és egyúttal korszerűsíti is — érdekes műsoraiban. A *Passatge* együttesben is játszik, de mindig csak májusban! Ők ugyanis egy évben csak egyszer állnak össze.

A Passatge együttes, balról az első Montanaro

Nem meglepetés, hagyomány az idei Táncház Találkozóra megjelenő nagylemez! Fölvételei január 15-én (az LGM stúdióban) készültek. A Népművészeti Intézet pályázatára beérkezett 67 munkából 18-at választott ki a háromfős bíráló bizottság. A közismert együttesek mellett (Téka, Muzsikás, Jánosi, Kalamajka és Gereben) újabbak (Ökrös, Táltos, Forrás) is bekerültek a válogatásba. A vidéki együtteseket (a mezőcsáti Gerebenen kívül) a pécsi Méta és a kanizsai Bojtár, a határainkon kívüli zenekarokat pedig a Varsányi együttes (Csehszlovákia) képviselte. Érdekességnek számít az egyetlen — eredeti! — cigány zenét megszólaltató együttes, a Kályi Jag anyaga is. Maczkó Mária és Széles András, Juhász Zoltán és Virágvölgyi Márta, valamint Szvorák Katalin és Kiss Ferenc közös felvételeket készített, míg szólóban Sebestyén Márta és Szabó László szerepel a lemezen.

Sebő Ferenc tolmácsolásában két román népdal hallható, Birinyi József pedig a magyarországi román népzenéből eleki és méhkeréki dallamokat szólaltat meg, dorombon.

A kiadók ígérete szerint ezt az albumot nemcsak a Táncház Találkozón lehet majd megvásárolni, hanem a lemezboltokban is.

B. A.

Emlékkoncert a Nemzeti Sportcsarnokban:

Semmi különös

Semmi különös nem történt. Megvillant néhány veterán epigon-Elvis profilja, fölvonult a már ismert nagylemez, némi születésnapi külsőség, egyveleg, ruhatár. Megtöltöttük a nézőteret, tapsoltunk, visszatapsoltunk, derültünk és meghatódtunk, amikor illett és amikor kellett. Igaz, a számokat kísérő ütemes tapssal már bajok voltak: az udvarias, de hűvösbe hajló, fanyalgó-mérsékelt fogadtatás dívik. Úgy tetszett, túl sok volt a „budai úrilány", aki kétszer is meggondolja, mire lefejti a kesztyűt, és különben is: szenvtelenül, nyitott szemmel csókol.

A szorítóban Budapest-fürdővárosi rock and roll, iszapbirkózás. Igazolt sztárok daráljják le a Presley-életmű gigászi darabjait. (Lassan megértem az inkriminált — állítólagos — csirkedarálók indítékát.) Félreértés ne essék: senki nem ég le, és a műsor nem rossz. A nekifutás majdnem mindig imponáló, azonban egyszerűen nem sikerül elszakadni az Anyaföldtől, átok ül rajtunk, a szellem a palackban marad. És az sem igaz, hogy minden produkció jelentéktelen: van, aki már egészen középszerű. Talán ha a finálénak szánt jam session gördül az elejétől végig, talán akkor a legjobb értelemben vett közösségi spiritusz átsegített volna az akadályokon, s legalább két-három számot sikerült volna rendesen telibe kapni.

Az eleve utánzásra épülő produkciónak nem tett jót a színpadon folyó általános ön- és közelégültség, rutinos magabiztosságot sugárzó „sztárolás". A rutinszerűen leadott „Prézlik" rendre megboszszulták magukat. Money Honey . . . Ehhez képest üdítően hatott a szürke eminenciás *Sankó László* szerénysége. *Vágó István* énekesi kalandja és az a rokonszenves alázat is, amellyel *Komár László* a Mester jónéhány „művét" birtokba vette.

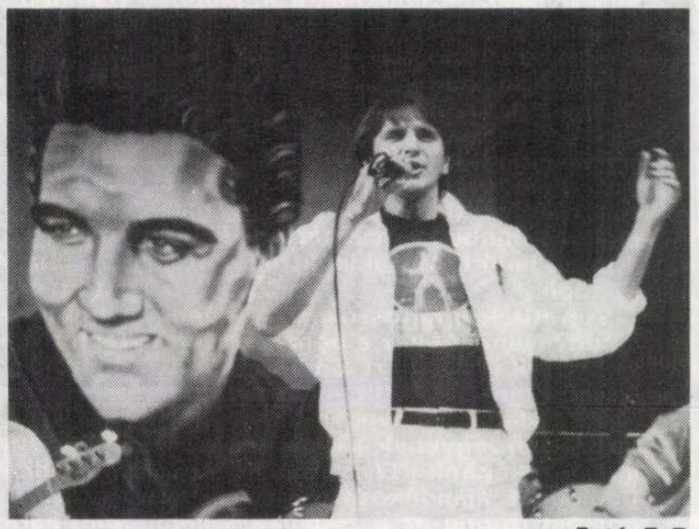

Fotó: Z. Z.

Tetszett azért a *Treat Me Nice* (Zorán), és majdnem beugrottam a fél Dolly Roll bevonulásának (*I'm All Shook Up*) is. Nagyon hamar kiderült azonban, hogy ennek a heccparádénak semmi köze kialvatlanul írt fizikadolgozataimhoz, sem az üldözött éjszakai rádiózáshoz. Az elsikkasztott nagy lehetőségek közül kiemelést igényel a sietősre fogott, amatőr *Good Luck Charm*, az élménytelen *Jailhouse Rock*-imitáció és a könnyedén vett *Blue Suede Shoes*. Ez utóbbi fájt igazán, mert *Judy* itt szinte önmagát múlja felül, elvakultan fűt, fedez, forgatja, rázza a hétkilencest, tökéletesen veszi a dolog lényegét. Másrészt, bevallom, szerettem volna, ha Sankó László most nagyot arat.

Az *It's Now or Never* (O sole mio) harmonizálásának kérdésében a zenekar két táborra szakadt, és a nézetkülönbséget a dal befejezéséig nem sikerült tisztázni. Utólag, úgy tűnik, a Heintjés változat valamivel erőteljesebben érvényesült.

A *Micsoda éjszaka* — mint várható volt — most jobban szólt, mint a lemezen, visszaesett viszont a *Ne légy kegyetlen* és az oktalanul elkapkodott *Ő mégsem Te vagy*. Teljes mértékben egyetértek Komár Lászlóval, hogy most mellőzött néhány számot az albumáról, (s hogy éppen azokat), és abban is, hogy a *Hawaii nász* karikatúráját átengedte Vágó Istvánnak.

Újabb és újabb zenészek szállnak be, a nagy nevek alatt szinte roskadozik a színpad. A vendéglátóban állítólag kevés a billentyűs, itt pedig csúcsidőben hárman (négyen?) is tülekednek a két teríték körül. Kiszűrődnek időnként *Presser Gábor* indulatos boogie-woogie futamai, s ekkor — pillanatokra — úgy tűnik, talán még a második félidő végén sikerül fordítani. Az események azonban más irányt vesznek. A beavatottak szerint a próbákon sokkal jobban ment.

Fontosnak tartom megemlíteni a *ritmusgitár* rehabilitálását. Valamikor a hetvenes évek elején ugyanis (aktuális külföldi mintákra való hivatkozással) sikerült elfogadtatni, hogy a kísérő nem zenész, legföljebb zenekari tag, így aztán ezeket az ösztönös forradalmár, rendszerint névtelen-arctalan, csupaszív közösségi figurákat küldözték az együttesekből, a különbalettről átigazolt pianisták és az önmagukkal betelni nem tudó Fender basszisták személyi kultuszáért. Brian Jones és Lennon ma már mozdulatlan keze őrködjék felettük. (Mellesleg: nem tartom véletlennek, hogy a kiűzetés óta a legtöbb zenekar állandóan „egy jó dobost" keres.)

Egyre többet kell gondolni a realitásokra. Mert jó volna, ha még folytatódna a r'&r' egyveleg, de a kétes eredmény kérdésessé teszi: vajon megéri-e a koncert utáni hányódást az éjszakai közlekedésben? Hétfő, hideg van, taxi viszont nem lesz, mert a maszekok jó része nem szerelte be az órát . . . A hosszabbítás után megkönnyebbül a lelátó, gyerek még az idő, tíz óra sincs. Felszabadultan, ráérősen folyik az értékelés. Nem nyugtázom nagy örömmel az egyetértést: azt hiszem, a döntetlen nekünk nem jó.

Jurányi Benő

MEGKAJÁTUK

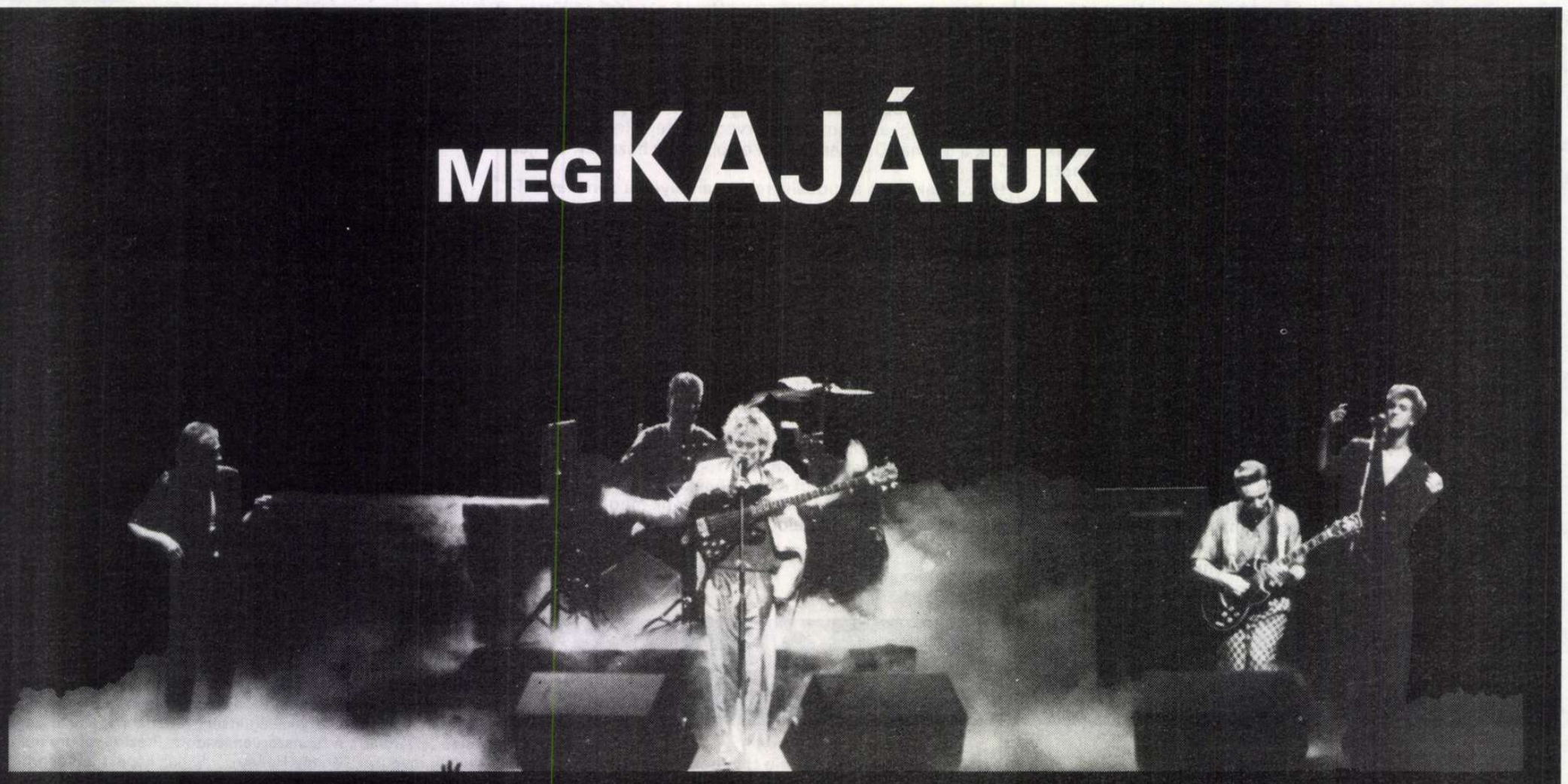

Megkegyelmeztek az újságíróknak, nyomdai szedőknek a *Kajagoogoo* tagjai: megszabadítottak bennünket az utolsó hat betű leírásának idegölő munkájától, amikor nemrég bejelentették, hogy a zenekar neve egyszerűen Kaja . . .

Nincs többé gyermekdeden gügyögő, gőgicsélő kadzsagugu, ez egy felnőtt társaság, vegyük már észre. Különben sincs már köztük az a tarka hajú fickó, akinek toll volt a fülében.

Szeretitek a mítoszokat? A legendákat? Nem? Akkor a popzenét sem szeretitek igazán. Ezt a műfajt a mesés történetek éltetik — akár igazak, akár kitaláltak. Lényeg az, hogy szerves részei legyenek a sztárokról kialakuló képnek. *Elvis* fűnek-fának Cadillacet ajándékozott; a *Beatles* gombafrizurája az uszodában született, amint a fiúk kiemelték a fejüket a víz alól; *Bob Dylan* annyi önéletrajzot talált ki magának, ahányszor csak az ifjúkora iránt érdeklődtek a riporterek; valamirevaló punk zenekar nem létezhetett anélkül, hogy legalább egyik tagja el ne dicsekedett volna munkanélküli múltjával; a *Damned* két zenésze állítólag vécépucoló volt, a harmadik pedig sírásó; most pedig itt ez a gyönyörű Kajagoogoo, az utóbbi évek legjellemzőbb karriertörténetével!

— *Igaz, hogy* Limahl *volt a fodrászotok?* — kérdeztem Budapesten az első koncertet megelőző sajtófogadáson a zenekar dobosát, *Jez Strode*ot.

— Bizonyos tekintetben igaz. Eleinte tényleg ő csinálta a frizuránkat, amikor kezdtünk különböző színűre festett hajat viselni. De nem sokáig ment ez így.

— *Amint híresek lettetek, letette az ollót?*

— Hagyjuk ezt a témát, nem akarok többet beszélni Limahlról . . . fodrász volt, az is éppen olyan szakma, mint bármi más.

***Chris Hamill* — visszafelé olvasva, egy betűcserével: Limahl. Ő volt a Kajagoogoo ARCA, mielőtt 1983 nyarán otthagyta a zenekart/kirúgták (a helyes variáció aláhúzandó). Hogy pontosan mi történt, nem tudom, őszintén szólva nem is érdekel. A sajtóértekezleten mégis rákérdeztem, valóban összeverekedtek-e. Azt felelték, nem, de meglehetősen rossz szájízzel váltak el egymástól. Ma is ugyanannál a lemeztársaságnál dolgoznak, nemrég összefutottak a stúdióban, de nem ugrottak egymás torkának.**

A Kajagoogoo—Limahl válás hírére csak a lemezvállalat esett pánikba.

— Elúszni látták a befektetésüket — mesélte Jez. — Mi azonban visszatértünk, és egy új slágerrel bizonyítottuk, hogy nélküle sem vagyunk gyengébbek.

(„Az én albumom sokkal Kajagoogoo-sabban hangzik, mint az övék . . . Sikerült megmenekülnöm a tiniideál skatulyából. Semmi közöm többé az öt csinos fiúbabához, akiket húron rángat a lemeztársaság, és akik azt sem tudják, mit csinálnak. Sikerült megmutatnom, hogy 25 éves vagyok, és teljesen kézben tartom a jövőmet" — nyilatkozta Limahl tavaly a Melody Makernek.)

Limahl helyét valakinek át kellett vennie. *Nick Beggs*, a basszusgitáros lépett elő szólóénekessé; ő a legfiatalabb (1961-ben született), a leglányosabb arcú, neki van a legjobb hangja — no meg az az apró, kék színű drágakő a bal orrcimpájában, az is őt predesztinálta e fontos posztra.

Miután két kollégám kifaggatta Nicket, én is az orra alá dugtam a mikrofont.

— *Háttérbe szorítva érezted magad azelőtt?*

— Nem, nagyon kellemes volt egyszerűen zenésznek lenni. Aztán hirtelen előtérbe kellett tolnom magamat, hogy Limahl helyére léphessek, ami nem kis erőfeszítést igényelt. Énekeltem ugyan korábban is, de nem frontemberként. Meg kellett változnia a zenekarhoz való hozzáállásomnak, és sokkal nagyobb szerepet kellett vállalnom a zeneszerzésből is.

— *Nehéz időszak volt ez?*

— Nagyon.

— *De már vége?*

— Ennek soha nincs vége, mert ha az ember ellustul, tönkreteszi a jövőjét. Nem lehet leállni.

— *Mikor tetted be ezt a kis ékszert az orrodba?*

— Körülbelül három éve.

— *Fájt?*

— Igen.

— *Akkor miért csináltad?*

— Nem gondoltam, hogy fájni fog. Amikor pedig kilyukasztották, már mindegy volt.

— *Ki tudod venni?*

— Igen.

— *Szóval, amikor nyilvánosság előtt kell megjelenned, beteszed.*

— Nem, állandóan viselem, éjszakára sem veszem ki.

— *Honnan jött az ötlet? Láttad, hogy mások is mindenfélét viselnek a fülükben, orrukban?*

— Egyszerűen megtetszett, a törzsi jellege miatt. Mindig is izgatott az, ami a divatban törzsi.

— *Melyik törzshöz tartozol?*

— A Kaja törzshöz.

— *Te alapítottad?*

— Nem, de az alapítók egyike voltam.

— *A közönség is a törzshöz tartozik?*

— Néha igen, néha azonban nagyon agresszívek, nem kedvelik, amit csinálunk. Ilyenkor harcban állunk velük. De ez is jó dolog, mert ilyenkor próbáljuk megnyerni őket magunknak.

A Budapest Sportcsarnok közönsége minden volt, csak nem ellenséges.

Akár a belvárosi butikok tinikollekcióinak bemutatója is lehetett volna ez a két este. Koptatott szürke, piros, fekete és rózsaszín ruhácskák kavalkádja a színpad előtt, kezek a magasban, pedig még csak az *Első Emelet*mél tartunk. Ezek a fiúk ugyanonnan öltözködnek, mint akik megtapsolják őket, basszusgitárosuk éppen olyan fazon, mint Limahl, a szintetizátor és az elektronikus dob gondoskodik a mai hangzásról. Annak pedig nem lehet ellenállni, ahogy azt éneklik: *„Óvatosan lépkedj, kedvesem . . ."*

Következik a Kaja. Nincs második, harmadik stb. emelet, egyből a tetőre érünk. Minden, amit a technikusok az előzenekartól elspóroltak, most kristálytisztán megszólal. „Ez 1985 zenéje!" — harsogta a plakát, és nem sokat túlzott. Ez a dallamgazdag, vidám, táncolásra is megfelelő ritmusú *modern pop* uralja napjaink sikerlistáit — ez *is* 1985 zenéje.

Ügyes adagolásban kapjuk a nagy Kajagoogoo slágereket — *Too Shy, Ooh To Be Ah, The Lion's Mouth, Turn Your Back On Me* —, a lezser aranylamé öltönyt viselő, kosárlabdás termetű Nick Beggs meglepően jó magyar kiejtésű üdvözlő szavakkal bájolja el a nézősereget. Hamar eltelik egy óra — s éppen mire kezdene egyhangúvá válni, véget is ér a koncert. Folytatni csak további nagy slágerekkel lehetne — két LP után egyelőre csak ennyi van —, vagy igényes és izgalmas instrumentális muzsikával, mint amilyenből ízelítőként egy szám el is hangzott a műsorban, de úgy látszik; ilyesmiből sincs még több a zenekar repertoárjában.

— *Nick, sok levelet kapsz a rajongóidtól?*

— Igen.

— *El is olvasod őket?*

— Nem tudom mindegyiket elolvasni, és csak azokra válaszolok, amelyek nem a lakásomra jönnek, mert úgy érzem, ezen a ponton valahogy véget ér a munkám. Szeretek visszavonulni.

— *Mi volt a legemlékezetesebb levél a postádban?*

— Pár hete azt írta valaki, hogy ha nem lehet a feleségem, öngyilkos lesz. Nagyon különösnek találtam, hogy ilyen rögeszmésen a megszállottja lehet egy embernek, akit nem is ismer. Nyilván egy nagyon naiv kislány írta, aki még egyáltalán nem ismeri az életet.

— *Válaszoltál neki?*

— Nem. A lakásomra írt.

Szőnyei Tamás
Fotó: Zétényi Zoltán

1984. novemberében a Petőfi Csarnok kérésére közel 700 budapesti középiskolást kérdeztünk meg többek között arról, hogy melyek a legkedveltebb *külföldi* énekesek és együttesek. A sorrendben a Kaja(googoo) a 11. helyet foglalta el (5,7%-nyi szavazattal). Az együttes egykori énekese Limahl a 17. (A kérdezettek több mint 70 előadót említettek.) **(Z. Z.)**

„SZUPERSZTÁROK”

hiperextraultrabombázókósertutibarótökjószarállatinagyóriásbátorkezdeményezőnagyonszimpatikusfeltünőentehetségesfiatalok

Világfolklór R' n' RT

„Népzene”, de melyik népé?
„Néptánc”, de melyik nemzet tánca?

Nem részvénytársaság, nem is részvéttársaság. Egyszerűen csak ROCK and ROLL TÁNCHÁZ.

BEM ROCKPART. Egy borongós 84-es novemberi vasárnap. Beállnak a zenekarok. *Komár* és *Judy* a színpadon, na meg a *Beri Ary és a Játékos fiúk* c. amatőr zenekar. Megjönnek YAYA-ék is, érkezik a CADILLAC. Meg-megrándulnak a lábak. Toporog a szertartás, beömlik a közönség.

— Nem hittem volna, hogy ennyien eljönnek. De azért táncolni nem fognak — közli egy szkeptikus.

A hangulatot a YAYA (öt lány) zenekara készíti elő. Meglepő pontossággal röppenek fel a régi Shadows-ok *Láng Anikó* gitárjáról, a hatvanas évek mélyéről Searcheres és Spotniks dallamok szállnak a szívünkre, később *Kárpáti Andrea* (Egér) hangszálain Rita Pavone, Little Eva és Cliff Richard is megszólal. Melegedünk, levegőben lóg a Rock and Roll lába.

Komárék a sűrűjébe ugranak. Négy ősrégi Elvis-dalra talajt fog az őrület. Még két ráadást is kicsikar a fiatalság, éhesek a gyerekek. Mert ők azok, akik itt hidalnak a parkettán, honnan veszik „ezek” itt a régi figurákat, mi közük a rock and rollhoz? Emígy füstölög egy harmincas magába' (ez én vagyok), miközben elesem, amúgy félvállra.

— Igaz, hogy a Komárék nem kértek a fellépésért lóvét? — kérdezi egy srác.

— Öcsi, ez egy amatőr buli, a bevételből éppen hogy a szerelésre futja. Most indult a Táncház, azt kértem a Komártól, dobják föl egy kicsit. Puszira vannak itt, nekem elhiheted!

— Biztos a haverod — fűzi tovább a kölök, és mindentudó vigyorgással várja, hogy bizalmasan bólintsak. Nem tehetem. Ha elmondanám neki, hogy mit mondott Komár, amikor meghívtam ide . . .

„. . . azt hiszem ha egy profi elfelejti, hogy amatőrként évekig húzta az igát, akkor veszélyesen messze kerül egykori önmagától, és azoktól is, akikért a rock van, volt és lesz.”

Nem, ez túl szép mese, még ha igaz is.

Biztosan megsértődne, hogy hülyének nézem. És nem a srác a hibás, amiért hitetlen . . . Belököm a táncolók közé.

A színpadon már a *Cadillac*. A legidősebb sincs 17 éves. Hamisítatlan a gönc, originál séró, várom, hogy a közönségük behúzza a limbó hintót, amin épp most Dolly trónol. Kellemesen csalódom. Ha néhol döcögve is, de régi, eredeti rockabillyk ráznak meg, hogy rázzunk rájuk. Az elszabadult rongyláb erdőn Novai csörtet keresztül.

— Te, ezeket elvinném én a Dolly Roll Klubba!

— El van boronálva, mondom, de azért jó lenne, ha a Dolly Klubot átraknátok vasárnapról szombatra.

— Már amúgy is tervbe vettük, persze, nem miattatok . . .

Pedig előbb-utóbb ebből konkurrencia lehet, gondolom, de nem mondom ki. Az idő nekünk dolgozik. Erről *Beri Ary* és a *Játékos Fiúk* kisvártatva perdöntő bizonyságot adnak.

Néhány melegítő, szomorú bluesuk mindenkit meggyőz: tudják azt is, miből lett, és azt is, hogy mivé lett a rock and roll élete.

Beri (Berencsi Attila) legalább olyan szép, mint a fiatal Elvis; ha rátenne egy lapáttal, szívdöglesztő lenne. De nem tesz. Nem a szívtiprók fajtájából való. Visszafogottan, nagy belső erővel énekel, csipőrángatás nélkül is hatásosan „jön le” a színpadról. Szűnni nem akaró táncolással reagál a közönség. Néhány akrobatikus figura is eldurran, itt vannak László Attila tanítványai a Metró klubból, megmutatják nekünk, milyen a verseny rock and roll, és arra az esetre, ha valaki meg akarná tanulni, van egy csinos tanárnő is. Nem sokan veszik igénybe. Megpróbálom én, de minduntalan kibújik a lábam a kötésből, nemigen tűri a rock and roll a fegyelmet. A közönség jampiutánzatos része, főleg fiúk, körben állnak, úgy riszálják, időnként valaki középre kacsázik, lehomorít a padlóig, átugrálják, mint a tüzet: tavaszünnep novemberben. Így indult a Rock Táncház, és azóta is rázza, minden második vasárnap, a Bem Rockparti Műv. Ház sokat látott parkettjén.

Hevesi István

YAYA

Fotó: Zétényi Zoltán

Kinek kell a Rock and Roll?

★ ★ ★ *Krónikás beszélgetés Beriékkel* ★ ★ ★

1983. XII. 10. Iparművészeti Szakközépiskola III/A.

— . . . Játsszatok még fiúk . . . de csak egy számot tudunk, az is már 30 perce megy . . . nem baj, még 30-ig jó lesz . . .

— *Kicsit furcsa a nevetek, miért lett pont Beri Ary?*

— Ez olyan hosszú történet, hogy könyvet írunk róla.

— *És a Játékos fiúk?*

— Ahhoz, hogy fizetni tudjuk a Beri fodrászszámláit, és hogy bővítsük a hangszerparkot új pengetőkkel, feltettük rulettre a Petróék Trabantját . . . aztán szerencsénk volt . . .

1984. III. 1. Testnevelési Főiskola

— . . . következő számunk Hound Dog . . . ez egy lázadó szelemű dal volt akkoriban . . . aki akar, táncolhat . . . hé!, mozognak a lábak, lendülnek a kezek, itt tényleg táncolnak, jó lesz vigyázni!

— *Átlagéletkor?*

— 66, szóval igazi tinicsapat.

— *Repertoárotok?*

— Főleg Rock and Roll, de játszunk Rhythm and Bluest és Memphisi Mélyzenét is.

— *Kedvenc előadótok, példaképetek?*

— Elvis. — Hangulattól függ. — Matuska tanár úr. — Sajnos csak példaképletern van.

1984. V. 29. Újlaki Étterem — POPTOJÁS

— Egy nappal előtte . . . Vizi Levente (dob) kórházban . . . HMMM . . . . . Laci, szállj be tíz számra . . . elhozzuk a dobodat . . . oké mehet a próba, jó, de baszszus?. . . az nincs, legfeljebb nem játszunk ma mélyzenét.

Másnap . . . Dave (b. git.) jön?. . . állítólag . . . a képzősök?. . . azt mondták jönnek . . . 18.00 Beriék neve mellett 35 strigula: „menő a banda”

— *Közönségetek?*

— Kezdetben a képzősök, illetve az arra ténfergők, de talán azok is eljönnek majd, akik szeretik ezt a zenét, szeretnek táncolni, vagy meg akarnak tanulni.

1984. VII. 7. Martonvásárhely, építőtábor, fellépés.

— Új dobos, Petrovics Gábor . . . 1 próba . . . „majd a koncerten megtanulja”

. . . de legalább van dob, és a lányok is csinosak . . . és tapsolnak . . . . . az első sikolyok . . .

— *Eddigi legnagyobb siker?*

— Ha nem szűnik meg a POLIfon, mielőtt belekerülnénk. (Reméljük)

1984. X. 19. Iparművészeti Szakközépiskola

— Búcsúkoncert, mint a nagyoknak . . . ne hülyéskedjetek!

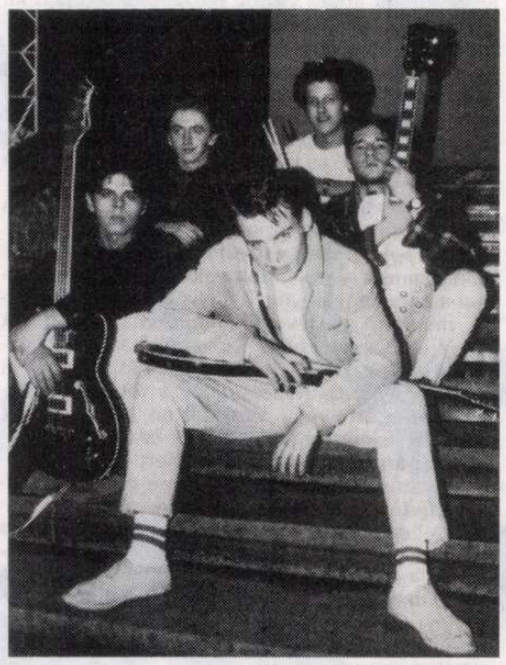

Fotó: Zétényi Zoltán

— *Kinek kell ma a Rock and Roll?*

— Shakin Stevensnek. — Annak aki hallgatja. — Nekem. — Annak idején egy életforma volt, ma inkább szórakoztató jellegű, de aki alaposabban megismeri, annak többet jelenthet, mint egy jampitalálkozó.

1984. XI. 11. Bem rkp. 6., Rock and Roll Táncház.

Az új felállás: Fekete Jenő (git., ének), újra Levi (b.git.), Beri (git., ének) Petró (dob). A színpadon — vendégként — Komár László, Faragó Judy István a Fiúkkal . . . és ezt Elvis nem hallja . . .!

— *Koncertek?*

— Jelenleg a Bem rkp-i R'n'R Táncháznak a YAYA-val mi vagyunk a házigazdái, de alkalomtól függően fellépünk máshol is.

— *Végül néhány villámkérdés. Pénz?*

— Jó ha van. — Egy kettest tudok adni. — Eszednél vagy, hónap vége van.

— *Botrány?*

— Még semmi komoly. — Beri, ha énekel.

— *Felszerelés?*

— Minimális, de néha szól.

— *Próbahely?*

— Most nincs, de keres minket, csak nem talál.

— *Egyáltalán, van valamitek?*

— A jókedvünk. Meg a ROCK AND ROLL.

Nagy Gábor

Apróciki reakciók

Gratulálunk *Victor Máté*nak abból az alkalomból, hogy Erkel-díjat kapott, és örülünk, hogy a fiatal zenekarok rádióbeli patrónusaként kibontakozó tenetségük felett bábáskodik.

A Pesti Műsor 1985/14. számában Bálint Péter közöl beszélgetést a komponista műhelyfőnökkel, amelyben rádiós pártfogónk imigyen szóla: „Természetesen állandóan kutatom a terepet az Almássy téren, az FMH-ban és a Bem rockparton . . .”

Nos, legalábbis az Almássy téri Szabadidő Központ és a Bem rakparti Művelődési Ház amatőr klubjaiban eleddig fellépett kb. 100 banda nevében Victor Máténak ezennel a *Mr. Inkognitó* kitüntető címet adományozzuk, mivel a fenti helyeken idáig *egyszer sem* sikerült felismernünk személyét.

Ugyanígy örömmel közölhetjük, hogy *Wilpert Imre,* az MHV START hanglemez márka szerkesztője is egy kitüntetés várományosa: az FMH-ban működő START klub várhatóan *„A láthatatlan ember”* címet fogja adományozni neki.

Az Ifjúsági Magazin februári kiadása POP/ZÁP/TOJÁS címmel kimerítő összefoglalót hozott egy zalaegerszegi amatőr pop-rock találkozóról. Az írást *Csontos Tibor* jegyezte, aki becsülettel végigszenvedte a felemás fesztivált, így hát illetékesek (a Zalaegerszegi Művelődési Központ munkatársai) szerint nem csodálható, hogy epébe mártogatta hegyesvégű tollát. Nem vitatjuk a szerzőtől az őszinte rosszindulatot, mellyel témáját kezelte, és azt sem, hogy a találkozó zenei színvonalát első nekifutásból is átugorhatta volna egy arra járó giliszta, de a cikk címének megválasztásában hitelrontási kísérletet látunk.

Kínos érzés nekünk, ha mindenféle amatőr pop-rock megmozdulásra gondolkodás nélkül ráütik a poptojást, különösen ha finomfőzelékre (pfúj). A POPTOJÁS szervezőinek nem állt módjukban sem a zalaegerszegi találkozón részt venni (ti. nem hívtak bennünket), sem pedig az előzetes megtervezésbe belefolyni. Bár elkövettünk, és bizonyára ezután is követünk el még hibákat, azt azonban aligha tettük volna meg, hogy egy amatőr seregszemlét összekeverjünk egy nyilvános szórakoztatózenei vizsgával. Tudvalevő ugyanis, hogy utóbbinál egészen mások a követelmények, mint egy fesztiválon. Olyannyira mások, hogy az már szinte teljesen távol áll a rock-műfaj szellemétől.

Mondhatni: a kísértetéhez inkább közelebb áll.

Ha mágoly kicsik vagyunk is, a POPTOJÁS nevet csak olyan szervezéshez adhatjuk, amelyen részt vettünk.

A cikkben megszólal *Török Ádám* is, akit őszintén sajnálunk, amiért a zsüriben foglalt helyet. Ádám, csatlakozva a szerző kétségkívül reális, ám minden jószándékot nélkülöző állásfoglalásához, a pesti POPTOJÁS zenekarairól fura nyilatkozatot tesz.

„Rendszeresen látogatom a budapesti POPTOJÁS rendezvényeit, de itt sem láttam jó zenekarokat . . .”

Csalódás volt ez a mondat azoknak a csapatoknak, akiket Török Ádám a MINI RC lágymányosi klubjába is meghívott vendégzenekarnak. Pl.EKG, Milleneum, Bajonett Bisztró, Faxni, és még sorolhatnánk őket, és ezekre a zenekarokra Török Ádám azt mondta, hogy jó kis bandák. A nagymúltú fuvolás-énekesnek módjában állt alaposan mérlegelni, mit mondjon a srácoknak, mert nemcsak hogy látogatta, de saját szerelésének bérbeadása révén önkezével csavargatta a keverőpult gombjait szerdánként a POPTOJÁS koncerteken, egykori legendás sikerei színhelyén, a Bem rakpart 6-ban.

H. I.

Start pályázat

A MAGYAR HANGLEMEZGYÁRTÓ VÁLLALAT pályázatot hirdet olyan popzenei előadók részére, akik hanglemezen még nem szerepeltek, de rendelkeznek zenei képzettséggel és koncerttapasztalatokkal, továbbá életkoruk és stílusuk révén alkalmasak a fiatal lemezvásárlók igényeinek kielégítésére.

A pályázat lebonyolítása:

1. *Start Bemutató Fórum*

Az együttesek és előadók kazettára rögzített műsorral pályázhatnak a Start Bemutató Fórumra, amelynek helyszíne a Petőfi Csarnok *Start Klubja.* A Fórumon havi egy alkalommal mutatkozhatnak be a pályázók. Technikai felszerelést (kivéve a kézi hangszereket) a Start Klub biztosít, és útiköltséget térít. A Fórumra küldött pályázatokat szakemberekből álló zsüri értékeli; ők döntik el, hogy ki kap meghívást bemutatkozó koncertre. A felvételek műszaki minőségét a zsüri nem értékeli, csak zenei színvonalukat és az előadás eredetiségét. A felvételek időtartama nem haladhatja meg a 15 percet. Három szerzeménynél több ne szerepeljen, még akkor sem, ha együttes időtartamuk kevesebb a megadott időnél.

A kazettákat 1985. ápr. 15—dec. 15. között lehet beküldeni a Petőfi Csarnok címére: Budapest, Pf.: 19. 1581.

Kérjük a szerzemények pontos címét, szerzőjét, a zenekar, ill. az előadó nevét, címét, továbbá rövid ismertetőjét a zenekarról, illetve szólistáról.

2. *Próbafelvételek:*

A Start Klubban bemutatkozó előadók műsorát is zsüri értékeli, s kiválogatja azokat, akikkel a Magyar Rádió és a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat próbafelvételeket készít. A próbafelvételek készítőinek költségtérítést biztosítunk, továbbá rendelkezésükre bocsátjuk felvételük kazettamásolatát, személyes használatra.

3. *Stúdiómunka:*

A próba- (demo)felvételeket a pályázatban együttműködő szervek, illetve az általuk felkért zsüri értékeli. A legjobb előadókat ennek alapján kérik fel rádió- és lemezfelvételek készítésére.

4. *Publikálási lehetőségek:*

a) A próbafelvételekből az MHV — korlátozott példányszámban — műsoroskazetta-válogatásokat ad ki. Ezeket a *Start márkabolt* (Bp. VII., Majakovszkij u. 15. — Ezermester Váll. boltja) fogja árusítani, illetve speciális terjesztői csatornákon jut majd el a vásárlóhoz.

b) A stúdiófelvételek készítői szerepelnek a Rádió zenei műsoraiban, (pl. Rockújság), s lemezfelvétel is készül velük. A Rádió és az MHV közötti megállapodás értelmében egymás felvételeit kölcsönösen felhasználják.

c.) A Start Klubbal együttműködő szervek (pl. IRI) koncertműsorokat, az ifjúsági lapok sajtónyilvánosságot biztosítanak a résztvevőknek.

Az eddigiekből bizonyára kiderült, hogy a korábbi Start pályázatok továbbfejlesztését jelenti az új pályázati rendszer. Igyekszünk megteremteni az érdekelt intézmények összefogását és a minél szélesebb nyilvánosságot. Eddigi akcióinkkal ellentétben a jelenlegi pályázat nem kampányszerű, s így nagyobb figyelmet, alaposabb elbírálást tesz lehetővé. A válogatás több lépcsőben zajlik, így a pályázók képességei jobban érvényesülhetnek, hiszen az egyes lépcsőkben „elbukottak”-nak módjukban áll újra próbálkozni.

A pályázatban együttműködő szervek illetékes munkatársai:

Wilpert Imre
MHV, Start—Favorit Szerkesztőség
1051 Bp., Vörösmarty tér 1. Tel.: 184-852
Victor Máté
Magyar Rádió
1800 Bp., Bródy S. u. 5—7. Tel.: 338-330
Göczey Zsuzsa
Magyar Rádió
1800 Bp., Bródy S. u. 5—7. Tel.: 338-330
Szabó István
KISZ KB kulturális osztály
1133 Bp., Újpesti rakp. 38. Tel.: 403-940
Berki Tamás
Népművelési Intézet
1251 Bp., Corvin tér 8. Tel.: 355-730
Nádor Katalin
Petőfi Csarnok
1145 Bp., Városliget Tel.: 424-327

MHV START Szerkesztőség

TŰHEGYEN

1984 — Rolls

Hosszú idő után végre a boltokba került a Rolls-lemez. Hogy mit jelent ez a hosszú idő? D. Nagy Lajosék hozzávetőlegesen négy éve játsszák szinte ugyanezt a zenét, szinte ugyanezen a színvonalon. Továbbá: elég régóta készen van a nagylemez, mégis csak az idén juthattunk hozzá, 1985-ben, ami ellentétben van az album címével: *1984*. Sebaj, így legalább felfoghatjuk a tavalyi év összegzéseként. Bár ez mégsem találó, hiszen akkor mit keres a lemezen négy „ősrégi" Rolls Frakció-dal, mint például a *Lombikbébi* vagy a *Jólét?* Talán azt jelentené, hogy nem sok minden változott meg az eltelt néhány évben?

Vegyes érzelmekkel vettem kézbe a lemezt. Hol vannak a régi nagy dalok (*Mérgeskígyó vagyok, Belvárosi üvegház, Tegnap még élt a katicabogár* stb.)? Hová tűnt a Frakció elnevezés? Miért nem hallható basszusgitár? Megnyugtató választ csak a lemez meghallgatása hozhat: vannak jó új dalok; nem a zenekar neve a döntő, a basszusgitár helyett meg ott vannak a mélyebb szintetizátordallamok.

„Minden nagyon jó és nagyon szép / Mégis valahogy futni szeretnék." Jó a zene, szépek a dallamok, minden a helyén van, D. Nagy Lajos éneke is kellemesen hat — ám a következő pillanatban váltanak, s nyugtalanító, félelemet árasztó hangok következnek. De csak négy taktus erejéig, aztán visszatérnek a normális kerékvágásba. Mégis, a nyugtalanság továbbra is ott kísért. Hiába halljuk, hogy Budapest felett az égbolt felhőtlen, hogy jólét van, tavasz, nyár — a dolgok a visszájukra fordulnak. „Ez az a hely, sohase fázol / Valahogy mégis betegnek látszol." Hatalmas *lakótelep* rajzolódik előttünk, ahol mindenki lombikbébi, ahol robotként élünk, s gépek irányítanak-ellenőriznek bennünket, ahol nincs kit és nincs miért szeretni. Hol van ez a vasbeton világ? Létezik-e egyáltalán? A mi történelmünk, a mi jelenünk visszhangozna a megénekelt lépcsőházak falairól? Mi élnénk ezen a lakótelepen? Nem érdemes folytatni, hiszen a válasz (és még mennyivel több!) kiderül a lemezből.

Amelynek zenei anyagára talán rá lehet mondani, hogy újhullámos, legalábbis a hangszerek szereposztása erre vall. Szintetizátor, dob és ének jut kiemeltebb szereplési lehetőséghez, a gitárt a megszokottnál jóval ritkábban használják, és többnyire akkor sem szólóhangszerként, hanem csak ott, ahol szükség van rá. Sikerült a Rolls zenészeinek a minimumra csökkenteni a sablonos megoldások számát is. Újhullám tehát — de nem az angol new wave vagy a német Neue Deutsche Welle, hanem a jellegzetes *magyar,* melyet például a Bikini vagy a Bizottság neve fémjelez.

Ezen a lemezen, úgy tűnik, sikerült megvalósítani a zene és a szöveg egységét. A zenészek pontos, jó munkát végeztek: *D. Nagy Lajos* érdekes színfolt az uniformizálódó rockénekesek között; a szintetizátoron játszó *Tóth Miklós* adja a mai Rolls-zene fazonját, amit a precíz dobos, *Obert Tibor* támaszt alá. A gitáros *Tóth Csaba* játékáról már esett szó, de érdemes megemlíteni a közreműködő zenészeket is: a volt zenekarvezető, *Trunkos András* (computer), *Kopecsni György* (gitár) és a Fórumból, GM 49-ből, EDDA-ból ismert *Gay Tamás* (szintetizátor). Érdekes, hogy a dalok többségének alkotói nem is „igazi" Rolls-tagok. És érdekes az is, hogy bár az egyik szövegíró, *Boros Lajos,* a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat márkamenedzsere, mégis előfordulhatott, hogy a szövegek átírva-megkurtítva hangozzanak fel a lemezről. Ráadásul a változások helyenként kifejezetten értelemzavaróak.

Mindent egybevetve: jó ez a lemez. Nem mérföldkő a magyar rockzenében, de talán előrevetíthet egy olyan korszakot, amelyben a zenészeknek ismét lesz mondanivalójuk, ötletük, és lesz erejük, hogy elszakadjanak a közhelyektől. Akkor talán majd nem az üzlet szabja meg a rock helyzetét, hanem előtérbe kerülhet az önkifejezés, eredeti zenével és költői igényű dalszövegekkel.

Maróthy György

Zsarátnok

Pár hete jelent meg, s meglepő gyorsasággal fogy az üzletekből a *Zsarátnok* együttes első nagylemeze. Ez arra enged következtetni, hogy a név nem teljesen ismeretlen a folkbarátok — főleg budapesti — táborában.

A siker titka valószínűleg abban rejlik, hogy az évek óta működő Zsarátnok-táncház a Balkánon élő népek táncaiból próbál ízelítőt nyújtani. A lemezt is bolgár, görög és macedon dallamokból állították össze. Mindjárt a nyitó szám különleges élményt igér. A *Cifteleli* népszerű hastánc, főleg görög és török területeken. A szaggatott ritmus, a buzuki—hegedű—klarinét együttes dallamvezetése és a szólók ízelítőt adnak abból, mekkora életerő, mennyi energia lakozik e számunkra egzotikus népzenében.

A második dal — melyet Sebestyén Márta előadásában hallhatunk — bolgár szerelmi ballada; hangszerelésével, a *kaval—gadulka* kíséretével a Rodope hegység lakóinak világát idézi. A következő darab (*Ha Sapiko*) a görögök legismertebb hangszerét, a *buzukit* mutatja be; gazdag melódiájú, érzelmes hangvételű témáját a görög szigetvilágra jellemző *Sirto* követi, a körtánc mindenkit magával ragadó tempóját érzékeltetve. Majd ismét Sebestyén Márta hangjában gyönyörködhetünk a szinte már keleties dallamvezetésű *Mjazun Djamantjá*ban; a főszerep — az ének mellett — a klarinétnak jut. A „B" oldal nyitószáma talán a legnehezebben emészthető a lemezen. A *Meseno horo* „vegyes táncot" jelent, aszimmetrikus 33/8 és 11/8-as ritmusok adják a tánc sodró lüktetését.

A bonyolult ritmusvilág után a legegyszerűbb páratlan ütem, az 5/8 következik (*Devojko mome*). A népszerű dalt Sebestyén Márta — a technika segítségével — két szólamban énekli, sajátos bolgár furulya-kísérettel.

A *Makedonsko horo*t, a táncházban nagyon népszerű 7/8-os dallamot a hegedű és a klarinét egymással játszadozó-feleselgető szólamai és a gyorsuló tempó teszi a fül számára is élvezhetővé.

A játékosság dominál a Bulgária sopok-lakta vidékéről származó *Kukunesko horo*ban is. Ebben a bolgár duda mutatkozik be. Érdekes, menynyire hasonlít ez a dallam egy magyar népdalunkra, melyet a Muzsikás együttes dolgozott föl. Pedig a két nép zenei világa között alig van kimutatható kölcsönhatás.

A *Cone* a cigánydalok szemtelen kedvességével elragadó, és a lemez záródarabja is bolgár-cigány motívummal indul, majd egy *sopszko horo* betét után a bolgár lakodalmak fergeteges tempójú tánca, a *recsenica* taktusaira fejeződik be. Itt egyértelműen a gadulka és a hegedű virtuozitásáé a főszerep.

A lemezen sok táncolható dal szerepel, és ez hűen tükrözi az együttes célkitűzését: minél több emberrel megismertetni ezt a kultúrát, olyan szórakozási formát teremteni, amely a hagyományokat is ápolja, s maradandó élményt is nyújt a részt vevő fiatalok számára.

Siklós András

Veszett fejsze megtalált nyele

Dinnyés József

Bevallom, már régen lemondtam az annak idején pol-beatnek, közéleti-, továbbá mai dalnak becézett irányzatról. (Jól tettem.) Nemcsak az ügye volt reménytelen, hanem kivitelezése is: koncepciójának, minőségének az érvényessége. Most mégis örülök a műfaj „nagy (h)ősé"-nek, *Dinnyés Jóska* lemezének. Talán elnézi nekem, hogy ezzel elveszem tőle a szegény, agyon mellőzött mártír (egyébként nem egészen alaptalan) titulusát, de ezt a lemezt azért tartom jónak, mert *most* jelent meg, és nem előbb. Tíz évvel ezelőtt ugyan aktuális, sőt, szükségszerű lett volna egy Dinnyés-lemez — de csak egy olyan helyen, ahol minden aktuális és szükségszerű dolog teret kap; elegen örültek volna neki, de csak ott, ahol az „elegen" értékelhető fogalom.

Ez az anyag akkoriban nem került volna olyan hozzáértő zenei rendező kezébe, mint *Feszler Mónika,* aki apró, de nem jelentéktelen változtatásokkal *kompozíciókká* tette a dalokat. Másrészt, érdekes módon, az egykor túl romantikusnak, túl általánosnak vagy indokolatlanul heroikusnak tetsző szövegek is sokkal inkább értelmezhetővé, mögöttes tartalmukban sokkal gazdagabbakká váltak. Talán azért, mert a Dinnyés-dalokban átélt érzelmek, indulatok, a bennük megjelenő politikai-társadalmi fogalmak némelyike mára nyert igazán töltést, mostanra telt meg a tapasztalás keserűségével vagy reményével. (Közösség, történelmi múlt, személyes múlt, szabadság, félelem, sztrájk stb.).

S talán azért ütőképesebbek most ezek a dalok, mert a Cseh Tamás—Bereményi páros már utat vágott a számukra (ha nem is azonos stílusban, de rokon műfajban). Megszoktuk egy sanzon-közeli, intellektualitást célzó stílus frazeológiáját, s ez a külső körülmény is segített abban, hogy Dinnyés végre kikerüljön a pol-beat kaszniból (jóllehet, akaratán kívül), s valami mássá, mondjuk egyszerűen énekessé váljék. (Ennélfogva a lemezen rendkívül zavaróak, mondhatnám, műfajidegenek a minduntalan felhangzó rajongó, visszázó tapsok.)

Dinnyés legszembetűnőbb adottsága sajátos vibrátóval színezett hangja, amely egyszerre meleg és érdes. Az ehhez illő énektechnikát jól választotta meg: szeret viszonylag szűk hangterjedelmen belül, egymás melletti hangokra lépegetve-csúszva, erősen kötve (legatóval) énekelni. Ennek a stílusnak különösen akkor van értelme, amikor a dallam erősen gesztikus, beszédszerű, a természetes hanglejtést követi (*Hozz egy szál virágot, Éjszaka* stb.). Végre valaki attól magyar, hogy a magyar nyelv szabályainak megfelelően énekel! (Sajnos, nem mindenütt: a régebbi dalok közt elég sok a rossz prozódiájú, mint pl. a *Nem vagy egyedül*. Persze, mint mindennek, ennek is megvannak a maga buktatói. Elég egy másodpercnyi vibrátó-többlet, egy picivel több önsajnálatba hajló érzelem (a lehajló dallamok önmagukban is kiváltják), s máris előállt a romantikus melodráma, a paródia határait súrolva. A lemezen ez elég ritkán következik be, de ahol a szöveg frázisszerű, netán képzavarokkal terhes („Még ma is lángoló kísértet az utam"... „A múltat kell beismerni, itt az óra") — ott bizony megjelenik. Természetes törekvés ugyanis, hogy az énekes ilyenkor önkéntelenül „rátesz még két lapáttal" a zenére, ha már a szövegre rosszul tett ... Az énekstílus másik buktatója, hogy lehetetlen hozzá partnert találni. Az igen jó hangú *Kátai Zoltán* ahányszor csak megszólal a kísérő szólamban, hamis lesz, mint a bűn. De ez nem az ő bűne — lebegő, állandóan elbizonytalanító hanghoz nem lehet tercelni, egyébként is teljesen fölösleges. A históriás ének típusú dalokban egyenesen stílustalan a második szólam, úgy hangzik, mint egy rossz helyre másolt, elrontott összhangzattan lecke (*Romlás ellen való ének.*) A *hangszerelés* egyetlen erénye: puszta léte. Jó, hogy van kíséret. De nem jó pl., hogy az énekhangot az énekhanghoz legközelebb álló *furulya* azonos dallammal kíséri — vagyis semmivel nem gazdagítja (*Bobby Sands halálára*). S ugyan mi értelme volt pizzicato hegedűkísérettel bagatellizálni, majdhogynem operettessé tenni pl. a *Hozz egy szál virágot!* igencsak keménynek szánt szövegét? Ahol balkáni stílust hoz a zene (*Bükkfa kérgén* ...), ott vajon miért csak majdnem-dűvő a kíséret, miért nem egészen az?

Egyszóval nem lett tökéletes ez a lemez, de „hozza" Dinnyés emberi-zenei világát. Meditáló, szomorkás hangulatunkban nem árt feltenni. (Utószó: az sem árt, ha a tasakon kijavítjuk a hibát: a Magyar etűdnek csak az ága „Arany", szerzője: Weöres ...)

Lévai Júlia

Citrompótló

Első Emelet

Mitől lesz sikeres egy zenekar? Utólag persze könnyű megtalálni az okokat: milyen űrt sikerült betölteniük, milyen új elemekkel gazdagították az addigi palettát, és így tovább. Ám jövő időben mindez csak lehetőség, ami vagy bejön, vagy nem. Így volt ez az *Első Emelet* indulásakor is, mégis: alig akadt szakmabeli, aki ne a befutásukra tett volna. Most, hogy elkészült bemutatkozó lemezük, az együttesbe invesztált bizalom, pénz és ideológia máris kamatozni látszik: a tizenévesek egy része máris vállra emelte őket. Nézzük a sikerleltárt.

(Zene). Nem markoltak sokat. Nem akartak kísérletezők, túl eredetiek lenni, de amit vállaltak, azt hozták. Az alapok nem különösebben megrázóak; kellemes, slágernek való képlet mindegyik, amiket a nemzetközi popzenében az utóbbi években bevonult újdonságokból (reggae, break) és rock- vagy régebbi melódiákból gyúrtak össze. Néhol apróbb aránytévesztés felfedezhető ugyan (a túlságosan Police-ba hajló *Óvatosan lépkedj* és a kissé eklektikus *Tilalomfák* vagy az *Amerika*), de összességében sikerül egyensúlyozni, hogy abból valami elfogadható jöjjön ki. Az Első Emelet igazi erőssége a fantasztikus méretekben felvonultatott technika és ennek mixelése. A Simons elektromos dob, a klavinettek, casiók és más követhetetlen nevű billentyűs hangszerek valóban megérik a beléjük fektetett százezreket, mert „feldíszítik" az alapokat, és azt hiszem, a zenekar külön köszönetet mondhat a hangmérnök *Berkes Zoltán*nak gondos munkájáért — kevés előadó tudhat magáénak ilyen „meglöketett" első lemezt.

(Szöveg). Itt már nagyobbak a gondok. A zenekar mintha abból indult volna ki, hogy elsősorban a zene legyen „tuti", úgyis azon áll vagy bukik minden; a szövegek mellékesen készültek hozzájuk. Csak néhány szövegük van, ami egyszerre képes megfelelni a zenének és a fazonnak (*Dadogós break, Nézelődünk*), a többség azonban erőltetett, vagy kifejezetten közhelyszerű, már-már ízléstelen (*Középkori házibuli, Önarckép*). Ez annál is inkább hiba, mert az Első Emelet hosszú távra kalkulált sikere e ponton a legsebezhetőbb; hiányzik a többé-kevésbé saját fogalom- és értékrendszer, meg a duma, ami a nagy slágerbandákat (Hungária, Dolly Roll, R-GO) a közönség számára azonosíthatóvá, *egyértelműen* elfogadhatóvá vagy elutasítandóvá teszi. Egy-két nótában törekednek ugyan valamiféle „tiniérzés" megidézésre, de ez ugyanúgy lehet véletlen, mint tudatos.

(Image). A „választható" szövegvilág hiánya azért is szembetűnő, mert az Első Emeletet nem csak kitalálták, meg is „csinálták". Eltűntek a fölösleges hajak, bajszok, az ortodox farmereket élénk színű nadrágok és más díszek váltották fel, a zenekar úgy néz ki, hogy meg lehet különböztetni másoktól, és már rajongótábora is van. Első látásra amolyan „egy lépéssel a nyugati divat mögött járó jópofa srácok", s mivel valóban ezt akarják elhitetni magukról, joggal rajonghat értük számos tinilány. Ám az image állóképszerű. Egy fotóhoz ennyi elég; a sztársághoz nagyon kevés. A kényszeredett szövegpatronokból túl sokszor bukkan elő, ahogyan ők értelmezik a „jópofa tinit": jól szituált, konszolidált, csajozó pesti srác, különösebb gondok nélkül. Annyira pedig nem gondtalan és problémamentes dolog ma Magyarországon fiatalnak lenni, hogy ezzel sokan azonosulhatnának. Ez szab korlátot az Első Emelet mozgáslehetőségeinek.

Torma Tamás

Végtelen méltóság és szomorúság

Kallós Zoltán

Kallós Zoltán jóformán egész Erdélyt bebarangolta gyűjtőútja során; úgy ismeri e vidék lakóit, mint a tenyerét. Nem riadt vissza semmi áldozattól, ellenállhatatlanul vonzotta a titok, ami erre a tájakra csalogatta Bartókot, Kodályt is. Hétköznapi ruhában, nyáron és télen, fagyban és sárban — mindegy volt neki. Lehet, hogy elmentek mellette, lehet, hogy megállították, kérdezgették. Szívesen beszélgetett ... S ha nem szólították meg, akkor is üzent elszántságával, tántoríthatatlanságával:

„— Miért választottad ezt az utat vándor?
— Nem választottam, szembejött velem."
(Király László: *A hosszú úton*)

Ez a versrészlet akár élete mottója is lehetne, attól a pillanattól, hogy Válaszúton — ebben a kis mezőségi faluban — meglátta a napvilágot, egész addig, hogy Budapesten megjelent ez a nagylemez. Innentől már közös a felelősségünk, hogy együtt énekelhessük:

„Addig élek, amíg élek, amíg bennem zeng a lélek,
Zeng a lélek, zeng a szó ..."

S e lemez arról bizonyság, hogy zeng Románia magyarlakta területein is. Kallós Zoltán a Gyimesben, Marosmentén, Moldvában, Kalotaszegen és szülőföldjén összegyűjtött népdalokból válogatott, az egyes tájak sajátos zenei világát megőrizve énekelte el őket. Előadása a lehető leghűségesebb, leghitelesebb, amint erre *Halmos Béla* is fölhívja a figyelmet: „az éneklés módját-gyakorlatát, a »kedves dalok« többségét Kallós még gyermekkorában, hagyományos keretek között sajátította el — éppúgy, mint azok, akiktől később gyűjtött. Éneke tehát eredeti és több annál, (...) egyszerre hordozza magában az egyedit és az általánost".

Néhány daltól eltekintve még hangszeres kíséret sincs, pusztán a puszta férfihang. Csak megilletődöttséggel lehet hallgatni:

„Kesereg egy árva madár,
Ki ott fenn a fellegen jár.
Hát az olyan árva, mint én,
Hogyne keseregne szegény."

A legtöbb dalt megmagyarázhatatlan fájdalom itatja át; évődés, tréfálkozó szövegfordulat csak néhol csillan föl közöttük. Sorsszerűség a tájon s lakóin, sorsszerűség a dalaikban, történelem előtti bujdosóhangulat:

„Kinek nincs kedve itt lakni,
menjen a menyországba lakni,
Építsen az égre házat,
ott nem éri semmi bánat."

A jelenbe ránt e gondolat: a „vallani és vállalni"-akarás következetességére tanítanak, s erre kötelezi hallgatóit is Kallós Zoltán hite és bölcsessége. Honnan ez az erő, honnan ez a tisztaság? A megőrződésből.

„Este, napszentület után,
könnyemmel áztatom párnám,
Nem virradok örömemre,
nem sötétülök kedvemre,
Minden napfeljötte előtt,
könnyemmel megmosdom előbb,
Mosdóvízre nincsen gondom,
mert a könnyemben megmosdom."

A lemez látható barázdái alatt láthatatlanul egy öreg magyar ember ráncos arca dereng föl, homlokán összekuszált kottavonalak, s a korong feketesége alatt végtelen sötét, borongós világ rejtőzködik: a népemlékezet.

Táli Katalin

Albert Einstein utolsó előtti levele az A. E. Bizottsághoz

Kedves A. E. Bizottság!

A *Jégkrémbalett* című filmetek zenéjét tartalmazó csomagot megkaptam, amit ezennel köszönök. Úgy hallottam, rövidesen Párizsba utaztok, ezért igyekszem gyorsan válaszolni.

Hát tudjátok, meglepett ez a lemez, mert — nem vártam. Talán emlékeztek még, hogy az első lemez kapcsán azt tanácsoltam nektek (Jövő Mérnöke, 1983. 32. szám), ne csináljatok még egyet, mert elrontaná az előző hatását is. Az volt a véleményem, hogy jobbak vagytok ti zenélő képzőművészeknek, mint artisztikus zenészeknek, és ha jó helyen keresgéltem a zenétek lényegét, akkor a *Kalandra fel!* egy életérzés megközelítése volt, amit az emberek vagy megértenek, vagy nem, de fokozni, továbbvinni, azt aztán nem lehet, csak ismételgetni.

És akkor itt van ez a Jégkrémbalett, amit nem tudok hová tenni.

Mert egyfelől élvezem, ez tény. Az ötletek ezen is olyan elképesztő sokszínűséggel sorjáznak, hogy a „szépség tarajos hullámai" minduntalan átcsapnak az emberen, pédául amikor Koko művésznő hangja az ének és a parasikolyok között egyensúlyoz, vagy amikor Zámbó Öcsi drámaian belekezd, hogy „olyan a bőröd, mint Bad Schandaunál a vámpír szemében tükröződő, hajnali álmos vízfelszín". Amennyire én ezt meg tudom ítélni, a hangszerekből is többet tudtok kihozni, mint korábban, szóval jó kis lemez ez, de mégis ... nem helybenjárás ez? A Jégkrémbalettel is jókedvet csináltok, persze, de ez már nem az a felfedezés jellegű, kreatív jókedv, ami a hallgatót sokat sejtető szókapcsolatok használatára vagy más bohó dologra ingerli. A felszabadultság még megvan benne, de a késztetés már nincs. Ez már nem valóságkitágítás. Emlékeztek? A múltkor azt írtam, hogy a sok szakbarbár ellenére, akik a relativitáselmélet kapcsán képtelenek a számukra kiszabott néhány szakmai négyzetméteren túl látni, a *Kalandra fel!*-t hallgatva megcsapott annak az illúziója, hogy maradt valami más nyomom is a világban. Ezt az érzést hiányolom most.

Na, de már nagyon egy kritikus pózában tetszelgek, s igazán nem akarom, hogy azt mondjátok; mit lelkizik itt ez a vén hülye, nosztalgiázik, visszaél a tekintélyével, és még azt is elvárja, hogy illedelmesen mosolyogjunk neki. Ezt nem akarom, és különben is: én öreg vagyok, csak a hegedűhöz értek, tehát könnyen lehet, hogy nektek van igazatok. Hiszen tudjátok: minden relatív. További sikereket kíván, a fiúkat öleli, a hölgyek kezét csókolja

Albert Einstein

Ui.: Salvador Dali kérdezteti, róla nem akartok-e zenélni?

(Közreadja Torma Tamás)

Bozontos charme

Elizabeth Wiener Budapesten

Mindenkinek látnia kellett volna! A Miniatűr Eszpresszóban a párizsi rockénekesnő éjjel kettőkor sanzonokat énekel a kifogástalan franciaságú zongoristanővel.

A belső kisimulás percei ezek. Elizabeth csak fotósunk vakujára kapja fel a fejét, mosolyog, s egy aprót legyint: tovább is tarthatott volna ez a varázs.

Az este folyamán most először igazán jókedvű. Élvezte, persze, teljesen kezében tartotta az előadást, de később elárulta: rosszkedvűen ment ki a színpadra. Az érkezés körüli hercehurca és más apróságok bosszantották fel, s ezt csak félig tudta feloldani a zene. Aztán jött a sajtótájékoztató, majd a feladat: találni egy éttermet, ahol tizenegy után még kapunk vacsorát. Csoda, hogy nem érezte jól magát?

De ez a presszó igazi, út mellett talált kincs. A tizenegy fős francia stáb meg a tolmács, koncertszervező, újságíró stb. végre belesüppedhet ebbe a szelíd, francia dallamokkal bélelt bárhangulatba. Kényelmesen kortyolgatják italukat — a többség vizet vagy paradicsomlét, néhányan tokaji aszút —, a roadok felszabadultan marháskodnak, Hubert, a videós pedig lámpákat állít fel, hogy az egyik francia tévécsatorna számára felvegye, amint Elizabeth Wiener egy budapesti presszóban duót énekel a zongoristanővel.

Balzac, barrikád, buddhizmus

Az osztrák származású színész-komikus lánya még nincs húszéves, amikor romantikus tévésorozatok hősnőjeként feltűnik. De nem sokáig tűri, hogy hamvas arcú panelszereplőként használják; látványos botrányok után búcsút mond a Balzac-filmeknek. 1968 Párizs barrikádjain találja, majd a „vereség" után a világot járja; Argentína, Brazília, India, Nepál. Hippikorszak, misztikum, keleti filozófiák, szanszkrit nyelvtanulás, „belső utazások", szerekkel és anélkül. A hetvenes évek közepén egy underground színházi-zenei csoporttal visszatér Franciaországba, majd San Franciscóba utazik, ahol egy Zen kommunában leszokik a drogokról, hogy ezután már „repülések" nélkül zenélhessen. Az elektronikus és repetitív zene érdekli, néhány magnószalag őrzi próbálkozásait *La Monte Young*gal, *Steve Reich*hel, *Terry Riley*-vel. Aztán hazaköltözik.

Tíz év múltán új Elizabeth Wiener lép a franciák elé — már nem színész-cicababa, hanem kialakult egyéniség. A francia rock nagy öregjével, *Jacques Higelin*-nel készített *Szeméremsértés* és saját *Hara-Kirileisson* című nagylemeze még csak a nevét ismerteti meg, a *Quitte ou double* (Dupla vagy semmi) címet viselő album azonban a Virgin lemezcég üzleti várakozásait is igazolja.

Atmoszférák a Petőfi Csarnok színpadán

A színpadon igazi jelenség. Képzeljük el Patti Smith drámai indulatosságát Nina Hagen extravaganciájával beoltva. A koncertplakát még „tiszta fekete korszakát" idézi: fekete tunika, testhez simuló, fekete nadrág, csizma és bozontos, fekete haj. A Lengyelországot, Prágát, Budapestet, Jugoszláviát érintő kelet-európai turnén azonban az új hullám trópusi színeivel díszítette fel a fekete alapot: egyik lábán ciklámenszínű zokni, felül az élénk sárga-piros-zöld akármi, és kis piros festék a hajban is. Nem túl magas, de nem hagyja, hogy ez bárkinek is feltűnhessen; a színpadon ő a sztár, az erőtér.

A koncertet a *Pascal B. Carmen* trió nyitotta meg. Elizabeth három hónapja dolgozik velük; korábbi hattagú együttesét kirúgta. *Pascal Betremenieux* szólógitáros, *Dominique Cressier* basszusgitáros és *Yves Abadi* dobos felszabadult, levegős rockzenét játszott, de a harmadik-negyedik szám után már érezni lehetett, hogy valami hiányzik. Hogy valójában mi is, azt Elizabeth színre lépése mutatta meg: a színpad újra feszültséggel teli lett.

Pedig semmi különös nem történt. De annyi természetes magabiztosság, kiérlelt belső béke áradt belőle, hogy a közönség örömmel hódolt meg előtte. Elizabeth Wiener már *túl*jutott azon, hogy a világ elviselhetetlen. Dalai derűsek — nem gyermekien, persze, hanem annak az embernek a biztonságával, aki ismeri a lehetőségeit és határait. A kínai lányról, állatokról miegyébről szóló történeteket, a szürrealista látomásokat ritmusos mediterrán — néha afro — zenével körítették, de itt sem a burjánzó ötletek adták a többletet, hanem az egységesség. Elizabeth olykor valószínűtlen hangfutamai, sikolyai és prütytyögései, az emberi hang felé közelítő gitárhang — s az elektronikus felé közelítő énekhang: mindez több volt egyszerű technikai bravúrnál.

Úgy látszik, a 37 év nála aranytartalék; mindent meg mert és meg tudott csinálni. Ha kellett, macskát játszott, ha kellett, érzelmes sanzonénekesnőt, s a *Dzsungel Párizsban* című dal elején még az őserdő fenyegető, apró neszekkel terhes csendjét is meg tudta szólaltatni. Nem sokkolta-leigázta, hanem *megnyerte* közönségét. Nem volt démonikus — de bízott benne, hogy érzései a nyelvi korlátok ellenére is „átjönnek". Zenéje egyszerre volt szórakoztató és koncepció-túltengés nélkül is sokatmondó.

Kirándulás az FMK-ban

Ülünk a formás kis Renault buszban, már csak Pascalle, a menedzserlány hiányzik az indulás-hoz. A sofőr bekapcsolja a magnót: a koosi négy sarkába épített hangszórókból Phil Collins szólal meg. A franciák azonnal „beindulnak", kezük-lábuk jár a ritmusra. *Yves*, a dobos az előtte ülő Dominique hátán üti a „cint", az egyik technikus pedig néha nem bírja tovább: fel-felkiáltva követi a refrént.

Indulunk. A tegnapi koncert után Elizabeth azt kérte, hogy magyar rockzenét mutassunk neki. A telefonbeszélgetések után elég foghíjas csapat jött össze a Fiatal Művészek Klubjába: a lemezzel rendelkező zenekarok közül csak a KFT dobosát, Márton Andrist sikerült elkapni (az ajtó körüli gyűrődésben aztán ő is lemorzsolódott — szerencsére a KFT videókazettáját hátrahagyta). Ott volt viszont az *Európa Kiadó* képviseletében Kiss Laci, az *Art Deco*ból Soós György, a *Csokonai Vitéz Műhely* néhány tagja és a *VHK* majdnem teljes létszámmal.

Elizabeth nagyon érdeklődő volt: még Párizsban, a Les Hallesban látta a Bizottság koncertjét, és igen eredetinek találta.

A zenészek magnó- és videókazettákat is hoztak magukkal, ám a szervezés és a technika mintha lemaradt volna a világszínvonaltól. A magnófelvételeket csak egy walkmannel tudtuk megmutatni, a körülbelül ötórás videóanyag levetítésére negyven percünk maradt, mert nem volt üres vetítő, az átszerelés elhúzódott, az intézmény éjfélkor könyörtelenül zárt . . . Ezek után csoda, hogy a tíz-tíz perces bejátszásokból valami impresszió is maradt a franciákban. Tetszett a KFT Fodrász című clipje, az Art Deco kevésbé. Menyhárt Jenőék bejátszásából csak sejteni lehetett, hogy milyen is az igazi Európa Kiadó, mert sem a felvétel, sem a véletlenül elkapott részlet nem volt az igazi. Annál meglepőbb, hogy a sort záró VHK-t „értették" a franciák: Elizabeth szerint ez a zene, „mint a világra jövő csecsemő tiltakozása", plasztikusan fejezi ki egy máshol élő, fiatalabb nemzedék indulatait.

Egy kis pszichoanalízis

Végre sikerült egy beszélgetést is összehozni. Elizabeth éppen egy Gellért-fürdőbeli forgatásról érkezett, a fejét masszírozta: nyomta a fürdősapka.

— *37 éves vagy, nő és rockzenész. Hogyan tudod ezeket egyeztetni?*

— Miért gondolod, hogy nehéz összeegyeztetni őket?

— *Nem nyűg állandóan szexisnek és nőiesnek lenni?*

— Nézd, én nem úgy vagyok szexis, ahogy ezt a szót a férfiak használják. Ha jóban vagyok magammal, akkor szép vagyok, mert szépnek hiszem magam.

— *Egy nőnek mégiscsak más a színpadon, nem?*

— Nehezebb; főleg nálunk, Franciaországban. Először is annak, aki francia, eleve nehezebb elfogadtatnia magát. A *Pat Benatar*t, *Kate Bush*t, *Laurie Anderson*t előbb veszik meg, mint a *Saphó*t, *Altai*t vagy *Valérie Lagrange*-t. Ráadásul a rockbusinesst irányítók nehezen fogadják el, ha egy nő nemcsak lírát akar énekelni, és saját utakon jár. Én például annak ellenére, hogy a tömegkommunikáció és a koncertközönség jól fogadja a változásaimat, afféle marginális sztár vagyok csupán, mert nem azt képviselem, amit a lemezcégek keresnek. A divatokat magamhoz idomítom, s nem az üzlet, hanem a belső igényeim szerint változom.

Változni, alakulni — ezt imádom. Kiapadhatatlan örömforrás, ha az emberek kritikusan figyelnek, s mégis meg tudom nyerni őket. Igyekszem mindig mindenre a legnyitottabban reagálni. Ha a profizmus azt jelenti, hogy a hibákat nem szabad kimutatni, akkor ez nekem nem kell. Én vállalom az érzékenységemet; a többletért, amivel gazdagodom, még a szenvedést is elfogadom. De most már a lelkem közepében tartunk — a pszichoanalízisembe azért ne menjünk bele.

— *A dalszövegek mennyire kötődnek az életedhez?*

— A szövegek alapján keveset lehet megtudni az életemről. Történeteket találok ki, fikciókat — bár az érzéseimmel töltöm meg őket. Hozzám tartoznak, belőlem, a gondjaimból erednek; ha felhőtlenül boldog vagy, nincs mit mondanod.

A színpadi erő, hatalom kétféle lehet: vagy olyan, mint a cirkuszban a mindig győztes, fehér bohóc Harlekiné, akit félve tisztel a közönség, vagy mint az örök vesztes Auguszté, akit viszont esendőségéért, a hasonlóságáért szeretnek. Azt hiszem, én alkatilag Auguszt vagyok, s a szövegeim is ezt fejezik ki.

— *Közölhetnénk belőlük?*

— Hogyne.

Szemtől szembe

Éljük az életünket arc nélkül
az álarcunkat cserélgetjük minden helyzetben
naponta ülünk egymással szemben
és mindenki küzd azért, hogy megfeleljen
kifogásokat próbálunk találni
és nincs értelme az időnek
s a vágyaknak sem.

Üdvözült

A krapekomat semmi nem érdekli,
félresöpör mindenkit, ki útjába áll,
azt mondja, a szó kegyetlen.
Csak egyetlen dologra figyel,
minden más hidegen hagyja.
De én tudom, miért olyan szerencsétlen,
szörnyű szégyen, hogy mindent feléget maga körül,
s nem tud élni lángolva,
mint én.

Torma Tamás

Fotó: Zétényi Zoltán

Lapzártakor kaptuk a hírt: az együttes Már megint . . . feloszlott

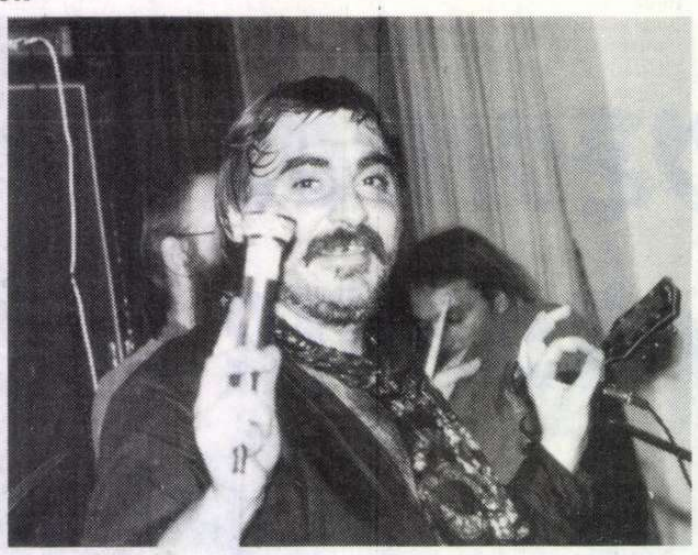

„Ne legyél már olyan Madách . . .”

. . . mondta Laca a Neoszarvasbika együttes pécsi koncertje előtt Andrásnak, amikor a rádióriporter arról faggatta őket: mit szeretnének még elérni az életben. A koncertet a Pécsi Galériában ef Zámbó István — Fe Lugossy László — WahOrn András *A három fő erény* című kiállításának megnyitóján hallhatta a közönség. Hosszú szünet után ott lépett föl ismét a *Bizottság*, alias Neoszarvasbika együttes. A Petőfi Rádió egy másik műsorában a riporter és a galéria munkatársa beszélgetett a tárlatról. A két hete nyílt kiállítást addig háromezren tekintették meg, és még soha annyian nem voltak kiállításmegnyitón, mint akkor. Megtudhattuk továbbá, hogy a közös magatartásforma és élményvilág fogja össze a három művész életét; például, hogy együtt játszanak egy zenekarban. És az is elképzelhető, hogy esetleg egy időben, közösen, egymás mellett műveket készítenek, képzőművészeti alkotásokat, melyeket a zenében vagy filmeken felhasználhatnak. Hogy valamennyien Szentendrén nőttek fel, ott is dolgoznak, műveik az ottani motívumvilágból, hagyományokból és mindennapjaikból építkeznek. Ef Zámbónál például a csont és a kés „leképzése” is előfordul, akárcsak Vajda Lajosnál — saját motívum viszont az elégett gyufaszál és a bikinis nő. Fe Lugossy képei előtt tanácstalanok a nézők, mert a címek az irodalom határát súrolják: *Dojo érzésítés, Elméletben otthon vagyok.* WahOrnnál a briliáns technikával széttépett papír a maga közvetlenségével „külső jegyet” ad, és egyáltalán nem mellékes, hogy minden képére *ráírja* a címet is. Nem alája, rá!

Ef Zámbó István

A szentendrei Műhely Galériában találkozunk, onnan megyünk hozzájuk kocsival a város vargabetűkre kényszerítő utcácskáin. A lakás is zegzugos: van itt zeneterem, kamencekandalló, galéria, és mindenféle kellék a zenéhez és a festéshez.

— *Gratulálok a stúdió galériabeli kiállításodhoz! Jobb periódusban vagy, mint egy évvel ezelőtt?*

— Nem, csak éppen most volt hely a Galériában. De beterveztem, mert tudtam, hogy van új anyagom, és egy kiállítás jó ürügy, hogy *egyben* lásd a dolgaidat. Ezeket a fehér képeket csináltam az utóbbi időben, akármerre jártam. Sajnos, amiket Svédországban csináltam, azokat nem kaptam meg.

— *De azért olyan* happy *vagy mint* band?

— Végül is happy vagyok, mert elég sokat tudtam dolgozni annak ellenére, hogy volt egy csomó „privát” válságom.

— *A művészek nagy „tudománya”, hogy ezeket a válságokat át tudják fordítani alkotásba.*

— Bármilyen gondom van, azonnal meg tudom menteni magamat azzal, hogy dolgozom. Szakítok mindennel, és elmélyülök benne.

— *Ha már szóba került: hogy tettél szert erre a svédországi ösztöndíjra?*

— Teljesen véletlenül. Egy magyar származású műgyűjtő könyvben vagy folyóiratban látta egy festményemet, megtetszett neki, és felkeresett. Aztán visszatérő vásárló lett. Baráti viszony alakult ki köztünk, végül alapított egy ösztöndíjat, és meghívott.

— *Magyarországon gyakran hallani: „cipész, maradj a kaptafánál”. A festő fessen, a zenész meg zenéljen. Benneteket is „megbélyegeztek”, hogy* festők *vagytok, nem pedig zenészek.*

— Ez hülyeség. Nem arról van szó, hogy az ember *micsoda*. Ki tudja, hogy valójában micsoda? Az a fontos, hogy mit tudsz őszintén csinálni. Itt volt például a *Radio-Biotron* együttes: német barátaink, és szintén festők.

— Apropó, mi újság a Happy Band környékén?

— Saját számokat csináltunk, a műsor egyik része ezekből áll. Ha marad energiánk, akkor régebbi számokat is játszunk majd az *URH*-tól, a *Kontroll*tól, meg hát *Bizottság* számokat is.

— *A Plánumon láttam a* Jégkrémbalett *videoclipjét. Mi van a filmmel?*

— Ezt egyszerűen nem tudom felfogni! Nem is akarom, mert csak bosszantom magam. Arról lehet szó, hogy valaki belebotlott, és azt mondta: nem mehet. De lehet, hogy kis idő múlva azt mondják majd: miért ne mehetne? Káosz van.

— *Csinálsz valamit, amit egészen természetesnek gondolsz, aztán mások azt mondják rá, hogy egyáltalán nem természetes. Az avantgard művészeknek már csak ez a sorsa.*

— Nálunk pillanatnyilag úgy néz ki a dolog, hogy semmi sem azt jelenti, amit jelent, hanem valami mást. Ha bemész egy hivatalba, és mondanak valamit, akkor azt nem úgy kell értened, hanem azt is be kell kalkulálnod, hogy ő mit *gondol*. Ilyen simlis az egész.

— *Hogy bírod a rendreutasítgatásokat?*

— Nézd, mi ebben már profik vagyunk. Tudjuk, hogy nem kell mellre szívni, ha valamit nem engednek. Kénytelen vagy taktikázni, ráhagyod, megpróbálsz az ő agyával gondolkozni és meggyőzni, vagy próbálod elkerülni. Nem sértődsz meg, és nem mondod, hogy *hülye vagy!*, ami miatt elmaradna a koncert vagy más valami. Ehhez türelem kell, meg érettség.

— *Te a bensőségesebb klubkoncertek híve vagy, nem?*

— De igen. Itt jobban él ez a fajta zene. Egy nagy bulin semmit sem szabad, és idegen ettől az egésztől, amit mi . . . Mi végül is egy szabad dolgot csinálunk. Aztán egészen más történik, mint amit önmagában kifejez ez a dolog. Nem engedik be, agyonverik a gyerekeket, akik egymást tapossák és betörik az ablakot. Felmerül a kérdés, hogy van-e értelme ezt csinálni. Egy monstre koncertet profi módon kell szervezni. De hát ez, a profizmus, nem jellemző nálunk.

— *Akkor hogyan tovább a Bizottsággal?*

— Már mindannyiunkban más van. Csak úgy tudjuk csinálni, ha továbbfejlesztjük, ha nem nekünk kell játszani a zenét; mentesülnünk kell a feszültségtől. Ha fölvállalsz egy bulit, akkor nem őrülsz meg, hogy az jó legyen. Ezt már nem bírjuk idegekkel, csak úgy, ha van egy biztos, profi háttér. Ez az én elképzelésem, de másként képzeli ezt Laca, és másként András. Ezért pillanatnyilag ez az egész dolog áll. A másik pedig az, hogy most én inkább a képzőművészettel akarok foglalkozni. Van egy-két konkrét elképzelésem, amiket meg akarok csinálni. Ez a zenélési időszak nagyon jó volt arra, hogy kitaláljam: mit fessek.

Fe Lugossy László

portája (a nemrég csinosított, komfortosított, emberi léptékű parasztházzal) szerényen húzódik meg a zsúfolt szentendrei domboldalak egyikén. Zámbó Öcsi kalauzol; belépünk, s egy nagy vörös cica ijedten menekül ki a hidegbe. Az ajtó nyitva, a meleg megy ki, a cica nem jön be. Laca kitartó türelemmel csalogatja a félénk talált macskát. Végül győz a józan macskaész: mégis besurran a szék alá, és hozzálát vacsorájához.

Teázás közben szemlélődve ismerős figurákat fedezek föl: bárány, tyúk, miegymás, a korábbi koncertek díszletei.

— *Az első lemezen a* Vanília álomkeksz *harmadik felvonása elmaradt. Lesz harmadik lemezetek?*

— Nem tudom. A zenekaron belül sincs egyetértés ebben. Egyelőre magunk között kellene tisztázni.

— *Tehát a várakozás stádiumában vagytok.*

— A feltöltődés állapotában. Az elmúlt négy év elég hajszás volt.

— *Kettős életet éltetek.*

— Igen. Négy év óta a zene mellett megcsináltuk a kiállításokat is, részt vettünk képzőművészeti eseményeken, bár nagyobb hangsúly volt a próbákon, a zenélésen. Telitődtünk a kapcsolatok szintjén is, mert az állandó együttlét előhozta a problémákat. De a leállást is az ösztönünkre hallgatva csináltuk, mint ahogy a zenélést is.

— *A* Bizottság *két gyökere a kecskeméti homokban eredt . . .*

— Igen, mi Zámbó Öcsivel ott ismerkedtünk össze, 67-ben. Ott játszott egy zenekarban. Aztán Öcsi is egyre aktívabban kezdett foglalkozni a képzőművészettel, de a zenélés még jó ideig megmaradt, a házi bulikon való örömködésnek; magunknak zenéltünk, majd átmentünk kreatív szórakozásba. Akkor ismerkedtünk meg a modern festészettel és azokkal a dolgokkal, amiket a képzőművészet magába olvasztott: zenét, szöveget, irodalmat, előadást.

— *Mit jelentettek számodra a hajdúdorogi nyarak?*

— Nagyon szerettem. Általános iskolás koromban majd minden nyáron ott nyaraltam. Fantasztikusan jó meleg volt, élveztem, hogy olyan forrón süt a nap, porzik az utca. Mivel városban nőttem fel, az állatok külön élményt jelentettek.

— *És most egy ilyen falusi házat választottál.*

— Igen, az ember ösztönösen vágyódik rá, hogy naturálisabb közegben létezzen. A zenélésünk is ebből fakadt, az is ilyen naturális, bár szellemi értelemben az. Egyszerűen fejezed ki magad, mint ahogy a népdalok születtek. Bizonyos távolságokat, időket csak így tud megközelíteni az ember.

— *A te színpadi figurád számomra védtelenséget, elesettséget, ugyanakkor óriási elszántságot és kitartást jelent. Erre a* kamikaze *alkatra szükségetek lehet, mert nem éppen kitaposott úton jártok.*

— Hát, a csapást valahogy tényleg mi találtuk meg . . . aztán meg ránk mérték. Megtaláltunk egy ösvényt, elindultunk rajta, de rájöttünk, hogy ez is oda vezet, ahová bármelyik út.

— *Hová?*

— Az elmúlásba.

— *Vagy éppen a maradandóságba . . .*

— Ha különösen maradandót nem hagy is maga után az ember, azt is nagyra lehet értékelni, ha sikerül önmaga értékeit átlényegíteni, kifejezni.

— *Napjainkban egyre növekszik az intolerancia, az agresszivitás. Hogy viseled el ezt a helyzetet, amikor az „annyi bajnak annyi baja van” és „titkos pofonokat osztogatnak”?*

— Hogy viselem? Megviselnek. Mint mondtad, elég kitartó vagyok, hogy úgy mondjam, elszánt. Fölkelek, és aztán újrakezdem. Igen, így tulajdonképpen el tudom viselni, amit nyilvánvalóan nem érdemlek meg, de nem vagyok hajlandó klisékben gondolkozni. Még ha azok a formák olyan tartalmasnak látszanak is.

— *Vannak, akik mindent elkövetnek, hogy belekalapáljanak másokat bizonyos formákba. A DUZZAD „jeligéjű” koncerteteken egy marha nagy kalapácsot lógattatok föl a színpad fölé. A kalapács a munka szimbóluma is, de időnként lesújt, és belekalapál valamilyen formába. Mindig a fejetek fölött lóg a „Damoklész kalapácsa”?*

— Igen, bár számomra más asszociáció is adódik. Szeretem szerszámként használni, amivel alakíthatom a világot. Persze, megvan a veszély, hogy én is formákat csinálok, amelyek bevett szokássá válnak, megmerevednek. Ezt nem szeretném. Így aztán vannak olyan idők és terek, amiket nem tudsz másképpen megközelíteni, csak ha a helyszínen bonyolítasz le valamit, és beéred az emlékekben való maradandóságával.

— *Az egyszeri és megismételhetetlennel . . .*

— Igen. Az nem válik maradandóvá, tárggyá, hanem szellemivé, gondolattá, emlékké válik, egy felismerést sugároz, ami másként lesz maradandó.

— *Korunk emberét arra szoktatják, hogy tárgyakban emlékezzék, hi-fi toronyhoz, szekrénysorhoz, hétvégi házhoz kösse életének sarokpontjait, az érettségit, a házasságot, a gyereket. Te hogyan „tárgyiasítod” magad? Milyen terveid vannak?*

— Még a kezdeteknél tartok. Én is építkeztem, de közben befejeztem egy „antiregényt” a csendes estéken, munka után. Zenével is foglalkoztam, írtam egy pár számot, szöveget, meg néhány zenét, abból csináltam felvételeket, egyelőre munkakazettának.

— *Pedagógusokkal beszélgettem: szemükben botránykő a* nagy segg. *Hogy' látod ezt Laca'?*

— Azt biztos megszokták már, hogy a diákjaik a *Piramist*, a *P. Mobilt* vagy az *Eddát* szeretik, mert csak a hangerő volt szokatlan, de tulajdonképpen a konvenciók szerint működtek. A pedagógusok biztos azért nem szeretik a mi dolgainkat, amiért nem szeretik azt a diákot sem, aki nem figyel az órán, közbeszól, probléma van vele, vagy ahogy nem szeretik azokat sem, akik szívesen kísérletezgetnek a kémia szertárban (nehogy felrobbanjon a szertár meg az iskola). Pedig Edison meg Albert Einstein is ilyen elszánt, makacs kis diák lehetett.

WahOrn András

pomázi műhelyének galériájában ülünk. Lent a nagyobbik fiú búvölí édesapja autópályajátékát. A rajzasztalon a pécsi kiállítás plakátja készül. Időnként elégedetten nyugtázza András, ha sikerül valamivel még meghökkentőbbé, még provokatívabbá tenni az üvegekkel körülrakott harisnyartós-melltartós torzót ábrázoló plakátot: *A három fő erény.*

Foglaljuk össze WahOrn András életének *számunkra* legjelentősebb eseményeit: A Mester utcai általános iskolából beválogatták az *Úttörővasút* zenekarába, második trombitásnak. Ekkor már jelentős zenész múlt volt mögötte, hiszen — mint minden jobb családból származó gyereket — őt is tanították hegedülni. Nem számított igazán nagy tálentumnak, így könnyen tért át arra, hogy umtara-umtara-ram. Rajztanára igazi pedagógus volt, aki megszerettette vele a rajzolást; ráadásul ezt szinte gyakorolni sem kellett. Ezért elhatározta, hogy képzőművész lesz. A József Attila Gimnázium rajz tagozatát majdnem zökkenő nélkül végezte el, de érettségi előtt fél évvel a tanári kar úgy döntött, hogy magántanulóként kevésbé fogja irritálni őt egy magas beosztású vezető leányának popsija (nem simogatásra kell gondolni). Ezzel zenei karrierje is törést szenvedett, pedig a gimi szimfónikus zenekarában mindent ő fújt a Himnuszban, a balsorstól kezdve. Ezután a Kárpátia étterem lett a fő tanodája, ahol az idő tájt nagyon zajlott az élet sűrűje. Ennek köszönhetően hamarosan fölvették az Ifjú Művészek Stúdiójába. Egy időre ugyan a katonaság visszavonulásra késztette, de ma is szeretettel gondol vissza a honvédségi művésztelepre. Szentendre ekkor már túl volt az első betiltott szabadtéri tárlaton és happeningen, Zámbó Öcsi is visszatérhetett a mindennapi alkotó képzőművészethez. Mivel azonban az ottani Duna-part nem Szajna-part, kénytelenek voltak megalakítani a Vajda Lajos Stúdiót, ahol már kényükre-kedvükre állíthattak ki, ha előtte kellő számú értekezletet tartottak. A stúdióba azért vették be, mert honorálni akarták egy döbbenetes hatású, óriási, zöld repülőgépmodell elkészítését és kicipelését. Ebbe az exkluzív pincébe még Barcsay mester is ellátogatott, és a következőket mondta: „Jaj, nagyon ügyes ez a WahOrn! Igen, emlékszem, nagyon jó keze van. Főiskola volt? Nem? Nagyon jó! Nem is kell!” Ettől aztán András végképp megnyugodott. Hogy a zene fonalát se feledjük: 1969-ben rövid tanulmányutat tett Kanadában édesanyjánál, ahol megismerkedett Jimi Hendrix és Frank Zappa muzsikájával. Hazatérve rögtön áttért a fuvolára (bár ez Ian Anderson hatása). Hordozható hangszerét főleg az országutakon fújta nagy kedvvel. A fuvola megszólalását azonban nem tartotta elég dögösnek, így vett egy csehszlovák gyártmányú szaxofoncsövet. Három hét alatt annyira vitte, hogy a Petőfi Sándor utcai jazzklubban beszállt egy jam sessionbe. Ornette Coleman egyik legnagyobb magyarországi tisztelője azonban összesen 2, azaz kettő hangot tudott kifújni hangszeréből. (Bizonyára akadnak rosszindulatú fültanúk, akik csak *egyre* emlékeznek.) Mint otthon kiderült, a kupakja belecsúszott a csőbe. Azóta is kerüli a Petőfi Sándor utcát, viszont imádja a free jazzt. Néhány év múlva összeismerkedett Vaszlavik Gazember Lászlóval, aki a Szovjetunióból végleg hazatérve elhatározta, hogy kinti tapasztalatai alapján új hangzást visz a hazai popzenébe. Első lépésként meg kell nyerniük a sok kutyaütő fiatal előtt az éppen aktuális popzenei tehetségkutató versenyt. Erre a célra a legmegfelelőbb partnerek WahOrn András és társasága ígérkezett. A versenyt, sajnos, elvesztették, de nyertek némi hírt és nevet: *Bizottság* (mármint a bíráló bizottság). Közben megszerették a zenélést, megismerték és elcsábították Kokó művésznőt. Énekelni. Azóta is a leghűségesebb Bizottságtag (András után). Innen már csak egy ugrás a Hajógyári sziget, a Fekete bárány koncert. Erre így emlékszik vissza András:

— Az volt a Beatrice fénykora, és a Gazember egyszer elvitte a kazettánkat Ferónak. Nagyon tetszett neki. Ők akkor tervezték a Fekete bárány koncertet, már megvoltak a zenekarok, de kellett egy előzenekar, amin kipróbálják a cuccot. Ki tartozhat ide a fekete bárányokhoz? Azt mondja a Feró: „Hát nem hallottatok még a Bizottságról? Tíz éve együtt játszanak, *akkora* közönségük van, olyan kurva jó zenekar, 16 képzőművész. Értitek? Marha jó! Bizottság! Nem hallottatok róluk! Hülyék vagytok! Azokat kell meghívni!” Persze, akkor még sehol se játszottunk koncerten. Hát az egy őrület volt. Majd beszartunk, úgy izgultunk. Pláne, amikor odamentünk, és a színpad előtt megláttuk a tömeget. Talán ez volt a legnagyobb ilyen szabadtéri koncert, 20-30 ezer ember volt. És itt kell föllépni. Persze mindenki kiabált: *Ricse! Ricse!* Volt egy-két ismerős arc, de a zenészek sem tudták, kik vagyunk. Egyszer csak jön a műsorközlő, hogy ki jön fel nyilatkozni a színpadra? *Az András megy.* Hát fölmentem. A tömeg: *Menj anyádba! Ki vagy te? Feró!* És akkor ez a nem tudom kicsoda elkezdi: *Hölgyeim és uraim, kedves fiúk és lányok, hát itt van ez a fiatalember, egy vadonatúj zenekarnak — azt hiszem — a vezetője. Hogy is hívnak? András. Igen, András. Tudnál-e valamit mondani erről az új zenekarról?* Én meg lenéztem. Remegett a lábam, ott állnak: amíg a szem ellát és megy le a nap, tömeg és hatalmas tömeg. Akkor még nem tudtam, hogy akik így kiabálnak, azok csak az első 20 ember; a többi 28 ezer, az azért nem ennyire vad. Arra gondoltam: itt nem lehet elmondani, hogy egy képzőművészekből álló zenekar vagyunk, és hát mi itt tulajdonképpen csak így, meg úgy, és hát nagyon szeretnénk, ha tetszene nektek a műsorunk. Hanem azt mondtam: *ez a* Bizottság, *és mi magunk döntjük el, hogy mit szeretünk, és minket nem érdekel, hogy tinektek mi kell. Mi a magunk kedvéért játszunk szabadidő-zenét* vagy mit tudom én mit. Szóval ilyen agresszív voltam, és kiabáltam. Nem tudtam mit csinálni. Amikor valakit szorongatnak . . . Visszakiabáltam nekik. *Na gyerünk gyerekek, kezdődik, menjünk föl, isten nekí!* Bernáth Lacit fölvittük egy hordszéken, be volt kötve a feje, Laca bricsesz nadrágban, Öcsi hentes kötényben, a Bernáthon ilyen fekete festőköpeny volt, én meg hippinek voltam öltözve. Elkezdtünk játszani, a Mari föntt ült a dobülésen, mögötte lent tíz méter, elölről dobáltak kővel meg csikkel, egyfolytában ment: *Kurva anyád!* Az erősítés borzasztó volt, nem lehetett hallani a kontrollban semmit. Nyomtuk azért a számokat; azt hiszem hármat már lejátszottunk, amikor láttam, hogy a Laca kezd kifáradni, mert ő komolyan vette azt, ami az első sorokban ment. Én már láttam, hogy hátul tartják föl a magnókat; nem kiabálnak, csak döbbenten néznek. Ezek a számok voltak: a *Cápa foga*, a *Lány kéne nékem*, a *Korrupt vagyok és hazudós*, a *Mária benzin*, a *Nem bírom a gyűrődést*, a *Nem vagyok én apáca* és talán a *Ne hülyéskedj*. Úgy éreztük, nagyon szarul sikerült. Emlékszem, nem mertem kimenni a közönség felé, mert végig csak azt hallottam: *Kurva anyád! Hagyd abba!* Nem mertem kimenni W. C.-re; de aztán csak kimentem, és egyszer csak hallom, rohannak utánam. Na, mondom, most megfognak, eltángálnak. Nem. Azt mondták, *nagyon érdekes volt*, és kérdezték, hogy *hol játszunk.* Emlékszem, azon a koncerten három meghívást is kaptunk vidékre művelődési házba, egyetemekre.

Kép és szöveg: Zétényi Zoltán

1985/4

Ára: 21 (14+7) Ft

POLI

POP ROCK JAZZ FOLK

Fotó: Penthouse — Madonna

BAMBI

— Szia, Kati, hogy vagy? Szerinted lesz háború?

— Pár éven belül biztosan. Nagyon fogok félni.

— És a fogorvostól? Én tegnap voltam...

— Attól is, nagyon.

— Gyere, csináljunk egy exkluzív interjút, jó?

— Jó. Kezdjük.

— Kedvenc színed?

→ 6. old

MADONNA

DOLLY ROLL

ELSŐ EMELET

AL DI MEOLA

JIMI HENDRIX

EUROFOLK '85

GARBAREK

Berlin-ostrom

Jimi Hendrix

Fotó: Zétényi Zoltán — Első Emelet

Art Deco — Extrém Music '85

Randevú a hírnévvel

Nico kortyol egyet a pezsgőjéből. Nico tüzet kap Ungvári Tamástól. Minden mozdulatára fényképezőgépek surrogó-kattogó hangja felel a Műcsarnok kamaratermében, ahol vagy száz kiváltságos magyar lesi egy eleven legenda szavait.

A zárszerkezetek zaja régi ismerőse Nicónak, a fotómodellből lett énekesnek. De micsoda exfotómodell! Hát nem páratlan, hogy a nyilvános beszélgetésen ugyanazt a fehér felöltőt, fekete nadrágot és ormótlan barna csizmát viseli, mint előző este a Petőfi Csarnok színpadán, s hogy ez volt rajta akkor is, mikor nem kis késéssel megérkezett Jugoszláviából Budapestre, ahonnan biztos ugyanebben az öltözetben indult tovább kelet-európai turnéjának többi állomására is?

Nico negyvenhét éves. A hiúságnak csak azzal adózik, hogy lázrózsákkal élénkíti sápadt arcszínét. Nagymamakorban jár, viselkedésében, mozdulataiban mégis van valami kislányos. Talán az zavarja, hogy száz ember csüng rajta a szemével — ilyenkor száz jóval több, mint koncerten kétezer —, talán az, hogy őt, a diszvendéget, miközben önmagáról kellene beszélnie, minduntalan húsz-harminc évvel ezelőtti szerelmekről, barátokról, ismerősökről és munkaadókról faggatják: Fellini és Monroe, Delon és Dylan, Warhol és Lou Reed, John Cale és Jim Morrison. Mintha ez a nő csak arról volna híres, hogy a hírnévvel randevúzott.

Fotó: Zétényi Zoltán

Pedig Nico nem csupán múzsa. Budapesti koncertjének közönségét kitünő zenekara (The Faction) segítségével különleges zenei élményben részesítette. Előadásában kísérteties, középkori komorság és a Brecht-songok ridegsége találkozott két Velvet Underground-szám meghatóan lírai felidézésével, s a legkáprázatosabb modern ritmus- és hangzáskombinációkkal, amelyeket egy billentyűs játékos meg egy dobos ma előcsalhat a hangszeréből.

Lemezt készít az Európa Kiadó

Az Európa Kiadó és a Pro Menedzseriroda megállapodást kötött, amelynek közvetlen, fő célja a zenekar első nagylemezének előkészítése és megjelentetése. Még nyitott kérdés, hogy az MHV-n belül melyik márka lenne az Európa Kiadó kiadója.

Mint dr. Erdős Péter, a menedzseriroda vezetője elmondta, a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat igazgatójával történt egyeztetést követően léptek érintkezésbe a zenekarral. Az együttműködés feltételeiről folytatott tárgyalássorozaton létrejött megállapodás értelmében az Európa Kiadó hamarosan hozzálát a lemez anyagának kidolgozásához. A stúdiófelvétel várható ideje: december-január. A menedzseriroda vállalta, hogy segít az LP videováltozatának elkészítéséhez szükséges pénzforrások felkutatásában. Szolgáltatásaiért a menedzserirodát illeti meg a lemez jogdíjainak 15 százaléka.

A szerződést bármelyik fél azonnali hatállyal, külön indoklás nélkül, bármikor felbonthatja.

Menyhárt Jenő, a zenekar vezetője szerint a lemez és a videó logikus lépés az Európa Kiadó történetében.

A Pro az MHV leányvállalata; az Európa Kiadó mellett 1985 őszén a Hungária, a KFT, a Neoton, a Prognózis és Soltész Rezső menedzselésével foglalkozik.

Emeletes hírek

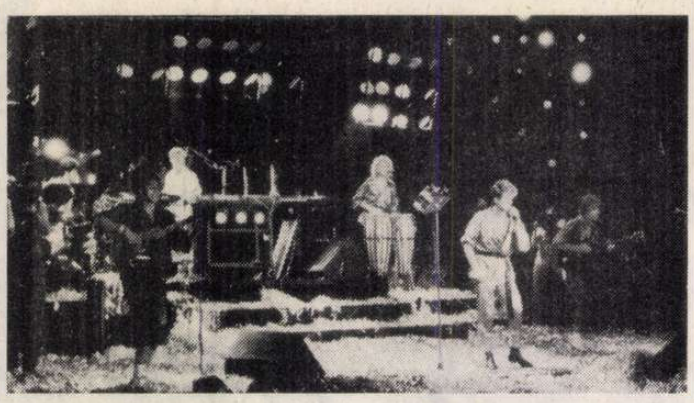

Fotó: Z. Z.

Október közepén az együttes befejezte második nagylemezét, amely várhatóan az év végén jelenik meg. (Néhány cím a lemezen hallható számok közül: Kutyavilág, Táncosnő, A film forog tovább, Szíveltérítő, Benő a hős.) Az első nagylemezből több mint 100 000 példányt adtak el. Október 17-én a Kertészeti Egyetem Klubjában a zenekar klubestet rendezett, melyet ezentúl minden hónap harmadik csütörtökén tartanak 18 órai kezdettel.

Ugyanitt, a Tavaszi Fesztivál idején, a francia Antenna 2. tévéfelvételt készített az együttesről. Október végén meghívást kaptak a párizsi sajtóbemutatóra és november 16-ára az élő bemutatkozó koncertre.

Közben, november elején Svájcban részt vettek a kelet-európai országok rockfesztiválján. Genfben és néhány más városban lép tek fel.

November végén indultak 35 koncertből álló országos turnéjukra. December 28-án föllépnek a Budapest Sportcsarnokban az éhező afrikaiak javára rendezendő gálaesten. 1986 januárjában lesz a második nagylemez budapesti bemutatója, előre láthatóan a Nemzeti Sportcsarnokban.

Avantgarde éjszaka

Az idei nyár egyik érdekes eseménye volt a Petőfi Csarnokban rendezett *Extrém zenei fesztivál*. A közönség olyan kedvenceket láthatott, mint *Nagy Feró, Fe Lugossy László, Waszlavik Gazember László*. Az első, a svájci és magyar szereplőket fölvonultató *Merlin Monro* zenekar, produkciójának hosszúsága ellenére sem volt érdektelen. Szuggesztív énekesnőjük ritkán látható teljesítményt nyújtott. A két gitárral kiegészült *Art Deco* zenéje a lágyabb, dallamos zene híveinek is tetszhetett. Eredeti ötlet volt *Bernáth(y) és barátainak* gyertyafényes boxmeccsre komponált gordonkahangversenye, melyet egy konyhakredencből *Mártha István* szintetizátorral támogatott. (Mérkőzésvezető: *Szkárosi Endre*.) *Lugossy Lacát* ezúttal a szokásosnál nagyobb kolomcok hátráltatták, és kisebb zenekar segítette. Nem találtuk avantgardenak az *Avantgarde színkört*. Talán műfaji tévedés áldozatai: összetévesztették az avantgarde-ot a szedett-vedettséggel. Nem mindig lehetett tudni, hogy ki van a színpadon, mondjuk a *CSÉB 80*, vagy a *Hóvihar*. A nagy sötétségben csak a hangzásból derült ki, hogy a fekete kámzsákban az Art Deco termeli zenei utolsó ítéletét. Hajnali háromnegyed háromkor azonban még csak az utolsó előtti szám következett, melyben Waszlavik Gazember Nagy Feró segítségével összeszerelt egy felvonócsigát, miközben szórakoztatásunkra magnóról különböző effekteket játszottak be. A csigán nagy nehezen sikerült egy kislányt felhúzniuk a nézőtér mélységéből, akit jutalmul Gazember megtalicskáztatott a színpadon. A jól megérdemelt munka jutalmául jóizűen fogyasztották el szafa ládájukat. Napkelte után a *Kimerevítés* vetített videón ijesztő képeket, feszes, érdekes zenéjéhez.

ATB London —Budapest

Hölgyeim és uraim, Önök Európában élnek. Ezzel természetesen nem áll ellentétben, hogy (klasszikus vagy új) Coca Colát isznak, és TDK-kazettát játszanak le Sony-magnóval. És most újabb háromnapos csoda vár Önökre; megkezdte, sőt immár folytatja munkáját a londoni All Trade Booking koncertiroda budapesti fiókja.

A márkanév mindig fémjelzi az árut, így hát jogos a kérdés: mi az ATB? Maga az elnevezés (nagyon durván fordítva „minden irányú elővétel") valamilyen sokféleségre, divergenciára utal. És valóban: az eddigi vendégek közül a Surplus Stock a modernizált rhythm & blues híve, a Zazou/Bikaye Afrikát idézte meg az „új diszkóban", a kaliforniai Rova Saxophone Quartet pedig avantgarde jazzt hozott. *Szeptemberben itt járt a Toten Hosen, az NSZK legnépszerűbb pop-punk társulata*. Amint látható, van választék. Van azonban valami közös is az együttesekben, valami nehezen megfogalmazható általános jellemző: csak az jöhet, ami tetszik.

Ki küldi a zenekarokat? A londoni anyafiók mögött *Nick Hobbs* áll, az Egyesült Királyság kelet-európai külön (ön)-megbízottja, aki kétségtelenül egyike korunk jelentős kulturális misszionáriusainak. Mindazonáltal a budapesti ATB önálló akciókkal is felléphet. A cégjelzés ilyenkor ATB Budapest.

Jönnek-e világsztárok, és hogyan lehet őket megfizetni? Leszögezhetjük, hogy az ATB kínálatának túlsúlyát nálunk relative vagy teljesen ismeretlen zenekarok alkotják. Szerencsére, persze, vannak ellenpéldák is. *Szeptember 29-én lépett fel az egykori Velvet Underground énekesnője, Nico*. Feltehetőleg *a jövő során érkezik a New Order*, amelyet az Ian Curtis öngyilkossága után együtt maradt Joy Division-tagok hoztak létre; *a The Smiths, amely 1984-ben az év együttese volt Angliában; valamint a Misty In Roots, az egyik legsikeresebb fekete reggae-csoport Britanniában*.

A fizetésről mindenekelőtt annyit, hogy a csodák nem hazulról erednek: a magyar ATB-nek nincs és nem is lesz valutája. Az együttesek azért jönnek el, mert kíváncsiak; legtöbbjük még soha nem volt Kelet-Európában. Mivel nem az üzleti szempontok az elsőrendűek, a belépők ára sem fog az égig emelkedni — bár csodák ebben a kérdésben sem várhatók.

Hol lehet látni ATB-zenekarokat? Budapesten mindenekelőtt a *Petőfi Csarnokban*, illetőleg egy-két kisebb klubban, így a Rádayban, az év vége felé feltehetőleg az Ikaruszban. Fontos, hogy kezd kibontakozni a lelkes és jól működő vidéki ATB-lánc. Pécsett az Apáczai Nevelési Központban már komoly hagyományai vannak a cégnek; erőteljes az érdeklődés Debrecenben, Szentendrén, Salgótarjánban, Szombathelyen, Hatvanban is. Vannak persze még fehér foltok a térképen: keressük a szálakat Győrött, Miskolcon, Szegeden, Nyíregyházán és másutt.

Hajnóczy Csaba

● **Are You Lonesome Tonight?** címmel Londonban bemutatták a 39 éves Alan Bleasdale zenés színművét **Elvis Presley**-ről. „A darab eltorzítja a történelmet, természetesen. Mitosz a mitoszról. Nem érdekeltek a csupasz tények. A mélyebb igazságot kerestem, az egyensúlyt akartam helyreállítani" — nyilatkozta a szerző.

● Videogyűjteményt állít össze a New York-i **Museum Of Modern Art,** amelybe beválogatták a Cabaret Voltaire: Sensoria, a Coil: Tainted Love és a Test Department: Total State Machine című clipjeit.

● Új szolgáltatás azoknak a zenebolondoknak, akik monóban is szívesen hallgatják kedvenceiket. Csak feltárcsázzák a londoni 0066-0066 telefonszámot, bemondják, hogy a Top 20 melyik dalát akarják hallani, s megszólal a lemez. Hétfőtől szombatig reggel 9 és este 8 óra között — meg lehet próbálni.

● A veterán New York-i punkbanda, a **Ramones** legújabb kislemezét nem akármilyen személyiség, maga Ronald Reagan inspirálta — pontosabban az amerikai elnöknek az a sokakban felháborodást keltő lépése, hogy a világháború befejezésének negyvenedik évfordulója alkalmából fölkereste a bitburgi katonai temetőt, ahol SS-sírok is találhatók. A kislemez szemtelen címe — Bonzo Goes To Bitburg (Bonzo Bitburgba megy) — nem hagy kétséget a Ramones álláspontja felől . . .

● A *Varsói Színművészeti Főiskola* végzős növendékei június 14—15—16-án a Katona József Színház pótszékein is kettesével ülő közönséget kápráztatták el. A *Rossz modor* című musicalt adták elő, pontosabban táncoltákénekelték-gesztikulálták végig. Dinamikus, ugyanakkor minden stílusban rendkívül kidolgozott előadásmódjuk meggyőzött róla: jó musicalt bombasztikus elemek, kardcsörtetés és mesterséges szemfényvesztés nélkül is lehet csinálni. Elég hozzá muzikalitás, mozgáskultúra és kemény munka.

Kovácsék karrierje

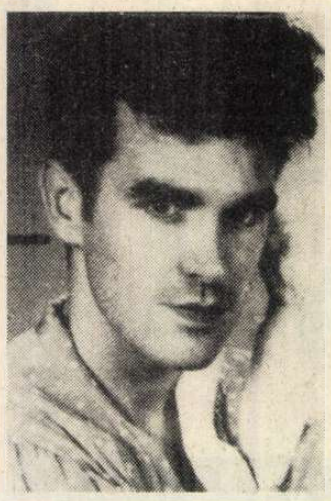

Morrisey (fotó: NME)

A tavalyi év óriási sikereket hozott Angliában, a nálunk gyakorlatilag ismeretlen négytagú manchesteri együttesnek, a *The Smiths*nek.

Kik ezek a Kovácsék, és hogyan juthattak a csúcsra ezzel a lehetetlen — de talán éppen ezért nyerő — névvel? Ráadásul azzal az (első pillanatban öngyilkosságnak tűnő) stratégiával, hogy felvételeiken nem használnak szintetizátort, és nem reklámozzák magukat videón?

Amikor a New Musical Express olvasói 1983 legigéretesebb zenekarának szavazták meg a *Smiths*-t, érezni lehetett: a tiszta romantika visszatérőben van a popvilágba. Ugyanezek az olvasók egy évvel később a legjobb zenekarrá választották Kovácsékat, s ezzel hitet tettek a dallamos gitárzene és a megénekelt érzelmek mellett. *Morrissey*, az együttes énekese (nem használja a keresztnevét), a koncerteken virágot osztogat az első sorokban ülőknek, s nyilatkozata szerint cölibátusban él — egy kommentár szerint a szexuális élete éppoly eseménytelen, mint a pápáé, és hívei is legalább olyan magasságokba emelték, mint ami a szentatyát illeti meg.

Ez az elragadó ember (This Charming Man) — ez volt az együttes első slágerének címe. A jelző valószínűleg mindörökre rajta ragad Morrisseyn. Még néhány jellegzetes cím a Smiths repertoárjából: *Heaven Knows I'm Miserable Now* (Az ég tudja, milyen szerencsétlen vagyok), *William, It Was Really Nothing* (William, igazán semmiség volt), *When Will You Accept Yourself?* (Mikor fogadod el végre magad?), *Barbarism Begins At Home* (A barbarizmus otthon kezdődik), *Meat Is Murder* (A hús-gyilkosság) — ez utóbbi egyébként az együttes legújabb nagylemezének címadó dala, s könnyen kitalálható: a vegetarianizmus mellett érvel.

Burgenlandi Rockfest

Symptom, Jolly Joker, Join Together, Drug-Store . . . bizonyára nem sokat mondanak ezek a nevek a magyar rockrajongóknak. Pontosítsunk: a többségnek, mert a nyugat-magyarországi megyékben élő fiatalok azért hallanak róluk. Ausztriai bandákról van szó, amelyek időnként át-átruccannak, s koncertet adnak a határmenti területeken. Legutóbb Burgenlandban, a Kőszegtől öt kilométernyire levő *Mannersdorfban* tartottak kétnapos fesztivált, Pröstl úr kombinátjában. A benzinkúttal, mozival és javítóműhellyel megspékelt Gasthausban augusztus végén léptek fel az említett együttesek. Vendégként a szombathelyi *Lord* együttes szerepelt, s egyben ki is emelkedett a mezőnyből. Partnerének csupán a Drug-Store formációt minősíthettük. Ez az osztrák csapat kemény rockzenét játszik. Jó színvonalon, de rengeteg utánérzéssel. A lecövekelt beállás, az erőltetett dögös kezdés, a vég nélküli gitárszóló egy idő után unalmasnak tűnt. E csapatból a szólógitáros Joe Schneider említhető, aki az Opus körül is megfordult . . .

A mannersdorfi fesztiválon végül is a magyar Lord vitte el a pálmát west-coastos dalaival. A Kisfiú című számukat sokan dúdolták. Ez nem meglepő, ha tudjuk, hogy a szombathelyiek első nagylemeze Ausztriában jelent meg (Big City Light címmel).

kozma

● Nemrégen jelent meg Kozma Gábor újságíró könyve a szombathelyi **LORD**-ról. A vidéki együttes kudarcokban gazdag, de jelenleg éppen happy endre álló sztorija a könyvben is modell; a szerző dunántúli rockpróbálkozások kapcsán a vidéki rockzene helyzetéről, lehetőségeiről beszél. A könyvben megszólal Sebők János, Som Lajos, Schuster Lóri.

Lennon élt...

Imagine: John és Yoko története (The Story of John and Yoko) címmel háromórás minisorozatot forgat az NBC amerikai tévétársaság. Számos próbálkozás, meghallgatás után találták meg a Lennont játszó színészt Mark Lindsay személyében. Ezt már hivatalosan is bejelentették, amikor kiderült, hogy Lindsayt eredetileg Mark Chapmannak hívják, ugyanúgy, mint John Lennon gyilkosát. Ezek után természetesen nem játszhatta el a szerepet. Az újabb meghallgatásokon végül egy 24 éves angol színész, Mark McGann kapott lehetőséget, aki 1981-ben a Lennon című musicalban színpadon már játszotta a Beatles legendás vezetőjét. McGann történetesen liverpooli, s közel lakott ahhoz az utcához, ahol John Lennon élt gyerekkorában. A színész már-már misztikusnak érzi, hogy életük, történetük állandóan összekapcsolódik. Yoko Onót a 29 éves koreai Kim Miyori alakítja a filmben. A debütálás jól sikerült: a két színész sminkben és jelmezben végigsétált egy londoni utcán, ahol hatalmas csődület támadt, mert többen azt hitték, John Lennon nem is halt meg.

Új Bikini új lemeze

Fotó: Várnai Szabolcs

Mint ismeretes, tavasszal a Bikini együttes nagy átalakuláson ment keresztül. Az együttes új felállása a következő: D. Nagy Lajos (ex-Rolls), Gallai Péter billentyűsök (ex-Piramis), Németh Alajos basszus, Németh Gábor dob, Vedres József gitár. Szeptember közepén optimista hangulatban fejezték be új nagylemezük felvételét. Az MHV Rottenbiller utcai stúdiójában ottjártunkkor olyan kibicek gondoskodtak a jókedvről, mint Nagy Feró és Trunkos András. Két szám a lemezről: *Indokolatlan jókedv, Őszinte szerelem*. Az együttes remélhetően megtartja mindhárom alapítócsapat erényeit. A lemezen Mártha István és néhány szimfonikus zenész is közreműködik. A lemez várhatóan jövőre jelenik meg Start-kiadványként.

Az együttes néhány vidéki koncert után a fővárosi egyetemi klubokban folytatja bemutatkozását.

● Ami a VIT-beszámolókból kimaradt: a fesztivál zenés programjainak keretében fellépett Moszkvában az **Everything But The Girl** duó, a brit reggae egyik élcsapata, a **Misty In Roots** és **Udo Lindenberg,** a nyugatnémet kabarock szupersztárja.

● Kettészakadt a **Sid Presley Experience.** A POLIfon első számában bemutatott angol együttes egyik frakciója a bíróságon, a másik pedig egy színpadi zenés párbaj keretében kívánja eldönteni, melyiküket illeti meg a jól hangzó név.

Világturné '85

A nem túl vonzó külsejű és nem is kimondottan fiatal *Phil Collins* a 80-as évek elejének talán legtöbbet szereplő zenésze. A sajátjain kívül rengeteg lemezen ott a neve, mint producer, dalszerző, zenei rendező, vagy éppen mint dobos.

Pályafutása több mint 10 évvel ezelőtt kezdődött, amikor a Melody Maker-ben megjelenő hirdetésre jelentkezett; a Genesis Simfonie-Rock-Band keresett fiatal, tehetséges dobost. A mai napig kedvenc hangszere mögött töltött idő alatt kifejlesztett egy új dobstílust, amit igen találóan bombának neveznek a szakemberek.

Az igazi karrier 1975-ben kezdődött a Genesis-énekes *Peter Gabriel* kiválásával. Collins vállalkozott rá, hogy pótolja a távozott zenész után maradt űrt, s így lett a dobosból a zenekar frontembere. Sokoldalú tudása és örökös munkakedve arra késztette, hogy képességeit máshol is kamatoztassa. Először megalakította a Brand nevű jazz-rock formációt, melynek producere is ő volt, majd 1981-ben a Genesis cserbenhagyása nélkül kezdte meg szóló pályafutását a *„Face Value"* című nagylemezzel, melyről az *In the Air tonight* című gyönyörű lassú sikerszámot az olvasók is bizonyára ismerik. A következő évben megjelentette második albumát, *(Hello 'must be going)* amelyet 1983-ban egy újabb Genesis-korong követett, rajta egy igazi szupersláger, a Mama. A tavalyi évet egy amerikai krimi kísérőzenéjével kezdte, és egy jótékony célú munkával fejezte be; ő is részt vett az afrikai éhezők támogatására készült lemez felvételén.

Ő volt a dobos és a producer *Philip Bailey*, az Earth, Wind and Fire énekesének szólólemezén, melyről az Easy Lover című szerzemény hangulatos videoclipjét a hazai diszkókban is láthattuk. Még meg sem emészthettük a tavalyi sikereket, januárban máris robbant az új sláger, a *Sussudio*. Úgy hiszem, a most 34 éves Collinst óriási energiája és hatalmas munkabíró képessége miatt nevezték az angol sajtó emberei az ezerarcúnak, fáradhatatlannak. Értékei és sikerei ellenére igen szerény, és nem szívesen nyilatkozik, s ha mégis, akkor rendkívül halkszavúan. Nem szállt fejébe a dicsőség, s magát még mindig csak egyszerű dobosnak tartja. Remek barát és segítőtárs — nyilatkozta róla Mike Rutherford és Tony Banks.

Zenei tudását és tapasztalatát, valamint az előzőket figyelembe véve nem csoda, hogy sokan kérik fel közreműködőnek készülő lemezükön. Csak néhány példa a neves művészek közül: — Frida, Adam Ant, Robert Plant, Eric Clapton, Prince, Lisa Minnelli. Az előző években a nagyközönség P. C.-t csak rövid turnékon, vagy az Earth, Wind and Fire-rel közös fellépéseken láthatta, de idén először a világ majd minden táján bemutatja tudását.

Ez év februárjában indult Angliából a „Collins Világturné '85" Nyugat-Európán keresztül Amerikába, és a tervek szerint Ausztráliát érintve Japánban lesz az utolsó fellépésük.

Lendületes, temperamentumos zenéjével, borostás arcának játékával és virtuóz színpadi mozgásával (melyet talán Rod Stewartéhoz lehet hasonlítani) lehengerli a közönségét. Énekel, dobol, a levegőbe ugrik, betáncolja a színpadot, lemezen lehet nem szeretni — *élőben magával ragadó*.

A fárasztó, 2 órás színpadi show után nehéz a közelébe férkőzni. Ez mindössze új feleségének, az amerikai Jillnek kiváltsága, aki törölközővel és üdítővel fogadja izzadtság áztatta férjét az öltözőben. P. C. és Jill az USA-ban ismerkedtek meg egy 1980. évi Genesis-turnén. Miután P. elvált első feleségétől, vásárolt egy házat az angliai Shalfordban, ahol minden évben eltöltenek néhány hetet előző házasságából származó két gyermekével.

Az újságíróknak arra a kérdésére, hogy a turné után mi a legközelebbi terve és vágya, azt válaszolta „Szeretnék egy világkörüli utat tenni vitorlásommal, ezúttal családi körben."

Dvoracsek

● Mi lesz **Fela Kuti** sorsa? A nigériai zenésznagyságot ötévi börtönre ítélték, mert tavaly októberben állítólag 1600 fontot akart kicsempészni az országból (POLIfon '85/1.), bár sokak szerint inkább ellenzéki nézetei miatt került rács mögé. Idén augusztusban Babangida vezérőrnagy megdöntötte Buhari tábornok kormányát. Nyitott kérdés, hogy a hatalomátvétel hoz-e változást Fela sorsában, akit sok millió rajongója és 27 felesége vár haza.

Koncert a betonudvaron

URH

Balaton

Vágtázó Halottkémek

A színpadon a *Mókus Örs*. Csupa ismeretlen, fiatal arc. Európa Kiadó-számokat játszanak. Fel lehet ismerni őket, mégis micsoda különbség! A közönség megértően mosolyog, az ötvenforintos jegybe ez is belefér.

Nosztalgia . . . igen, valami ilyesmi lengi körül a barátságtalan betonudvart, amint az URH megnyitja a műsort — Salamon András helyett Magyar Péter ül a dobok mögött, egyébként minden a régi. Dehogy, dehogy, semmi sem ugyanaz, mint 1980—81-ben, mégis jólesik felidézni az emlékeket.

Sorra színpadra lépnek a közelmúlt, a jelen és a jövő (?) zenekarai — *Balaton, Európa Kiadó, Sex—E—Pil, Embersport, Vágtázó Halottkémek, Kampec Dolores, sziámi-Sziámi*. Egyikük sem ad hosszú műsort, mégis kifutnak az időből: az éjféli csendrendelet miatt a *Balkán Tourist* és a *Kontroll Csoport* szereplésére már nem kerülhet sor.

A program befejezetlensége — jelkép. „A létezés már fél siker."

Ez történt április 21-én. Aztán eltelt a nyár, és szeptember 13-án ismét benépesült a betonudvar. Öt hónap alatt duplájára nőtt a belépő ára, ami még akkor is arcátlanság, ha az URH legeslegutolsó búcsúkoncertjéről van szó: az akusztika ugyanis csapnivaló — akinek a hangfalak háromszögén kívül jut hely, jó esetben mély dörmögést hall, rossz esetben még visszhangot is. (Hozzátartozik az igazsághoz: félidőtájt előkerültek a magas hangok.)

A neoncsövekkel bélelt színpadon ezúttal eredeti összeállításban játszott a zenekar. Bár végigvették a nyolc-tíz klasszikus számmal teljes régi repertoárt, s nyilván jobban zenéltek, mint annak idején, a varázslatos pillanatokat most fellépéseik állandó vendége, Gémes József, illetve maga a közönség megmozdulásai idézték elő.

Dixi hétmérföldes léptekkel ér a mikrofonhoz, hirtelen fölteszi fekete szemüvegét, úgy néz ki, mint egy punknak maszkirozott, vigyorgó teknősbéka, és kutatni kezd a zakója zsebeiben. Végre megvan a cetli, amit keresett, rajta valami vers, amiből a zene fölött csak annyi hallható világosan: atommagömlése van. Dixi második eljövetele, ha lehet, még profétikusabb. Vándorprédikátorként kántálja verssorait, egy szavát sem lehet tisztán érteni, de a zenekar olyan lüktető ritmust nyom alá, amitől Eno és Byrne Kísértetbozótjában érzi magát az ember.

A közönség pedig önként, minden külső felszólítás nélkül megteszi azt, amit Presser Gábor gyakran hiába kér a tabáni tömegtől: zsibbadással dacolva maga alá gyűri a lábait és leül a földre. Azt, aki nem akar, vagy fenéknyi hely hiányában nem tud leülni, papírgalacsinnal dobálják, míg ki nem mászik a képből. „Ülj le!" — kiáltják kórusban az álldogálóknak, ami a színpadra talán így jut el: „Müller!"

Személyi kultusztól azonban nem kell tartani, sőt még újrázást sem követel a 3000 néző. Mindenki beletörődik, hogy az URH-adás egyszer s mindenkorra véget ért. Ennek így kell lennie.

Kép és szöveg: Szőnyei Tamás

Kiss Laci és Nyüzsge

Ágiés a Sex-E-Pil

Dixi Fotó:Z. Z.

● **Dada For Now** (Dada a mának) címmel két liverpooli fiatalember nagylemezen jelentette meg a századelő dadaista és futurista hangdokumentumait. A hosszas kutatómunkával összeállított albumon többek között Luigi Russolo nevezetes Zajgépének hangjai is hallhatók.

● Sid Vicious és Nancy Spungen történetét készül filmre vinni **Alex Cox** fiatal rendező. A Love Kills (A szerelem öl) című alkotás főszereplőire hirdetés útján próbálja megtalálni a néhai punkpár hasonmásait.

● Sikongató kamaszlányok tömege várta a tokiói repülőtéren az **Einstürzende Neubauten** érkezését. Japán meghódítása után visszatértek Európába a német „fémmunkások", de repülő helyett egyikük a transzszibériai expresszt választotta.

● A Duran Duran, a Somo Somo és a Talk Talk után újabb újabb sziámi-Sziámi név név: **Humpe-Humpe.** Két nővér, Aneta és Inge Humpe, akik korábban az Ideal, illetve a Neon Babies nyugat-berlini zenekarokban, majd a DÖF-ben (Deutsch-Österreichische Feingefühl) jeleskedtek, közös albumot készített. Angolul énekelt dalaik egyikét Sylvia Plath Üvegbura című regénye ihlette.

Betapasztott szájjal egy néma lemezen

A rádiónál és televíziónál íratlan törvény: a „nemes vadak" határozzák meg, hogy milyen zenét lehet játszani. A nemes vadak a rádióadó zenei szerkesztői. Ők választanak a hanglemezgyártól folyamatosan érkező hanglemezekből. Tulajdonképpen minden nekik küldött lemezt meg is kellene hallgatniuk. Csakhogy ez lehetetlen: a múlt évben 2847 kis és 2050 nagy hanglemez jelent meg. Ez egy nemes vad fülét hetente 37,5 óra hosszat venné igénybe. Tehát bevált dolgokra kell visszatérniük. A mai pop-pápa, *Mike Leckebusch* mondja: „szelektíven hallgatok lemezt, leginkább olyan énekesek és együttesek lemezeit, akiknek már volt egy sikeres számuk". Mivel mindenki ezt csinálja, a logikus következmény: az utánpótlásnak alig van esélye, hogy műsorra kerüljön.

Kipróbáltam, hogy esetleg mégis sikerrel járhatnék. Felvettem az *Orlando di Lasso** művésznevet, megalapítottam a „Wunder-Land-Verlag-ot (Csoda-Ország-Kiadó) és lepréseltettem néhány tucat lemezt 1873 márkáért. Az „A" oldal címe: „Mondj igent a semmire", a „B" oldalé pedig: „Dobverés nélkül". A vicc az, hogy mind a két oldal üres, semmi nincs rajta, csak az abszolút csend. Művemet elküldtem az ARD és ZDF 48 jelentős szerkesztőjének. 27 „szarvas" visszabőgött, többek között a ZDF televízió újságában: „. . . a korlátozott adási idő miatt nem látunk lehetőséget . . .". *Peter Rüchel* a rockpalotától (ARD) azt írta: „Ha megnézi műsorainkat, látni fogja, hogy az Ön zenéje nem illik ide". *Alfred Biolek,* az ARD „Bionál" című műsorának vezetője nevében Chris Stiegler szerkesztő ezt válaszolta: „Javaslatát figyelembe fogjuk venni munkánkban, de kérjük, hogy további ajánlásoktól eltekinteni szíveskedjék." *Viktor Worms,* a ZDF új „Hitparade" vezetője röviden, de velősen ezt írta: „Önnek az E-zenénél kellene szerencsét próbálnia." *Marlies Robels* a nyugatnémet reklám-televíziótól úgy vélte: „. . . a cím angol nyelven nagyobb sikert aratna."

Néhányan átláttak a tréfámon, és írtak néhány elmés gondolatot. Az SFB-rendező *Dieter Finnern* szinte lelkesen írta: „Általában a lemezgyártók leginkább a semmit jelentik be nagy szavakkal. Ön igen kevés szót használt, és semmit sem nyújtott. Ezt nevezem előrelépésnek."

* Neves reneszánsz zeneszerző volt. (A szerk.)

Bodo Land (HÖRZU)
Ford.: Dárdai Marietta

Zebra Beat

Négy produkció állandó, hetenkénti klubja, forgó sorrenddel — ezt kínálja az FMH-ban (XI., Fehérvári út 47.) megnyílt ZebraBeat Klub. Minden pénteken négyen (Kőnigh Péter és a Ciklámen; a Reggel együttes; Bárió; valamint A Cég) játszanak a körteremben, mindig más-más fellépési sorrendben. Galla Miklós, a házigazda bemutatja őket: *„Kőnigh* már évek óta ismert figurája a pesti kluboknak; most a Ciklámen együttessel 1985 beatzenéjét játssza (az elnevezés a 60-as évek zenekari felállására utal). A *Reggel* az Almássy téren tűnt fel (pl. a KFT előzenekaraként játszottak; a közönség alig engedte őket távozni a színpadról). Virtuóz hangszeresek ők, egyéni humorral. A *Bárió* név mögött Auguszt Gábor, a tavalyi Tinisztár-verseny egyik győztese magasodik, aki egyszemélyes, dallamos, erotikus show-jával szökken az FMH színpadára. A *Cég* a Reggelhez hasonlóan az Almássy tér, illetve a Bem rakpart gyermeke. Rolling Stones-rajongásukat, ha akarnák, se tudnák titkolni, de nem is akarják."

A ZebraBeat Klub szeptember 27-től kezdve minden péntek este működik, a belépő ára: 40 Ft.

● A **Greenpeace** környezetvédő szervezet, amelynek egyik hajóját a francia titkosszolgálat emberei augusztusban felrobbantották, nagylemezt jelentetett meg. A Queen, a Kajagoogoo, a Tears For Fears, a Heaven 17, a Pretenders, a Madness, a Depeche Mode, a Eurythmics, valamint Peter Green, George Harrison, Thomas Dolby, Kate Bush, Howard Jones, Nik Kershaw, Roger Taylor, Hazel O'Connor és Chris Thompson egy-egy felvétele hallható az albumon, amelynek bevételéből egy antarktiszi expedíciót akar finanszírozni a Greenpeace, hogy „kincseinek kiaknázásától és kereskedelmi célú fejlesztéstől mentes területnek" nyilvánítsa a jeges kontinenst.

Katasztrófa turné

A *Bizottság* (alias Committée) nagyszabású nyugat-európai turnét bonyolított le áprilistól júniusig. Első állomásuk Párizs volt, ahol eleget tettek a Biennáléra szóló meghívásuknak. Április 14-én fél kilenckor a Grande Halle de la Villette színpadán léptek fel a *La Loora* és a *Me and the Heat* NSZK-beli együttesek társaságában. Az est programjának címe: Rock de l'est — rock keletről. Persze Párizsból nézve Berlin is keletre van. 17-én este tízkor az együttes már Amszterdamban lépett föl. Az előadást multimédia sámánshow-ként hirdették meg. A zenekart az első olyan magyar punkegyüttesként mutatták be, amelynek lemeze jelent meg az MHV-nál. A következő állomás Hamburg volt, ahol az 1969-ben „szabadidő-zenekarként" alakult Bizottságot, mint az első sámánzenekart harangozták be. Happening, zenés cirkusz, pszichoterápiás hatás — ezek voltak a további közönségcsalogató motívumok. A turné második részében az együttes ismét visszatért Hamburgba, ahol június 7-én a *Neue Cinema* rendezvényein léptek föl a *Hosszú magyar éjszaka* című programban. A műsor keretét filmjük, a *Jégkrémbalett* képezte, melyet élőzenével osztottak két részre. A turné további állomása Osnabrück és Graz volt. Amint előző számunkban már hírül adtuk, az együttes jelenleg ismét a feloszlás állapotában van, ami — reméljük — ismét ideiglenes jellegű lesz. Mindenesetre a turnéra fél nagylemeznyi új számot írtak, s a régiekből kitelne egy teljes lemez.

A koncert elmarad

Ne tessék megijedni, nem az éhező afrikai gyerekek javára rendezendő koncertet mondjuk le. És másikat sem. Azazhogy *bármelyiket* lemondhatnánk. Mindig közbejöhet valami. Orvosi igazolást hoz a zenekar, elönti a víz a terem alagsorát és így tovább. A *Rockújság* egyik nyár eleji adásából megtudhattuk, hogy nemcsak *valami,* hanem *valaki* is közbejöhet. No nem mindig személyesen, hanem többnyire csak telefonon. Hogy ki? Azt pontosan nem lehet tudni. Hogy honnan? S *mennyire* föntről és *melyik* föntről? Azt általában nem sikerül kideríteni. A rádióban elhangzott eset a *Vágtázó Halottkémek* egyik tervezett budapesti koncertjéhez kapcsolódott. Azóta nekünk is van egy történetünk. Harmadik számunkban hírül adtuk, hogy július 13-án egész napos koncertet tartanak *Hatvanban,* a szabadtéri színpadon a következő együttesek részvételével: *Kampec Dolores, Balkán Tourist, Vágtázó Halottkémek, Bumeráng, Sex-e-pil, Nagy Feró+Bicigli, sziámi-Sziámi, Európa Kiadó, A. E. Bizottság.* A névsor csábító. A koncert előtt néhány nappal ismerőseinket és néhány óvatosabb, érdeklődő fiatalt sikerült lebeszélni a hatvani utazásról, ugyanis *a koncert elmaradt.* Ennyit tudtunk meg, s ez találgatásokra adott okot. Pl.: a koncert technikai akadályok miatt maradt el. Összedőlt a színpad, netán a művelődési ház, és elvesztek a szerződések. Vagy: a hazai avantgarde zenészeket járvány döntötte le a lábukról; a zenekarok a fővárostól nem keletre, hanem nyugatra mentek koncertezni; az együttesek jobb ajánlatot kaptak egy másik intézménytől, amit nem utasíthattak vissza. Esetleg: nem sikerült hangosító berendezést bérelni; nem volt rá elegendő pénz. Továbbá: a hatvani városatyák (illetékesek vagy illetéktelenek) közel laknak a szabadtéri színpadhoz és a koncert előtti pénteken előre láthatóan éjszakába nyúló elfoglaltságuk lesz; ráadásul nem kedvelik ezt a rockzenei irányzatot, sőt egyik-másik föllépő zenekart kifejezetten nem szeretik.

A fantáziánk dolgoztatásával folytatható a találgatás. Ennek haszna esetleg egy új műfaj, a pszichedelikus glossza lehetne. Ám mi inkább azt szeretnénk, ha valaki felfedné a titkot, és nem kellene tovább erőltetnünk az agyunkat, amikor újra és újra egyre izgalmasabb történetek jutnak el hozzánk betiltott együttesekről, koncertekről. Szeretnénk végre a valóságos okokat tudni (az alibi-kifogásokra természetesen nem vagyunk kíváncsiak).

● Egy birkózódreszt öltött kétmázsás énekesnő hatalmas sonkát marcangol az osztrák show-együttes, a **Drahdiwaberl** plakátján. A Petőfi Csarnokban kétszer is szépszámú közönség jelenlétében indult a parádés rock-tingli-tangli. Az orditozó, napszemüveges hipszter, a piros zakós rockabilly, a szado-mazo dreszben és a melltartóban, félig levetett szoknyában toporzékoló énekes-hisztérikák társaságában a súlyos hölgy is színpadra lépett. Székdobálás útján kiüritették az első sorokat, mindent a hangulatért! Kemény rockban feszitett a gitár, a dob biztosan hozta a négyeket, megállás nélkül. A színpadon állandó mozgás: miközben a showmanek lazán dudorásztak, nem felejtették el egymást lelocsolni, a másik ruháját letépni, akár a Tubes videóin.

Szerencsére a hazai előadásokon megszokott technikai fogyatékosságok ezúttal nem zavarták meg a műsort.

Jazz Gitti (Drahdiwaberl) Fotó: Zétényi Zoltán

Tegnapi dal; Mai dal; Holnapi dal

Ki tudja, honnan datálódik ennek a sok néven nevezett — polbeat, folkbeat, protest song, új dal, városi népzene, mai dal stb . . . — műfajnak a születése idehaza. Ki tudja azt ma már?! . . . Hát például én.

Hatvanhat őszén született, és egyszere több „fronton" — a Gerilla együttessel Budapesten, Dinnyés Józsival Szegeden — indított.

. . . De hát ezt „nyomják" — mondták róla —, tovább, elhallgatják, de hát ez csapnivaló, ez nagyszerű, primitív, vulgáris, túl értelmiségi, ez kell, ez nem kell . . . Kell, nem kell?! . . . Van.

Van és ráadásul minden igaz, amit beszéltek, beszélnek róla.

Tegnap

a „polbeat" mellett még csak Szörényi—Bródy dalai politizáltak a maguk — intellektuálisan lírai, áttételes — módján, de

Ma

már szinte nem is számíthat sikerre olyan csapat vagy előadó, amelyik az élet valóságától elzárkózik. Persze ezen belül is számos variáció létezik, a politikustól a látszólag apolitikusig.

Holnap

pedig már talán a rockzene még meghatározóbb hányada fogja közönségét inkább bekapcsolni, mint kikapcsolni . . .

De kanyarodjunk vissza a kezdő sorokban már felvázolt mai dalhoz.

Fiatal dalosok találkozója '85

azok számára, akik szívesen belekóstolnának a „méregfazék" titkaiba . . .

A zsűri — Göczey Zsuzsa, a Magyar Rádió szerkesztője, Boros Lajos, a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat szerkesztője és Berki Tamás, a Népművelési Intézet munkatársa — kiket emelt ki teljesítménye alapján és miért?

Czukor László *Komlóról, fiatal énekes-gitáros szólista. Latin ritmusú rocksongja, a „Békevicinális" zenekari hangzást idéz, sőt: igényelne.*

Joós Tamás *Szombathelyről, megzenésített verseket hozott Szilágyi, Király és Ladányi tollából, egyszerű, de stílusos dalokat.*

Gyarmati Anna, *17 éves győri diáklány vérbeli sanzonelőadóművész-igéret, dalszerzőnek még nem elég kiforrott. Mindhárman a „Jövő reménysége" díjat kapták.* „Szólista" *díjat kapott* Göller Lóránt *Győrből, egy szálkás humorú boogie-woogie és több blues gitáros-énekese.*

A békéscsabai Aftershave *duó díjas produkciója pergő, szellemes, néha kommerszbe hajló zenés kabaré- és paródia-összeállítás (*Kocsma reggae, Kedves Móka Miki *stb. . . .).*

A Hab Dajer *(Balassagyarmat) breakparódiája, rock'n rollja (*Gizi-roll*), népzene-paródiája sziporkázó show, a legjobb értelemben vett kabaré.*

A Fóti Gyermekváros *koedukált rockzenekara a pontos ritmusszekció, a muzikális női vokál, a levegős, ritmikus hangszerelés (*Ady E.: Aktuális strófák, A becsület hangja*), a kedves koreográfia* (Chaplin) *tették indokolttá a KISZ KB és a Népművelési Intézet különdíjait.*

A 3500 forintos fődíjat a zalaegerszegi Reuma együttes kapta, elsősorban irónikus békedalaért. Műsoruk igazi „ifjúsági helyzetjelentés", stílusuk szatirikus rock-sanzon szintézise. Legfőbb erősségük a kiérlelt humor.

A díjazottakon kívül mintegy 70 produkció szerepelt: egy nagy paletta minden színét felsorakoztatva a népzene alkotó feldolgozásától a kamarazenélési formákon keresztül, a megzenésített versektől a saját fogalmazású közérzetdalokig.

Végül hagy idézzek Szombati Lajostól, a találkozók visszatérő jollyjokerjától egy tömör értékelő strófát:

„Fiatal dalosok
Ne szimuláljatok,
Ez még nem a feltámadás . . ."

Béta

● Újjáalakult a **DAF.** Robert Görl és Gabi Delgado-Lopez, akik 1982-ben búcsút mondtak egymásnak, szólókudarcok után ismét együtt próbálnak szerencsét.

● Eine Ungarische Nacht — Egy magyar este címmel avantgarde rendezvény színhelye volt húsvétkor a bécsi Cafe Ring. Koncertet adott a sziámi-Sziámi, levetitették a zenekar vezetője, Müller Péter Iván két filmjét (Mi jut eszedbe az énekesnőről?, Ex-kódex), koncertplakát-kiállítást tartottak, a szünetekben pedig Roland Broch, az est szervezője magyar lemezeket mutatott be. Az osztrák televízió négyperces riportban számolt be az eseményről. Szintén tavasszal járt Ausztriában a KFT, fellépéseinek színhelye: Bécs, Graz, Kufstein. Ősszel sem maradt magyar zene nélkül az osztrák főváros: a Töne-Gegentöne (Hangok-Ellenhangok) című nemzetközi fesztiválon szerepelt az Art Deco és a Csiga-Biga.

A MEGTERVEZETT ÉS FELÉPÍTETT SIKER

Négy-öt vakító fehérbe öltözött, feltűnően csinos lány jaffát iszogatva színes fotókat nézeget a büfénél. Fogadok magammal: biztos a zenekar „hozzátartozói". Nyertem: a koncert végén látom, amint az öltöző előtti kispadon várakoznak a fiúkra.

Ismét telt ház a Petőfi Csarnokban. A hangulat forró, mondhatni túlfűtött. A szellőzés nem működik. Mindenkiről csorog a verejték. A látvány viszont nagyszabásúnak igérkezik. A hosszú kifutóval bővített óriási színpadot bokáig érő alufólia „alommal" szórták be. Ekkora világítás itt még soha nem volt: több száz lámpa és nyolc fejgép ontja, lövi a fényt. A színpad mögött, alatt, fölött féltucat ködgép. És legalább tíz kamera. Két tévéstáb is forgat az Első Emelet koncertjén.

A rajongó lánytábor izzadva tülekedik a korlátnál és vízért könyörög a rendezőknek. Meghozzák a vödör vizet, össznépi itatás kezdődik. Aztán folytatják a fülsiketítő visitást. 100 decibel fölött, a fájdalomküszöbnél járnak. Ahogy azt az Elvis Presley- és a Beatles-filmekben láthattuk, hallhattuk. Időnként megszólal a szavalókórus: „Ki a sztár?" Válasz a másik oldalról: „Emelet!" Aztán: „Újra itt a nyár, Emelet a sztár!"

Az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat sajtó- és közvéleménykutató osztálya 1981-ben ezer 14—30 éves fiatalt kérdezett meg arról, hogy melyek az általuk leginkább kedvelt, illetve elutasított zenekarok és énekesek. A legkedveltebbek és a leginkább elutasítottak *csaknem ugyanazok* voltak. A fiatalabbak elutasították az idősebb korosztályba tartozó előadókat és műfajaikat, az idősebbek pedig az ifjabb nemzedék kedvenceivel és napjaink zenéjével szemben bizonyultak türelmetlennek.

Az utóbbi évek egyik leglátványosabb és legzajosabb sikerét az Első Emelet aratta. Természetesen ők is kiváltották a fiatalok nagy részének elfogult rajongását és az idősebbek elutasító tartózkodását. Az állásfoglalások mögött valószínűleg nem kevés előítélet is rejlik, mindkét fél részéről.

Az együttes három tagjával — *Berkes Gáborral, Kikivel* és *Tereh Istvánnal* — külön-külön készített interjúk során azokról a témákról is szót ejtettünk, amelyekről *Victor Máté* beszélt a *Rockújság* 1985. 4. számában.

Lássuk, mit mondanak a legilletékesebbek a sokak által emlegetett „milliomos szülőkről", arról, hogy ez egy „fölfújt együttes", és hogy mit jelent számukra „a dolog közepében" lenni!

Az előélet

Berkes Gábor: Apám ifjúsági könyveket ír, anyu meg a Lapkiadó Vállalatnál dolgozik. A bátyám és én itthon lakunk, eszünk ágában sincs „elmenekülni" innen. Nagyon összetartó a családunk, amolyan alkotó közösség: mindenki mindenkiért. Így neveltek minket, önzetlen szeretettel. Nem tiltottak semmit, de soha nem csináltam hülyeségeket. Mindig mindenről beszélgettünk, nem volt semmi titok. Mindenhova elmehettünk, és megmondtam, hogy hol vagyok. Általános iskolás koromban sokat szerepeltem gyerekfilmekben, zongoráztam naponta, és emellett mindennap fociztam is. Minden belefért. Édesanyám segített: volt ebéd, uzsonna, sokat köszönhetek neki. Amikor a Zeneművészeti Szakközépiskolába jártam, eleinte „hű de jó" volt, beindultam a komoly zenére. Harmadikban a zeneszerzés szakon szembekerültem az ott uralkodó mentalitással, elvetettek mindent, ami dallamos, ami szép és „emészthető".

Kiki: Édesapám már nyugdíjas, leszázalékolták. Amolyan ezermester: cipész, lakatos, olajkályha-szerelő. Sok mindent megtanult. Nincs testvérem. Nyáron mindig leadtak vidékre. Rossz gyerek voltam, ezért otthon eléggé fogtak. Ott aztán reggel kimentem, este megkerestek. Óriási élmény volt: hegyek, erdők, jó levegő, szabadság. Otthon mindenért szóltak. A tanulás miatt nagyon a sarkamban voltak. Nem szerettem tanulni. Szerintem ez azért volt, mert állandóan macerálták emiatt. Mindennap el kellett olvasnom ötven oldalt. Apám azt akarta, hogy olvasott ember legyek. Próbált csiszolni, de a módszer nem éppen a legjobb volt. Most már szeretnék olvasni, de nincs rá időm. Budaörsön jártam általános iskolába; akkor divatos szakma volt a pincér, vendéglátóipariba szerettem volna menni. A bizonyítványom 3,6-os átlag, ehhez kevés volt. Végül autószerelő szakmunkásképzőt végeztem, mert anyu ott dolgozott az Autójavító központjában, ott volt ismeretség. Nem rossz szakma, de láttam a szervizekben, hogy száz forintért összeverekedtek.

Volt Budaörsön egy amatőr zenekar, énekest kerestek, az egyik barátom ajánlott. Le voltak döbbenve, hogy milyen jól leéneklem egy számot. *Ákos Stefinél* kezdtem el magánúton énekelni. Oda járt annak idején *Vikidál,* meg *Révész.* Később tanultam gitározni is. Egy darabig aztán az *Óceánban* énekeltem. Amikor elkezdtem, annyi támadás volt, hogy még: „úgyse lesz ebből semmi", „minek csinálod, nevetséges". Kaptam eleget. Amikor már beindult, szerepeltünk rádióban, tévében, akkor már mondták, hogy „voltatok a rádióban", és ott ült az egész család, meg a szomszédok is a tévé előtt. A szüleim állatira féltettek, nehogy belekeveredjek egy galeribe. Ezt minden héten elmondták. Pedig nem stílusom az ilyesmi.

Tereh István: Tősgyökeres Lipótvárosi vagyok, le lehet látni tőlünk arra az iskolára, ahova jártam. Akkor volt az a galerikorszak, én „szentistvánparkos" voltam, és a „jászaisok" voltak a nagy ellenfelek. Bokorban cigarettázás, biziegetés a Duna-parton, a téren zajlott a mi kis kalandos életünk. Én végig humán beállítottságú voltam, a magyart, a történelmet szerettem, a reáltárgyak nem nagyon mentek. Az Eötvös Gimnáziumba jártam; időnyerés volt ez, mert tizennégy éves korában még fogalma sincs az embernek, hogy mi szeretne lenni. Az egy nagyon aktív, politizáló iskola volt, világmegváltó dolgokról beszélgettünk, felolvastuk a verseinket, vitatkoztunk istenről, szabadságról, hazáról. Akkor ezeket nagyon komolyan vettük. Emlékszem a nagy, füstös házibulikra is.

Egy ideig klasszikus gitárt tanultam, és mint minden gyerek, azt hittem, hogy egy hét után majd Beatleseket fogok játszani. Beláttam, hogy így én nem leszek gyorsan sztár, otthagytam. Azután elmentem egy zenei munkaközösségbe, de az egy rabló volt: a lakás minden helyiségében folyt a tanítás, én a fürdőkád szélén basszusgitároztam, a hölgy, aki tanított, az meg a lehajtott WC-n ült. A kottától az irkáig mindenért pénzt kértek. Végül nem birtam anyagilag, mert anyáméktól csak a gitár megvételéhez kértem segítséget, de azzal még mindig tartozom.

A siker felépítése és karbantartása

Részletek a Kertészeti Egyetem Klubja, a Magyar Rádió, a Magyar Ifjúság és a Pesti Műsor által meghirdetett közönség- és szakmai szavazás — a POP MECCS '84 — eredményeiből:

A közönség rangsora:
az év együttese: 2. *Első Emelet*
az év énekese: 5. *Kiki*
az év billentyűse: 4. *Berkes Gábor*
az év szólógitárosa: 3. *Bogdán Csaba*
az év basszusgitárosa: 3. *Kisszabó Gábor*
az év dobosa: 3. *Szentmihályi Gábor*
az év nagylemeze: 3. *Első Emelet I.*
az év kellemes meglepetése: *ELSŐ EMELET*
az év legígéretesebb együttese: *ELSŐ EMELET*
az év komponistája: 4. *Berkes Gábor*
az év szövegírója: 4. *Geszti Péter*

A szakmai rangsor:
az év együttese: *ELSŐ EMELET*
az év billentyűse: 2. *Berkes Gábor*
az év basszusgitárosa: 2. *Kisszabó Gábor*
az év dobosa: 2-3. Donászi Tibor és *Szentmihályi Gábor*
az év kellemes meglepetése: 2. *Első Emelet*
az év legígéretesebb együttese: *ELSŐ EMELET*

Anélkül, hogy belemélyednék egy ilyen szavazás érvényességének latolgatásába, teszek néhány megjegyzést. Általában a leginkább motivált, legelkötelezettebb rajongók szavaznak. Módosulna az eredmény, ha a potenciális lemezvásárlókat, magnózókat kérdeznék meg. Végül ismét más lenne az eredmény, ha a popzenét kedvelőket voksoltatnák. Bizonyára nem jelenti mindenki számára ugyanazt az *év együttese* vagy az *év legígéretesebb együttese.* Van aki *ugyanazt* a teljesítményt csak *ígéretnek,* míg más az év *sikerének* tartja.

Mindezektől függetlenül a népszerűségi és szakmai rangsor egyértelműen jelzi az Első Emelet óriási sikerét.

Megerősítik ezt a *Petőfi Csarnok* részére végzett közvéleménykutatás eredményei: '84 végén 700, fővárosban tanuló középiskolás válaszolt arra, hogy *ki a legkedvesebb hazai énekese vagy együttese.* A kérdezettek legnagyobb arányban az *Első Emeletet* választották.

Vajon hogyan „tervezik" a sikert ezek a fiatal zenészek, akiknek *Rick Wakeman,* az *Emerson, Lake and Palmer,* a *Jethro Tull,* a *Yes,* a *Supertramp,* a *Duran Duran,* a *Frankie goes to Hollywood* és a *Kaja* a kedvenceik? Bizonyára jócskán vannak hadititkaik, amiket nem fednek fel. Ezeket fedezze csak fel minden kezdő zenekar saját maga! Tanulság így is jut bőven a követőknek.

Klubjukról Berkes Gábor beszél:
— Megtetszett az Almássy téren a közeg, a ház, a közönség. Jó volt a légkör. Rendszeresen játszottunk ott, a közönség is megszokta, és egyre népszerűbb lett a zenekar. Azért jó egy ilyen klub, mert tartani tudjuk a kontaktust a gyerekekkel. Biztos, hogy nagyon sokan jól érzik magukat egy ilyen beszélgetésen. Egy méterre ülnek velünk szemben. Nincs még az a „három lépés távolság" sem. Én a közvetlenség híve vagyok — ami egyébként zenekari koncepció is. Ha eljutunk az élvonalba — ami még nem biztos, de dolgozunk, haladunk — ezt akkor is meg akarjuk tartani.

— *Meddig lehet ezt vállalni?*

— Amíg fiatalosak vagyunk. Ez nem korhoz kötött dolog. Akármilyen népszerű is egy zenekar, akármilyen szintre jutott, ezt fenn kell tartani. A közönség is igényli.

— *Időtök, energiátok engedi-e?*

— A jövőbe nem látok, de szerintem az időt és energiát okosan be lehet osztani. Ilyesmire kell, hogy jusson. Egy zenekarnak a közönség a legfontosabb bázis. Hiába van sok pénze, összeköttetése, ha a közönség nem szereti őket. Ezt a kapcsolatot ugyanúgy kell ápolni, mint bármelyik másikat.

— *Miről szoktak kérdezgetni?*

— A legkülönfélébb dolgokról. A terveinkről, meg arról is, hogy kinek hányas lába van. Eleinte azt tapasztaltuk, hogy nem mertek kérdezni. Mostanra már kialakult egy bátrabb kis csoport. Eddig biztos nem szokták meg, hogy zenészekkel beszélgessenek.

— *Gondolod? Elég sok közönségtalálkozón vettem részt, de például a „Ricsések" vagy a „Mobilosok" keményen kérdezgették Ferót meg Lórit.*

— A mi közönségünk egy más világ.

— *Túlságosan jól neveltek?*

— Akik eljönnek hozzánk, semmiképp se azok közül kerülnek ki, akik a Beatrice vagy a P. Mobil közönségét alkotják.

— *Kik ezek? Kiknek szól a zenétek?*

— Nincs korosztályhoz kötve, hatéves kortól már lehet hallgatni. A huszonévesek is élvezik, és az idősebbek is meghallgatják. Beatricét egy hatvanéves biztos nem fog hallgatni, az egy „irányítottabb" zene. A mi zenénk is a gyerekekre koncentrál, de azért nem olyan „népsláger", mint a „Szóljon hangosan az ének".

— *A közvéleménykutatási adatok szerint elsősorban a szakközépiskolások, a szakmunkásképzősök, főként a 14—16 évesek, és inkább a lányok, mint a fiúk kedvelik a zenéteket.*

— Ez egyáltalán nem baj, és meg is tudom adni rá a magyarázatot. Egy negyedikes gimnazistának már derogál ez, mert ő már *nagy,* ő már nem rajong, egy gimnazista pedig: az egy kicsit mindig sznob. Az inkább az elvontabb, mivesebbnek hitt, avantgarde dolgokat szereti. Persze a többség nem ilyen. Pedig az ilyen együttesek között is vannak csapnivalók. Viszont a Kontroll Csoportot még az Európa Kiadót én is nagyon szerettem.

— *A lemezetek nyitó száma az Önarckép. Kinek az önarcképe ez?*

— Egyrészt ránk is vonatkozik, de ugyanakkor az általunk elképzelt fiatalra is.

— *Egy ideális magyar fiatalra?*

— Nem *ideális,* de egy „jóvágású" gyerek az ilyen.

— *A dal arról szól, hogy a főszereplőnek nincs egzisztenciája, íróasztala, sok ruhája, és nem akar felfelé kapaszkodni a szamárlétrán. De végül is a ti történetetek nem más, mint egy* sikersztori, *amiben az íróasztalotok a színpad — egyre jobb, egyre magasabb —, a szamárlétrának pedig a sikerlista felel meg. Ott is egyre feljebb mentek.*

— A szamárlétrának van egy olyan értelme, hogy a rangjukhoz ragaszkodnak az emberek.

— *Ti is ragaszkodtok hozzá: ha nem említik a zenekart a „sikerlistán" vagy kihagyják a Rockújságban a felsorolásból, akkor reklamáltok.*

— Ná jó, az más. Azért sárba tiporni nem hagyjuk magunkat.

— *A klubotokban a beszélgetésen túl „népnevelő" funkciót is szeretnétek vállalni?*

— Nem, nem. Inkább mást. A gyerekek elég pesszimisták, mindent szürkének, nehéznek és kilátástalannak látnak. Az egyik „orvosság" erre az, hogy a zenészek olyan dalokat írnak, amik álomvilágba ringatják őket, és feledtetik a hétköznapokat. Mi nem ezt választjuk. Inkább próbáljuk a dolgok jobbik oldalát megmutatni. Ami olyan rossznak látszik, az nem is olyan rossz tulajdonképpen.

— *Ezzel kezdődik az álomvilág.*

— Ez még kézzel fogható álomvilág. Gyakran eltávolodik a valóságtól, de nem nagyon. Határeset.

Levél a Rádió Rockújságához:
„. . . érthetetlen, hogy ilyen nagy rajongótáborral rendelkező együttest hogy lehet pocskondiázni, mikor a zenei tehetségüket mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az év együttese lettek a szakmabeliek szerint." (Nagy Éva, Veszprém)

— *Március végén egy világhírű angol csapat, a Kaja . . . előtt játszottatok a Budapest Sportcsarnokban. Milyen élmény volt?*

Kiki: Borzasztó izgalmas volt. Nagyon vártuk ezt a koncertet. Mindig szerettünk volna a Sportcsarnokban egy nagy zenekar előtt játszani. Végre bejött. Én nagyon tartottam ettől, mert még nem léptem fel ekkora színpadon: 16 méter hosszú. Kis klubok meg művelődési házak után szokatlan volt. Amikor megtudtuk, hogy mi fogunk fellépni, . . . hát az olyan öröm volt, hogy az nem igaz.

— *Kik kértek fel benneteket?*

— Az IPV, a Budapesti Tavaszi Fesztivál szervezője. Egy olyan zenekart kerestek, amelyik zeneileg és fazonjában is beleillett a képbe. Így esett ránk a választás.

— *Ekkora közönséggel hogy tudtál kapcsolatot teremteni?*

— Sokkal nehezebben, mint máskor. Amikor kimentem, és megláttam a több mint tízezer embert, az egyszerűen félelmetes volt. Ráadásul oldalt is ültek. Eleve szélesebb mozdulatokat kell csinálni, többet kell jönni-menni. A szombati koncert sokkal jobb volt, mert már nem volt annyira szokatlan.

— *Nagy sikeretek volt.*

— Igen. Ez nagyon jó, fantasztikusan jó érzés volt.

— *Mivel tudjátok megfogni a közönséget?*

— A levelekből egy-két dolgot megtudtunk. Mindenki azt írja, hogy nagyon tetszik a zene, mert új hangzása van. A szövegekről is érzik, hogy róluk szólnak. Talán az is, hogy billentyűcentrikus a zenénk. Gondolom, az is sokat jelent, hogy mi magunk is szimpatikusak vagyunk nekik. És az se utolsó szempont, hogy a koncerteken aránylag jól szól a zenekar. Sok összetevője lehet annak, hogy ez így bejött.

— *Úgy látom, súlyt fektettek arra, hogy mindenki kellő mértékben szerepeljen.*

— Igen. Erre szükség van. Így nekem is könnyebb, s nemcsak egy embert erőltetünk a közönségre, hanem a többiek is szerepelhetnek.

ELSŐ EMELET

Levél a Rockújsághoz:

„Nézzen körül egy Első Emelet koncerten, nézze meg, mekkora a lelkesedés, milyen élvezettel vesz részt egy ilyen koncerten az ifjúság." (Szekeres Krisztina, Budapest)

Tereh István a siker egyik feltételéről, a szürke hétköznapok munkájáról, a menedzseri teendőkről beszél:

— Annak idején Bródy meg Szigeti egy hét különbséggel azt nyilatkozta, hogy a szakmának az a baja, hogy nincsenek menedzserek, szervezők, mindent nekik kell csinálni. Mondom: na, akkor ezt nekem találták ki. Milyen jó lenne csinálni.

— *Hogy indítottad el a szervezést az Emeletnél?*

— Akkor már színpadon voltam, mert mint menedzser nem kaphatok gázsit, csak így lehet megfizetni a munkámat. Zenével is foglalkozom, de a menedzselő munka van előtérben. Tehát mi már nem a nulláról indultunk, mert annak idején a Lobogó és a Solaris (a két elől zenekar — a szerk.) is eljutott egy bizonyos szintig, nem kezeltek úgy, mint egy névtelen zenekart. A Solarisnál sikerült kapcsolatokat kiépítenem az egyetemi klubokban, rádióban, újságírókkal. Azt mondtuk, hogy olyan technikai és zenei produktummal kell kiállni, ami már jelent valamilyen színvonalat. Ebben nagy segítséget jelentett, hogy a kezdet kezdetétől jó technikai gárdánk van: Berkes Zoltán, Marczell Miklós, a Herter testvérek és Kigyós Miklós. Az állandó jó hang, fény, szín azt eredményezte, hogy odafigyeltek ránk. A bemutatkozó koncertünk az FMH Start klubjában volt, s oda már háromszázan eljöttek. Elküldtünk persze egy csomó protokoll meghívót. Utána kezdtek hívogatni a klubokba, rádiófelvételre. Szép lassan beindultunk.

— *Honnan volt tőkétek?*

— Jár a sajtófigyelő, tudom, hogy milyen könnyűzenei cikkek jelennek meg. Az egyik vidéki lapban a helyi zenekar teljesen jogosan panaszkodott, hogy milyen nehéz nekik. A riporter erre megjegyezte, hogy az Első Emelet azért jutott el idáig, mert az indulásnál volt másfél millió forintjuk. Én csodálkoztam a legjobban, hogy volt másfél milliónk. A technikánk onnan lett, hogy a Herter testvérpár pénzt fektetett ebbe, és sikerült velük olyan kapcsolatot kialakítanunk, hogy elsősorban nekünk dolgoznak. Egy vasat sem kellett befektetnünk, de mégis van egy „saját" cuccunk, világításunk. A Berkes Gabinak filmezésből, reklámzenéből volt alaptőkéje. Persze, azóta is azt beszélik, hogy ez egy milliomos zenekar.

— *De még lehet.*

— Adja isten. A szülők többsége tényleg jómódban él, de egyiküknek sem adott egy milliót, hogy *itt van fiam, költsd el.* Eleinte kölcsönökkel segítettek bennünket.

— *Az a hír járja rólatok, hogy a sajtónál, rádiónál sokan támogatnak benneteket. Az egyik hetilapban szinte csak szuperlatívuszokban írnak rólatok.*

— A sajtót én „lábaltam" ki. Tavaly májustól decemberig minden hónapban jelent meg a zenekarról különböző újságokban cikk és színes fotó. Sikerült így „sorrendbe raknom" az Utazási Magazinnál, az Ifjúsági Magazinnál, a Pajtásnál, az Igaz Szónál és máshol. Ezek mind pozitív cikkek voltak. A rádiónál az volt a baj, hogy szerkesztett műsorban februárig a lemezről csak az a két nóta hangzott el, ami egyben rádiós felvétel is, a *Tilalomfák* és az *Önarckép*. A rádió az egyetlen cég, amelyik tud slágert csinálni. Ha Komjáthy György és B. Tóth Laci nem patronálják a lemezt, akkor erről nagyon kevés „hallatszott" volna. A többi szerkesztő megfeledkezett róla. A rádióban valami el lett rontva. Hogy mi, arra még nem jöttünk rá. Azt nem hiszem, hogy a *zésítés* folyamata idáig elhúzódott volna. (Tehát bármely műsorban játszható a felvétel — a szerk.)

— *Az asztalodon százával állnak a rajongók levelei. A feladók nyilván türelmetlenül várják a választ. Mekkora a levélforgalmatok?*

— Most még egyszer lejött az Ifjúsági Magazinban a címünk, így várható egy újabb roham. Eddig átlag napi 60 levél jött. Most már 150 fölött van. Büszkén állíthatjuk, hogy még bírjuk a tempót. Minden levélre válaszolunk, amiben van bélyeggel ellátott válaszboríték.

— *Elosztjátok egymás között?*

— Úgy működök, mint egy vállalat titkársága. A beérkező leveleket négy csoportba sorolom. Ha név szerint szól valakinek, akkor nem bontom fel; arra ők válaszolnak. Ami az egész zenekarnak szól, az rám marad. Van, aki csak képet kér vagy dedikált fotót. Van, aki választ is kér hozzá, és van, akinek csak levelet kell írni. A képet 1 hónap múlva tudjuk küldeni, aki levelet is kér, annak 2-3 hónapot kell várnia. Mindegyikre kézzel írva válaszolunk. Ez nagyon fontos — az első inhüvelygyulladásig fogom csinálni. El tudom képzelni annak a kislánynak az örömét, aki valahol távol lakik, és kap egy levelet, személyre szólóan. Másnap beviszi az iskolába, eldicsekszik vele, hogy *nekem írt az Emelet.* Elkérik a címünket, és írnak. Levelezünk egész osztályokkal, meg kollégiummal, meg itt, Pesten az egyik leánynevelő intézettel. Biztos vagyok benne, hogy ez a népszerűségünk egyik oka.

Bonyodalmak, avagy az épület „állagmegóvása"

A KEK-en, a Popmeccs gáláján nagy versengés folyt az R—GO és az Első Emelet rajongói között: taps és hurrogás keveredett a nézőtéren. A két zenekar közötti rivalizálás egy régebbi közös turnén kezdődött. Szikoráék akkor törököt fogtak: mire az R—GO lépett a színpadra, az Emelet „kifárasztotta" a közönséget.

— *Hogyan értékeled a Popmecscsen elért eredményeiteket?*

T. I.: — A Popmeccset nem kell véresen komolyan venni. A közönségszavazás sohasem reális. Egy bizonyos réteg játéka. A népszerűséget azon lehet mérni, hogy mennyi lemezt adott el valaki. Nyugaton iszonyú mennyiségű lemez van raktáron, és amint elfogy, rögtön tudnak szállítani. Amennyi lemez elfogyott, abból kiderül, hogy mennyire szeretnek. Itt viszont azt mondják; komikus, hogy mi vagyunk az év nagylemeze listán a harmadikok, amikor '84 végéig csak 30 ezer lemezt adtunk el. Pedig azért csak ennyit, mert nem volt több a raktáron, tudom, hogy most 80 000 példány fölött tartunk. A másik gond az, hogy novemberben jelent meg a lemez és csak februárban a kazetta. Ez nevetséges. A szakmában úgy tudják, hogy csak 30 ezer fogyott el, és az öregek véres szájjal üvöltöztek, hogy bunda, hogy csalás volt. Az utóbbi időben egyféle „nem veszek tudomást róla, de nem is támadom" álláspont van a zenekarral kapcsolatban.

— *Az országot járván, nagyon sok középiskolai találkozón, a kollégiumi szobák falán találkoztam a zenekar fotóival. Nem fog ez a megtervezett sajtókampány a visszájára fordulni?*

— Nem, mert az egész propaganda-hadjárat a lemezt készítette elő. A cikkekben szerepelt, hogy rövidesen megjelenik a nagylemez, tehát kíváncsivá lettek az emberek, milyen lesz, ha már annyit írnak róla? Első nekifutásra 60-70 ezret el lehetett volna adni, mert elő volt készítve a „talaj".

Victor Máté (Rockújság): A jelentéktelen és semmitmondó közhelyeket valóban érdekes és olykor meglepő technikai trükkökkel, effektekkel próbálják színessé tenni. De ettől a zene nem válik tartalmassá, legfeljebb csillogó díszítéssel kapjuk a feltupírozott semmit. A számok kivétel nélkül kaptafára készült egyenkompozíciók . . .

B. G.: — Az én műveim mindig dallamosak, kerekek voltak. Kicsit hagyományosak, de azért modernnek számítottak. Általában tetszett mindenkinek, de a tanszakon nem. A komoly zenét abbahagytam. Bartóknál húztam egy vonalat.

— *Bartók még belefér?*

— Igen. Még bőven.

— *Milyen érzés sikeresnek lenni?*

— Jó, de kissé félek, hogy a sikerünk irigységet vált ki. Én csak örülök annak, ha valakinek bejön. Nagyon nehéz most a helyzet. Ha viszont nekünk bejön, aranylemez lesz, és eljutunk a felsőbb szférákba, akkor keményen fel kell fegyverkeznünk, hogy védjük magunkat a támadásokkal szemben. Minél följebb van valaki, annál árgusabb szemekkel figyelik.

— *Többen fognak irigyelni?*

— Igen, és nagyon kis hibával is el lehet bukni. Oda kell figyelni, hogy beilleszkedjünk a profik világába. Egyébként mostanában úgy érzem; fújnak ránk a nagyzenekarok valami miatt, pedig nincs rá okuk. Mi nem akarunk senkivel vetekedni, civakodni. De itt az az uralkodó, hogy mindenki jó nagy lapáttal ás a másik alatt. Egy nagy ásatásra emlékeztet engem ez az egész.

— *Talán kenyérharc folyik.*

— Biztos, hogy kenyérharc, de kényszeredett kenyérharc, mert úgyis a közönség dönti el, hogy mi kell neki és mi nem.

T. I.: Kialakult egy kör, akiket szeretünk, akikkel szívesen lépünk fel: Nino, Stb, Szeptember. Ezeket a zenekarokat az köti össze, hogy kidolgozott terv szerint akarnak valamit elérni. Borzasztóan utálom, ha az underground zenekarok sajnáltatják magukat, hogy nem érti meg senki őket, meg el vannak nyomva. Ezt szájtépésnek tartom. Ma már igenis tart ott a magyar könnyűzenei ipar, hogyha egy társaság tehetséges és akar valamit, akkor egy kislemezt mindenképpen elérhet, rajta lehet egy Start-válogatáson. Azokat a zenekarokat nem szeretem, akik cikizik és fúrják a másikat, és közben nem dolgoznak. Igenis, ez *kemény munka.* Abból nem lesz siker, ha a másiknak alávágok.

— *Találkoztatok-e személyesen a Kaja . . . tagjaival?*

Kiki: — Szerettünk volna találkozni velük, de nagyon szomorú, hogy csak távolról láttuk őket. Ez kicsit kellemetlen, mert miután lenyomtunk együtt két koncertet, elvártuk volna, hogy egy pohár pezsgőt megígyunk velük. Beszólhatott volna a menedzser, hogy helló, gyerekek, gyertek át az öltözőbe, ismerkedjünk meg. Ez egy kicsit fájt.

Victor Máté (Rockújság): Az *Amerika* című szám végén idézetszerűen megjelenik Dvořák *Újvilág* szimfóniájának közismert főtémája. De miért is? Mert az is Amerikáról szól? Más köze ugyanis Dvořák művének nincs az Első Emelet lemezzáró produkciójához, mely amúgy az ötvenes évek sablonos, sematikus Amerika-képét vetíti ismét elénk. A dollárért kapható boldogságban vakon bízó, a reklámmal elkábított, a nehéz helyzete ellenére állandóan arcára mosolyt erőltető, a saját szánandó sorsáról mit sem sejtő, Cadillaces amerikaiak képét. És mindezeket az ellentmondásokat az Első Emelet innen a Gerbeaud cukrászdából világosan látja.

— *Az* Amerika *című számotokban bíráljátok a keep smiling-os, mindig mosolygós jó modort. Pedig tulajdonképpen ti is ebben „utaztok". Jókedvű, mosolygós zenekar vagytok. Ha megnézem a rólatok készült fotókat, akkor az az érzésem, hogy ez a szám rólatok is szól. Ilyen az imázsotok.*

— Igen. De ez a mosolygó életfelfogás nincs rózsaszínű mázzal leöntve. Vigyorgunk, de látjuk az élet reális és szomorú oldalát is. A realitás talaján állunk és nem vagyunk rózsaszínű ködbe beburkolva. Ezt a többi szövegünk alátámasztja. *Itthon* vagyunk jókedvűek. Az Amerika inkább csipkelődő szám és az Amerikát majmolókról szól.

Victor Máté (Rockújság): A *Dolgok közepében* című dalból kiderül, hogy a zenekar tagjai vagy a szövegíró, vagy az énekes — nem tudom kinek nevében énekli —, soha nem jár a járdán, hanem az úttest közepén, bárhogy dudáljanak is rá. Ő ott érzi csak jól magát. Nyilván azért, mert így gyorsabban eléri célját. Ha egyáltalán van neki. Azt is megtudhatjuk, hogy a Közértben a konzervgúlákból ő mindig középről vesz ki egyet, mert akkor a konzervhegyek összedőlnek, és akkor ő jól érzi magát, és az élet így kaland. Szóval öncélú balhé.

— *Számodra mit jelent a dolgok közepébe, az élet sűrűjébe menni?*

— Azt, hogy sohasem kerüljük meg a nehézségeket és kockáztatunk is. Ha olyan a versenyfelállás, akkor belemegyünk a csínekbe. Ilyen volt például a Pusztavacs. A rendezők mondták, hogyha nem akarunk, ne lépjünk fel, mert ez nem a mi közönségünk. Mi azt mondtuk, hogy kipróbáljuk. Összeszedtük minden bátorságunkat, felmentünk, és nagyon jó volt. Még most is jönnek levelek, hogy *Pusztavacson láttunk titeket, és nagyon tetszett.*

B. G.: Két éve, mióta elindultunk, a szövegíróval Geszti Péterrel — akivel gyerekkori jó barátok vagyunk — meg velem, nagyon sok minden történt. Ha valamit komolyan kell venni, akkor az a munka. A közönség csak azt látja, hogy fölmegyünk a színpadra, aztán fény, meg minden. Ami amögött van, amig egy szám addig eljut, amennyit itthon szenvedek, napokig, hetekig, a *munkát,* azt nem látják. Ez az életforma nagy fegyelmet kíván, a látszatfegyelmezetlenség ellenére.

Közhely a popzenében, hogy a második lemez a mérvadó: sikerül-e az elsőnél jobbat alkotni, vagy — sportnyelven szólva — csak „kicsúszott" néhány jó szám. *Kiki* szerint a készülő nóták jónak igérkeznek. Majd meghallgatjuk, s a közönség eldönti a sikert, a kritikusok pedig megbírálják.

Nyilván ezután is lesznek, akik elfogultan, túlzott rajongással vagy éppen ellenszenvvel viseltetnek a hat fiatal sikerember iránt. Igyekeztem bepillantani az Első Emelet sikerének titkaiba, és reális megvilágításba helyezni a zenekart. Várom a további fejleményeket.

Kép és szöveg: Zétényi Zoltán

POLIFON POSTA

A hirdetőknek

Mivel a POLIfon megjelenése ismét hónapokat késik, ismét bocsánatot kell kérnünk az újságba hirdetést küldőktől. Arra kérjük őket, ha ajánlatuk még aktuális, írjanak újra, lehetőségeink szerint igyekszünk közölni.

Várjuk minden olyan leány és fiú jelentkezését (korra való tekintet nélkül), aki szereti a Queent vagy akár híven elkötelezett rajongója. Klubunk minden információt megad a klubtagoknak az együttesről és az információk szavahihetőségét garantáljuk. Aki bővebben kíváncsi, a klubtagság feltételeire, a következő címre írhat:

HUNGARIAN QUEEN FAN CLUB
Head Office
(Vasas Művelődési Központ)
3532 Miskolc,
Marx K. u. 36.

Annak idején a Poptikában elindult két cikksorozat (Woodstock; Omega), tudomásom szerint ezek sohasem lettek teljesen leközölve. Jó lenne, ha a POLIfon közölné ezeket. A Poptika mintájára lehetne a lapban rejtvény és szöveges-kottás válogatás ismert előadók kiadatlan szerzeményeiből (hátha erre kiadják . . .). Kár, hogy csak az első számban volt tallózás külföldi lapokból. És végül: kellene egy magyar slágerlista is a lapba (vajon a 3. számban miért nem volt külföldi lista sem?), pont a rockzenei lapnak ne legyen slágerlistája?

Kovács László
Salgótarján

„Kedves" Torma Tamás

Olvastuk a POLIfonban lévő cikkedet a citrompótló Emeletről. Mélységesen fel vagyunk háborodva, hogy ilyen ocsmány szöveget mertél írni róluk. Vedd tudomásul, ha még nem tudtad volna, az Emelet az egyik legjobb együttes. Ha egy koncertre is betoltad volna a képedet nem ilyent írtál volna. Egyáltalán, tudod, hogy ki ez az Első Emelet? Vagy csak hallottál róla? Szerintem jobb ha a következő POLIfonba bocsánatot kérsz tőlük. Nem ők akarnak jópofa srácnak látszani (mert ők azok is) hanem te! Most az egyszer irtó jópofa voltál. Anyád is meggondolhatta volna mit vesz be citrompótlót, vagy fogamzásgátlót. Szerintünk jobban járt volna ha fogamzásgátlót, mert nem jött volna ilyen szemét a világra.

Károly Albert
Almási Ildikó
Szlukk András
és még 17 Emeletes rajongó!

(Mivel válaszlevelünk „a címzett ismeretlen" jelzéssel jött vissza, itt közöljük).

Bár a POLIfon nem egyenesági leszármazottja a Poptikának, nem kizárt, hogy a jövőben sor kerül a megkezdett sorozatok folytatására — a szerzőkön múlik . . . Amíg egy-egy lapszámba másik kettőre elegendő cikket szeretnénk bepréselni — ami persze nem sikerül —, nem gondolhatunk rejtvényre, kottára. A tallózást e számunkban folytatjuk (lásd a Nenáról szóló cikket). A külföldi lista egyrészt anyagtorlódás, másrész a hosszú átfutási idő miatt marad el, akárcsak most: kit érdekel egy elavult lista? A POLIfon még nem találta meg a magyar slágerlista készítésének receptjét — talán az MHV eladási statisztikáinak közlése lehetne a megoldás.

Kedves Ildikó, Albert, András és 17 Emelet-rajongó!

Megköszönni ugyan nem köszönöm meg a leveleteket, de a megértés reményében azért válaszolok rá!

Nos, először szögezzünk le egy-két alapvető dolgot;

a) Ti rajongók vagytok, én kritikus. Ebből az következik, hogy Ti mindent elfogadtok kedvenceitektől, mivel imádjátok őket, nekem viszont az a dolgom, hogy elfogulatlanul *megítéljem a teljesítményüket. E két dolog persze más, de valahol találkozik.*

b) Ha elhiszitek, ha nem, de kritikámmal én ugyanúgy azt akarom, hogy jobb *legyen az E. E. Ti persze erre azt mondhatjátok, hogy most is tökéletes, jobb nem is lehetne. De egyrészt Ti is akkor tudjátok csak később még jobban szeretni őket, ha* még *jobbak lesznek. Ehhez pedig az kell, hogy néhányan megmondják nekik, ami* szerintük *(mármint a véleménymondó szerint) nem jó. (Ezt egyébként Ti ugyanúgy megtehetnétek, mint mondjuk én.)*

c) Nagyon fontos az a két sorral feljebb szereplő kiemelt szerintük. *Ugyanis el kell ismernetek azt a jogot, hogy másoknak más legyen valamiről a véleményük, mint Nektek. Ez érvényes mondjuk az Edda stb. zenerajongókra, de ami még fontosabb, az élet más területeire is. Ha Ti nem ismeritek ezt el, miért várjátok, hogy a Ti véleményeteket mások elfogadják?*

Ezek után remélem, Ti is érzitek, hogy enyhe túlzás volt feltételezni, hogy életemben nem jártam E. Emelet-koncerten. Sértegetni én is tudnék, de abból semmi normális nem sülne ki, úgy inkább azt javaslom, ne kicikizni, hanem megérteni *próbáljátok, amit írtam.*

a POLIfon nevében üdvözöl mindenkit
Torma Tamás

Továbbra is várjuk az ehhez hasonló tartalmas, személyeskedést mellőző, megértést sugárzó leveleket.

„Bűnbakpótló" jeligére

Total '85

Amikor először, május táján felvetődött, hogy Pakson talán össze lehet hozni valamit, még csak néhány punkbanda közös koncertjére gondoltunk. De ha már buli, legyen buli — próbáljunk meg valami fesztiválszerűt. S mivel néhány paksi illetékes sem bánta túlzottan a dolgot, elkezdtük szervezni a TOTAL '85-öt. Csuprik Tamás és Simon Gábor barátaim intézték óriási lelkesedéssel és rámenősséggel Pakson a hivatalos dolgokat (mert nem ment ám minden olyan egyszerűen), én pedig a zenekarokat kezdtem összeszedni.

Végül is 15 együttes lépett fel július 20-án a paksi Ifjúsági és Úttörőházban. Egy rockcsapat — övék volt a szerelés, egész jó cucc —, néhány nem is tudom milyen (alternatív? underground?) zenekar, és — magyarországi koncerten talán először ennyien együtt — csaknem két tucat punk-, ill. oi-banda. Név szerint: OI-KOR, TIZEDES MEG A TÖBBIEK, EGRI BIKAVÉR, 88-as CSOPORT, LILA AKÁCOK (ex-AURÓRA), SZIRÉNA, ÚJ ÉLET, FEHÉRJE, MARINA REVUE, PÁLLOTT SZÁJÚ FIÚK, U. S. DALLARD, BIZONY, PÁL UTCAI FIÚK, BOLDOG IDŐK, PROTEKCIÓ. (A plakátokon szereplő nevek közül a FEGYELEM és a KRETENS egy-egy tagjának, a ROMLÁS VIRÁGAI teljes legénységének távolléte miatt nem játszott, a PROTÉZIS pedig már korábban lemondta a fellépést.)

Marina Revue

Mivel azóta többen kérdezték tőlem, hogy volt-e botrány, álljon itt a válasz: nem volt. Annak ellenére sem, hogy azóta Pakson különböző *rém*hírek kaptak szárnyra több tucat fiatal őrizetbevételéről, extázisban tomboló félmeztelen lányokról, illetve teljesen ruhátlan fiúkról. A valóságban sem az Ifjúsági Házba kivezényelt katonáknak, sem a környéken cirkáló rendőrjáróknak nem akadt különösebb dolguk. Sajnos, igazi hangulat sem alakult ki és a közönség sem volt túl nagy létszámú. (Talán már nem divat a punk? Ha ez így van, az csak jó, mert akkor a mostaniak már nem divatból csinálják.) Mindenesetre tény, hogy a buli propaganda részét alaposan elszúrtuk. Igaz, rengeteg levelet küldözgettem szét, de sajnos nagyon későn. A plakátok és a szórólapok is csak néhány nappal a koncert előtt lettek készen. Végül is kb. 150-200 belépőjegy fogyhatott el.

Szűk körű közvélemény-kutatásom eredménye szerint a TOTAL '85 nem volt totál jó, de totál rossz sem. A zenekarok produkciói is változó színvonalúak voltak (legjobbnak a szegedi 88-as CSOPORT ítéltetett) — a punkok ismét bebizonyították, hogy — mint lassan egy éve Hetesi Péter a Magyar Ifjúságban megfogalmazta — „zenéjük nem háromakkordos zajártalom . . . a punk nem feltétlenül azonos a szélsőséges formában megnyilvánuló vandalizmussal". De meddig és hányszor kell még ezt bizonyítani? És ha már kell, legalább tehessék! A Pakson szerepelt együttesek nagy részének ugyanis ez volt idei első, esetleg második fellépési lehetősége. Következő koncertjükre talán már nem kell hónapokat, negyed-, féléveket várniuk.

A TOTAL '85-öt — mely mindennaposnak semmiképp sem tekinthető — a rendezvény lebonyolítóinak, megrendezőinek szervezésében teljes egészében videóra vették, írásban ígéretet téve a felvételek díjtalan átmásolására. Egyelőre azonban a kazetták „nincsenek sehol". Csak reménykedni lehet, hogy a sokórás anyagot nem vagdossák agyon (ha ugyan már meg nem tették). Ha már egyszer megvan, miért nem juthat hozzá senki?!

Jó lenne, ha a paksihoz hasonló rendezvények rendszeressé válhatnának. Miért is ne? Viszlát a TOTAL '85/2-n(?).

Juhász Mihály
Eger

NA . NE . NA . MA . DON . NA

99 PUFFBALLON

A tavalyi esztendő világsikert hozott Nena számára, aki — csakúgy, mint korábban Blondie — saját magáról elkeresztelt zenekara élén énekel. *Biba Kopf,* a New Musical Express munkatársa mutatta be olvasóinak a német popzene új csillagát.

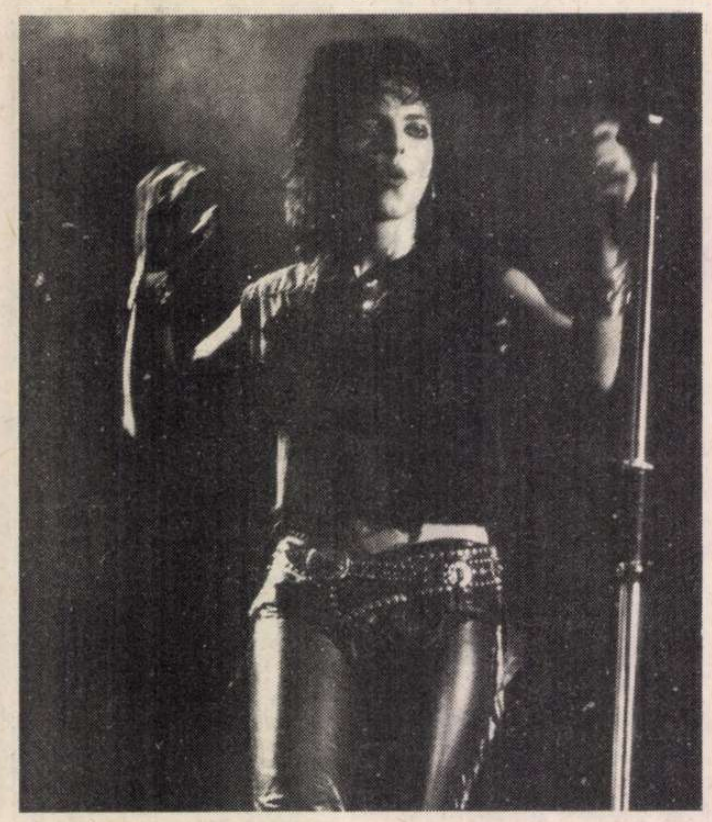

Nena európai koncertkörútján állítólag csak Budapesten volt teltház. 1984-ben a fővárosi középiskolások körében végzett közvéleménykutatásban ő bizonyult a legnépszerűbb külföldi előadónak.
Fotó: Zétényi Zoltán

Miért éppen Nena?

Nina Hagentől a *Malaria* tagjaiig, az összes német lány közül, aki beutazta a világot; miért éppen ő, a legnaivabb, s egyesek szerint a legbutább és legszürkébb lett a kiválasztott?

Vajon azért, mert Nena, aki úgy néz ki, mintha egy nagyáruház pénztárgépe mögül egyenesen a Dallas tévésorozat egyik epizódszerepére emelték volna ki, megnyugtatóan ismerősnek tetszik? Vajon nem tud többet nyújtani annál a biztonságos érzésnél, hogy a szűkülő világ bármely tájékán járva az ember kőhajításnyi távolságon belül talál egy Woolworth áruházat, egy McDonald's vagy Burger King gyorsbüfét?

Nena: hát ő aztán nem polgárpukkasztó; nem ad okot arra, hogy szobafogságra ítéld a fiadat, ha beteszi a lábát a városba. Lehet, hogy a *Rolling Stones*-on nőtt fel, de mást se tanult tőlük, mint a legüresebb életformára való hajlamot és az övvel viselt trikó + feszes leopárdmintás nadrág divatját. A rock nemzetközi uniformisát.

Nenával kapcsolatban föl sem merül a kérdés: mennnyire német? S pontosan ez teszi a legtipikusabban német zenekarrá a Nenát.

Egykori kollégámat, *Chris Bohn*t joggal vonzották az olyan zenekarok, mint a *Plan,* az *Einstürzende Neubauten,* a *Tödliche Doris* stb. — ezek mind valamilyen formában a németséget testesítik meg. De akár tetszik Bohnnak, akár nem, Nena az, aki a legpontosabban tükrözi azoknak a tinédzsertömegeknek az álmait, vágyait, érdeklődését és fogyasztói hajlamát, akik nap mint nap a márkájukkal szavaznak a vásárlóutcán, vagy a csillogó diszkóban ugrálva fejezik ki a hitüket. S a többség ugyanazzal az energiával és suta lelkesedéssel táncol, mint a színpadon Nena — akármilyen zenére, a kanadai *Saga*tól kezdve *Donna Summer*en, *Phil Collins*on, a *Culture Club*on és a *Rock Steady Crew*-n keresztül akár Nenára is.

Megismétlem: miért éppen Nena?

Talán azért, mert az összes hazai pop-rocker közül, akik a Neue Deutsche Welle katasztrófaövezetéből vagy azóta kiemelkedtek, Nena közelíti meg leginkább azt a képet, amilyennek a nyugatnémet ízlést diktáló, háború utáni, angol-amerikai tinikultúra az Igazit beállítja.

Megjegyzendő: nem túl éles a verseny.

Zürich csak egy állomás a zenekar telt házakkal kísért európai turnéján, amelyet úgy időzítettek, hogy egyúttal népszerűsítsék második nagylemezüket is. A *? (Fragezeichen)* című LP már több mint negyedmillió példányban kelt el, s jó úton halad, hogy utolérje a kétszeres platinának számító bemutatkozó albumot — nincs hát túl sok reklámra szükség. (Azóta megjelent a harmadik LP is.)

Újabb város, újabb hotel, újabb stadion.

— Nem hiányzanak a klubok — sóhajtja Nena, akinek angol kiejtéséből a gyorstalpaló nyelvtanfolyam sem tudta eltüntetni a német nyomokat. — A klubokban a koncert előtt és után is dolgozni kellett. Néha mégis egy picit hiányzik, hogy a klubokban meg kellett küzdeni a sikerért, nem volt ilyen hisztérikus a közönség. Most nagyon könnyű a helyzetem, mindenki sikítozik, bármit csinálok — de nehezebb kontaktust teremteni a tömeggel. Azért megbirkózunk vele.

Órák telnek el várakozással a zürichi reptéri szálloda halljában. A Time tudósítója jópofa történetekkel szórakoztat, mellettünk Nena-rajongók egy csoportja. Ők a türelmesebbek. Körülülik a Nena-trupp néhány tagját, akik pletykákkal tömik őket. A legfanatikusabb rajongók Nena zenészfiúit várják. Sajnálom, lányok, de mint mindnyájan tudjátok, a legjobb képűt már Nena megfogta magának — *Rolf Brendel,* a dobos, akivel Nena a zenekart alapította, a német popzene csinos fiúinak sorába tartozik, akár *Robert Görl* a *DAF*-ból és *Wolfgang Flur* a *Kraftwerk*-ből. Nenának mostanság olyan jól megy, hogy *David Bowie* német testőrét fogadta fel; olyan nagy szám, hogy a Time tudósítót küld a nyomába.

— Ez az egyetlen szabadnapjuk — mondja *Jim Rakete,* a menedzser. Korábban az ő istállójába tartozott Nina Hagen is, akinek ex-zenekarát, a *Spliff Radio Show*t még ma is ő menedzseli. A Spliff bárdolatlan rockkabaréja mindenki másnál jobban demonstrálja az angol—amerikai és a német humor közti különbséget.

Állítólag Jim Rakete úgy fabrikált sztárt Nenából, hogy egyszerűen kiemelte a berlini irodájában dolgozó titkárnők közül. A zenekar hevesen cáfolja ezt, bár Nena egy időben valóban titkárnőként dolgozott.

— Csak annyit akarok mondani, hogy Jim nem *Malcolm McLaren* — teszi le a garast *Carlo Karges* gitáros, aki már 15 évet lehúzott a német rock szolgálatában.

Igaz is: a német piac nem elég fejlett McLaren machinációihoz. Profi fotográfusként Rakete „rockos" image-t alakított ki a zenekarnak, hogy némileg ellensúlyozza pehelykönnyű popzenéjüket: kékes árnyékokba állítja a fiúkat, és annyi figyelmet fordít Nena mindig enyhén lebiggyesztett ajkaira, amennyi csak lehetséges a zenekar egyenlőségre törekvésének megsértése nélkül.

Nena legemlékezetesebb lemeze a *99 Luftballons.* Sóvárgó, félénk éneklése bájt kölcsönöz még néhány balladának, de túl kevés az egy kétórás koncerthez — a hangjában bujkáló állandó kétségbeeséstől már egy óra elteltével elege lesz az embernek. Persze a németeknek is épp annyi joguk van középszerűnek lenni, mint bárki másnak. Az, hogy jelen pillanatban a brit popzene monopolizálja a középszerűséget, nem jelenti azt, hogy ezt a jogát törvény védi!

S most, hogy a világ lemezpiacán Anglia jóval az NSZK mögött foglal helyet, amely Amerika és Japán mögött a harmadik, nincs igazán nagy jelentősége az angliai sikernek — Nena dala is már világszerte sláger volt, mire Anglia beadta a derekát.

De mivel tudta meghódítani a világot ez a szerény, és szerény tehetségű zenekar?

Tagjai post-Neue Deutsche Welle együttesekből *(Stripes, Extrabreit)* verbuválódtak. Egy kisvárosból. Hagenből költöztek Nyugat-Berlinbe, ahol a szokásos úton-módon (klubok, demófelvételek) próbálkoztak, mígnem Rakete kezébe kerültek, aki a CBS-hez szerződtette őket, akárcsak korábban Nina Hagent és a Splifft.

Az első lökést az adta a sikerhez, hogy Nena szerepelt egy rossz tinédzserfilmben (*Gib Gas, ich will Spass* — Adj gázt, szórakozni akarok) — „Ne beszéljünk erről a rohadt filmről, gyűlölöm. A nyomomban jár, amerre csak megfordulunk!" —, de igazán azt követően futottak be, hogy felléptek a Musikladen című televíziós show-ban.

Íme, itt egy zenekar, amely végre úgy néz ki és úgy szól, mint egy valódi popzenekar! Mi több, úgy néznek ki, mint mi, és a mi nyelvünket beszélik.

S amíg a Neue Deutsche Welle melodramatikus elektro dobütésekké és rossz táncdalokká redukálta a német zenét, a Nena hagyományosabb hangvétele, egyszerűsége és könnyed fantáziája sokkal jobban megfelelt a hazai ízlésnek. Mindez Amerikában is kifizetődött, ahol ez a német popzenekar minden idegensége ellenére sokkal ismerősebben szólt, mint azok a szaharinnal édesített radarjelek és zúgások, amelyek az angol popot képviselték. Az is csak a sikerüket növelte, hogy 99 Luftballons című armagedoni tündérmeséjüket az amerikai tévéállomások fő műsoridőben, közvetlenül a *Másnap* című film után vetítették.

A dalt a Rolling Stones nyugat-berlini szabadtéri koncertjén levegőbe engedett 100 léggömb látványa ihlette. Meglehetősen abszurd, „Mi lenne ha . . ." kezdetű mese ez: léggömbök lebegnek át Kelet-Berlin fölé, ahol tévedésből azt hiszik, légitámadás érte a várost, lángba borul a világ . . . Nyomában erdőtűzként terjed Nena hírneve, elkapkodják a lemezét. Úgy tűnik, semmi nem olyan kelendő Amerikában, mint a nukleáris katasztrófa.

— Pedig a mi zenekarunk nem politizál — jelenti ki képmutatóan Nena. — Ha van is politikai éle a dalainknak, az sokkal inkább tündérmese, mint nyilatkozat. Csak annyit állítok: őrültség, ha nem értik meg egymást a különböző népek. Erről szól a Luftballons. Úgy is lehet politizálni, ha nem mondja ki az ember, hogy ez jó, az meg rossz. Olyan dalokat akarunk énekelni, amelyekhez mindenki saját maga találhat ki egy történetet.

— A szülők nem kerülnek szembe a gyerekeikkel amiatt, hogy azok szeretnek minket — mondja Nena. — Nincs már ilyen szembefordulás. Ma már progresszívebbek a szülők, jobban megértik a gyerekeiket. Egyébként is, mi furcsát találnának a Nenában? Tiszták vagyunk, nem kábítószerezünk. Miért aggódnának?

Fordította: Szőnyei Tamás

MINT EGY SZŰZ

Fotó: BRAVO

Szűk baráti körben, alig néhány milliárd tévénéző jelenlétében fogadott egymásnak örök hűséget *Madonna,* az elmúlt nyár legfényesebb csillaga és a nála pár évvel fiatalabb, 24 éves *Sean Penn,* az amerikai színjátszás egyik nagy tehetsége. Az operatőr persze csak tisztes távolból követhette, amint az ifjú férj, aki legutóbbi filmjében egy KGB-ügynökből lett kábítószerkereskedőt alakít, hosszú hitvesi csókot helyezett el Madonna esküvői szoknyája alatt. Olyan terület ez, ahol nagyon rég járt már kamera . . .

„Izgalomba jött, amikor kifizettem az 50 dollárját. Azóta se láttam" — elevenítette fel a régi szép időket Bill Stone, a 72 éves fényképész, akinek esztendőkkel ezelőtt Madonnáról készített fekete-fehér aktfotói nemrég napvilágot láttak. Madonna akkoriban még nem énekelte azt a dalt, amely mindenkivel megismertette a nevét: Like A Virgin — Mint egy szűz.

Madonna Louise Ciccione New Yorkban született, konzervatív erkölcsű, katolikus, olasz családban. Bátyjai és apja mindentől tiltották, ami az élet élvezetéhez tartozik. Szexis külseje miatt féltették a fiúktól, állítólag még az utcára is ritkán engedték egyedül. Most, hogy egyesek az új Marilyn Monroe-t látják benne, a zord atya is megbocsát neki, s könnyes szemmel figyeli egyetlen leánya üstökösszerű karrierjét.

Slágerei egymást követték a listákon: első sikere a Holiday című kislemez volt, ezt követte a Like A Virgin, majd a Material Girl. Augusztusban, az esküvő havában egyszerre három kislemeze szerepelt a brit Top 20 között: az Into The Groove a csúcson állt, miközben a Crazy For You az első hely megjárta után már lefelé tartott, a Holiday pedig ismét megjelent az élcsoportban. Hasonló teljesítménnyel csak egyetlen énekesnő büszkélkedhetett, Ruby Murray, akinek 30 évvel ezelőtt volt három kislemeze a 20-ban. (Vajon 30 év múlva ugyanúgy nem fogunk emlékezni Madonnára, mint most Rubyra, akit a „Guiness" Rekordok Könyvéből szedtek elő az újságok?)

Madonna mindenesetre nem akarja kizárólag a zenére bízni a jövőjét. Nyáron mutatták be Susan Seidelman második filmes rendezőnő Desperately Seeking Susan (Kétségbeesetten keresem Susant) című alkotását. Címszerepét Madonna játssza, aki a forgatás idején még közel sem számított olyan istenségnek, mint jelenleg.

A lemez- és videoslágerek, a teltházas koncertturné, a Live Aid részvétele és a filmsiker nyomán Madonna valósággal megdicsőült. S ha a házasságban is minden jól megy, kilenc hónap múlva ismét tele lesz képeivel a világsajtó: Madonna és a kis . . .

D-Sz

BAMBI

(Folytatás a címoldalról)

— Rózsaszín.
— Látom a cipődön. Kedvenc meséd?
— Az Aladdin.
— Film?
— Utolsó tangó.
— Italod?
— A sör. Bármilyen sör. Meg a Piña Collada.
— Könyv?
— Tajtékos napok.
— Szerinted Jézus élt?
— Persze.
— Találkoztál vele?
— Még nem.
— Példaképed?
— A férjem, a Laci. Bár most külön élünk.
— Hány éves is vagy?
— Húsz. Már húsz.
— Gyerek?
— Kettőt szeretnék. Először egy fiút. Marszellnek hívom majd. Marcinak. Aztán egy lányt. Évelin.
— Iskolák?
— Estire járok, harmadikba.
— Tervek?
— Ruhatervek. Az Iparművészetire akarok menni, ruhatervezőnek. Lesz összel kiállításom a Déjà vu Revüben.
— Kinek tervezel?
— Magamnak.
— És mi a terved a tervekkel?
— Semmi különös. Magamat akarom kifejezni.
— És a zenével?
— A zene, az más. Akkor egyszerűen csak jól akarom érezni magam.
— Élmények?
— Afrikában születtem, Maliban. Szeretnék újra odamenni. Sokfelé jártam, nyugaton is; keleten is. De hát: Afrika az Afrika.
— Apropos: utazás.
— Próbáltam már, de nem kell. Félek tőle. Azóta csak a Balkan Touristtal utazom.
— Legfontosabb emberi tulajdonság?
— Az őszinteség.
— Zenei példaképek?
— Roxy, Eno, Ultravox.
— Itthon?
— 2. Műsor, Európa Kiadó, Sex—E—Pil.
— Három kívánság?
— Az első: legyen egy tündér, aki teljesíti minden kívánságomat.
— Szerelem?
— Csodálatos dolog! De elmúlik.
— Te mit kérdeztél volna magadtól életed első interjújában?
— Én? Hogy mit szeretek csinálni, mit jelent nekem a zenekarom, a Balkan Tourist, és hogy hogyan képzelem el a jövőmet.

Saci

Fotó: Tomi

50 másodpercben az egész zenetörténet

Beszélgetés Philip Tagg zenetudóssal

Philip Tagg az MTA Zenetudományi Intézet vendégeként egy hétig Budapesten tartózkodott. Az angol származású zenetudós a Göteborgi Egyetem (Svédország) zenetudományi tanszékének oktatója. Érdeklődési területe a modern populáris zene, amelybe olyan műfajok sorolhatók, mint a reklámok kísérőzenéje, háttér- és hangulatzene, filmzene és a különféle ifjúsági zenék, a pop és a rock. Tagg a szerzője egy rendkívüli munkának, amely a Kojak krimisorozat szignálzenéjének 50 másodpercéről szól: a nyúlfarknyi „zeneművet" mélyreható szemiotikai és stílustörténeti elemzésnek vetette alá, és átfogó kultúrtörténeti összefüggésben értelmezte. Jelenleg az ABBA együttesről ír könyvet.

— Hogyan jutottál el kutatásaidban a populáris zenéhez?

– Nekem ez a terület mindig is komoly és fontos volt. Úgy alakult, hogy mialatt zenei tanulmányaimat végeztem — még Angliában —, gondoskodnom kellett egy kis pénzkeresetről, hogy tanulhassak, és ennek egyik módja volt a zenélés (természetesen a komolyzenén kívül eső műfajokban). Ezenkívül nem zenei jellegű munkákat is vállaltam, és olyan környezetbe kerültem, ahol tanulmányaimból ismert zenéktől egészen eltérő műfajokkal kerültem kapcsolatba. Ekkor és itt tűnt fel nekem, hogy az embereknek ez a zene, az ő zenéik milyen sokat jelentenek, és nem értettem, miért zárják ki ezeket a komoly vizsgálódások köréből. Úgy határoztam, hogy érdemes ezeket tanulmányozni. Azt hiszem, tanárképzős voltam, amikor először írtam a populáris zenéről. Egy egész érdekes kísérlet folyt akkoriban Manchesterben: hogyan lehet a populáris zenét a zenei nevelés alapjaként felhasználni. De ez még 1966-ban volt.

— Tanítottál is populáris zenét Manchesterben?

— Igen, egy keveset, egyik oktatóm jóvoltából, aki igen széles látókörű volt és ezt jó ötletnek találta. Nem minden tanárnak tetszett ez az egyetemen, tehát nem volt könnyű dolgom, de a lehetőségem megvolt rá.

— Milyen típusú zenét tanítottál?

— Nagyon sok filmzenét vittem be, mivel ez volt — és még ma is ez — az a zene, amivel a legtöbb iskolás nap mint nap találkozik. Őket az érdekelte például, hogy a filmzene bizonyos hangzásai miért váltanak ki belőlük ilyen vagy olyan érzeteket. Emellett valamilyen formában aktív részesei voltak a brit rockzenei mozgalomnak, többnyire úgy, hogy táncoltak erre a zenére, és arra voltak kíváncsiak, hogyan alakult ez a zene épp olyanná, amilyenné; hallani akartak a blues művészeiről, rhythm-and-blues zenészekről, country-and-westernről stb. Mindezt azért, hogy megértsék, miért és hogyan fejlődött a zenéjük meghatározott irányban.

— Mennyi ideig tanítottál?

— Ezt csak egy évig csináltam, amíg a tanítási gyakorlatomat töltöttem Manchesterben. Azután átköltöztem Svédországba, és a zenével való kapcsolatom a populáris zenére szűkült le. Csak a hatvanas évek vége felé volt módom társítani a hagyományos komolyzenei képzettségemet a populáris zenei tapasztalataimmal, amikor felkértek minket Göteborgban, hogy dolgozzuk ki a *zenetanárképzés* egy új formáját.

— Beszélnél arról, hogy te hogyan és mit tanítasz?

— Jelenleg az oktatási munka alól felmentést kaptam, de ha most teljes állásban tanítanék, a legkülönfélébb zongorázási technikákat tanítanám: kezdve az egyszerű és hagyományos típusú klasszikus interpretációktól, annak legalapvetőbb szintjétől addig, hogy hogyan kísérjünk egy népdalt vagy egy blues-t, vagy hogyan lehet a rockot zongorán kísérni. Ez lenne a gyakorlati rész. A másik az Európán kívüli zenék tanítása, vagyis etnomuzikológia, ezenkívül pedig tanítanék még populáris zenetörténetet és -elméletet. E pillanatban azonban, mint mondtam, nem tanítok teljes állásban, hanem kutatással foglalkozom.

— Említetted, hogy Angliában sok komolyzenei szakember rossz szemmel nézte a populáris zene bevonását az oktatásba. Van-e valami különbség ebben Anglia és Svédország között?

— Nehéz lenne általános érvényű megállapításokat tennem Anglia mai helyzetére vonatkozóan, de régebben, és talán még ma is, tényleges kutatásokat végezni Angliában egy kicsit nehezebb volt. A popzenét felhasználják az iskolai oktatásban, de inkább különféle készségek, technikák tanításában, (gitárnál, zongoránál, ritmusgyakorlatok keretében, az általános iskolákban). Ami kevésbé megy Angliában, az a tudományos jellegű kutatás, gondolok itt a popzene használatára, funkcióira irányuló empirikus szociológiai vizsgálatokra, vagy olyasmire, mint a popzene elemzése, popzenetörténet stb. A felsőfokú zeneoktatási intézményekben ezekkel nem foglalkoznak.

— Ennek bizonyára szemléleti okai vannak: Anglia inkább hagyományőrző mint Svédország, hiszen klasszikus kultúrája mélyebb gyökerű.

— Így van. Ha Angliában valaki a popzenével komolyan akar foglalkozni, akkor az egyetemek szociológiai vagy mondjuk tömegkommunikációs tanszékeit kell megkeresnie. És az a különbség talán, hogy — legalábbis Göteborgban — módunk van ilyen kutatásokat végezni; ez Angliában a zenei tanszéken nem menne.

— Göteborgban tehát ideálisak a feltételek?

— Hát, a légkör nagyon jó, gond viszont egyrészt a pénz hiánya, másrészt, hogy az egyetemek nem szívesen fogadnak be új kutatási területeket, tantárgyakat. Most pl. egy popzene-történeti antológiát szeretnénk összeállítani, hogy iskolai zenetanárok dolgát megkönnyítsük. Nehéz pénzt szerezni a rock mai helyzetét vizsgáló kutatásokhoz, hogy például Svédország különböző területein milyen a rockzenei élet; vagy a filmzene használatára és hatásaira irányuló kutatásra; vagy a *Muzak*, vagyis az áruházakban és gyárakban használt, gondosan és célirányosan megszerkesztett háttérzene használatára és hatásaira vonatkozó kutatásokra. Pedig a popzene hihetetlenül fontos dolog, egyrészt gazdaságilag, másrészt, mert az emberek viszonylag erre fordítják a legtöbb időt. Mindenekelőtt tehát bizonyítani kell a popzene ügyének komolyságát. Az az átlagember, aki nem jár szimfonikus zenei koncertekre vagy az operába, de időnként televíziót néz, esetleg még rádiót is hallgat, éppen annyira méltó az érdeklődésünkre, mint az, aki jár koncertekre és azt a zenét hallgatja. Ez tehát kultúrpolitikai kérdés, ha tetszik, a *demokratizmus kérdése*. És ha az adott szituációban az ember valamiféle kultúrpolitikát alakít ki, amelyben hierarchiát alkot az, hogy milyen típusú zenei produkciót mekkora anyagi támogatásban részesít mondjuk az állam vagy egy közintézmény, nos, akkor feltétlenül tudnunk kell, mi van ebben a zenében. Mert ha csak érzéseink vannak róla, esetleg rossz döntéseket hozunk a folyamatban. Úgy vélem, a popzene előfeltétele annak, hogy egy jobbfajta zenepolitikát csináljunk.

— Mint kutatónak, lesz-e valaha módod a szórakoztatózenei ipar folyamataiba beavatkoznod?

— A szórakoztatózenei ipar folyamatai olyan hatalmas intézményekhez kötődnek, melyek tőkeereje meghaladja egy olyan kis nemzetét, mint Svédország. Amit egy-két kutató javasolna, az aligha befolyásolná döntéseiket. Ugyanakkor mint popzenekutató, az ember állandóan kapcsolatban van zenészekkel. Amire rájövünk — példákat is mondhatok rá —, az hasznára lehet a zenészeknek. Például Göteborgban folyik kísérlet vagy tervezet, amit úgy hívnak, hogy *Let one thousand stones roll (Gördüljék ezer kő)*. Különféle elővárosi klubok fiataljai, egy társadalmi gondozó okos kezdeményezésére kialakítottak egy egész elektromos hangszerparkot, dobfelszereléssel, erősítőkkel stb., így azok a srácok, akik zenélni akarnak, még egy kis szakértői segítséget is kapnak, hogy például hogyan dolgozzanak az erősítővel, vagy hogyan játsszanak jobban diszkót, milyen szintetizátort vásároljanak, ha kevés pénzük van, milyet, ha a klub többet tud adni stb. Könyveket, rockmagazinokat stb. olvashatunk együtt. Mondhatjuk például, hogy csináljanak egy kis videofelvételt, ilyen vagy olyan eljárással, vagy szerezzenek egy 16 mm-es filmfelvevőt, vagy darabolják fel a zenei egységet mondjuk 4 ütemnyi frázisokra vagy 1-2 ütemnyire stb. Ha mondjuk empirikus szociológiai felméréseket csinálunk a rock és a fiatalok kapcsolatáról, az információink segítségével tevékenységünket jobban meg tudják szervezni, legyen az esti tánc vagy rockverseny. Azt hiszem, itt a popzenekutató nyilvánvalóan egészen más helyzetben van, mint a komolyzene kutatója, mivel kapcsolatban kell lennie a „zenecsinálás" folyamatával és a tudása gyakran közvetlenül is hasznosítható.

— Sohasem tapasztaltál még bizalmatlanságot a rockzenészek részéről? A tudományos kutató, a tanár iránti bizalmatlanságra gondolok — pl. tanácsot akarsz adni zenészeknek, akik magukat művésznek tekintik. Ha nem is általános, de gyakori, hogy ezek az emberek élesen elkülönítik magukat a hivatalos tudomány, az intézmények világától.

— Igen, ez igaz, és gyakori jelenség. Biztosan emlékszel arra, amikor John Lennon elolvasta Wilfrid Mellers könyvét, és aztán jól kigúnyolta.

— Ne haragudj, hogy közbevágok: Magyarországon kevesen tudják, hogy Mellers zenetudós, aki — egyebek között — a Beatles zenéjéről írt monográfiát.

— Igen. Visszatérve Lennonra: teljesen érthető volt a reakciója, mert amit ő el akart mondani, az benne volt a zenéjében. És teljesen bizarrnak, fölöslegesnek találta azt szavakkal elmondani, amit a zene is elmondott. Persze, hogy a zene tényleg mindent elmond, de sok ember van, aki meg szeretné érteni, *hogyan* mondja azt, amit mond. A zene zenében beszél, és nem magyaráz el semmit. John Lennon zenéjét azonban meg lehet magyarázni oly módon, hogy még egy rajongó is többet értsen meg érzéseinek és gondolatainak mélyebb rétegeiből.

— Egy másik probléma magán a zenetudományon belül merül fel. A muzikológia elemzési eszköztárát a klasszikus zenére dolgozta ki. Alkalmas-e tehát arra, hogy a popzenét elemezzük vele?

— Ha a zenetudomány oldaláról közelítünk, akkor minden kifejezőeszközt vagy paramétert figyelembe kell vennünk. Ha mondjuk XIX. századi zenével foglalkozunk, természetes, hogy bizonyos zenei kifejezési eszközök a zene összetettsége, érdekessége szempontjából nagyon fontosak. Így például a témák szerves fejlesztése, ahogyan módusulnak és visszatérnek különböző hangnemekben stb. Nagyon fontos a harmonizálás, és ugyanúgy a dallamvonal, a kísérő hangszín és a harmónia viszonya. Ezzel szemben a populáris zenében, vagyis amit filmekben, áruházakban háttérként használnak, vagy amire táncolnak vagy klubban hallgatják — nos, az ilyen helyzetekben a hallgató nem úgy hallgatja a zenét, ahogyan talán Adorno várta volna el a klasszikus zene hallgatójától. Más kérdés, hogy a klasszikuszene-hallgató *úgy* hallgat-e zenét, erről egy másik beszélgetés szólhatna. Szerintem valószínűleg ő sem. Mindenesetre az egyértelmű, hogy az esetek többségében az emberek, ha popzenét hallgatnak, nem figyelnek a témák visszatérésére; a popzene bonyolultsága nem hosszú tematikus fejlesztéseken alapul, hanem a hangzás „itt és most" közvetlenségén. Nagyon fontos a hangszín, az a fajta hangszín, amelyet a stúdió- és más technikai eszközökkel hoznak létre; mint például a visszhang: milyen hosszú, milyen fajta visszhang; az egyes hangszerek hol helyezkednek el a sztereótérben; a dobok hangzása tompított-e (denfelés), az így létrehozott effekteket távolítják-e vagy közelítik stb. Olyan sok összetevője van egy hang létrehozásának — ami esetleg csak néhány másodpercig tart —, hogy ez az, ahol az összetettség fokát keresnünk kell. Nem a hosszú folyamatokban, hanem a közvetlen hangnyalábokban. A filmzene — vagy a rövid képsorokkal dolgozó televíziózene esetében világos, hogy a képsorokat a zenének igen nagymértékben kell követnie, megerősítenie vagy ellenpontoznia. Nincs idő — különösen a reklám-kísérőzenében — a témák fejlesztésére, tehát itt valami mást kell keresnünk.

— Miért éppen a Kojak szignálját elemezted?

— Az igazat megvallva, négy diákom választotta. Azt javasoltam ugyanis, hogy mindenki vegyen föl magnóra kb. egyórányi popzenét, írjon róla egy rövid dolgozatot. Ők megírták, mégpedig a Kojak-sorozat egyik részének zenéjéről. A Kojakot mintegy százmillió ember látta szerte a világon, kb. 78 országban. Különös, hogy azt a zenét, amit ilyen sok ember hall, senki nem vizsgálta meg közelebbről. Emellett még élveztem is ezt a kis szignál darabot; ügyes szintézise mindazoknak a zenéknek, amelyeken felnőttem és amelyeket popzenészként játszottam: megvan bennem a soulzene basszusalapjától Bartók kvartakkordjáig minden, beszúrva egy kis szintetizátor, Sztravinszkij hangszerelési ötletei stb. Kiválóan elemezhető kis darab.

— Milliók látták ezt a sorozatot, a legkülönfélébb kultúrákban élő emberek; az elemző hogyan számol azzal a körülménnyel, hogy ezek az emberek más-más füllel hallották ezt a zenét?

— Itt már egy nemzetközi nyelvről van szó, hiszen 1926 óta létezik a hangosfilm, tehát zene is van benne. Sőt, már a némafilmnek is volt zenéje (1910-es évek) — részben egy-egy filmhez komponálva, részben hangulatzene-katalógusokból kiválasztva. Így mindenekelőtt Észak-Amerikában és Európában kialakult egy zenei nyelv, amelyet meghatározott környezettel, hangulatokkal és személyiségtípusokkal asszociálunk. Ez a zene egyfajta audiovizuális tanulási folyamatot jelentett és jelent, melynek során az emberek ugyanazt a személyiségtípust, környezetet vagy hangulatot ugyanazokkal a zenei struktúrákkal hozzák kapcsolatba évtizedek óta: a *hollywoodi* zenéről van szó, amely a késő wagneriánus és korai avantgarde zenére épül, de beolvasztott populáris zenei elemeket is, és az egész világot behálózó zenei nyelvvé alakult. Nyilvánvalóan nem képzelhető el olyan kutatás, amely 80 országra kiterjedő empirikus befogadási teszteket végezne el a lakosság reprezentatív mintáin, de nem is ez volt a cél. Az embernek meg kell néznie más filmzeneket vagy nagyon ismert klasszikus darabokat, operákat, R. Strauss szimfonikus költeményeit, meg efféléket. Itt láthatjuk, hogyan térnek vissza ugyanazok a zenei szerkezetek például az operahősök vagy filmbeli hősök esetében: ezek többé-kevésbé azonos zenei megoldások; mondjuk pl. az őrült félelem, amely disszonáns és magas regiszterben szól, aztán ott van a középső regisztertípusú félelem. Nagyon könnyű átvizsgálni ezeket és rájönni, hogy hasonló érzelmekhez vagy helyzettípusokhoz hasonló zenei megoldásokat alkalmaznak.

— Terjedelmes és mély elemzésed milyen módszertani tanulságokkal szolgál a zenekutatók és szociológusok számára?

— A zenekutatóknak ez egy jó játék, amely a művek összehasonlításán alapul („inter-objective analysis"), vagyis nagyon egyszerűen szólva, a zenét más zene jellemzésére használjuk. Két részből áll: először is az elemezendő zeneművet lejátszod különböző embereknek, zenei szakértőknek és amatőröknek. De nem azt kérdezed tőlük, hogy *mi*, hanem hogy *milyen más zene* jut eszükbe róla. Így kapsz egy listára való más zenét; ők dudorásznak egy kicsit és azt mondják: „aha, ez olyan, mint az a Beethoven-mű", vagy ez és ez a Beatles-szám. Kezdben e művek listájával aztán megnézed, hogy mi azonos bennük zeneileg. Abból kell kiindulnod, hogyha a darab emlékeztette őket egy másikra, akkor valószínűleg van bennük valami hasonló. Ha ezt megtetted, akkor kiiktattad a gondolkodás verbális részét, ami jó. Vagyis az asszociációid közvetlenül zeneiek. Azután azt kell megnézni, hogy mindazoknak a zenéknek, melyekre az emberek asszociáltak, van-e közös nem zenei nevezőjük. Nos, nyilván egy *F-dúr szonáta* címet viselő darab nem sokra vezet, de ha az a címe, hogy „Holdfény a pálmafák fölött", a másik pedig „Szerelem a parkban délután", akkor rájöhetsz, hogy a közös nevező a szerelem romantikus természeti környezete, például. Ami azután kapcsolódhat egy bizonyos zenei struktúrához vagy zenei struktúrák együtteséhez. Előfordulhat, hogy a társítás nem helyes, mert mondjuk ismersz olyan művet, hogy „Szerelem a pálmák alatt" és a zenéje egész más. Ez esetben egy játékos kis technikát alkalmazhatsz, ami a képzeletet is megmozgatja, a neve „hipotetikus behelyettesítés". Ha úgy találod például, hogy egy zenei szerkezetben a ritmus az, ami azzal a jelentéssel ruházza fel a zenét, amit te gondolsz róla, akkor veszed a ritmust. A Kojak-ben jó példa erre a rendezett és rendezetlen „háborúsdi". A rendezett háborúsdi általában ¼-ben van, a trombiták rendszerint on-beat játszanak, gyakran triolákat, ami valamilyen okból heroikus; a rendezetlen háborúsdi, mint az utcai gengek harca vagy a gerillaharc gyakran additív (bővítő, hozzátoldó) ritmusú. Így például átalakíthatod a rendezett háborúsdit rendezetlenné. A rendezett háború — látványra fordítva — nagytotálban jelenik meg, a kamera egy torony vagy efféle tetejéről fényképezi a parádézó csapatok sorait. Ennek ellentéteként ott van a „kisember a háborúban", az ő érzései, a riadtsága, amely gyakrabban szólal meg $^{11}/_{8}$-ban mint mondjuk ¼-ben. A parádét átfordíthatjuk $^{5}/_{8}$-os vagy $^{11}/_{8}$-os disszonanciába, vagy fordítva: a kisember dallamát, ami $^{5}/_{8}$-os, nehezen énekelhető, disszonáns, kicsit megváltoztatjuk; enyhítünk a disszonancián és akkor a parádéhoz lesz hasonló. Ezt újra ellenőrizhetjük emberekkel, de sokszor annyira evidens, hogy nincs rá szükség. Ez tehát jó szórakozás, és remekül használható a tanításban: a gyerekek verbálisan vagy vizuálisan asszociálhatnak a zenéhez, te pedig javasolhatsz változtatásokat, vagy akár ezt maguk is megtehetik: olyan zenei változtatásokat, amelyek egyértelműen átalakítják a környezetet vagy a darab hangulatát.

— A populáris zenei vizsgálatokban gyakran tér vissza Adorno neve, a kultúrpesszimistáé, aki a populáris zenét rendkívül kártékonynak ítélte az emberi érzelemvilág, intellektus és ítélőkészség szempontjából. Szerinte a popzene visszájára fordítja a művészet valódi funkcióját: mechanikus előállítási és befogadásmódja, sztereotípiái számára sűrítetten képviselték egy hanyatló, passzivitásra épülő társadalmi gépezet működési mechanizmusát. Te hogyan viszonyulsz Adorno elméletéhez?

— Erre, azt hiszem, jó diplomataként fogok válaszolni. Adornót először is történeti szemszögből kell megítélni, hiszen mindazok a ritmusok, amelyek őt körülvették, neki Hitler fasizmusát idézték: az „eins-zwei-drei-vier", amely otthon a Hitler-Schnulzé-ból* dübörgött (így nevezték a rádiót a Harmadik Birodalomban), és a New Yorkba érkező Adorno számára a „one-two-three-four" ugyanazt jelentette, vagyis mindenütt fasizmust szimatolt. Azt hiszem, hogy túl messzemenően általánosított a populáris zenével kapcsolatban. Ráadásul, úgy tűnik, nem tudott túl sokat róla: így például még az 1961—62-ben írt *Einleitung in die Musiksoziologie*-ban (Bevezetés a zeneszociológiába) sem tesz utalást pl. *Miles Davis* jazzjátékára, amely nagyon érdekes új harmónia és improvizatív megoldásokat hozott; láthatóan nem sokat tudott az euro-amerikai népzenéről vagy azokról a dolgokról, amelyek *Mahalia Jackson* vagy *Pete Seeger* nevéhez kapcsolódtak. Szerintem nagyon leegyszerűsítő volt mindaz, amit az amerikai populáris zenéről mondott. Természetesen megvannak ennek a zenének a veszélyei, mivel teljesen vagy majdnem teljesen nem tudatos szinten fogadjuk be . . .
A populáris zene szerkezetének, funkcióinak valóban tudatos megismerése nem mond ellent annak, hogy élvezni tudjunk egy vérpezsdítő rock and rollt vagy egy romantikus filmzenét. Ugyanakkor viszont mindenkinek a joga — annak kell lennie —, hogy tudja, milyen elemekből építkezik és hogyan hat ez a zene. Tehát ha neked valami gyanúsan hangzik benne, akkor meg tudd mondani, hogy „aha! azok a hegedűk ott engem nem fognak átverni", vagy „engem ez a heavy rocker nem tud felültetni". Ha mindenkinek jogában áll megtanulni olvasni és megérteni azt, amit olvas, akkor éppúgy magától értetődő joga, azt hiszem, az is, hogy megértse, amit hall.

— Szavaidból azt veszem ki, hogy a popzene elemzésének nem lehet kiindulópontja egy merev, a műfajokat — komolyzene, népzene, populáris zene — önmagukban minősítő értékrendszer. Nevezhető-e ez szemléleti nyitottságnak, toleranciának, rugalmasságnak?

— Talán igen. Egy kevés veszélye azért van ennek, mégpedig az, hogy ez a zene valóban népszerű és valóban az uralkodó zenefajta a legtöbb ipari társadalomban. Két dolgot tehetünk: vagy semmibe vesszük, utáljuk és félrelökjük, vagy tanulmányozzuk és megpróbáljuk megérteni. Ha az utóbbit választod, a zenének egy jó részét szeretned is kell, de éppen annyira kritikusnak és szkeptikusnak is kell lenned vele szemben. Igen, rugalmasabb ez a szemlélet, mert az egyes műfajokat nem egy abszolút érvényű, idealisztikus esztétikai értékskálán helyezi el, ahol az egyik feltétlenül magasabbrendű a másiknál. Nyilvánvaló, hogy ezzel nem jutnánk messzire a tömegkommunikációs kultúra megértésében. Ezt nagyon fontos hangsúlyozni. Másrészt, mivel új kutatási területről van szó, felmerül az a veszély, hogy romantizáljuk például a technológia szerepét a műfajban, fetisizáljuk a hangzást vagy a rock, úgymond, lényegében rejlő ellenzékiséget és így tovább.
A rock egyszerűen Észak-Amerika és Nyugat-Európa uralkodó zenei műfaja. Ez most a mi zenei ideológiánk.

*magyarul: zagyvaság, limonádé

Szemere Anna

Beszélgetés Som Lajossal

ÍTÉLETEK UTÁN, ÚJRAKEZDÉS ELŐTT

— Ha az emberek meglátják a képedet e cikk mellett, szerinted mi jut az eszükbe?

— Hogy megismernek, az biztos. Akinek szimpatikus volt az eddigi tevékenységem, azt mondja: újra feltámadt, akinek pedig nem, az azt: na, mi van, kiengedték a sittről?!

— Szó, ami szó, a Piramis elég dicstelen körülmények között fejezte be a pályafutását. Hogy is volt az az aranycsempészésügy?

— 1982-ben a pénzemmel benne voltam egy tranzakcióban: aranyat hoztak be az országba, és eladták az Óra-Ékszernek. Ezt legálisan meg lehetett már akkor is tenni, csakhogy a mi emberünk nem jelentette be a vámnál, ezért lett belőle bírósági ügy. Később, az ellenem irányuló cikkek úgy tálalták ugyan, mintha az én kezemben futottak volna össze a szálak, de ez nem igaz. Mondtam is tréfásan egy ismerősömnek: aki ismer, tudja, hogy én nem így, nem ilyen amatőr módon bonyolítok le valamit. Ez idő alatt egyébként nem is voltam itthon, a Szovjetunióban turnéztunk, engem és a dobost visszatértünkkor a repülőtéren tartóztattak le.

— A te történeted hogyan folytatódott?

— A reptéren őrizetbe vettek és négy hónapig előzetes letartóztatásban voltam. Ez nagyon kemény volt: se rádió, se írás, se olvasás, el kell viselned azokat az embereket, akikkel össze vagy zárva, és közben jár az agyad, mi lesz. Az első tárgyaláson még úgy látszott, fel is menthetnek, de a következő alkalommal már ítéletet is hirdettek. Egy év tíz hónapot kaptam. Jött a másodfok: két év két hónap. Ilyenkor a behívót körülbelül két hét alatt küldik ki, ennyi idő alatt kellett kegyelmi kérvényt beadnom és választ kapnom az Elnöki Tanácstól. A korábbi életvitelemet, a pozitív politikai tevékenységemet felemlítve indokoltuk a kérést.

— Milyen tevékenységre hivatkoztál?

— Óvoda-, iskola-, képtárépítésekre, külföldi kommunista fesztiválokra, szolidaritási bulikra. Azt hiszem, nincs még egy zenekar, amelyik annyi jótékony célú bulit adott volna, mint mi. A kérvényemet elfogadták, és kiküldték a papírt, hogy minden intézkedést felfüggesztenek. Aztán megkaptam a végleges határozatot is, hogy nem kell letölteném a büntetést, és persze minden más lett egy perc alatt.

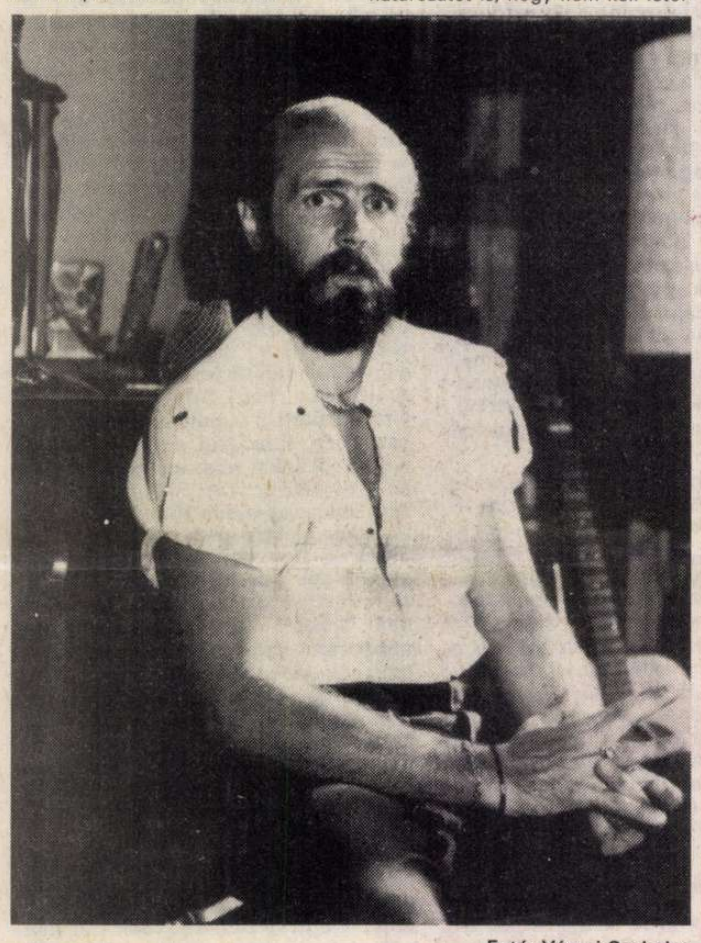

Fotó: Várnai Szabolcs

— Ez a vámügy kissé a zenekart is gyanússá teszi, hiszen valutázás miatt már az ős-Piramisból ki kellett szállnia egy külföldi zenésznek, és az énekesről, Révész Sándorról is hírbe hozó pletykák terjedtek.

— . . . ezekről a pletykákról gyorsan be is bizonyosodott, hogy részben alaptalanok, a hivatalos vádat pedig elejtették. Akkor teleírták a lapokat, hogy meseautó meg egyebek; számomra ez is azt bizonyította, hogy egyesek tendenciózusan akartak valamit találni ellenünk. A mi ügyünk egyébként annyira nem zenekari ügy volt, hogy az aranyat nem is a zenekar kötelékébe tartozó ember hozta be. Volt egy svéd állampolgár, aki összeszedte a pénzt, kiment, megvette az aranyat, egy magyar behozta, az Óra-Ékszerben pedig utánanéztek, hogy honnan jött ez a majd' másfél millió forint értékű arany.

— Igazán nem akarom a zenészeket állandó csempészéssel vádolni, de magánbeszélgetésekben mindig hallani kisebb-nagyobb tranzakciókról. Mennyire általánosíthatóak ezek?

— Nem tudok szolgálni semmilyen nagy, feltárulkozó történettel. Amikor külföldön turnéztunk, mi is vettünk egy-egy számítógépet vagy más cuccot, levámoltattuk, s nyilvánvalóan nem azért hoztuk, mert itthon komputerizálni akartuk a háztartást, hanem mert nyereségünk volt rajta, esetleg bejött rajta a veszteséges turné. Nekem az a személyes véleményem, hogy a sportolóknál, zenészeknél, más utazóknál többnyire szemet hunynak az apró kis „játékok" fölött. Az egyiknek néhány év alatt kell biztositania a jövőbeni megélhetését, a másiknak drága a felszerelése, magas a rezsije, s mivel egyébként hasznot hoznak az országnak, a mellékesük „be van kalkulálva", mint sok munkahelyen a fizetésekbe a borravaló. És nyilvánvalóan van egy olyan hátsó oldal is, hogy ezzel tulajdonképpen az ország gazdagodik — csak az állam nem mindig kapja meg azt, ami járna neki.

— Ezért is szerepel az ilyesmi bűncselekményként a Btk-ban.

— Így van. Nem is vitatom, én is megkaptam a magam büntetését.

— Ügyes ügyvéd kellett hozzá.

— Az is, de ilyen szinten már nemcsak a jó ügyvéd dönt. Az én ügyem túlságosan is szem előtt volt; itt az ügyvédnek már nem sok szerep jutott.

— Végül is túljutottál ezen az ügyön?

— Én zenész vagyok, nekem zenélnem kell. X évet belefeccöltem, ehhez értek, nem akarnék visszamenni újra ezüstművesnek, ami 1968-ig voltam! Voltak ugyan betartások, de én vettem magamnak a fáradságot, és utánajártam, hogy le vagyok-e tiltva, vagy mi a helyzet. Természetesen kiderült: szó sincs ilyesmiről. Ha kegyelmet kaphattam, akkor újra zenélhetek is. Egy darabig nem csináltam zenekart, mert a körülményeket nem találtam megfelelőnek. Amikor az egész ország a Hungáriára, Dolly Rollra, R—GO-ra tombol, és én egészen mást képviselek, úgy éreztem, vaktölténnyel lőnék a levegőbe, ha bármibe kezdenék is. Ugyanakkor nem kell jóstehetség látni, hogy bizonyos stílusok meddig képesek teliteni egy piacot. Három éve nem volt igazi rockzenekar Magyarországon, tehát újratermelődik a réteg, ami erre vevő lenne. Főleg most, amikor nyolcvan százalékkal több srác lépett át a középiskolába.

— Ez az idő emberek keresésével telt el vagy új dolgokat is tanultál?

— Hát, magyar koncerteken nem sokat tanultam. De a Santana, Manfred Mann, Elton John azért tudott újat mutatni nekem.

— Véletlen, hogy csak idősebbeket említettél?

— Nem véletlen, de ezek értékek. A Kajagoogoo-ról a negyedik szám után eljöttem, mert a negyedét sem éreztem annak, amit mondjuk Tina Turner kihozott magából. Nem mondom, van olyan fiatal banda — Nyugaton — akiket szívesen megnézek, de ebből nagyon kevés irányadó nekem.

— Tehát ugyanazt a zenét akarod játszani, mint tíz évvel ezelőtt? Csakhogy a világ közben változott.

→ 12. old.

SZUPER

Dili Roll

Hangolás

Tessék engem szórakoztatni. Elég volt az áltudományos, álirodalmi „gondolati műfaj" nagyotmondásaiból, az üresjáratú fejtörésekbe torkolló, kibogozhatatlan szimbolikából, elég volt az álforradalmi hőzöngésből. Punkolás, dada, pszichedélika és hasonszőrűek: ne tovább! A Dolly Roll garantáltan mentes a tudálékos rock valamennyi bacilusától, független a hetvenes években lezajlott zavaros folyamatoktól, sőt egyedül ők írják azokat a számokat, amelyeket bárki szívesen gitározna a munkásszálló lépcsőjén vagy a Nyugati pályaudvar indulási oldalán kialakuló primér közösségekben . . . Hozzák a kövidinkát, gyerünk a koncertre.

Tegyük túl magunkat az öntömjénezésen („ez a banda ma az ügyeletes szívtipró", „van, aki e nevet nem ismeri?" stb.). A szerénykedés az olyan őszintétlen, ezt meg csak ki kell mondani, pont úgy, ahogy gondolod: én nagy vagyok, lehet, hogy én vagyok a legnagyobb.

Most akkor igazán láthatnánk valamit, de erről egyelőre szó sincs. Megy valami zene a hangszórokba — Dzsingisz kán, Goombay tánc, műanyag szirtaki — egy diszkós próbál alá *rap*likázni. A Nagyokra jellemző hanyag eleganciával tízezres tömeg fárasztása folyik. Nemtetszés nyilvánul, papírpohár, galacsin repül. A katlan már megtelt: közép- és nagycsoport(os)ok, mutter a lányaival több változatban: íme a generációk békéje. (A szállóról — úgy látom — nem jöttek.) A felfokozott türelmetlenség, helyenként ingerültség világosan jelzi, hogy a végtelennek tűnő jó egyórás várakozást már csak a csoda válthatja meg.

A távolítás

Nézzünk szembe a tényekkel és gondolkozzunk már egy kicsit irreálisan! A színpad kikészítése émelyítően szép, a színek tündöklletesek. Az uralkodó piros-fehér csőkorlátsávozás mellett kiemelést érdemel a felhőtlen, álomszűzkék és a romantikus rózsaszín pasztell. Szürkeségem görcsbe rándul. A színpad mélysége sejtelmes távlatokra néz — ez már az örök hajnal és az örökös tavasz birodalma.

A kétlépcsős felüljárórendszer kiválóan alkalmas a több szinten zajló cselekmény bemutatására, a rotációs jellegű főszereplés kivitelezésére. A megvilágítás ez utóbbival sajnos nincs mindig szinkronban. Nagyszerűen érvényesül és harmonizál viszont az ennivaló husikból álló *Biomechanikus Trió* szívet melegítő, kecses mozgása.

A zene már megy, de ki veszi észre ebben a káprázatban? Elnézést, nekem kellett volna jobban figyelni.

Modern románc fejlődik a színen, „holdfény és tánc", az idillt azonban egyelőre *Zsoldos Dedy* panaszos búgása szakítja meg: „Ha udvarolni kezdek, a lányok kinevetnek." Ez olyan vicces? Ha én most mennék férjhez (de a mostani eszemmel), csakis az itt ábrázolt jelenség érdekelne, mert az ilyen pálmadarakból lesznek aztán azok a bizonyos családcentrikus, felszárnyalni való, jótékony, lekvár apük. A mű gyökerei kivételesen hazai talajba nyúlnak; ám ezt az üresen kongató kincstári beatet kár volna tovább csiráztatni.

Azt hiszem, megérkeztünk a határra: Olaszba, Spanyolba, valahová a Csendes-óceáni szigetvilágba, rendszeres nyaralásaink színterére. Ám itt egy szimpla vikend is minimum *Letkiss*. Nem mindennapi reklámot kap a *Kolibri Panzió*, és lampionok gyúlnak a bátor magyar turista ünneplésére, aki eljött a világ végére, hogy bemutassa áldozatát, *Fortunának* (valamint az áru Öistenségének).

A velencei Barneval jóvoltából betekintést nyerhettünk a kutricában folyó szerelmi előjáték rejtelmeibe. Baromfiak és baromfilányok, hattyúnyak és buta libák randevúznak, szégyenlősködnek, itt, belepirulok. Mennyivel brutálisabb az ember! Nálunk bezzeg semmi körítés, semmi finomkodás, csak meglátni és megrohanni . . . Remélem, végül is tyúk tojta azt a maximális tojást, nem pedig valamelyik nagy tarajú!

Minek örültök gyerekek?

Hát, ami azt illeti: tényleg egy majdnem valódi gondolát hajóztak be egyenest a Sóhajok hídjára. Te jó ég, a mosonmagyaróvári rokonok még mindig nem hozták vissza a sózóteknőt (meg az üstöket)! Szerintem idén nem is vágtak. *Gondolj rám egy gondolán* — Sziszi ringa. Ha találkozunk, mindig egész másról beszélnek. Hibátlan vokál. A hullámzás azért inkább vizcaya-i, mint adriai.

A *Rockadili bál* óh, az egészen más! Nem kétséges, Dollynak akkor is menne a roki, ha komolyan csinálná. „Itt minden a fejtetőre áll." El kell tőle viselnünk a grimaszt. Úgy lépett elénk, mint vásározó mutatványos, aztán most finoman tudtunkra adta, hogy nem bűvész, hanem varázsló. Bravó, Mama Doll! Ezen a bálon minden blődli és füttyögés ellenére már egy viszonylag jól felidegelt délelőtti műszak feszültsége vibrál, pedig valószínűleg délután tartották az ebédlőben, úgy a hetvenes évek derekán. Eszembe nyilall, hogy visszavonultsága idején — biográfusai szerint — maga Dolly is hivatalban működött. Ha így áll a dolog, bizonyosak lehetünk abban, hogy az ő talentuma kapta a legnagyobb adag elektromos töltést vágyaink eléréséhez.

Fotó: Z. Z.

Happy end

A szörnyet kiütötték, a maffia lebőgött, kiterült a két rókalelkű bátyó, Ginát sikerült partiba vinni, és gondolatban teleettük magunkat csőtésztával. Kell még ráadás?

Jó, még fogyasztok valamit, de csak akkor, ha nem kell bemenni beszélgetni. Nehogy most nekem valaki még egyszer elmondja kalandos külföldi nyaralását vagy sikeres kiküldetését! Tele vagyok lagunákkal, medúzákkal és előre megvásárolt képeslaptömbökkel. Azért sem hosszabbítom meg az útlevelem, végigkeccsölöm a szabadságot, és mindennel nagyon meg leszek elégedve.

A korlátnál két ázott veréb a Flipper Öcsire várt. A fogaik nem tetszettek.

Jurányi Benő

DEPRESSZIÓ ELLEN SZEDJEN SATÖBBIT!

Rég láttam zenekart, amelynek tagjai ennyit ugráltak és szaladgáltak a színpadon. Nem gondosan kimunkált show ez; a Satöbbi egyszerűen (még) jókedvű. A zenéjüktől leginkább ők maguk jönnek lázba, s leplezetlen örömmel veszik tudomásul, ha közönségükre is átterjed a színpadon támadó jókedvhullám. (Köszönjük, hogy így csináltok! — mondja ilyenkor a tapsolóknak Pethő Zsolt énekes.)

Szertelenül, felszabadultan pózolnak és grimaszolnak, mindenféle makutyi dumákat hordanak össze Aladdinról, finn favágókról és az elmeosztály önképzőköréről. Van itt minden: jól fésült, frakkos szalonzenész, undergroundot idéző hosszú haj, szellemiséget sugárzó szemüveg, fazonos és kócos szakáll, egy angyalarcú és egy clown-frontember. Megjelenésük és szöveg(elés)eik egyformán tarkák, de sokféle bizarrságuk üdítően hat. A Satöbbi ígéretes adottságokkal rendelkezik: több irányzat tulajdonságait elegyíti magában, többek között az Első Emelet szívdöglesztő jóképűségét, a KFT abszurditását és az A. E. Bizottság már-már szürreálisba hajló külsőségeit.

Zenéjük is eklektikus. A szaxofon karakteres bájával megerősített, lendületes táncdalokat játszanak — boogie-t, csacsacsát, raggie-t, tangót, mindent. Ebből is látszik, hogy nem a stílus itt a lényeg, hanem a közös hangulat. Néhány érzékeny fülű zenész bizonyára felhívta már a figyelmüket rá, hogy számaik néhol elnagyoltak, nem elég feszesek, de ezek megoldása — remélhetőleg — csak idő kérdése.

De vajon kié ez a rengeteg jókedv? (S nem infantilis egy kicsit?) A Satöbbi népszerűsödésének titka ugyanis kortárs közönségük hasonló hangulatában keresendő. Azoknak a „jókedve" ez, akiknek újfajta fiatalságát mi, a lassan harminc felé közeledők nem is vettük észre, mert a sajátunkkal voltunk elfoglalva. Kisebbik részük szinte provokatívan deviáns, nem hajlandó elfogadni a megszokott kereteket. Többségük viszont túlságosan is illedelmes: nem szenvednek az ideák megvalósíthatatlanságától, a „realitások" világában élnek, megcsinálják, amit mindenképpen elvárnak tőlük, s ha akad egy-két szabad percük; akkor nevetnek.

Vajon meddig? Játsszunk kicsit a jövővel, s idézzünk egy majdani, 1988-as külföldi újságból, mondjuk pl. az Unclouded Magazine-ból (mely egyelőre, mint tudjuk, a Ministry to Jollity ideiglenes engedélyével működik): „. . . Megérkezett Nyugat-Európába a magyarok legújabb Rubik-kockája — ezúttal egy popzenekar képében. A Satöbbi (nevük a felsorolások végén használatos rövidítés fonetikus leírása) néhány éve még egy volt a budapesti diákklubok amatőregyüttesei közül. Ma pedig? Kontinensszerte tinédzserlányok csókolják kopottra a poszterjeiket . . .

1982-ben — stílszerűen április elsején — egy baráti társaság úgy döntött; energiáikat ezután a zenében fogják levezetni. A bolti eladó, a házmester, a klarinéttanár, a konzervatóriumi hallgató, a képzőművészeti főiskolás és a két takarító géemkás (ez utóbbi a Magyarországon működő szocialista kisvállalkozások egyik szervezeti formája — a szerk.) popzenekart alapított, a feltétlen vidámság jegyében.

Először 1985 elején kerültek fel egy nagylemez-válogatásra, nem sokkal ezután megjelent önálló kislemezük, amin saját fazonjukra alakítva két Madness-számot játszottak. Augusztusban már stúdióba is vonultak, hogy első nagylemezüket rögzítsék. Azután néhány zenész kicserélődött, s zenéjük a populáris blődli felé vette az irányt — ahogyan ez lenni szokott. A menedzselést családon belül oldották meg. Ezt a vidám munkát egyikük bátyja végezte, s a siker nem is maradt el.

Néhány magyar szakmabeli utólag azzal magyarázta a Satöbbi üstökösszerű karrierjét, hogy ők ellentétes irányzatok elemeit tudták összeházasítani, miközben ösztönösen ráéreztek egyfajta tömeghangulatra. Ez lenne a sikerük titka? Nem tudni. Nekünk mindenesetre tetszik ez a határainkon is áttörő vidámság."

Ebből is kitűnhet, hogy *Pethő Zsolt* énekes, *Pethő Attila* billentyűs, *Deák Gábor* szaxofonos, *Balassa Márió* dobos, *Erkel László* énekes és *Seres Péter, Vörös Gábor* gitárosok sokat sejtető jövő elé néznek . . .

T. T.

DIRE STRAITS

17 millió eladott lemezzel a statisztikájában, 1985 tavaszán tizenegy hónapos világkörüli útra indult a Dire Straits. Koncertkörútjukat Izraelben kezdték meg, Magyarországra Jugoszláviából érkeztek. Az óriási érdeklődésre való tekintettel a szervezők meghosszabbították az együttes itt-tartózkodását: így született meg a négy fellépésről szóló megállapodás.

„Nem hiszem, hogy az új számaim tetszeni fognak Tinának" — mondja Mark Knopfler

Az együttes vezetője számára a magyarországi fellépés némi többletet jelentett:

— Valóban, apám Miskolcon született. Magyarországot azonban nem érzem közelebb magamhoz más országhoz képest. Az azonban biztos, hogy másképp nézem.

— *Mi ez a másképp?*

Kitért a közvetlen válasz elől. Hosszas gondolkodás után így felelt:

— Sokat fogok mesélni apámnak magyarországi élményeimről. Annyi dologról fogunk beszélgetni, mint ahány tégla van a hátulsó falban.

Dire Straits magyarul körülbelül annyit tesz, a „tönk széle", de már a kezdetben sem „katasztrófazenét" játszottak. Precíz megmunkáltság, fölényes biztonság és hangminőség jellemzi világukat. Az együttes 1977-ben már némi hírnévre tett szert Angliában, egyebek között mint a szigetországban vendégszereplő, és azóta hazánkban is járt *Talking Heads* előzenekara. 1978-ban megjelent Dire Straits című első nagylemezük az úgynevezett „intellektuális rock" képviselőjeként mutatta be a csapatot. Mark Knopfler jellegzetes, fakó énekhangja és kifinomult gitárjátéka először a *Sultans Of Swing* demofelvételén hangzott el. Ez a szám volt első nagylemezük slágere is. Elkészítésében Mark Knopfler és testvére: *David*, valamint *John Illsley* és *Pick Withers* működtek közre. 1979-ben megjelent második nagylemezük, a *Communiqué*. E két lemez anyaga adta első amerikai turnéjuk programjának gerincét. S bár a producerek közül nem egy ódzkodott a Dire Straits-től, az amerikai út meghozta az áttörő sikert. A koncertturnéval járó fizikai és szellemi igénybevétel meghaladta David Knopfler erejét, kivált a zenekarból.

— Jó a kapcsolatunk Daviddel. Közreműködtem az első szólólemezén. De legyen önálló, a másodikon már nem fogok.

1980-ban látott napvilágot harmadik nagylemezük, a *Making Movies*. Sikerszáma a *Romeo And Juliet*. 1982-ben következett a negyedik LP: *Love Over Gold*. Egy '83-as koncertről jelent meg első dupla albumuk *Alchemy* címmel. Idei turnéjukat megelőzően adták ki hatodik nagylemezüket, a *Brothers In Arms*-t.

— *Játszottatok már olyan országban, ahol ilyen kevés lemezetek kelt el, mint Magyarországon?* — hangzott el az állami kereskedelmet inkább, mint az együttest „cikizős" kérdés az első budapesti koncertet követő sajtóértekezleten.

— Ezt nem tudom — szólt a diplomatikus válasz —, de azt igen, hogy az a fergeteges biztatás, amivel az együttest fogadták, hihetetlenül rokonszenvessé tette az itteni közönséget. A csarnok hangulata pedig akár egy arénáé.

Mire Magyarországra értek, a zenekarnak csupán két alapító tagja maradt meg: John Illsley, a színpadon háttérben meghúzódó basszusgitáros és természetesen Mark Knopfler, a zeneszerző, varázslatos gitáros, producer, filmíró, aki hajdan, az első amerikai turnét követően *Bob Dylan*nel játszott, a közelmúltban pedig a harmad(negyed-?) virágzását élő *Tina Turner* számára írta meg nagylemezének, a *Private Dancer*nek címadó dalát.

— *Írsz újabb számokat Bobnak vagy Tinának?*

— Nem valószínű. Bobtól teljesen elszakadtam. Tinának írtam ugyan néhány számot, de — tette hozzá maliciózus mosollyal, nem hiszem, hogy tetszeni fognak neki.

— *Hogy születnek a Dire Straits-dalok?*

— Ihletből. Gondolatokból. Érzésekből. Tudomisén . . .

— *Nem gondolod, hogy dalaid túlságosan hasonlítanak egymásra?*

Mark Knopfler

— Nem. Ha valaki mégis így vélekedik, az legfeljebb abból adódhat, hogy én én maradok, és mivel sokszor hasonló hangulatok rabja vagyok, az ebből születő szerzemények rokonságot mutathatnak egymással.

— *Hogyan kezdesz egy-egy dal megkomponálásába?*

— Figyelem a világot. Lehet, hogy arról is eszembe jut majd valami, ahogy most elnézem, amint időnként egy számomra teljesen érthetetlen nyelven tátognak.

— *Mit hallgatsz szabad idődben?*

— Mint bárki más, aki bekapcsolja a rádiót. Klasszikus zenét éppúgy, mint rockot vagy jazzt. De magunkat sohasem.

A Dire Straitst színpadi megjelenésében ugyanaz az egyszerűség jellemezte, ami zenéjüket is egyedülállóvá teszi. Bár a *Private Investigations* alatt megindult a ködgép és a lézerágyúk is gyakrabban villogtak, az együttes jelenlétét mégsem ezek a másodlagos elemek határozták meg. Zenéltek. Egymást nem túllicitálva. Fellépésük csendes ünnep lehetett volna a rockzenének, ha a hihetetlenül felizgult közönség nem produkált volna fütty- és tapsorgiát még a lírai számok mellé is. A Dire Straits azonban nem zavartatta magát: ha túlságosan is felforrósodott a légkör, elcsendesedtek, ha lanyhult a hangulat, belekezdtek egy rock and rollba. A dalok stúdióminőségben szólaltak meg, ami elsősorban a magyar zenekaroknak adta fel a leckét.

A sajtótájékoztatón a Dire Straits lengyel rajongóinak nevében feltették a kérdést, miért nem utazik az együttes Lengyelországba? Ez látható módon meglepte a tagokat, Mark Knopfler azonban kivágta magát a csendből: — Majd legközelebb — válaszolta.

Ha ismét errefelé járnak, remélhetőleg bennünket is útba ejtenek.

Fiala János

„Olyanok vagyunk, mint az idős házaspárok" — mondja Ed Bicknell, a menedzser

— *Immár nyolc éve menedzseli az együttest. Sok minden történt ez alatt, talán olyasmik is, amik érzékenyen érintették a társaságot. Problémát okozott például a fivér, David Knopfler kiválása?*

— Nagy gond volt.

— *Új arcokat is láttunk a zenekarban: gondolja, hogy ez megváltoztatja a Dire Straits stílusát?*

— Igen. Messze a legjobb összeállítás az, amellyel most dolgozunk. S ha felidézem a kezdeti időket, csodálkozom azon, hogy egyáltalán sikerült befutniuk. Egyébként nemcsak a három új fiú hozott változást; amikor egy új lemezt készítünk és próbálunk, minden megváltozik. Az új nagylemez dalai például tegnap este a koncerten már jobbak voltak és mások is, mint ahogy rögzítettük őket. Különösen a *Money For Nothing* és a *The Man's Too Strong* sokkal jobb élőben, mint az albumon. Ez persze csak az én véleményem, hiszen minden este látom és érzem és tudom, hogy az élő előadás egyre jobb. Nekem egyébként a koncertlemezük a kedvencem — azt hiszem, a zenészeknek is.

— *Ön az együttes menedzsere, de úgy tudom, szintén muzsikus.*

— Igen, dobos voltam.

— *A zenészek megfogadják a tanácsait?*

— Nos, nem egészen így megy a dolog. Nézze, ezek a muzsikusok igen értelmes és tudatos emberek, és már nem is tizenhét évesek. *Mark Knopfler, John Illsley* meg jómagam régóta együtt vagyunk, amióta csak elkezdtük. Az én feladatom az, hogy megtervezem a dolog üzleti oldalát, elkészítem az útiterveket, helyükre állítom az embereket, akikkel együtt dolgozunk: a koncertek technikai személyzetét, a fuvarozóvállalatok embereit, a világosítókat stb. Ezzel — kivételes esetektől eltekintve — nekik nem is kell törődniük, bár tudják, hogy mi történik. Ha például egy koncerten valami nem jól sikerül, szólok nekik. Mivel már ilyen régóta dolgozunk együtt, a helyzet ugyanaz, mint az idős házaspároknál, akiknek hetedik érzékük van az ilyesmire. Az, hogy szólok, csak annyit jelent, hogy megfogalmazom, amit már úgyis tudnak. Nem is emlékszem, hogy nehezteltek volna ilyesmiért, akár a zenei tartalomról, akár az üzleti ügyekről volt szó. Öt évvel ezelőtt veszekedtünk utoljára . . . micsoda unalom!

— *Ez a koncertsorozat az együttes legnagyobb vállalkozása.*

— Kétszázhúsz koncertet adunk, 1986 márciusában fejezzük be Ausztráliában. Szeretnénk minél több országba, minél több emberhez elvinni a Dire Straits muzsikáját. Egyrészt olyan helyekre, ahol még nem voltunk, ráadásul öt éve nem jártunk Észak-Amerikában.

— *A Brothers In Arms album Monserrat szigetén készült, George Martin stúdiójában. Azonosak-e a zenészek?*

— Igen is, nem is. November—decemberben, majd január—februárban volt Monserrat, Air Studios, azután Power Station, New York, ott fejeztük be. Mindenki játszik rajta, aki most jelen van, kivéve *Jack Sonni*t, új gitárosunkat és *Chris White*-ot, az új szaxofonosunkat. Az igazság az, hogy ha hamarabb velünk lettek volna, már szerepelnének a lemezen. A lemezen a *Brecker fivérek* játszanak, *Mike Mainieri* pedig segített a hangszerelésben. John Illsley eltörte a karját a felvételek közben, kénytelenek voltunk másik basszusgitárost keresni. *Neil Jason* működött közre az egyik dalban, *Tony Levin*, a King Crimson basszusgitárosa egy másikban. Néhány számon *Omar Hakim*, a Weather Report dobosa működött közre. Jó barátunk. *Sting*, a Police énekese énekli az egyik dalt.

— *Melyiket?*

— A *Money For Nothing*-ot.

— *Milyennek találta a budapesti bemutatkozást?*

— Azt hiszem, nagyszerű közönségünk volt. Nagyszerű volt találkozni egy lelkes, de mégis fegyelmezett tömeggel. Mintha intellektuálisan dolgoznák fel, hogy mit csinálunk.

— *Lehet, hogy így is volt, mert a Dire Straitst ilyen együttesnek tekintik.*

— Igen. Magas kultúra (hehe)! Észrevettem. Ugyanis sétálgattam a csarnokban, és sokan voltak olyanok, akik úgy figyeltek mindent, mintha az egyetemen lennének. És a zenekar talán tegnap játszott a legjobban az egész eddigi turné során. A tegnap esti és az azt megelőző bécsi koncert nagyon jól sikerült. Tíz koncertünk volt előtte. Legalább ennyi idő kell mindenkinek, hogy kidolgozza a játék apró finomságait. Akadtak problémák a felszereléssel is, de már sikerült kiküszöbölni ezeket. Nagyon komoly technikai berendezések vannak a színpadon. Kész csoda, hogy minden este minden jól működik. Remélem, ezentúl is kifogástalan lesz a technika.

— *Véleménye szerint, ami a dalszövegeket illeti, a Dire Straitsnek ugyanazok a gyökerei, a háttere, mint az induláskor?*

— Ez érdekes kérdés. A szövegeket Mark írja, a válasz mégis: nem. A helyzet megváltozott. Ez már egy híres rockegyüttes, amely világ körüli útra megy és nagyon sikeres. Néha félő, hogy ha egy rockgroup ilyen híres, elveszíti a kapcsolatát a közönséggel. Nekünk még sikerült ezt megtartanunk. Mark sokféle témáról ír. Sohasem írta volna meg a *Telegraph Road*-ot mondjuk a *Sultans Of Swing*-gel egyidejűleg. Majdnem minden dalának (ön)életrajzi alapja is van. A *Telegraph Road* egy létező utca Detroitban, végigmentünk rajta, emlékszem esett az eső. Mark éppen akkor írt egy könyvet *(The Growth Of The Soil)*, amely az amerikai városok születéséről szól. A *Rómeó és Júlia* egy nagyon is élő, létező lányról szól. A *Brothers In Arms* végül is egy békedal, amelyet közvetlenül a falklandi háború váltott ki. Mark nagyon érzékeny a világra, amelyben él. És mert a világ változik, a versei is változnak.

— *Melyik a kedvenc dala a lemezről?*

— A *The Man's Too Strong!* Ez a dal a háborús bűnösökről szól, sőt azt hiszem, főként Rudolf Hessről. Fényképek váltották ki belőle ezt a gondolatsort. Az emberek nem felejthetik el a fasizmust, bár végül csak a humán szellem képes legyőzni. Számomra Mark dalai közül örökre a legkedvesebb a *Tunnel Of Love*.

— *Az igazság az, hogy tegnap este éppen ez a dal egy kicsit . . . hogy is mondjam . . . kizárólag az erősítők miatt . . . szóval . . .*

— Mondja csak.

— *Elmondom. A színpad és a technikusok keverőpultja között álltam, és úgy éreztem, ez volt talán az egyetlen dal, amely „szét volt erősítve".*

— Nocsak.

— *Nem lehetett kivenni sem a szöveget, sem a hangszereket. Tekintse ezt visszajelzésnek.*

— A helyzet az, hogy minden rock'n'roll vagy ilyen jellegű szám után, amely az élő koncertek manírjai közé tartozik, jó esély van rá, hogy a következő dalok túl hangosak lesznek. Általában nagyon jó a hang, a hangmérnökünk is nyolc éve van velünk, és valójában csodálatos, hogy minden épületben képes megbirkózni az akusztikával. Mindenesetre ezt megemlítem neki.

Bárdos Jenő

Fotó: Z. Z.

ZAZOU/BIKAYE

Egy busman néger sivatagi esőtáncot járva énekel a szintetizátor és mindenféle ismeretlen hangszer zenéjére — írta róluk egy osztrák lap.

Fotó: Szőnyei Tamás

M'pasi ya. M'pamba. Mangungu. Dju ya feza. Munipe wakati. Eh! Yaye . . .

Nem, nem őrültünk meg — ezek a bantu szavak dalcímek Zazou és Bikaye 1983-as *Noir et Blanc* (Fekete és fehér) című nagylemezéről, amelyet a Melody Maker kritikusa úgy jellemzett, hogy a nyugatnémet elektronikus duó, a *DAF*, és a (jelenleg börtönben ülő) nigériai Fela Anikulapo Kuti közös műve is lehetne. Hangulatát, koncepcióját pedig Brian Eno és David Byrne *My Life In The Bush Of Ghosts* (Életem a kísértetbozótban) című albumához hasonlította.

A zaire-i származású *Bonnie Bikaye* és a francia billentyűs játékos, *Hector Zazou* nem kisebb feladatra vállalkozott, mint hogy összeházasítsa az ősi afrikai muzsikát a legmodernebb szintetizátorokkal. Hogy ebből a frigyből milyen varázslatos zene született, arról a magyar közönség is megbizonyosodhatott: Lemezbörze helyett című rádiós sorozatában Göczey Zsuzsa már bemutatta az LP-t, még mielőtt a zenészeket élőben is meghallgathattuk. A két vendégjátékossal kibővült duó áprilisban lépett fel Budapesten majd vidéken is.

Hector Zazou-val **Hajnóczy Csaba** beszélgetett.

— *Mi szél hozott Magyarországra?*

— Érdekelnek a szocialista országok. Nagyon szeretnék játszani a Szovjetunióban is. Sokat tűnődtem, milyen lehet az élet ezekben az országokban. Van egy teóriám: azt gondolom, hogy ti boldogabbak vagytok nálunk. Sok különbség van a fejlettebb és az elmaradott országok között, de nem csupán a szegénység és a gazdagság különbsége. Gyakran találkozni boldogsággal a legszegényebb országokban, és szomorúsággal a leggazdagabb helyeken. Ismerek sok szegény országot, ahol az emberek nagyon boldogan élnek — ha meg nem halnak, persze. Vagy meghalnak, vagy boldogok. A pénznek nincs jelentősége: ha mindenki szegény, akkor senki sem az. Afrikában és Ázsiában boldognak látszanak az emberek, táncolnak, zenélnek az utcán. Nyugaton ez a közvetlen, jókedvű boldogság kiveszett.

— *És mit találtatok nálunk?*

— Magyarország más, mint amilyennek egy szocialista országot elképzeltem. Különösen Budapest. Már mondtam neked: Budapest nekem olyan, mint New York.

— *Komolyan gondolod? A mai koncerten itt volt egy New York-i barátom. Igencsak meglepődött, amikor elmeséltem neki a véleményedet.*

— Nem hitte el?

— *Végül is megértette, mire gondolsz. Elmondtam, hogy kiket láttatok, s hogy éppen egy csomó divatos emberrel és eseménnyel találkoztatok.*

— Azért is gondolom ezt, mert Párizsban fele annyi dolog sem történik, mint itt. Szinte minden este van valamilyen koncert; számos fellépési hely; sok együttes. Párizsban nem lehet fellépni. Mindössze egyetlen olyan klub van, ahol fiatal zenekarok szerepelhetnek.

— *Egyébként milyen tendenciákat érzékelsz mostanában a művészetben?*

— Akik még dolgoznak New Yorkban, tapasztalatom szerint sok energiát fordítanak a klasszikus technikák megismerésére — az avantgarde meghalt. Egyébként itt, Magyarországon, úgy látom, az emberek közelebb állnak ahhoz a koncepcióhoz, hogy „mindenki lehet művész". Amikor Budapestet New Yorkhoz hasonlítottam, erre is gondoltam.

— *A Noir et Blanc című nagylemezetek zenéje nagyon újszerű, sokkal inkább kísérletező jellegű, mint a koncerten hallott műsorotok. Miért döntöttetek úgy, hogy populárisabb, kommerszebb irányban mentek tovább?*

— Számomra bebizonyosodott, hogy a kísérletezés, ha csak a kísérlet kedvéért történik, nem tetszik a közönségnek. Tíz-húsz évvel ezelőtt lehettél eredeti művész úgy is, ha a közönség utált. Azóta a tömegkommunikáció sokat változott. Ha ma valaki valami érdekeset csinál, szinte lehetetlen rejtve maradnia a közönség előtt. Ha koncertet adsz, mindjárt beszámol róla egy magazin vagy egy rádió. Ez egyfelől persze jó, másfelől viszont arra kényszeríti az embert, hogy belemenjen a tömegkommunikáció utcájába. Ismernie kell a játékszabályokat. Ma már nem létezik „művészet" önmagában: csak művészetről *és* tömegkommunikációról beszélhetünk, egymástól elválaszthatatlanul. Lehetetlen, hogy ma igazi zseni ismeretlen maradjon. A zseniket ma már mindenki ismeri. Ha kísérleti művészettel foglalkozol, és senki nem vesz rólad tudomást, akkor valami nincs rendben. Nem a közönséggel, hanem veled. Mert a közönség hatalmas, világméretű. Akárhol, Magyarországon, az USÁ-ban, Franciaországban vagy éppen Indiában is, ha van egy zenekarod és egy kis céged, felveszel egy lemezt, biztos lehetsz benne, hogy lesz a világon legalább ötszáz ember, aki megveszi. Számomra egyébként az a megoldás, hogy az együttessel bizonyos fokig — de csak bizonyos fokig — kommerszebb zenét csinálunk, míg az önálló zeneszerzői produkcióban kompromisszum nélkül azt mutatom meg, ami belőlem fakad. Az egyik segítheti a másikat.

Fotó: Zétényi Zoltán

Berlin atonal

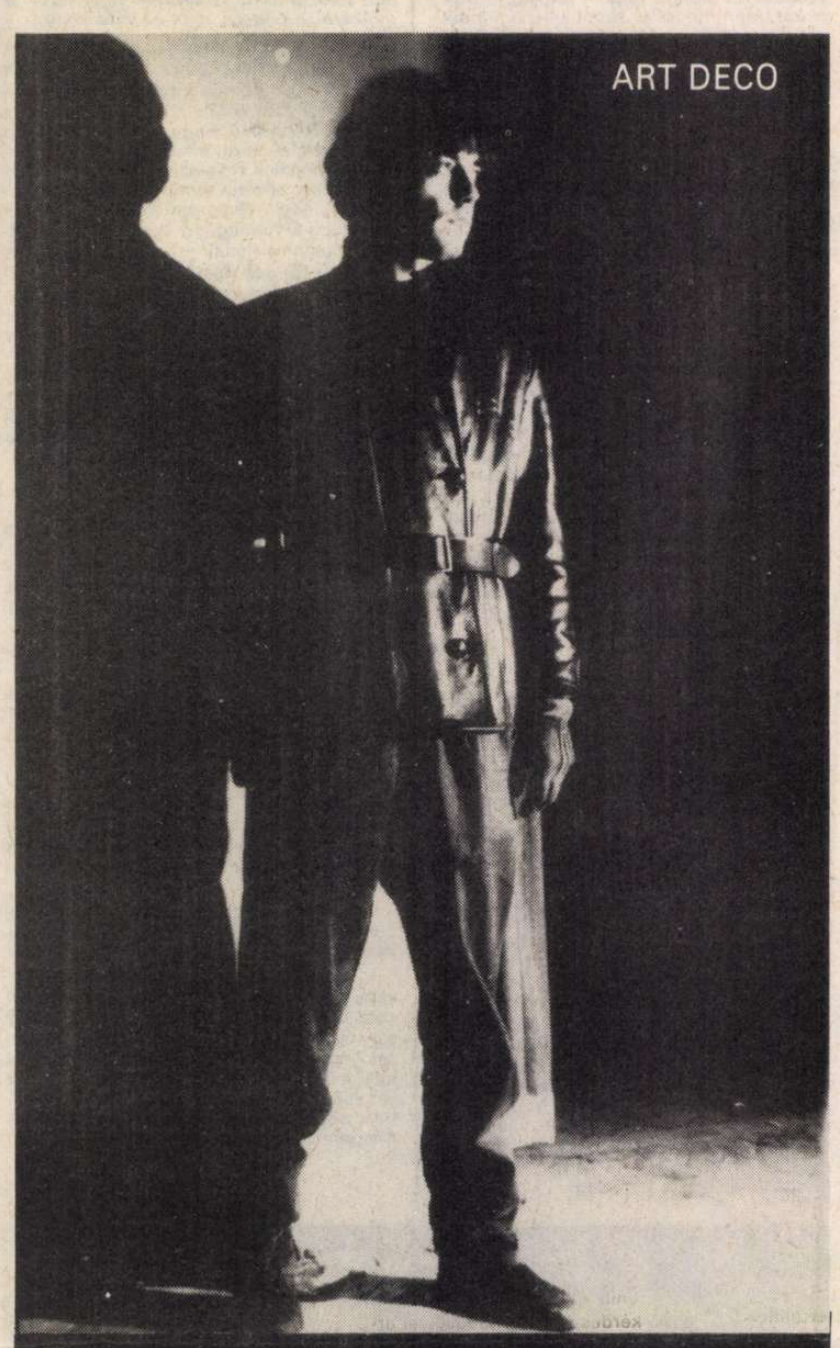

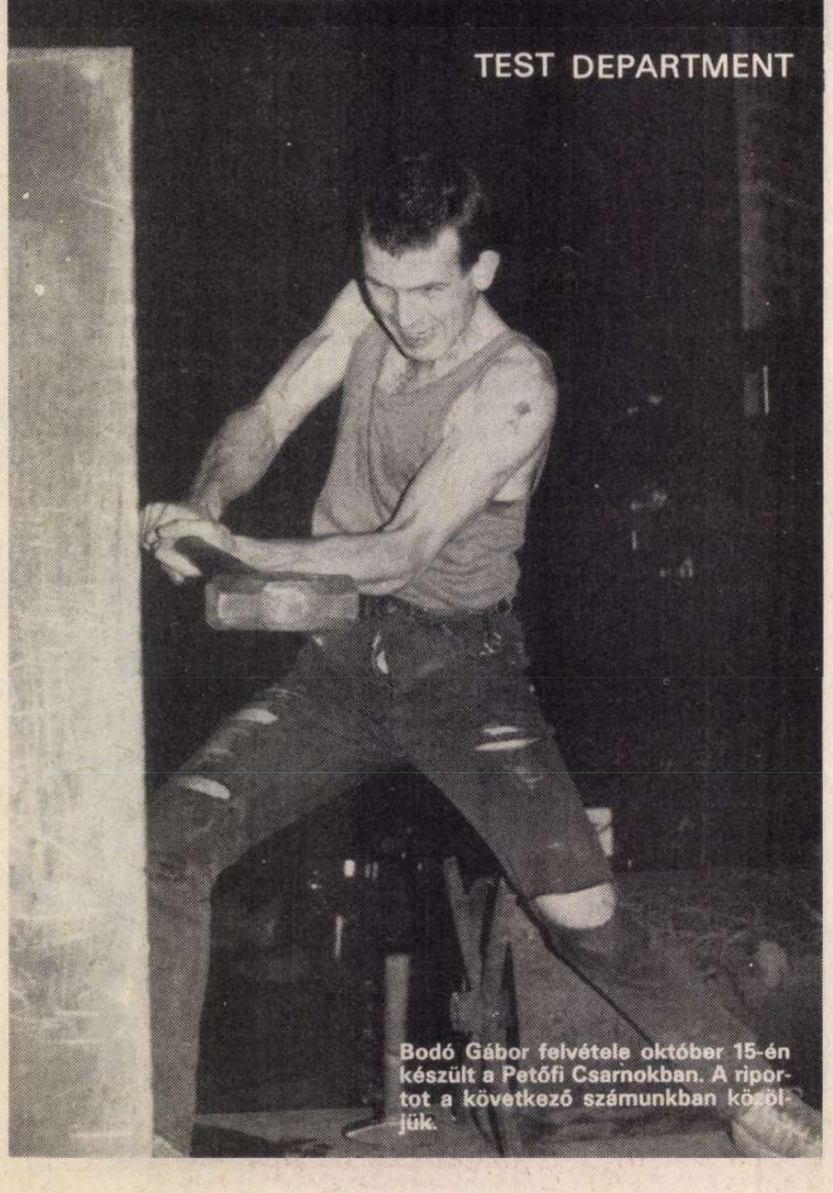

Bodó Gábor felvétele október 15-én készült a Petőfi Csarnokban. A riportot a következő számunkban közöljük.

„A legtöbb zenekarhoz hasonlóan a budapesti *Art Deco* nehéz spirálrugókkal, kalapácsokkal felfegyverkezve lépett színpadra. Énekesük olyan zörejeket csinált, mintha a szél süvítene a hangfalakból" — írta a nyugat-berlini Tag Zeitung.

Idén immár harmadszor rendezték meg Nyugat-Berlinben az *Atonalt*, a kísérleti zene seregszemléjét, amelynek ezúttal, első ízben magyar résztvevője is volt. 1982-ben olyan nevek szerepeltek itt, mint a *Malaria*, az *Unbekannten*, a *Tödliche Doris*, a *Haut*, s ekkor robbant be igazán a köztudatba az *Einstürzende Neubauten* — csupa nyugat-berlini zenekar. Az 1983-as fellépők — *Psychic TV, Z'ev, La Laoora* — koncertjeiről lemezeket is kiadtak.

— Az Atonal kifejezés — kezdte élménybeszámolóját *Soós György*, az Art Deco vezetője — egyrészt a stílust jelzi (bár nem egészen a szó klasszikus zenei értelmében), azt a zenei és hangulati világot, amelyben ezek az előadók mozognak. Másrészt a fesztivál szervezői létrehoztak egy új lemezcéget is, Atonal néven.

— *Hogyan kaptatok meghívást?*

— Több helyre küldtünk kazettákat; az Atonal szervezőinek megtetszett a programunk, és meghívtak.

— *Hogyan oldottátok meg a technikai problémákat?*

— A minimális cuccot vittük magunkkal, és előzetesen jeleztük, milyen hangszerekre lesz még szükségünk. Erről aztán a rendezők gondoskodtak. A londoni *Test Department* együttes tagjai is felajánlották segítségüket. Ők egyébként, ahogy megérkeztek Nyugat-Berlinbe, kértek egy kamiont, és a közeli roncstelepről úgy tértek vissza, mintha lebontottak volna egy fél gyárat. Többmázsás ipari kádakat, iszonyú tartályokat, írdatlan vascsöveket, dömperrugókat, olajoshordókat és benzineskannákat vonultattak fel a színpadon. Az egész inkább emlékeztetett egy átépítés alatt lévő üzemben folyó munkálatokra, mint egy rockkoncert előkészületeire. Egy-egy tartályt ötenhatan is segítettünk elhelyezni a dobogón, miközben *Toby*, a Test Dept egyik ütőse, félmeztelenre vetkőzve, vésve, kalapálva — többórai kemény melóval elkészített egy állványszerkezetet. Később ennek segítségével rögzítették a színpadra hurcolt arzenált. Beszélgetés közben kiderült, hogy a szakmája ács, így érthetővé vált a szakértelem, ahogyan dolgozott. A látványos előkészületek estére komoly akciót ígértek . . .

— *Hol voltak a koncertek?*

— Az idei helyszín a *Ballhaus Tiergarten* volt. Az első világháború idején tiszti kaszinóként működött (engem nagyon emlékeztet a margitszigeti Kaszinóra), ma elsősorban munkásfiatalok diszkóparadicsoma. Az Atonal szervezői erre az alkalomra a pincétől a padlásig kibérelték. Az alagsori borozótól és játéktermektől kezdve három szinten különféle büfék működtek, üdítődömpinggel, pizzával és a népszerű török étellel, a kebabbal. A nyitva tartás az igényekhez igazodott, pl. hajnali 4 órakor, mikor megéheztünk, egy jót reggeliztünk. Az egyik nagyteremben filmeket vetítettek, és itt, valamint az alagsorban felállított cuccokon néhányan a közönségből próbálgatták megvalósítani a zenével kapcsolatos elképzeléseiket.

— *Milyen volt a közönség?*

— Mint egy fantasztikus filmben . . . sápadt, festett, fáradt arcú nők, nehéz csizmákban, fekete bőrruhákban, súlyos láncokkal, szegecsekkel, kopaszon, irokézre nyírva vagy hatalmas frizurákkal, nehéz sötét csipkékben . . . dominóra mázolt arcú, üveges tekintetű úrutasok, Lugossy (Dracula) Béla-imitátorok, lepusztult transzvesztiták (háziasszonykötényben), gigantikus kalapok, földön vonszolt, fekete köpönyeg és Psychic TV-jelvény, középkori jelmezek, divat és antidivat egyszerre, egy helyen, egy időben, állandó mozgásban és vonaglásban . . . semmi csajozás, ölelgetés vagy szex — csak exhibicionizmus, önmegvalósító performancek végtelenje, és mozgás . . . mozgás . . . mozgás . . . Nyugat-Berlin egyébként is elég őrült hely, itt meg aztán a legextrémebb figurák vonultak fel . . .

— *Szóval: ez a zene a társadalmon kívül álló rétegek zenéje?*

— Ez túlzott leegyszerűsítés. A Test Department koncepciójában például a munkásosztályhoz való kötődés központi helyet foglal el. Tevékenyen részt vettek a nagy angliai bányászsztrájkhoz kapcsolódó kulturális megmozdulásokban, jótékony célú koncerteken. (Erről a POLIfon is beszámolt.) Legutóbbi nagylemezük, a *Shoulder to Shoulder* (Vállvetve), egy sztrájkoló walesi bányászokból alakult kórussal közösen készült.

— *Nyugat-Berlinben úgy tudom, rengeteg klub és koncertterem szervezői foglalkoznak zenés programok megrendezésével — milyen helyet foglal el az Atonal ezek között?*

— Az egész városban vibrált a levegő. Ekkor zajlott a Nyugat-berlini Filmfesztivál is és számtalan más esemény, egymástól függetlenül. Mint a helybeliek elmondták, az Atonal igen rangos eseménynek számít. Talán ez a fesztivál az experimentális zene legnagyobb megmozdulása Európában.

— *Kik voltak a résztvevők?*

— Mivel az Art Deco nem teljes létszámmal utazott (csak Vince meg én voltunk kint), még néhány anyagot fel kellett vennünk egy ottani stúdióban, a koncert előtt, amit idehaza már nem tudtunk elkészíteni. Sietnünk kellett a munkával, mert a Test Department műsorából egy pillanatot sem szerettem volna elszalasztani. Mikor a stúdióból úgy este 11 óra körül a Ballhaushoz értünk, már döngött az egész környék. Na — mondom —, megkezdődött a Test Department!!! Olyan tömeg volt a teremben, hogy kb. 10-15 percig tartott, míg átverekedtük magunkat egy olyan helyre, ahonnan egyáltalán látni lehetett valamit. 1400 ember szorongott a sötétben — moccanni is alig lehetett. A Test Department tagjai a felállított hatalmas kádakat nehéz kalapácsokkal döngették, úgy játszottak, hogy minden ütésnél beleremegett az egész épület, a szív, a lélek és az agy. A közönség megfeszült, leírhatatlan volt a hangulat. Olyan megrázóan gigantikus hang- és látványélményt nyújtottak, hogy mindenkinek földbe gyökerezett a lába. Hogy az Einstürzende Neubautent valami túlszárnyalhatja, az számomra idáig elképzelhetetlennek tűnt, de a Test Department felülmúlt minden elképzelést. Rendkívül szigorú, döbbenetes műsorokkal szinte sokkolták a nyugat-berlinieket, még a befejezés után is percekig tartó mozdulatlanságra kényszerítve a közönséget. Két 16 mm-es filmvetítővel a 20-as, 30-as évek orosz és német futurista, expresszionista filmjeiből vett, illetve a Test Departmentről készített jeleneteket vetítettek az együttes mögötti vászonra — egyszerre, váltogatva, összekeverve, egymásba úsztatva —, miközben a színpad két oldalán felfüggesztett hatalmas vásznakon hasonló témájú diaképek váltogatták egymást. Az egyik filmen mondjuk a Patyomkin páncélos matrózai meneteltek, a másikon gyárak, daruk, vasszerkezetek között a Test Department tagjai . . . A jelenetek szinte dialógszerűen egybevágtak a színpadi eseményekkel, a félelmetes erőbedobással dolgozó zenészek mozgásának képével. A zene és a vetített képek egy gigantikus performance-monstrummá kovácsolódtak össze. Tökéletesen megtervezett és kivitelezett koncepció érvényesült a műsorokban. A Test Department konstruktív szellemétől átitatódva, ütve, kalapálva, transzállapotban dolgozik. A különféle fémtartályokra, hordókra záporozó ütésekkel ugyanazt akarják elérni — ahogy ők mondják —, amit hajdanán Afrikában a dobolás jelentett. Az ütősökön kívül a színpadon csak trombitát és magnószalagra vett zajokat használnak, szemben a Neubauten tagjaival, akik a fémek, fúrók és a szintén előszeretettel alkalmazott zajok mellett a hagyományosabb rockkelléktárból igénybe veszik a gitárt és a basszust is.

— *Ti mikor játszottatok?*

— Másnap este, 10 óra után mi kezdtük a műsort. A rendezők — az előző napi rosszul sikerült időbeosztást kiküszöbölendő —, megpróbálták tartani a menetrendet (ami persze nem sikerült). Erre aztán mi faragtunk rá; ugyanis mindenkinek jutott idő a beállásra a hangosításhoz, csak pont a mi időnket vették el a csúszások. Mivel a 8 órai kezdésre érkezett közönség az ajtók előtt tolongott, kénytelenek voltak beengedni őket, így a mi beállásunk helyett a mi koncertünk következett . . . Ezt a lépéshátrányt csak az ellensúlyozta, hogy *segítségünkre sietett a Test Department*, és Jack, a hangmérnökük felajánlotta számunkra munkáját a keveróasztalon (ő a Test Department előtt a *This Heat* és a *Cabaret Voltaire* munkatársa volt). Toby pedig, aki előző nap olyan szakértelemmel dolgozott az állványok elkészítésén, beszállt hozzánk segíteni a dobokon. Műsor közben aztán elromlott az egyik magnónk, amit Pestről hoztunk és hangszerként használtunk, így csak kb. 30-35 percet játszottunk, de úgy érzem, a körülményekhez képest jól szerepeltünk. Ezt *Dimitri* (a fesztivál igazgatója) és mások véleménye is alátámasztotta.

— *Hogyan reagált a közönség?*

— A közönség szerintem szuper volt — mivel eleve azok az emberek jöttek el, akik ilyesmire vannak beállítva, és előre tudták, hogy nagyjából mi várható. Nem csodálkoztak pl. azon, hogy itt nincs tánczene, és nem kezdtek el sóhajtozni valami jó kis rock and roll vagy a Culture Club után . . . mindenki tudta, mire váltott jegyet. (Jó lenne, ha ez a szokás nálunk is meghonosodna . . .) Számunkra még kicsit szokatlan volt a technikai személyzet rendkívüli segítőkészsége is.

— *Kiknek a műsorát láttátok még?*

— Éjfél után kb. 2 órakor lépett színpadra *Adi Newton* és új együttese, az *Anti Group*, Sheffieldből. Az Anti Group — ahol Adi Newton, az egykori *Clock DVA* „hangja" énekel és trombitán játszik — csupa kitűnő fiatal zenészből áll, akik hagyományos hangszerekkel (szaxofon, gitár, billentyűsök, basszus) lépnek fel. Olyan precízen kidolgozott, lendületes műsorral szerepeltek, amilyet ritkán hallani. Végtelenül hömpölygő, szaxofon- és trombitaszólókkal tűzdelt koncertet adtak, tele jazzes elemekkel, Coltrane- és Miles Davis-hangulatú betétekkel. Az előre felvett ritmusalapok sem csak pusztán ismétlődtek, hanem észrevétlenül formálódva röpítették tovább a zenét. Adi Newton, úgy látszik, kiheverte a szétválás okozta sokkot, és a Clock DVA legjobb hagyományait igyekszik folytatni. Ők is vetítettek az előadás alatt, mégpedig egy olyan érdekes filmet — tele trükkel, szokatlan képi hatásokkal —, ami kitűnően egészítette ki a zenét. Állítólag egy évig készítették; a 60-as évek pszichedelikus korszakára emlékeztetett, és nagyon nagy sikere volt.

Nagy bánatomra a jugoszláv *Laibach* műsorából csak egy töredéket sikerült elkapnom a sok ide-oda rohangálás miatt. Pedig nagyszabású akciókoncertet rendeztek, volt is visszhangja. 1983-ban a Last Few Days nevű angol csapattal bejárták egész Európát, Budapesten is játszottak. Azóta a tagok létszáma tovább bővült, és több hangszert is használnak — a koncepció változatlan: szigorú fazonok, kemény műsorral.

A *Psychic TV* nevével fémjelzett Temple Of Psychic Youth társaság patronálásával működő londoni trió, a *Zahgurim* is ott volt Nyugat-Berlinben. Műsoruk jól példázza azt a folyamatot, miként épül be a fiatal zenészgeneráció működésébe az a zenei koncepció, amit a *Throbbing Gristle* hivott életre. Ez egyébként szinte mindenkinél érezhető volt, sokszor nem is véletlenül, amint beszélgetések során kiderült. A Zahgurim esetében a párhuzam nyilvánvaló; sercegő éles gitárhang, feszes, lüktető ritmusok, elektronikus sivítások, suhogó space-dobeffektusok és gregoriánének.

Nagyon tetszett a nyugat-berlini *Manna Maschine*, egy fiatal lányokból és srácokból álló új banda. Az a régi underground szellem elevenedett meg a zenéjükben, amit valamikor a Faust, az Amon Düül, vagy a Velvet Underground képviselt még a „hőskorban". Az énekes csaj annyira be volt indulva, hogy meg sem látszott rajta: 40 fokos láza van . . . A Lydia Lunchra emlékeztető, vad, sivító éneklés — párosulva a zene kakofónikus őrületével — izgalmas, pikáns atmoszférát teremtett. Minden merev, sematikus művészieskedéstől mentes, igazi lelkes buli volt, eredeti hangzásokkal és nagy lendülettel; pedig a Manna Maschine „kezdő" együttes.

A befejező műsorszámra reggel 8 órakor került sor: ekkor lépett fel a brémai *Gerechtigkeitsliga* (Jogi Liga). Olyan ébresztőzenét játszottak a kibukás szélén vergődő közönségnek, amiről érdemes néhány szót szólni. Szinte hihetetlen, hogy ennyi jó akció után még következik valaki, aki tud valami érdekeset nyújtani . . . Ők képesek voltak erre. Magnóról szóló, hihetetlenül kemény dobalapok, digitális visszhanggal manipulált emberi hangfoszlányok, szintetizátor és egyhúrú gitár — már ez a felállás sem hétköznapi. A színpadon két, feketébe öltözött, idegbetegként rohangáló alak . . . artikulátlan hangok törnek elő a mikrofonból és a gitárból . . . emlékeztet az SPK-ra, mégis rendkívül egyéni. A koncertet náluk is vetítés támasztotta alá. Az ő tömény műsorukkal ért véget az idei Atonal sokkoló hatású koncertsorozata.

— *Kapcsolatba kerültetek újságírókkal, zenészekkel, szakemberekkel?*

— Meghívásokat kaptunk Bécsbe és Londonba. Az Atonal cégnek tetszett az Art Deco, és felajánlottak egy lemezlehetőséget a számunkra. Készítettünk is felvételeket, mégpedig abban az összeállításban, ahogy a koncerten szerepeltünk, tehát Toby volt a dobos és Jack a hangmérnök. Sajnos, csak három felvételt rögzítettünk a stúdióban — lejárt az engedélyezett kinttartózkodási időnk . . . Jellemző arra az iramra, ami az egész fesztivált meghatározta, hogy öt nap alatt kb. 6 órát aludtunk összesen. A zenészekkel folytatott beszélgetésekből kiderült, hogy szívesen jönnének Magyarországra játszani, és sokan közülük terveznek is fellépéseket a keleteurópai országokban. Már folynak is idehaza a megbeszélések . . .

Vadász Gábor

KOPASZODÓ HAIR

Volt egyszer egy nemzedék. Nem volt egységes, nem akarta talán ugyanazt sem. De a vágyai bizonyosan találkoztak. Ez a generáció a hatvanas évek végén jutott el a felnőtté érés küszöbére: tényezővé kellett váljon, ha akart, ha nem. Korán bölcsült forradalmi nemzedék volt ez. Tudta, hogy a szabadság csak illúzió. De szép illúzió.

A remény akkor a világ minden pontján élt. Legfeljebb a neve volt más és más: hívták virágnak, békének, barátságnak, szeretetnek, reformnak, akárhogy. A nemzedék akkor ennek a gyönyörű reménységnek a nevében lázadt, harcolta az értelmes megegyezés jogát. A hasismámor és a szeretetvirág, a hosszú haj és az aktív beleszólás, a széttépett behívók és a sokkoló zene — nem a különbségek fontosak bennük, hanem az összetartó elemek. Különbözni akartunk, s egy pillanatra úgy tűnt: sikerülhet. Egy pillanatra azt hittük: valóban miénk a jövő. Végre akár magunknak ronthatjuk is el, vagy csinosíthatjuk lakhatóvá.

Aztán különböző néven, de valamennyire mindenütt csalódnia kellett ennek a nemzedéknek, melynek persze már akkor is megvoltak a vaódi meg a potenciális árulói, bepülői — akiké a jövő lett. Ők a van. S a voltak? Volt, akit a messzi Ázsiába, volt, akit csak a szomszédba urcoltak harcolni. Volt, akinek a aját vágták-nyírták le, volt, akinek jövőjét is. Volt, aki gyereket hordott félve a szíve alatt, volt, aki egy letre elvetélt. Elvekért?

Én akkor, még a reménység, a lázadás mámorában láttam először MacDermot, Ragni és Rado korzimbólummá vált hitvallását, a Hairt. Akkor, amikor katolikus szószéken és taggyűléseken egyaránt z ortodox katolikus erkölcsi tételeet prédikálták, amikor felnőttekké elett volna már lennünk, „haszos" állampolgárokká, nyírott fürkkel és kopasztott vágyakkal. És kkor *az a Hair* a fülembe dörömölte és a szemembe harsogta,

Fotó: Zétényi Zoltán

gy embernek lenni gyönyörű, gy a szeretet megváltásra képes, gy szeretkezni csodálatos, hogy n testem, szemem, hajam, érzéim, különbözőségem, hogy nem egszámozható állampolgár vaok csak, hanem egyéniség. És *az Hair* azt üvöltötte, hogy süssön a p mindenkire egyformán, hogy rcba csak a szeretetért és a szeemért megyünk, nem paranoiás ághatalmak ideológia igazolta vé; megtorlásaiért. Akkor *az a Hair* an volt, mint az igazmondó jusz meséje: megöltük benne a hétköznapjaink fölé feketedő sárkányokat. Bár sejtettük — kiirthatatlanok.

Az a londoni csudás *Hair* a zsigereinkbe ültette a lázadás és a megbékélés együttes ritmusát. Megtanított maszturbálni ölés helyett, szeretkezni gyerekgyilkolás helyett, Káma Szutrát olvasni vezércikkek helyett. Az az előadás a robbanó meztelenségével, a precíz és profi spontaneitásával, lüktető zenéjével sodró táncaival *egy* szertartásba vont mindannyiunkat. Ahogy az ősember csinálta — körülültük a tüzet, eltáncoltuk és megénekeltük az ellenségünket, a vágyunkat, hogy elejtsük, mi magunk puszta kézzel: és azt hittük, ezzel már lényegében le is terítettük. Az előadás csodája bennem maradt. Bennem akkor is, amikor a szertartás révületéből magamhoz térítettek behívók, mechanizmusbukások, elvetélt reformok meg a pofonokkal kényszerített beépülés. *Az ifjúságom volt az az első Hair.*

Jó tíz évvel később találkoztam megint a *Hair*rel. A 68 cseh tüzében edződött szabadulóbűvész, az Amerikában dolgozó, otthon gondolkodó *Milos Forman* filmjében. Az általa írt történet fiataljai számára már csak kétségbeesett öncsalás a remény, hogy csendesen, virágosan, happeningesen lehet lázadni, hogy maszturbálással és szodómiával, hasissal és egyenlősdivel, mámorral és botrányokozással el lehet menekülni a világ elől. Vietnam már nem rettenet, hanem olyan valóság, melyről kiderült: az első lépés volt, melyet bármely ideológia bármikor újabbakkal tetéz. Vietnam tehát behelyettesíthető Iránnal és Libanonnal, Izraellel és Afrikával. Nemcsak a helyszínek: a jelszavak és az indokok is behelyettesíthetők.

Forman tudja, hogy lejárt a gesztusok kora: a behívót nem lehet mindenütt összetépni — nincsen hozzá nyilvánosság —, és ahol lehet, ott is fölösleges. Nincs pontosan körülhatárolható hatalom, ami ellen lázadni lehet — talán mi magunk vagyunk az is? Forman *Hair*jében már nincsen is lázadás. Menekülés inkább, tisztességes túlélésvágy csupán. Ennek a nemzedéknek a számára olcsó moralizálássá züllött a politika. És ebben a pillanatban már a személyiség is fölcserélhető, behelyettesíthető. Forman tudja, hogy a lázadók és a túlélni akarók összemoshatók: nála ezért Berger gyalogol a halálba és nem Claude, mint az eredetiben, ő, a véletlen, a vétlen, a helyettes hős. Nem üvölthet, hogy ő nem azonos: a halálba repülő gép bedarálja. És közben virágosan bömböl a dal a Central Parkban, hogy süssön a napfény.

Hát süssön, ha tud — s ha lesz még kire. Forman hasismámorban sem hajlandó mesét hazudni, amikor lejárt a közös tábortüzek kora. Az ellenség erősebb, mint valaha, s nem maradt egy lázadásnyi nemzedék sem. Halottakká csendesedtek, némaságba kényszeríttettek az egykori lázadók. Vagy majdnem halálba, az első halál állapotába: a szorongásba merevedtek. *A tehetetlen, félelemmel teli, mégis-hitű, dacból táplálkozó felnőttkorom volt-van ez a második Hair.*

És most itt van a *magyar Hair*. Jó másfél évtizedet késett. De most már nem lehet azt mondani rá, hogy erkölcstelen, hogy rothadó kapitalizmus, hogy a szakadék széle — nem lehetünk már olyan büszkék a saját erkölcsi csapdáinkra, a fizetésképtelenségeinkre, a tátongó szakadékainkra. És azt se lehet mondani, hogy ez kérem Amerika, még ha cseh filmrendező közvetítette is. Itt most *Miklós Tibor* magyarra fordította a dalszövegeket. A darabot nem fordíthatta, merthogy az nincs. Minden előadásnak meg kell teremtenie a maga sztoriját. *Sándor Pál* is ezt tette. Itt és most rendezte meg, a színészek is ezt az anyanyelvet beszélik, s bizonnyal ezt az országot élik is meg.

Máris furcsaságokba ütközünk. Vajon miért olyan fontos, hogy ebben a magyar előadásban a más színt képviselők néger vendégművészek vagy itt tanuló diákok, színes bőrűek legyenek? (Lám a színpad fintora: a legkatartikusabb egy szudáni lány kifakadása volt, aki a jég-füstben tapogatózva elkáromkodta magát: „hol az istenben van az a rohadt mikrofon?" — ez ide szólt, hazai volt.) A megoldás arra utal: autentikus előadás tanúi leszünk. Amerikai a koreográfus is, *Dianna Brill* — fantáziátlansága alapján kérhetné magyarrá honosítását is. Egyszóval: sok minden „igazi", amerikaias *Hair*re utal.

A díszlet kortalanul semleges — bár az amerikai színekben pompázó, tortát formázó zenekari dobogó, rajta a piros-fehér gyertyának öltözött zenészekkel még ízlésficamnak is minősíthető. Bár lehet, hogy Hollywood-paródia kívánt lenni. Igen, még sok elem van, ami paródiára utalhat. A jelmezek nem: azok punkosak, úgy, ahogy a butikosok elképzelik. Bár lehet, hogy ezzel akar hazai és mai ízeket belekeverni a tervező. A frizuradivat is mai: már az elején szorongva várom, átírták-e a címadó hitvallást „színes hajra", „rövid hajra". Tehát a külsőségek eklektikusak — van, ami amerikai, van, ami annak a paródiája, van, ami hazai és mai, van, ami ennek a paródiája. Zavarban vagyok, mert érezhető a tudatos rendezői törekvés az eklektikára, de mindez ritkán áll össze renddé.

Zavarom fokozódik. Mert mostantól minden pillanatban mást hiszek fontosnak és dominánsnak. Látom, hogy Berger ebben az előadásban nem csillogó-vonzó vezér, hanem *Nagy Feró* felmutatásában halk szavú, kissé érdektelen, ki tudja, miért elsőnek elismert, hatalmas Dávid-csillaggal tüntető fiú. Koncepciónak vélném: bár inkább az a gyanúm, hogy az a Nagy Feró, aki a rock színpadán lehengerlő frontember, itt csak unalmas színész lehet, akiről ez a kötött színpadiság még az egyéniségét is lehántotta. Annál erőteljesebb figura Claude, akit *Kaszás Attila* játszik: mintha övé lenne a vezető szerep, ő az igazi, látványos bohóc. Csakhogy hiába játssza kitűnően, a színpadi helyzetek nem engedik ezt a szerepcserét.

Éneklik a Sodomie-t. Fehér ruhás kis szűzlány-utánzat fordítja soronként a kifejezéseket. A péniszszopásba kicsit belepirul. Bravó! — gondolom —, tehát mégis paródia lesz az egész. Aztán arról szól a dal, hogy hisznek a szeretetben — és tényleg, komolyan hisznek benne. Rendben, tehát mégsem paródia. Jön a Hair — és a rövid hajúak színes raffiaparókát húznak a fejükre. Tehát mégis paródia — könyvelem el. Ironikus maivá fordítása a történetnek. Önirónia. Aztán a Hare Krishna: gimnáziumi WC-ket idéző bősz füstölés — hasismámor gyanánt.

Rengeteg apró ötlet és jelzés utal erre: parodisztikus elemek és önironikusak egyaránt. Berger sárga mellényt kér — és a színpadra felfújható, pufajkaszerű úszómellényt hoznak, azt erőltetik rá. Claude elszakadni akar a szüleitől — és a szülők vamp-buzeráns paródiát adnak elő. Aztán váratlanul a csoki fiúk meg a fehér fiúk képességeiről szóló dalpár: mintha a Broadwayről jött volna videoclipen (már ami az elképzelést illeti; a megvalósítás sajnos meg sem közelíti). Megint máskor a paródia nagy merészen magát L. B. Johnsont meg Abie Lincolnt veszi célba.

Nem folytatom zavarom sorolását. Nem hiszem ugyanis, hogy Sándor Pál képes legyen ekkora stíluszavarba kerülni. Többről, inkább másról lehet itt szó. (Például arról, hogy a Rock Színház amatőrjei még nem felkészültek egy ilyen produkcióra — de van ennél fontosabb is.)

→ 12. old.

Hamlet félkézből

Az igazán jó ötlet úgy hat, mintha csak egy csettintés volna, amelyet egymásra helyezett két ujjunk hirtelen szétrántásával hozunk létre. Ám csak akkor csattan igazán, ha a kellő erővel, a kellő irányban s a megfelelő pillanatban végezzük. Nem árt, ha száraz a kezünk. Fontos továbbá, hogy mindkét ujjunk ép legyen. Elég, ha csak egy kicsit vágtak le az egyikből — már nem az igazi. És kesztyűben például egyáltalán nem lehet csettinteni, szemben a dudálással. (Érdekes viszont, hogy akivel kesztyűs kézzel bánnak, annak jobban megy — bár néha ez sem bizonyul elégséges feltételnek.) Légüres térben nem érdemes csettinteni, mert nem hallatszik. Előfordul, hogy valaki már évek óta kitűnően csettintget, de például csak az egyik kezét használhatja, mert a másikkal közben integetnie kell. Ettől az illetőnek az a tévképzete támad, hogy *minden* jó, amit a szabad keze csinál, mert ugyebár a leghalványabb csettintés is jobb egy kényszeredett karlengetésnél.

Így van ez Nagy Feróval is *a Hamlet lemez A oldalán* (a B sokkal jobb). Csupa indokolatlan, elsüthetetlen csitt-csatt. Számos, máshol bejáratott, de ide nemigen való ötlet. Miért egy intrikusé Hamlet Hangvétele? Miért debilen gyúnyos „szép Ofélia jő?" Nem szép? Nem Ofélia? Nem jő? Ki gúnyolódik rajta? Hamlet vagy a tömeg, vagy mi magunk? Ha gúnyolható, miért szokványos és semleges a figurája?

„Cinkos gazemberek vagyunk mind*nyájan*" (Kiemelés: Nagy Feró). Igaz — vagy nem. De mit akar hozzátenni a zene az ezután következő musical- és madrigálkórus-utánzatokkal?

Az embernek az az érzése, Nagy Feró túlságosan beleszeretett egypár előadói ötletébe, s eszébe jutott néhány régóta őrizgetett indulata is bizonyos ellenszenves dolgokkal szemben, s egyébként is: éppen heves műfaj-honosítási vágy fűti. Ezért az egész nem több egy minden külön értesítés nélkül elszabadult indulattömegnél, egy félkarú óriás részéről. És ezért jó a B oldal. Ott ugyanis témára talál az indulat („Ma éjjel fent van és dőzsöl a király"). Persze nincs könnyebb, mint a gonoszt gyűlölni s a hatalmasokon gúnyolódni, dehát ez vitathatatlanul örök indulat. Csakhogy ez a Hamlet. Csakhogy ez a Nagy Feró.

És az összesen négy kéz! (Lehetne.)

Lévai Júlia

Fotó: Lengyel László

Hamlet, a magyar királyfi

Csak találgathatunk, milyen lett volna az a kecskeméti Hamlet-előadás Nagy Feróval a címszerepben, Helyette megjelent Feró Hamlet-kislemeze — útján kövesse harci tisztelet, harsogjon a zene, ahogy Fortinbrass mondja a darab utolsó jelenetében.

A lemeztasakról Feró vigyorog a vásárlóra, majdnem kopaszra nyírt fejét kidugja egy sátorablakon: Lengyel László felvétele akár egy pszichológiai teszt — mindenki azt olvas le az arcáról, amit akar, úgy magyarázza a beállítást, ahogy kedve tartja. A fotó felkínálja magát az analizisre, mint a dán királyfi.

Shakespeare Vilmos szövegét sokféle felfogásban adták elő az elmúlt 300 évben, de alighanem Feró vette először a bátorságot, hogy a nagymonológot ollóval értelmezze: megnyirta, mint öreg sajtóróka a zöldfülű gyakornok cikkecskéjét. De az a legszebb az egészben — s egyúttal újólag igazolja az eredeti kimeríthetetlen erejét —, hogy egyáltalán nem tette tönkre, miközben saját képére formálta, saját élethelyzetéhez adaptálta a „Lenni, vagy nem lenni" sorait. Ha végiggondoljuk, mi történt vele, milyen konfliktusokat kellett megoldania, miféle dilemmák előtt állt azóta, hogy a Beatrice bőrnadrágjába bújt, föl sem merülhet a kérdés: mi köze Nagy Ferónak Hamlethez.

Feró száműzte Hamletje gondolatmenetéből az öngyilkosságot, mint a problémák megoldásának lehetséges útját, eszébe sem jut „elszunnyadni". Lenni vagy nem lenni — már nem ez a kérdés számára. Sokkal inkább az foglalkoztatja: *hogyan* lenni. Bár konkrét választ nem ad, a kérdésföltevés hangsúlyai arra utalnak, nem óhajtja békésen tűrni a rúgásokat — s ezen a ponton lép ki az egyéni sérelmek szűk utcájából egy általánosabb mondanivaló tág terére.

A lemez zenéje legalább annyira változatos, mint amennyire az egy minioperától Ferót és zenésztársait ismerve elvárható. A Bikini-féle sebes zakatolást rockoperai kórus szakítja meg, Bizottság-parasikolyok következnek, majd ismét a Bikini-zakatolás, ami egy harangütésre átadja helyét a vonósnégyesnek, hogy aztán Hamlet és Ofélia hárfaszó mellett elegyedhessen énekbeszédbe. Röviddel később Feró előveszi gúnyos ricsés hanghordozását, becsúszik a Csiga-Biga ősmagyar siratóéneke, végül egy igazi operai kórus rögzíti Hamlet megháborodásának tényét. Tényét?

Feró csak vigyorog a sátor ablakában. S ez mind semmi. A lemez 33-on éppoly élvezetes, mint 45-ön.

Szőnyei Tamás

„Gyilkos tréfa volt csak a rock and roll"
/Dalszöveg a filmből/

VÁROSBÚJÓCSKA

100 perc film 53 perc zenével

Főszereplők: Dörner György
Másik János
Prepeliczay Annamária
Urban Marianne
Földessy Margit
Lauri Törhönen
Vajda László

Zeneszerzők: **Másik János**
Jiři Stivin
Európa Kiadó

Operatőr: **Szabó Gábor**

MAFILM Budapest Filmstúdió

Rendezte: **SÓS MÁRIA**

Bemutató: november 28-án

BAKSA

„Meddig tudsz maradni? Fél óráig?" — kérdezte Baksa-Soós János E néhány szóból megsejtettem, baj lesz az interjúval. Nem mintha harminc perc alatt nem lehetne tartalmas beszélgetést folytatni, de a kérdés hangsúlya nem egyszerűen arra utalt, hogy nem kíván félóránál hosszabb időt engedni nekem, hanem inkább arra: próba elé állít, mint vadló a rodeós cowboyt. Mennyi ideig *bírok* nyeregben maradni?

El kell ismernem, *erre* a küzdelemre nem voltam felkészülve.

Fotó: Madarász Gábor

Grafika: Kozma György

Emlékexárnyán

Három nappal korábban Baksa-Soós János és Bumerángnak keresztelt kísérői — az *Európa Kiadó* és a *Balaton* tagjai — koncertet adtak a közgazdasági egyetem Ráday utcai kollégiumában. Zsúfolásig megtelt a hosszúkás pincehelyiség. Voltak itt olyanok is, akik 1969 körül imádták a Kexet, de szemlátomást sokkal többen voltak azok, akik most látták először életnagyságban a legendás zenekar legendás vezéregyéniségét.

Ebbe a csoportba tartozom én is: 12 évesen még nem járhattam Kex-koncertre, pedig a Budai Ifjúsági Park, a Fő utcai Párizsi kert és a Bem rakparti művelődési ház — az együttes egykori törzshelyei — öt-tíz percre vannak a lakásunktól. Gyerekfejjel mégis gyakran úgy éreztem, mintha ott lettem volna a fellépéseiken: bátyám, aki hat évvel idősebb nálam, otthon mindig eljátszotta, mit csinált, miket dumált „a Baksa". Magam előtt láttam, amint langaléta termetével, vállig érő, szalmaszőke hajával, piros nadrágban, fehér tornacipőben sziporkázik a színpadon, s percről percre, koncertről koncertre mással lepi meg a közönséget és zenésztársait.

Az értelmiségi fiatalok egy rétege az ő humorán nőtt fel, megtanulták követni az asszociációs bakugrásait, akarva-akaratlanul is utánozták hanghordozását, mozdulatait. Kisugárzása máig érezhető, bár amilyen hirtelen jött, olyan gyorsan el is tűnt a Kex, nyoma is alig maradt. Egy Clark Ádám téri ház falán még ott virít a kővel karcolt felirat, Rex-szé kerekítve, láthatók néhány filmen, van egy kislemezük, és egyre több nosztalgikus emlékezés olvasható róluk. Legutóbb éppen a Ráday-koncert reggelén látott napvilágot az Élet és Irodalomban, *Temesi Ferenc* Költészet napi tárcája, amelyből megtudhatjuk, hogy számára a Kex által megzenésített *Tiszta szívvel* és *A hetedik* jelentette az igazi József Attila-élményt. *Hobó* hangulatos novelláját a Kex egyetemi színpadi műsoráról hét éve közölte a Mozgó Világ. A szerzőt, aki szerényen *Szerémi László*ként jegyezte az írást, hiába kerestem a nézők között, pláne a szereplőgárdában. Pedig a HBB-vel talán ő tette a legtöbbet azért, hogy egy későn született nemzedék megismerje Baksát; olyannyira szellemi táplálék volt számára a Kex, hogy az *Elszállt egy hajó a szélben* című szám egyik sorából *(„Mondd meg, ki vagyok én?")* még dalt is írt. Talán az sem pusztán a véletlen játéka, hogy amikor 1977-ben egy tíz darabból álló, retrospektív kislemez-sorozatban helyet kapott a Kex is, Hobó épp a hanglemezgyárban dolgozott? (További publikációk: Czakó Gábor: Előszószerűség Baksa-Soós Jánoshoz, Mozgó Világ, 1980. május; Kapuvári Gábor: Leírás egy Kex-koncertről, ami nincs többé, Rock évkönyv 1981; Sebők János: MagyaRock 1. kötet, 1983. Filmek: Szomjas György: Tündérszép lány; Mészáros Márta: Szép lányok, ne sírjatok. Rádiós riport: Győrffy Miklós: Beszélgetés régi Kex-tagokkal, Rockújság, 1984. nov. 26. és dec. 25.)

A Kex ignorálása az MHV elévülhetetlen vétke, egy felvételfoszlányokból, filmszalagról összetákolt, szükségképpen rossz minőségű, mégis dokumentum értékű lemezzel vagy kazettával is legfeljebb csak enyhíteni lehetne. Annak ellenére, hogy mindenki szerint élőben volt igazi a Kex, az akkori koncertrögzítési technikát ismerve az egész repertoárjukat kellett volna fölvenni a gyári stúdióban, nemcsak egy kis töredékét. Mert az a két dal, amelyet a kislemez megőrzött — klaszszikus. Nem a kötelező tisztelet mondatja ezt velem, komolyan gondolom. Az *Elszállt egy hajó a szélben* Bartókos zongoraindítása, *A család* békés, polgári kamaramuzsikálást idéző vonósszólam bizonyítja, hogy *zenészek* is voltak a Kexben. Baksa egymaga kevés lett volna — nélküle viszont már nem lehetett Kex a Kex.

Csodára várva

Kíváncsian, bár csalódástól tartva mentem el a koncertre. Nem sok jó szokott kisülni ezekből a hazalátogatásokból (Baksa-Sóos János az NSZK-ban él.) *Országzky Miklós* is olyan gyenge haknival állt elő néhány hónapja, ami csak a saját nimbuszának lerombolására jó. Félreértés ne essék, nem a másfél évtizeddel ezelőtti számokat vártam Baksától. *(„Akkor csak egy nagy gyerek voltam, most fiatal felnőtt vagyok"* — szokta mondani. — *„A felnőtt című érzés azt jelenti, hogy tudom: gyümölcstermelő vagyok, tehát alkotó.")* Arra voltam kíváncsi, milyen mondandója van *ma* a számunkra.

„Édesapám mondta: az érzéseidre bízd magad, ami előtt és után jön csak a józan ész" — olvasom a régi Mozgó Világban Baksa noteszlapját. Nos, az érzéseimre hallgatva mondom: a koncerten semmit nem kaptam tőle. A színpad szélén ült egy széken, hosszú negyedórákig ugyanazt a két-három akkordot pengette Ámor feliratú gitárján, magyar szöveg nélkül énekelt valami monoton, törzsi dallamot (afrikai? indián?), aztán hirtelen abbahagyta, rálegyintett az egészre, és beleszólt a mikrofonba: „Hagyjuk a fenébe" — gyakran éppen olyankor, amikor a zenekar tagjai már kezdtek volna a saját gyönyörűségükre játszani, átadni magukat a helyszínen születő zene sodrásának. A rituálé abortuszának ezekben a pillanataiban az Európa Kiadó gitárosát, *Dénes József*et figyeltem: ő mindig érzékeny barométerként reagál a színpadi légnyomásváltozásokra. Láttam, amint magával ragadja az alkotás gyönyöre, majd kelletlenül leereszt a koncertmester utasítására. Ilyenkor Baksa vagy szünetet rendelt el, vagy újrakezdte ugyanott, ahol tizenöt perccel azelőtt, hogy aztán ismét ráunjon a dologra.

Türelmesek voltunk: egyre csak azt vártuk, hátha történik valami csoda. Hiába. Valaki a *Zöld-sárgát* követelte. Az első sorokból lepisszegték. Aztán egy hang a kurva anyjába küldte Baksát. A válasz: *„Az enyém nem az"*. Egy lány felült a színpad sarkára. Baksa megállt, leparancsolta: *„Mi itten dolgozunk"*.

A hely jellegéhez képest szokatlanul rideg gesztus arra utal, milyen komolyan vette ezt az előadást Baksa. Még írásba is foglalta az estére érvényes szabályokat: a koncert előtt és alatt idegen nem tartózkodhatott sem az öltözőben, sem a színpadon — amelyet viszont a szereplők nem hagyhattak el. A szertartás előtt minden szereplőnek tisztára kellett mosnia a kezét, gondosan behangolnia a hangszerét, és magában koncentrálnia.

Most jön a „józan ész": az előkészületek ellenére ezen a koncerten nem született a rögtönzésből varázslat — vagy csak én nem hallottam meg a dalok álomi szépségét?

Beszélgetni akartam Baksával. Miután a munka végeztével hazaküldte a közönséget — *„Na most már menés, szervusztok"* — bebátorkodtam az öltözőbe. Kezébe nyomtan a POLIfon második számának nyomdafriss példányát, és interjút kértem tőle. Úgy tett, mintha belefújná az orrát, majd az ajánlotta, legyen az időpont *„tegnap vagy tegnapelőtt"*.

Görögdinnye, avagy a kommunikáció kínjai

Másnap, szombaton, és aztán vasárnap is, állandóan hívtam *Vető János* lakását, ahol Baksa megszállt. Hiába, eltűnt. Már Vető is aggódni kezdett, merre lehet: *„Talán valahol lefeküdt; ilyenkor akár húsz órát is alszik"*. Hétfőre szerencsére előkerült, csak az útlevelét vesztette el. Telefonon megegyeztünk; hajlandó fogadni, de vigyek valami piát is.

Egy üveg Hubertussal és egy barackpálinkával állítottam be, biztos ami biztos. Ezután jött a „meddig tudsz maradni" kérdés. Elővettem a magnót, Baksa kikapta a kezemből, a szájával belefingott a mikrofonba, jót nevetett ezen a húzáson, majd kijelentette: fárasztja a velem való beszélgetés:

— Én egy magasabb iskolába járok, mint te. És hogyha nekem egyetlen személy érdekében le kell frekvenciálni magamat, azt nem találom realisztikusnak.

— *Nemcsak egy személyről van szó* — próbáltam érvelni.

— Ez glóbuszérdek, vagy legalábbis határérdek — fogta pártomat Vető.

— De ez az újság-izé ez ilyen alibi ügy — zárta le a vitát Baksa.

— *És mi nem alibi ügy?* — kérdeztem vissza.

— A görögdinnye például, vagy az ananász — felelte.

— Hogyha kérhetek valamit — kísérelte meg a közvetítést Vető —, akkor azt szeretném, hogy a fiatal útitársnak mondj el olyan alapvető dolgokat, amiket érdemesnek tartasz . . .

— De én nem tartom érdemesnek. Azért nem tartom érdemesnek, mert nekem lesz kiállításom, lesznek koncertjeim . . . — újra hozzám fordult: — Na most, hogyha veled kell beszélgetnem, akkor tudok veled találkozni mondjuk egy uszodában, és olyan tanárian tudlak téged lespriccelni vízzel, hogy abból megérted, hogy délelőtt van. Többen nem tudok érted tenni . . .

Riporteri gyöngeség, tudom, de zavarba jöttem. Megbénult a nyelvem, ahogy érzékeltette; ő a bölcs zen-tanító mester, én pedig a méltatlan tanítvány. Először csak szóban spriccelt le, aztán jöttek az okító célzatú ütések.

Nem vagyok jó tanítvány, így nem tudok eljutni a megvilágosodásig. Húsz percig maradtam.

„Csak rajzolom, hogy miről álmodok,
Leírom, hogy mire gondolok"

Miközben én leblokkoltam, szerencsére a magnó működött. Van Baksa-Soós Jánosnak egy telerajzolt, teleírt könyvecskéje. Interjú helyett ebből olvasott fel maga a szerző, illetve Vető János és festőtársa *(Méhes) Zuzu,* aki szintén itt állomásozott.

E cikk befejezéseként következzék most Baksa Soós János írásaiból néhány:

„Áll a f . . . Nézi a lemenő napot. Kicsit, s még mintha utána is nézne. Aztán, mivel nincs hova menjen, én nézek rá, a tulajdonos, s keresem az alsónaciba. Ott is, és szívesen van összehúzódás, közben kitódult a vér, elmúlt az indulat."

„Áll a bál. Rovarozik a rét, boldog mindenki fácán, disznó, nyúl, róka. Indián mosolyog avval az áttekinthetetlen fejével. Díszhang, néha nem is szólsz, s ha látsz, puszit adsz. Mit szól az orrod? Nagy. Na jó, illetve ott." (Bejegyzés: „Rá öt évre: Értem a humorát. Csók, Duci.")

„Réten áll a béka és szignálozza a szomjúságot. Speciális italról van szó, jól igyuk. Butty bluff. Hárman álltak ott, s komoly nagy lények mindig a hárman várják a tavaszt."

„A jövőbe nincs praxisunk."

„Búg a gitár, azúrkék egünk, kissé remeg a hold képe, február van, párás levegő, Dani mesésen főz."

„Ámor mondja, hogy nem fájdalmas a szerelem. A szerelem nagy dolog, bármeddig tart a tanulás. Vágy — az hülyeség. Hiszen női társ van annyi, mint én. A két kozmosz egyforma nagy."

„Édesanya poharával leöblítem azt a gondolatot."

„Felnőttek is szeretnek fejlődni, akármint a gyerekek."

„Átlátszó, hideg, hosszúkás dolog. Lóg a víz alatt ereszben. Mi az?"

„A füllel együtt lehet hallani a hangot."

„Cipőbolt előtt kolduló látképek. Komolyan is lehet szomorkodni."

„Különlegesen jó időben, amikor összhangban repül a hajó a rajta dolgozókkal, mindenki kap egy üveg rumot. Plusz cigi és étel. És azt aznapra felhasználja."

„Fut a kukac a poros út melletti zöld rét tisztafüszálán. Visszamegy a fára, s két hetecske múltán lepkeként repül. Ő a szép. A magasan levő ég és a közeli rét szépségfókusza."

Szőnyei Tamás

SOM

Folytatás a 8. oldalról

Fotó: Várnai Szabolcs

— Változott, persze. De ha egymás mellé teszem Mick Jaggert és a Duran Durant, rögtön világos: nem kell gyökeresen megváltoznom. Nem akarom a 72-es dalokat ismételgetni, de az alap biztos, amit persze frissíteni lehet és kell is. Nem érzem, hogy az eddig szerzett tapasztalatommal ne tudnék korszerű dolgokat csinálni.

— *A Senator tehát dallamos, kemény zenét fog játszani?*

— Nem szeretek kategorizálni. Nem lenne helyes, mondjuk kijelenteni, hogy tiszta amerikai, westcoast zenét játszunk; ennek olyan hangszerelést kell adni, ami kifejezi, hogy Európában élünk, ráadásul Magyarországon. Ha esetleg kristálytiszta west-coastot kezdenénk játszani, nem biztos, hogy a befogadóréteg ezt feltétel nélkül elfogadja. Figyelembe kell például venni, hogy a gitár agresszivitásának sokkal nagyobb szerep jut nálunk, mint Amerikában.

– *Hogyan állt össze ez a mai csapat?*

— Először a volt Eddás Slamovitscsal akartam társulni, de megbukott a dolog, mert akkor nem találtunk szabad énekest. Aztán megkeresett Pataky Attila, hogy legyek zenekari tag az új Eddában. Ez sem jött össze, mert én nem szeretek másodhegedűs lenni. A következő kör már a mai Senator-történet: egy fiatal gitárossal, Szekeres Tamással kezdtem tárgyalni, ő aztán hozta a dobost, egyik technikus a billentyűst, és ehhez kerestünk egy jó fazonú énekest. Készítettünk egy stúdiófelvételt, amire a jelöltek rá-énekelhettek. Takáts Tamásra egy lemez felvételénél akadtunk, fel-énekelte a négy dalt, és tudtuk, ő az igazi.

— *A lemezgyár is segített, hiszen látatlanban készített veletek egy nagylemezt.*

— Ez csak akkor lenne furcsa, ha öt nevesincs ember állított volna be hozzájuk az utcáról. Ennyi respektusom talán már van, és szükségszerű, hogy így kezdjünk, mert nem akarunk régi nótákhoz visszanyúlni. 1985-ben már nem stílus az, hogy 300 bulival belesulykoljam a dalokat a hallgatóságba. Aki eljön, tudja előre, mit kaphat. Ezért indul a lemez megjelenése után a turnénk. Az első körben nem fogunk sokat fellépni, de minőségi bulikat akarunk, mind látványban, mind pedig színpadképben. Emellett ez magánszervezésű körút lesz; valószínűleg kisszövetkezetet alakítok, hogy elfogadható jegyárakat tudjak nyújtani. Szeretnék 50 forintban megállapodni, ha a srácnak van egy százasa, hozza el a barátnőjét is.

— *Lajos, mi neked a zene? Ülünk itt a műtárgyakkal berendezett lakásban, tudom, hogy lovat tartasz . . .*

— . . . van egy bernáthegyi kutyám is . . .

— *ez mind a saját, magánéleti szféra iránti erős igényedet mutatja. Lehet ezt a zenélést mindig azonos intenzitással csinálni? Nem sértés, ha úgy kérdezem: nemcsak foglalkozás ez már neked?*

— Nem sértés. A profi dolgok egyik része a szakma, amit meg kell csinálni, s ehhez kapcsolódik az alkotás, amitől értékké válhat. Nézd, lehet, hogy itthon az a sikk, hogy nekem teljesen azonosulnom kell a közönséggel, de én erre nem vagyok vevő. Szeretem magam olyan tárgyakkal körülvenni, amik szépek és értékesek. 38 éves vagyok, s amit ezalatt összeszedtem, azt igyekszem megőrizni. A magánéletemet is úgy rendeztem be, hogy ne csak a zene töltse ki, mint egy szakbarbárnak.

Ilyen vagyok, s ezt nem is akarom eltitkolni.

Torma Tamás

HAIR

Folytatás a 11. oldalról

Az a 68-as nemzedék, amelyikről szól a *Hair* — annak a nemzedéknek hazai megfelelője tehetetlenebb volt, mint Central Park-béli testvérei. Sok eredményt azok sem értek el — de nyomuk tán több maradt. És folytatásuk is: nemzedéknyi kivonuló — ha lázadó nem is. A mi folytatóink? Körülbelül annyi lehet a különbség, mint a hasis meg a Technocol között. Azért a nemzedékért lehetett lelkesedni (lásd a londoni előadást), és lehetett rekviemet mondani érte (Forman). Ma nincs ok lelkesedni, nincs is kiért, s a nyakkendős urak-elvtársak beépülésük tiszteletére rekviem helyett Te Deum-ot várnak. Hatvannyolc ma már lehet szomorúan szánalmas — de kinevettetni azért mégse lenne szabad ott, ahol a jelen történelmében és közvetítésében még mindig túl sok a féligazság és az elhallgatás.

Sándor Pál tehát egy nemzedék nevében bizonytalan. Mintha a *Hair* kopott volna ki az időből — pedig talán csak mi nem nőttünk fel hozzá. Két gumibotos, fekete szemüveges kápó nyitja az előadást: izes tájszólással küldik a nézőket a szünetben büfézni, máskor fenyegetően csapkodják tenyerüket. Ascher Tamás Állami Áruház-előadásából érkeztek, csak épp Antant-övvel — ám akkor még tudható volt ez a félelem, ma már idézet csupán. Finomodtak ugyanis a módszerek. Az előadás végén a színészek virágot hoznak a nézők közé — ez meg Brook gesztusa, még régebbről, csakhogy azóta nincs miért hinni az egymásra találásokban meg a kézfogásokban.

Fotó: Z. Z.

Sándor Pált végül is leginkább a „Mozibuzi" Claude Bukowski érdekli, aki nem tud eligazodni a világban, háborúk rettenetében, becsapva, szerelmesen, reménykedő reményteleníül. Ez a bizonytalanság ezúttal nem tudott még előadást szervezni — amit látunk: különböző szinten megvalósult betétszámok alig szervesülő sorozata, amelyek hol szépek (lásd a zárókép bevezetésekor a Süss fel nap-kórust), hol technikailag kőzepesek (lásd a egyébként kitűnő ötletet, a visszajátszott öldöklő mozijelenetet), hol pedig egy bolgár televíziós show szintjén állnak (lásd a Central Park turisták stb. jelenetét). Bukowski lehetett volna igazi hőse ennek a magyar *Haim*ek: ezt a hőstelen hősiességet nem tudta kibontani a rendező. Így maradnak az ötletek ötletek csupán — amit ezúttal csak súlyosbít a Rock Színház együttesének szürkesége; hogy nem tudják betölteni a színpadot, hogy pontatlanok hogy a technika (hangosítás) vacak.

Siker így is van és lesz. Mai é magyar *Hair* még nincs. Az impor áru nagy késéssel megérkezett odacsaptuk az asztalra, de en még nehéz belőle. Nekem a *Ha* nem nosztalgia, hanem düh, ene gia, kiéletlen vágyak, virágos ny morúság, mámor, lebegés, össz tartozás, repülés és szerelem. Val mi, ami sosem volt. *Valami, ami t lehetett volna.* Sándor Pál mintl ebből az illúzióból akarna kiránga ni. Átnyújtja végül a virágot — ha ha van, aki tudja, kinek nyílhatc volna —, de a gumibotot is mög teszi. Süssön a nap, mert megf gyunk. Talán a kiábrándítás a cél ennek az előadásnak? Csak egy e te, csak egy virág, csak egy raffi haj. Félek hinni neki. És a rende is fél hinni önmagának. Ezért ne mond semmit végig.

Azért az egykor volt, ma kopasz dó nemzedékért akartam rekviem mondani. De a *Hair*t kell elsiratno Tetszetős, de igazságtalan halá volt 1985 augusztusában. Nem szek a feltámadásában. Ámen.

Bányai Gáb

...derékon alul hosszában néhány...

A legjobb családban is előfordul, hogy a kamaszlány naplót vezet. Maradjunk patinás, hazai neveknél: néhány évvel ezelőtt Kölcsey Antónia naplója szerzett olvasóinak élvezetes perceket. Egy rendkívül művelt, gazdag érzelmű lány, korának közéleti nagyjai közt élve osztotta meg gondolatait és mély szerelmi bánatát a tiszta papírral. Ez a napló „a hiányzó magyar biedermeier regény" — irta róla Gábor Júlia —, amely utólag túlmutat önmagán, egy korszak stilizált képévé válik. Nagy haszna lehet tehát az efféle irásnak.

Zalatnay Sarolta (Cini) először valószínűleg hasonló indítékkal ragadott tollat, mint Kölcsey Tónika: nem akart mást, mint őszintén leírni, ami történt vele, hol napló, hol pedig visszaemlékezés formájában. Írásának legfrappánsabb sorai ezek: „Életem rendszertelen! Kapkodó! Következetlen! Érzelmekben és emberi kapcsolatokban annál gazdagabb . . ."

Ha ezt a gazdagságot sikerült volna visszaadnia, könyve akár „a hiányzó magyar rock-regény" lehetne, de nem az. Ez önmagában nem volna baj, ha a könyv egy volna a sok rocksztár-csevely közül. Mivel azonban az első a maga nemében, a kívülállók némi joggal hihették, hogy modellként fog funkcionálni. Tehát: le vele! S ahol bárd emelkedik az egyik oldalon, ott zászló kúszik fel a másikon. S mire mindenki belátta, hogy az irás éppen stilizálatlansága miatt nem lehet modell, s nyugodtan kiadhatják, sorsa már üggyé vált. Pedig csak ennyit kellett volna mondani: Hölgyem, írja meg jobban!

Mert mit lehet megtudni a könyvből? Azt, hogy Cini nagyon érzelmes, fél a repüléstől, de repülni muszáj, gyakran hisztis, sőt nagyon gyakran és nagyon hisztis. Mivel van módja rá, sok fiúja van. Annyira örül a felfedezésnek, miszerint egy nő is lehet szabad, hogy ezt mindig újra fel kell fedeznie. S mivel általában csak ez a felismerés érdekli, a belőle fakadó konfliktusok már nem olyan izgalmasak számára. Problémát okozhat továbbá neki, hogy érzelmi élete és libidója intenzívebben működik, mint racionális énje, valamint, hogy nehéz megvonni a határt számító taktika és ésszerű megfontolás között. Van, hogy nőies büszkesége kerekedik felül, s van, hogy megadó alázatossága. Ráadásul sztár, de nem mindig, és nem mindig annyira. Őszinte, de csak egy határig: „Szóval sikeres ember vagyok, szeretem is magamat . . . De mitől vannak a megingások? Hol van ilyenkor az önbizalmam?" — kérdezi, mert belső harmóniája megbomlását csak működési hibaként tudja elképzelni („kiesett" az önbizalom), a felnőtt *kételyt,* önmaga felülvizsgálásának kényszerét nem ismeri. Egyszóval tipikus kiskamasz, akinek a magabiztos tinédzser lelkivilágát sikerült megőriznie, annak minden ellentmondásával és charme-jával együtt. Ez működhet nagy mozgatóerőként a színpadon (és valóban ő a leghitelesebb Cini-tini), de más az éneklés és más az irás. Az utóbbihoz több tudatosság és több kívülállás szükséges, még ha örök tinédzser is az ember. S ha rendelkezett volna a szerző irodalmi készségekkel, nem mehetett volna sokra velük abban a túldimenzionált játszmában, amiben irása obszcén drámává, kulturális rémmé, nemzedéki zászlóvá, becsületsértő pletykatömeggé s még ki tudja, mi mindennné nem vált.

Mert még meg sem száradt rajta a tinta, már az egész város tudta, hogy mindenkiről mindent meg lehet tudni belőle, s hogy *emiatt* nem jelenhet meg. S az iratlan játékszabályok szerint beindult a gépezet, amely megvédeni szándékozott a mindent megtudás demokratizmusát.

Az ügy szimpatizánsa, Tekintélyes Író (ezúttal Hernádi Gyula) pártfogásába veszi az alkotást, miközben Szerző szorgosan, méhecske módjára további tekintélyektől szerez igazolást: ő valóban *az* az egyéniség, akinek feltüntette magát, sőt, figurája másoknak igen tetszik, a dolog tehát hiteles, joga van leírni. S ha már megszerezte a mentő tanúvallomásokat, hogy ne vesszenek kárba, ott állnak majd' minden fejezet végén. Érintett, szóba — és ágyba — került személyek szintén igazolják (netán közjegyzővel is hitelesítik?), hogy nem érzik személyi jogaikat Cini könyvétől fenyegetve. A Hivatal ennyi érv előtt természetesen úgy hajol meg, mintha valóban személyi jogok sérelméről lett volna szó. A könyv kijöhet, igaz, nem tudunk meg mindenkiről mindent (sőt, szinte semmiről semmit), de happy end van, sőt áldozat is: maga a szerző.

Sajnálom, ha el kell vennem az illúzióit, hiszen egy *sikeres* könyv szerzője. Mégis: soha megalázóbb helyzetet.

Cini ugyanis a legtöbb esetben nem *irta meg,* pontosabban *nem ábrázolta,* hogy milyen ember, milyen társ, uram bocsá', milyen szerető R. S., F. K., S. T. B., csupán *leírta,* hogy ő milyennek tartja. Erre senki nem hívta fel a figyelmét. Ellenben olyan önigazolási eljárásokra kényszerítették, mintha legalábbis egy garniszálló tulajdonosnője teregette volna ki az egész tisztikar szennyesét.

Hernádi Gyula ugyan vállalta az irodalmi atyáskodást, de mintha *szándékosan* hagyta volna a szövegben azokat a nyelvi-stilisztikai hibákat, amelyek kijavítása (vagy bennhagyása) nem koncepcionális, csupán olvasószerkesztői kérdés. A hibás kötőszóhasználat, a logikátlan mondatfűzés, az idegen közegbe szervetlenül illesztett argó (pl. tárgyszerű leírásokba beszúrt „pia", „őrült nagy ciki", „baromi csinos pali") nem stilusértékű, jellemző elemek, hanem javítandó tévedések. Vajon miért hagyta Hernádi patronáltját szégyenben? Hogy látva lássuk: a középszer lázadásából a középszer a lényeg, s itt van, ez az?

Eseményéhes publicisták tudnak miről írni, beszélni, osztoztak a sikerben, van fegyvertény, győzelem, „én ugyan nem vagyok benne, de lehetnék, és hullajó, hogy megjelent végre egy ILYEN!" S utána a folyosón lapszám szerint tudják idézni a szöveg (százszorosára nagyított) gyengéit, s a harsány nevetéstől visszhangoznak a falak.

S végül a hivatásos kultúrpesszimisták kaptak egy olyan ászt, amivel még jó néhány leosztást ütni tudnak: íme, a métely, az irodalmi értékeket nélkülöző szöveg, ami miatt (lassan száz éve . . .) romlanak az olvasási statisztikák . . . Van Cini könyvében néhány kitűnő mondat: „Pontosan jön, nyári szerelésben. Derékon felül keresztben, derékon alul hosszában néhány pamutszál. A nyári szellő azt is ide-oda lengeti. Lágy barna idomok, világoskék bugyi, áttört rózsaszirmokkal (. . .) Nézem a szemét. Még nem a régi, de valami vibrál: a csakazértis. Kemény ez a nő. A lelke már sminkel". (. . .)

Dr. Lády József,
a Honvéd kórház gégész főorvosa

Telitalálat. Tömör, láttató, találó. Így kell írni. Van tehát megoldás: a drámaváltozatra készülők, a nemzedéki győzelmet görögtűzzel ünneplők keressenek más témát — írjanak inkább az orvosok. Persze, csak ha Világoskék Bugyi, áttört rózsaszirmokkal nem jelenti be személyi jogainak sérelmét.

Lévai Júlia

Menű:
Zsíroskenyér, Spenót, Tejbezri, Puncs, Stb...

1. 2. 3. . . . Start! Megjelent a sorozat harmadik nagylemeze. Olyan, mint egy svédasztal: mindenfélét feltálaltak rajta. Persze, valójában nem annyira változatos, mint amennyire a 14 zenekar sugallja. Ami a ritmikát, hangszerelést, énekhangot illeti, nincs sok különbség például a *Giterátor* és a *WU—2,* a *Puncs* és a *Tejbezri* vagy a *So-Ho* és a *Szeptember* között.

Egy ilyen válogatás célja, gondolom, a figyelemfelkeltés. Ki-ki a legjobb számával próbál kedvet csinálni a teljes műsorához. Ám igazi visszajelzést csak akkor kaphatna az MHV, ha szavazócédulát is mellékelt volna a lemezhez: kinek mi tetszik a legjobban, melyik startolótól szeretne önálló lemezt hallani. Enélkül be kell érnie egy-egy sajtókritikával s a rádiós szerkesztők „szavazataival", akik nyilván saját stúdiójuk felvételeit favorizálják *(Giterátor, WU—2, Stb.).*

Ha választani kell, csak a *Spenótból* kérnék repetát: felszabadult, könnyed szambájukban nyoma sincs a többség görcsös erőlködésének, amitől például a *Giterátor* szatirája visszájára fordul. A *STB* tagjai sem veszik túl komolyan magukat, értik a röhögtető rímfaragás mesterségét, s ha szerencséjük lesz, megteremthetik a KFT és az I. Emelet világának szintézisét. A *Szintézis* hangszeres száma egy magyar krimi címzenéje lehetne — hallgatható háttérmuzsika. A *Wyx* álnév a KFT-t takarja *(+ Mártha István?),* ügyesen mixelt blődlijük *McLaren*-utánérzés. A *Smog*-fiúk, ha jól emlékszem, a legutóbbi Ki Mit Tud? zsűrijével már megetették ezt a *Zsíroskenyeret — Csokonai* és *Bródy* szellemesebb erotikával énekelte meg a csikóbőrös kulacsát, személyi igazolványát. *Gigi,* aki egy vartyogó szintetizátor kíséretében szintelen hangon közli, hogy *A divat a fontos,* még bölcsődés lehetett, amikor egy magyar beat-zenekar rápirított a felnőttekre: *az ész a fontos, nem a haj.* A *Supertramp,* bocsánat, a *Szeptember* igényes dallamú szerzeményt mutat be (az LP kevés daláról lehet ezt elmondani!), a *So-Ho* száma viszont szirupos, szentimentális szépelgés. A *Pokolgép* manifesztuma nem tud meggyőzni a *Heavy Metal* nagyszerűségéről, a WU—2, a Puncs és a Tejbezri lendületes előadásmódja sem takarhatja el dalszövegeik üresség, a *Gépfolklór* folk-rock fúziója pedig külön elemzést érdemelne. (Vajon miért, *Hej, tulipán* a nótájuk címe, mikor virágról egy szó sem esik benne, csak páváról?)

Az 1. 2. 3. . . Start hasznos kezdeményezés. Csak emlékeztetőül: az első az *Edda,* a *P. Box* és a *Karthago* koncertjére kalauzolt el, a másodikon *Dolák-Saly Róbert,* a *Fanyúl,* a *GM 49,* a *Hangár,* a *KFT,* a *Ninive,* a *Prognózis,* a *Sikátor* és *Torma* dalolt, erről a harmadikról pedig még 1983 februárjában azzal az előzetes információval szolgált az MHV reklámújsága, hogy „figyelemre méltó demoanyagokat nyújtott be a Start szerkesztőségébe a *Kontroll Csoport,* az *Európa Kiadó,* az *I. Emelet* és a *Spenót".* Azóta az I. Emelet már 2 LP-hez jutott, a Spenót első kislemezének egyik oldala áttáncolt a mostani válogatásra. Az E. K. egy évi szünet után újra koncertezik, a Kontroll már meg is szűnt — mégis remélem, hogy előbb-utóbb e két zenekar műsora is megjelenhet. Addig is: várjuk a folytatást.

Szőnyei Tamás

Elviszem az Elvist

mondtam barátomnak, Péternek, mert ő azt mondta: *„Jó könyv".* Egyébként talán kezembe sem vettem volna. Elvis kiment a divatból, és én egyébként sem szerettem soha. Nekem a zene a *Bitlisznél* kezdődött. Elvis számai közül csak egyre emlékszem igazán: „In the Ghetto". Úgyhogy kíváncsi lettem: *Ki ez a pasas?* Ha már olyannyira híres, ha már megszámlálhatatlan folytatásban játssza összes felvételeit a rádió, ha már annyira imádják az emberek.

De hiába forgattam a vaskos kötetet, nem tudtam meg belőle semmit *Elvis*ről a *sztárról,* aki befutott, aki hipp-hopp, egyszerre csak ott termett a rivaldafényben, kevés derült ki arról testreszabottan, *hogyan csinálták,* mert hiszen erre voltam kíváncsi, a történelemírás számomra itt kezdődik, hogy csinálta ő és *Parker* ezredes. Ám sokkal több kiderült arról ebből a kiváló könyvből, milyen is volt Elvis mint ember (vagyis bábu), dependens mamás gyerek, pszichoanalizált rockmédium, kiszámíthatatlan és később üldözési mániás különc, Parker ezredes kiszolgáltatott és dróton rángatott *fia,* és legfőképpen talán az amerikai társadalom honpolgára és a világ *bálványa* 1955 és 1977 közt. És kiderült, milyen volt maga ez a bálványimádó társadalom, mely tényleg elhitte, hogy Elvist imádnia kell, mely oda sem tudott figyelni zenéjére a színpadon, oly nagy volt a lányok sikoltozása, mely szerette és tiltotta Elvist, mely olyannak látta, amilyennek a reklám és a tömegkommunikáció megmutatta, amely sosem kérdez időben, mindig csak elkésve. Mert talán ez Albert Goldman könyvének legizgalmasabb vonulata: annak a kulturális őrületnek feltérképezése, amely Elvist felemelte, és amely a körülmények minden megváltozása ellenére és minden újkeletű kritikai észrevétel ellenére még mindig magasan repíti. Ötvenedik születésnapja alkalmából az egyik San Francisco-i rádió minden reggel különleges ételekkel köszöntötte Elvist; az RCA hat lemezből álló albumot adott ki, nagyobbrészt addig ismeretlen felvételekkel; az elnök kijelentette: Amerika jövője azokban az álmokban rejtezik, melyeket a szívünk mélyén lakozó Elvis testesít meg; és így tovább. És itt van ez a kritikus szemléletű Elvis-kötet, mely Elvis kulturális bombahatásán túl — ami nélkül nem létezett volna a Sex Pistols és nem létezne ma Michael Jackson sem — még egy dologról szól: a hírnévről. A hírnévről, mely Elvis alakjában csak mintegy modellt állt Goldman vizsgálódó pillantásának. A hírnévről, mely a szórakoztató iparban, illetve a popos(abb) művészetekben persze nem csupán Elvist fogadta kegyeibe, de a csúcsra repítette Andy Warholt, Michael Jacksont, Jean-Michel Basquiatot, a graffitifestőt és Salvador Dalit is. A megfelelő pillanatban a megfelelő irányból fúvó szellő kapta szárnyára a megfelelő embert. És így némiképp újrafogalmazható a közmondás: Nemcsak az idő pénz, hanem a hírnév is.

Milyen volt hát ez a híres-neves *Elvis*? Albert Goldman könyvéből úgy tűnik, csak statisztaszerep jutott neki saját életében. Statisztaszerep, mert soha nem ő döntött, mindig helyette döntöttek: Gladys, a domináns mama vagy Parker ezredes, a tyrannus menedzser. Cserébe Elvis kiélhette minden gyermeki — és gyermeteg — vágyát: autóimádatát, ruhabolondériáit, buliőrületét, szexmániáit, a szupergiccs Gracelandet, a mozit, a narkotikumokat. Elvis sosem nőtt fel, sosem lépett ki a járókából, sosem nősült meg — Priscilla is csak statiszta volt ebben az amúgy is statisztaéletben —, gyermek maradhatott. Parker ezredes fia, minden amerikai csecsemője. Ez a kép tárul elénk Goldman könyvéből, és hinnünk kell neki, olyan közvetlen mintha-én-is-ottlettem-volna stílusban írta meg beszámolóját. Persze ott áll e könyv mögött az amerikai új zsurnalizmus érezhető nyelvezete, mondjuk a nálunk is jól ismert Tom Wolfe-é, az a stílus, mely hihetetlenül pontos és metsző iróniával tudósít a tényekről — és tegyük hozzá: Gálvölgyi Judit jóvoltából olyan magyar nyelven, amely mintha nem is fordítás volna, hanem eredeti szöveg. Persze nemcsak a stílusa miatt oly élvezetes és kitűnő ez a könyv, hanem amiatt a kritikus és leleplező közelítésmód miatt is, mely éppen Elvis halála után bontakozott ki Amerikában és a világon, és amelyet talán a könyvben is említett, 1977-ben — Elvis halálának évében, de még az előtt — megjelent West-Hebler kötet indított útjára, és amely mögéje tud és mer látni annak a mítosznak, melyet Elvis életében a róla kialakított kép a tisztaságról és a feddhetetlenségről sugárzott, és feltárja Elvis valódi lényét, melyet a kábítószer, a szex és a zabálás itatott át, és végső soron kimondja, hogy — bármennyire rajongott is a tömeg Elvisért — élete és zenéje a giccs uralmát jelentette a józan ész fölött, és hogy visszatekintve mindez nem egyéb *camp*nél: annyira rossz, hogy az már jó. A dalok persze továbbra is andalítóak, és továbbra is imádnivalók: azért talán, mert az elsők voltak, és egy teljesen új magatartást, vagy mondjuk így, kultúrát képviseltek, és alapvetően megváltoztatták a világ egy lényeges szeletének, a szórakoztatásnak — és a szórakoztató iparnak — értékrendjét, és persze azért is, mert aki ifjúkorában hatása alá került, az mindezt benyalta, mert nem látott, nem láthatott mögéje. Nem is kellett persze mögéje látnia. Úgy volt jó, ahogy volt. De ma meg így a jó, higgyük el, ahogy van. Ez az új típusú feldolgozásmód — éppen Elvis esetében — számos más művet — hanglemezt, könyvet, fényképsorozatot — is produkált. De azt hiszem, ezek ismerete nélkül is kijelenthetjük, hogy kevés lehet köztük az annyira alapos, körültekintő, szellemes és pontos mű, mint Albert Goldman könyve Elvis Presleyről.

Lugo László

Szőnyei György litográfiája, 1974.

Sámson a fürdőszobában

A borítón őszinte, kőkemény rocktekintet (tulajdonosa azon kevesek közé tartozik, akiknek elhisszük), és egy autogram: *Vikidál Gyula.* Más információ nincs. Öntudatos kihívás: tetszik, nem tetszik, ez van. Ismerjük meg az énekest, akit nem is olyan rég Vikidál Koppány Gyulának neveztek. A szerep az *István, a királyban* összenőtt az énekessel. Ezért igazán nagy a kihívás, akart-e, tudott-e Vikidál továbblépni? A lemezt hallgatván az ember úgy érezheti, a meglepetés részben sikerült. Eddig inkább csak sejteni lehetett, hogy az elementáris erő, a kirobbanó indulatok, egyfajta ősi vadság megszólaltatójának lírai hangja is van — igaz, ez nem mindig mentes az érzelgősségtől.

A nyolc dal, úgyszólván nyolcféle stílus, zsoltártól a krónikás énekig, nehézfémzenétől az operaslágerig. Ami összefoghatná őket, Vikidál személye, bizonyítandó, milyen széles stílusregiszteren mozog. A megvalósításban sajnos, az egyáltalán nem igazolódik. S a dalok kiválasztása sem mindig szerencsés. Olykor a szöveg reked meg a közhelyek szintjén — például a *Szerencse katonája* című *Blackmore—Coverdale* szám magyar változatában. Máskor meg a dallam csábít líraiság helyett szentimentalizmusra, mint a *Zsoltár (Koltay Gergely—Ratkó József)* esetében. Igazán sikeresnek mondható viszont *Pilátus álma* a *Jézus Krisztus Szupersztár*ból, s ugyanígy remeklés a *Csak a szívemet teszem eléd* (Presser—Sztevanovity).

Két operarészlet is került a lemezre, körülbelül úgy, mint Pilátus a Krédóba. A rockosított (bár néha inkább diszkósított) hangszerkísérettel sem illenek ide, elsősorban sajnos Vikidál énekelése miatt nem. Kétségkívül jó hangterjedelme, erőteljes, szuggesztív hangja van, az operához azonban más is kell. Főleg *Mefisztó rondó*jánál feltűnő a hiány: ez elég sokszor hallható ahhoz, hogy a laikus is észrevegye a hangképzés hibáit. A másik operarészletben *(Sámson hálaadó énekét)* a rossz levegővétel a zavaró. Valószínűleg a rövid, effektív rockéneklés annyira sajátja, hogy nem érzi igazán a másik fajta stílust. A tisztes próbálkozás hibás eredménye, hogy épp az énekes nagy erénye, a szuggesztivitás hiányzik e leckeszerűen földalolt fürdőszobai áriákból.

Tetszett viszont *Tinódi Históriás éneke* — ez neki való darab. Kár, hogy ritka a hasonlóan szerencsés választás a lemezen, s így az igazi revelációló elmaradt. Vikidál — mint itt is kiderült — jó énekes, színes egyéniség, de hiszen ezt eddig is tudtuk. Hogy többet is megtudjunk, ahhoz még kéne valami. Egy tanulsággal mégis szolgált a lemez: ha Vikidál Gyula tehetsége több technikai tudással párosulna, érhetné egy-két meglepetés a magyar rockéletet.

Décsi Ágnes

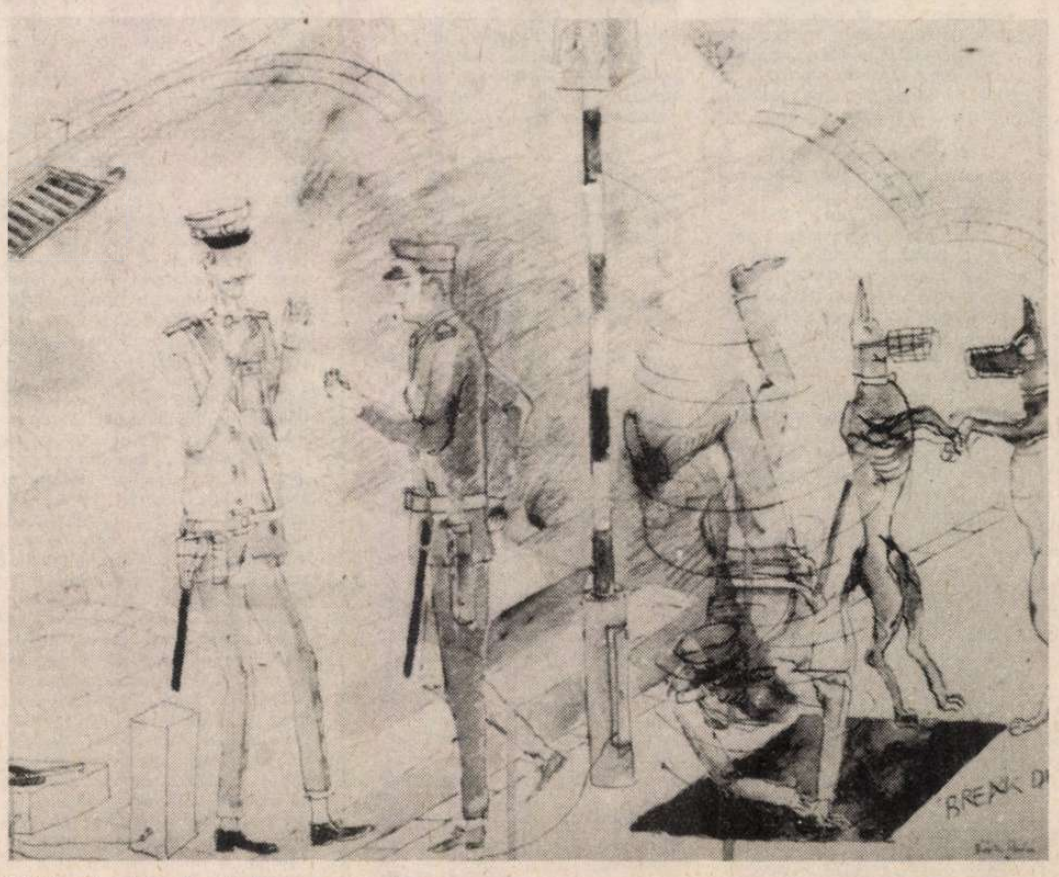

Böröcz András: Break Dance

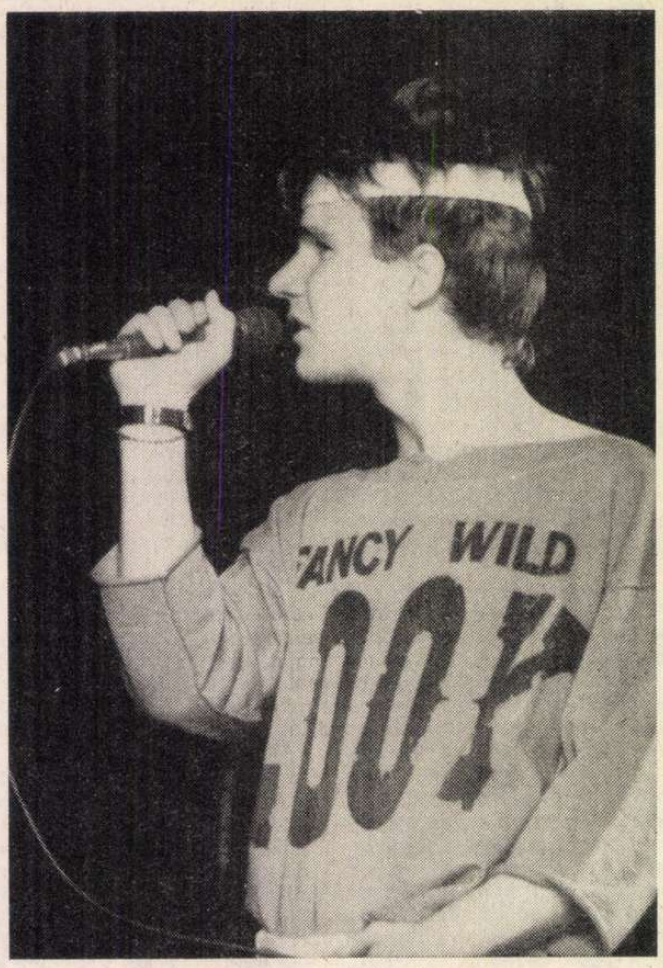

Auguszt bébi vagyok, de nem feltétlenül

Még most is lefogadom: ha tizennyolc éves koromban be mertem volna szerencsétlenkedni egy újság szerkesztőségébe, elakadok már a „Jó napot kivá . . ."-nál. Pislogtam volna, hol is vagyok? Auguszt bébi bejött, és csak annyit mondott:

— Fagyöngy . . . de ez még nincs százszázalékosan kipróbálva — és visszamosolygott saját köszönésére . . .

— *Auguszt Gabi vagy?* — kérdeztem tőle.

Felemelte mindkét kezét:

— Frankón én vagyok a *tinisztár* . . .

Ültünk egy kaposvári szerkesztőség első emeletén, primán néztük a várost. Én aznap lehúztam két információt, fene jól éreztem magam, úgy a nyolcadik ciginél tartottam. Bébit is kínálom: „Kölyök vagyok, nem olvastad még?" mondta. A teraszról éppen a kis csajokat néztük, szeptember volt, de még blúzokban jártak. A város nem nagyobb annál, hogy engem simán megegyen, a nevemet sem ismerte senki, de Auguszt bébinek vagy négyen felköszöntek. Valami farmer lógott rajta, kockás inggel, s az az örökös szemüveg, amit rocksztárokon ritkán látni.

— Lehet, hogy innen le tudnám rajzolni a várost . . .

— *Ne nagyon hencegjél* — tettem hozzá. — *Csontváry is csak abban volt biztos, hogy mindennemű lombos fát tudna fösteni!*

— *Vidéki vagy, azt száz kilométerről is megmondanám rólad, amilyen pimasz, fiatalos barátsággal nyuvadsz itt végig a széken.*

Ki akartam ugratni a nyulat a bokorból. Tizennyolc éves srác, elkapta a nagy bussines-szij (nem buzinesz, ne érts félre!), fővárosi székekbe ültetik bele, rádiósok nyomkodják az orra alá maguk is utálta mikrofonjaikat. Ifjúsági lapok csinálnak belőle zászlósan tördelt két hasábot. Megjelent a színen, ott volt egy-két buliban, jeleket vett föl az édes-őrült-ringató kóklerségből, mozgásban van. Középiskolás még, koszinuszokat tárol fejében, apró kis leveleket kapkod föl, ami kékköpenyes lányok zsebéből esik ki véletlenül . . .

— Nekem még nem fáj ez a város, én remekül érzem magamat itt, mert van mit csinálnom. Tíz órán át a fejemen van a fülhallgató, a koromnál fogva még a gitárommal bújok az ágyba, aztán itt vannak az Auguszt-görlök. Beleváló srácok, jól együtt vagyunk. Iskola van, tantárgyak és érdemjegyek, könyvek, filmek, sport. Minden könyvet elolvasnék tízszer, minden filmet megnéznék százszor, egy labdába ezerszer belerúgnék. Szerelmes vagyok a részletekbe . . .

— *Magad is részlet vagy. Annak a nagy őrültségnek a részlete, amit úgy hívnak: rock.*

— Fagyöngy . . .

— *Annak, amit úgy hívnak: zene.*

— Fagyöngy . . .

— *Amit úgy: életünk.*

— Amit én csinálok, az csupán evolúció. Saját jelentés- és hangzástanom fejlődése. Korszak, aminek lehetek nyertese és vesztese. Hírnöke, tanúja és akár-csupán olyan kis élősködő, mint a fagyöngy . . . Amikor először hallottam a „Megy a lány az utcán" — Szikora zsugáját, tényleg odavoltam érte, úgy magamba szívtam, hogy a pórusaimon távozó levegőben is ennek a dallamrészei illantak el. Ugyanígy voltam az Első Emelettel meg Fenyő Miki számaival. Kis békának éreztem magam, akinek az a dolga, hogy egyelőre tanulja a nagy békakoncertet, tudjon brekegni, ha beintenek neki. Jó békának bizonyultam, víz fölött és alatt — én lettem a tinisztár. Belül azonban kezdett hallá némulni egy részletem: jaj, de rút békabőröd van — kezdte mondogatni, változz hallá, keress magadnak életteret, próbáld ki igazi uszonyaidat.

— *Kezdesz titokzatoskodni . . .*

— Arról van szó, hogy most kilincselek magamnál, saját magamért. Eleddig fölfestőttek, fölfestöttem egy Augusztot — ami nem teljesen én voltam —, de mégis szerettem ez az Auguszt lenni. Nehéz teljesen én-magamnak lenni; lehet, hogy erre nem is kíváncsiak az emberek. Én persze rettentően kíváncsi vagyok rá . . .

— *Mi lesz az érettségi után? Itt maradsz a városban?*

— Azt hiszem, nem. Pestre akarok menni, dekoratőrsulira. Érdekel a képzőművészet, de még nem annyira, hogy mondjuk festő akarjak lenni. Karikatúrákat rajzolok, meg mindenféle vacakokat, tünődéseket, emberi történeteket. A szolgáló képzőművészet, a kirakatrendezés érdekel.

— *Bizottság, Trabant, URH, Európa Kiadó, Kontroll Csoport. Jöttek, láttak — aztán elmentek. Sok minden megfejtenivalót itthagytak. Valahogy úgy, mint a csiga, ami széles csíkot húz maga után, az megmarad, de reggelre a csiga eltűnik. Figyelted ezeket a zenekarokat?*

— Persze. Jó dolgokat csinálnak, de vidéken senki sem tud róluk. Itt inkább rádió- meg lemezzene megy. Szalonmuzsika, éves késésekkel. Az igazat megvallva: talán épp azért én sem tudtam ráhangolni magamat, nem tudtam „befogni" ezeket a zenekarokat. Majd azt mondhatnám: akadémikus zenét csinálok; gyerünk neki egy ritmusnak — az pedig kihoz majd egy szöveget. Sábi-dáb-dududdu . . .

— *Biztos hallottál már te is olyan riportokat, amikor az amatőr diákszínpad üdvösségét megkérdik: — Na és Marika, te vállalod ezt a nehéz, sok-sok lemondással járó pályát? Színész akarsz lenni?*

— Értem, mire célzol, bár most — nem tudom miért —, te vagy olyan titokzatos. Persze, hogy zenész akarok lenni, de elsősorban Auguszt. A többi nem feltétlenül . . .

Csavargunk a városban; fiatal csóringerek asztalainál potyázunk.

— Mi van, Bárió, hogy vagy, öreg? — kérdezgetik sörök mellől. — Jól lefogytál a vegyvédelmi ruhában — ugratják, a színpadi kellékére utalva. Mi könyvekről dumálunk, meg *Az utolsó tangó*ról, *A harmadik típusú találkozás*okról és más hasonló, gennyedten jó filmekről. Panaszkodunk egymásnak, hogy nincs ötven életünk, meg hogy nem száz órából áll egy nap. Meg egyáltalán. Egy srác azzal állít oda hozzánk, hogy valami maratoni bulit nyomatnak negyven résztvevővel a szüleik hétvégi házában. Óriási lesz, papa, az egész városnak ott a helye. A popszikat mi álljuk, a pépszikét meg a LÁNYOK.

Auguszt vigyorog, törölgetni kezdi a szemüvegét:

— Hallottad a legújabb számaimat?

— *Botfülem van* — mondom neki.

Belegi Márk

TINISZTÁR '84

Uri Zoltán

Másnap fellépésük volt, és egy utolsó taktikai megbeszélésre felugrott „csapattársához", Krasznai Krisztához. Az első benyomás: nagyon udvarias és jól nevelt fiatalember. Így vallott magáról:

Az általános iskola ének-zene tagozatára jártam, és oszlopos tagja voltam az énekkarnak. Nyertünk egy kórusversenyt, rádiófelvételünk is volt.

Csongrádra kerültem, a Faipari Szakközépiskola gépészeti tagozatára, ahol a központi téma: a motor meg az autó. Két év után nem birtam tovább; elhatároztam, hogy átmegyek a szentesi gimnáziumba. Rengeteg barátom van a suliban, de nem azok a . . . a csöveseket nem kedvelem, bár elfogadom azokat a nézeteket, de valahogy a külső megjelenésük . . . én sokat adok arra, hogy hogyan nézek ki.

A gimiben napról napra készülni kellett; meg a dogaírások . . . átmentem levelező tagozatra. Szeretném, ha meglenne az érettségim, de ehhez tanulni is kellene . . . Apám elvárta volna, hogy más pályára lépjek, nem lát jövőt az énekesben. A Szentesi Vízmű raktárában dolgozom most. Már csak kétezer-négyszáz a fizetésem, mert a papám elintézte, hogy pénteken ne kelljen dolgoznom. Jöttek a próbák, állítottuk össze a turné anyagát, mindig fel kellett utaznom. Egyébként teljesen véletlenül neveztem be a pályázatra. Betévedtem a könyvesboltba, és ott láttam a Pick-up újságban. Felrohantam, újságoltam anyámnak, és az ő javaslatára indultam. Ő tisztában volt azzal, hogy ha lehet életcélról beszélni, akkor nekem ez az életcélom. Indultam a nyolcvanhármas *Ki mit tud?*-on is, modern táncban. A diszkótánc közel áll hozzám, de ez az új stílus, a break, ez nem. A *Tinisztáron* az első forduló jól sikerült, de nemcsak azért, mert a szám végén elkezdtem a zongora tetején táncolni. Jól énekeltem az *Amerikát*, pedig szerintem egy állati nehéz szám. A következő forduló nem volt a legszerencsésebb, nagyon rosszul énekeltem, hülye számot választottam. Éreztem, nem fogok továbbjutni. Végül a közönség juttatott be, megkaptam a levelet, hogy én vagyok a szerencsés, meg hogy hány szavazattal kerültem be. Ebben a levélben meghívtak a balatoni tévéfelvételre, ahol heten énekeltünk a *Mi ti ők*-ben. Maximum két percig voltunk adásban, mindenki énekelt egy számot. Amikor készült a felvétel, elhallgattam, hogy dolgozom, csak annyit mondtam, hogy levelező tagozaton tanulok, és ezzel befejeztem az önismertetést. Amikor hétfőn bemegyek dolgozni, kérdezgetnek: *na, művész úr, mi volt hétvégén?* Én még nem vallom magam sztárnak. Így hirdették meg ezt a pályázatot, hogy *Tinisztár,* de mi még most sem vagyunk sztárok. Sok időnek kell ahhoz eltelnie, hogy tényleg sztároknak vallhassuk magunkat. Kapok leveleket, és minden fellépés szül újabb ismeretségeket. Hozzá kell tennem, hogy főleg lányok ismeretségét. Jönnek a házibulik, és összeismerkedünk.

Kérdezgetik a levélben, hogy: milyen sztárnak lenni, meg egykét levélben szerelmet is vallottak. Ezeket nem nagyon vettem komolyan, mert csak abból adódnak, hogy én ott vagyok a színpadon, és mondjuk annak a lánynak jó érzés lenne velem mutatkozni. Ha én nem lennék Tinisztár, csak egy olyan ember, mint a többi, akkor lehet, hogy meg se ismerne.

Ha van egy kis szabad időm, énekelek. Nagyon sokat szoktam tévézni, tudom, nem lenne szabad, de minden jó filmet megnézek. Rádiót is sokat hallgatok, a könnyűzenei adásokat. A legnívósabb a *Poptarisznya,* mert nagyon jó a szövege a B. Tóthnak.

Amikor általánosba jártam, nagy divat volt az M7-es, nagyon szerettem őket. Utána a Korált, de most már távol áll tőlem. A külföldiek közül a *Duran Duran* a kedvencem. A kemény rock nem áll közel hozzám. Őszinte legyek? Utálom. Az *Emelet* az igazi, ami leginkább közel áll hozzám. Nagyon tetszik a szöveg, nem sablonos, mint sok más együttesnél. A zene modern, jó hangszerek vannak a zenekar birtokában, meg a zenei tudásuk. A Berkes Gabi csodálatos dolgokat művel a szintetizátoron. Ott van a Michael is a dobfelszereléssel, ami nem semmi, mert kintről hozta. Jóképű srácok, adnak a látványra, egy Emelet-buli állati nagy show szerintem. A magabiztos kiállásuk, az öltözetük.

Igazság szerint azt reméltük, hogy a gála után a kezünkbe vehetjük a működési engedélyt. De nagyot koppantunk, mert senki sem kapta meg. Kiderült, hogy a működési engedélyhez érettségi bizonyítvány is kell.

A jövőt nem szoktam tervezgetni, a véletlenre alapozok. Nagyon vonz a szólóénekesi pálya, de Magyarországon nincs nagy jövője. A szövegírással már próbálkoztam; zeneszerzéssel még nem, de jó lenne belekóstolni. Ezzel a gondolattal mindenki foglalkozik. Énekelni még nem járok, de erős elhatározásom, hogy fogok járni magántanárhoz.

Negyedik általánosban éreztem először, mennyire jó szeretni egy lányt. Nagyon sokszor úgy éreztem, hogy szerelmes vagyok, de aztán rájöttem, hogy valójában nem voltam. Azt a lányt, akit szerelemmel szerettem, vagy talán még most is szeretek, nagyon átvágtam; nem tudom, miért. A nagymamám mindig mondogatja: *minden város új lány.* Szeretném, ha lenne egy gyönyörű fiam meg egy gyönyörű lányom. A fiam Krisztián, a lányom Diána lesz. Olyan feleséget szeretnék választani, aki irányít engem, aki talpraesett. Anyám mindig mondja, hogy nehéz lesz olyan csajt találnom, aki mindenben megért, és tud hozzám alkalmazkodni. Be kell vallanom, nagyon egoista vagyok, és ezt a vonást nem tudom magamból kitörölni. Nem szabadna olyan sokat foglalkozni magammal, és egy picivel keményebbnek, férfiasabbnak kellene lennem.

Kép és szöveg: Zétényi Zoltán

PHILIP GLASS

Philip Glass filmzenéje kimagasló teljesítmény — írták a kritikusok a *Kizökkent világ* (Koyaanisqatsi) című film bemutatója után. Napjaink egyik legjelentősebb komponistáját *Mike Zwerin* mutatta be a Jazz Forum olvasóinak.

Amikor 1968-ban Philip Glass elkezdett — ahogy ő mondja — „bizarr zenét" írni, nem talált senkit, aki előadta volna. Ezért aztán megalakította a Philip Glass Ensemble-t, amely olcsón utazott, tagjai kettesével laktak vacak szállodai szobákban, vagy barátoknál szálltak meg. 1976-ban aztán Robert Wilson *Einstein On The Beach* (Einstein a tengerparton) című darabjához írt zenéjével Glass az avantgarde nagyjai közé emelkedett.

Zenéje, amelyet neveztek már *transz-, hipnotikus, repetitív, minimalista* és *végtelenített szalagzené*nek, vidáman egyszerű skálákból, arpeggiókból (tört hangzatokból) és finom variációkkal ismételt, rövid, szökdécselő kiáltásokból áll össze, a háttérben basszus lüktet. A korai kritikák szerint a végletekig leegyszerűsített, romantikus megoldás ez a XX. századi kompozíciós problémákra.

Darabjait eleinte kifütyülte és záptojásokkal fogadta a közönség (*„Az ember nem tojásokkal a zsebében jár koncertekre; előre megfontolt szándékkal csinálták."*), a zenészek pedig gúnyos megjegyzésekkel illették és szabotálták az előadást. *„A klasszikus zenészek nehezen fogadják el az újdonságot"* — mondja nevetve Glass. *Észérvekkel kell elérned, hogy ne próbálják tönkretenni a zenédet. Azt hitték, fél házaknak fogunk játszani, de amikor észrevették, hogy az embereknek tetszik ez a muzsika, másképp álltak hozzá. Nem haragszom rájuk, hisz ez emberi dolog. Mostanában évi negyven koncertet adunk, ami épp elég ahhoz, hogy együtt tartsa a zenekart. Némelyik zenésszel már 14 éve játszom együtt. Azt hiszem, az Ellington-zenekarhoz lehetne hasonlítani a kapcsolatunkat, éppen olyan közel állunk egymáshoz, és éppoly régóta vagyunk együtt."*

Ellingtonhoz hasonlóan egy ideig Glass is más munkákból fizette az együttest — ács, vízvezeték-szerelő, bútorszállító és taxisofőr volt New Yorkban. Aztán ösztöndíjakat kapott, többek közt a *Fullbright* alapítványtól, hogy Párizsban tanulhasson *Nadia Boulanger*-nál.

Operamegbízásokat kapott: 1980-ban Rotterdam városától a szanszkrit nyelven énekelt *Satyagraha*-ra; az Edward Maybridge-ról szóló *The Photographer*-re, amelyben bluese-lemek is vannak (szövegét *David Byrne,* a Talking Heads vezetője írta), s amelyet 1982-ben az amszterdami Királyi Palotában mutattak be; valamint az *Ekhnaton*-ra, amelynek világpremierje 1984 márciusában volt a stuttgarti operában.

A 46 éves Glass fiatalos külsejű, jó humorú ember. Lezser mozdulatai és beszéde inkább jazz- vagy rockmuzsikusra utalnak, mint „komoly"-zenészre. Valóban hatott rá a jazz, a barátai közé tartozik *Ornette Coleman* és *Anthony Braxton,* és dolgozott rockzenészekkel is. A 70-es évek elején az Ensemble-t rövid időre szerződtette a Virgin brit rocklemezkiadó, s alkalmanként még ma is fellépnek klubokban.

„Szeretek klubokban játszani, ahol az ember közelebb kerülhet a közönséghez. Csak az a baj, hogy hajnali három előtt nem lehet végezni. Ma már nem vagyok hajlandó éjjel egy óránál tovább játszani. Meg is mondtam: nézzétek, fiúk, ti húsz évvel fiatalabbak vagytok, nekem gyerekeim vannak, reggel föl kell kelnem."

Fuvolázni tanult a baltimore-i Peabody Konzervatóriumban, filozófiát és matematikát a Chicagói Egyetemen, zeneszerzést *Juillard*-nál. Miközben Boulanger-nál tanult, *Ravi Shankar* indiai szitárművésszel dolgozott egy filmzenén. 1966-ban Indiába utazott, *Alla Rakha* tablaművészhez. New Yorkba visszatérve kialakította jelenlegi öktettjét magát (amelynek egy ideig a minimalista zene másik sztárja, *Steve Reich* is tagja volt).

Beleszeretett az olcsó Farfisa orgona *„hitvány hangjába"*, amely ettől kezdve központi szerephez jutott a zenéjében: *„Vásároltam négy Farfisát, egy queensi ismerősöm házának alagsorában tartottam őket. Az emberek karácsonyi ajándékként szoktak ilyet vásárolni a gyerekeiknek, aztán a lépcső alá kerül, a limlomok közé. Sokáig tartott, amíg kidolgoztuk a legalkalmasabb erősítést, és kiválasztottuk a legmegfelelőbb hangfalakat — mégis állandóan bedöglöttek, így aztán nemrég vettem egy Prophet 5-ös szintetizátort, és beprogramoztuk rajta a Farfisa hangzását. Most tehát van egy 3000 dolláros gépem, ami egy 150 dolláros gép hangját imitálja. De legalább tovább él az eredeti hangzás."*

A rézfúvósokat egy Oberheim szintetizátorra programozták (*„Nem engedhetem meg magamnak, hogy egy egész fúvósszekciót utaztassak."*), énekese, *Dora Ohrenstein* hangját pedig egy Emulatorra. Ha az Emulator billentyűzetén leüt egy négy hangból álló akkordot, az úgy hangzik, mintha ohrenstein négy szólamban énekelne — egész kis kórus. Dora a szólót élőben énekli.

Glass zenéjét először Európában vették komolyan. Legfontosabb megbízásait Európából kapta. Az Einstein On The Beach ősbemutatója az Avignoni Fesztiválon volt. *„Különös, fordított sznobizmus van az európaiakban. Szeretnek amerikai művészeket fölfedezni még az amerikaiak előtt. Példa erre az Art Ensemble Of Chicago és Anthony Braxton. Amikor a 70-es évek elején először turnéztunk Európában, sok fiatal zenész volt a közönségben, akik később saját zenekart alapítottak: olyanoktól érkezett visszajelzés, mint a Kraftwerk, David Bowie, Brian Eno, majd David Byrne. Ezáltal megnőtt a közönségem, de tudatosan sosem próbáltam népszerűsíteni a zenémet."*

Philip Glass zenei rendezőként működött közre a *Raybeats* rockegyüttes albumán, s nemrég jelent meg *Ray Mazarek,* az egykori *Doors*-billentyűs *Carmina Burana* feldolgozása, aminek szintén ő volt a producere: *„Fenntartásaim voltak az ötlettel kapcsolatban, de Ray meg akarta csinálni, engem pedig érdekeltek a szintetizátorok, így hát azt mondtam; hangszereljük át az egészet elektronikusra. Orff már meghalt, a zenéjét mindenki ismeri. Talán jól elszórakozunk vele."*

Nyáron mutatták be Londonban Philip Glass legújabb operáját, amelyről Andy Gill írt kritikát a New Musical Expressben.

Ekhnaton volt az a fáraó, aki 3 vagy 4 ezredév előtt megismertette a monoteizmust a többistenhívő

Philip Glass Fotó: NME

Egyiptommal. A pluralista egyiptomiak gyorsan az ifjú képébe vágták az egészet, s ennyiben is marad a dolog, ha nem jön *Philip Glass,* aki egy átkozottul jó operát írt róla.

Philip Glass volt az a zeneszerző, aki úgy másfél évtizede megajándékozta az embereket a minimalista zenével; az emberek pedig az egyiptomiakhoz hasonlóan egyből a képébe vágták az egészet. Ujabban azonban az istenek — vagy talán az Isten — olyannyira kegyükbe fogadták, hogy három egész estés, színpadi zeneművét (melyek között ez a harmadik) még a klasszikus zene legkomolyabb kritikusai is elismeréssel fogadták.

Az Ekhnaton inkább meditáció egy történelmi alakról, mint tipikus operai történet — a narratív szál enyhén szólva szegényes. Hallhatók benne Glass vonósokra és fúvósokra hangszerelt, szokásos repetíciói, a kórus létszáma pedig valahol 50 körül jár, amivel az utolsó felvonásban euforikus hatást ér el.

A meglepő színpadképben fontos szerep jut néhány száz kiló homoknak, amiből az opera alatt egy homokvárost építenek fel. Tiz kőképmás képviseli az egyiptomi isteneket, s folyó kanyarog a színen.

Semmi sem olyan szokatlan azonban, mint Ekhnaton figurája, akinek szerepében Christopher Robson némileg felnagyított koponyával, női mellekkel és férfi nemi szervvel áll előttünk. Amint ez utóbbiról lehull a lepel, esküszöm, egy kollektív gondolatbuborék jelent meg a nézőtér fölött, kérdőjellel a közepén. (A szerk., aki járatos ezekben a dolgokban, azt mondja, az öreg Ekh-t mindig elég feminin módon ábrázolták az egyiptomi falfestményeken.)

Bár a lassú változás és a hosszas repetició alapvető jellemzője a minimalista fegyvertárnak, egyórányi nagyon kevés melodikus fejlődés után az érzékeket elkerülhetetlenül kikezdi az unalom. Az utolsó felvonás végére, amikor Ekhnaton, Nofretete és Tye szellemei körbetáncolják a város romjait, nehéz nyitva tartani a szemet. Némi rövidítés ezen a ponton csak használna a darabnak.

Ez az egyetlen fenntartásom az egyébként rendkívül érdekes előadással kapcsolatban, s még ezt is megsemmisíti Robson szólója a második felvonásban, amely átható tisztaságával egyenest szíven ütött. CBS, mikorra várhatjuk az albumot?

(ford. Sz. T.)

● **Apartheid-ellenes** nagylemezt állított össze **Steve Van Zandt,** Bruce Springsteen zenekarának egykori gitárosa. A Dél-afrikai Köztársaság Las Vegasának számító Sun Cityről kapta címét az LP, amelyen mások mellett Miles Davis, Lou Reed, George Clinton, Afrika Bambaataa, Linton Kwesi Johnson, Gramdmaster Melle Mel, Joey Ramone, Jackson Browne és Pat Benatar felvételei szólalnak meg.

„SZUPERSZÁR"

AMITŐL NAGY FERÓ IS „ODAVOLT"

Jó, jó elismerem, a cím kicsit reklámízű, de hát valamivel ide kell vonzani az olvasók tekintetét. Most, hogy már ide irányult, rögtön árnyalom is a kijelentést: Nagy Feró nem volt „oda", egyszerűen csak eredetinek találta az *Eszperantó Eszpresszó* nevű zenekar kazettáját. Minderről az együttes énekese számolt be.

Ha úgy vesszük, a hír csak részben meglepő, hiszen Nagy Feró mindig kész meglepetésekkel szolgálni, s a fiatal csoport törekvései tulajdonképpen mutatnak is valami távoli rokonságot az első Bikinivel.

Az Eszperantó Eszpresszót ugyanis — ha volna ilyen irányzat — az *új eklektika* legádázabb hazai képviselőjének nevezném. Eklektikán ezúttal nem a nagy öregek állandó fazonmódosítgatásából kialakuló egyveleget értem, hanem múlt és jelen zenéinek egybekeverését, amit az Eszperantó E... rögtön egy merész ötlettel fejel meg; a popszerű megjelenés dacára egypercnyi popzenét sem játszik.

Persze, nem volt ez mindig így. 1982-83-ban a zenekar még hagyományosabb képet mutatott: ritmusos zenét játszottak, melyben a gitárok vitték a főszerepet. Mára ez alaposan megváltozott. A régiek közül csak *Böröcz László* énekes, *Roskó Gábor* oboista és *Sziráki Zoltán* (alias Keopsz) maradt az együttesben, az újak pedig — *Békési Gyula* tangóharmonikás, *Kiss Ottó* hegedűs és *Matos László* zongorista — meglehetősen átalakították a hangzást. Az embernek az a benyomása, mintha valami házi kamarazene bemelegítőjét hallaná. Az oboa magábafeledkezve szólózik, a zongora és a tangóharmonika édeskés sziruppal vonja be a dallamokat, amire még az ének is rátesz, s csak Keopsz püföli úgy a dobokat, mintha még mindig rockot kellene játszani. Ez persze álmosító — néha emberfeletti módon az —, de szinte szükség van az unalom perceire ahhoz, hogy egy-egy meglepő fordulatra döbbenten kapjuk fel a fejünket. Például amikor az éppen norvég gyerekdalnak becézett masszából hirtelen magyarnótahegedűszóló emelkedik ki. Vagy amikor Beethoven Appassionata szonátáját az ötvenes évek egyik nagy slágere, a Szerbusz, vizibusz! követi. (A közönség körében egyébként ez aratta a legnagyobb sikert.) Aztán Beamter Bubi valamelyik slágere, majd Oscar Peterson, aminek végén a tangóharmonikás táncra perdül a hegedűssel. Ezek az Eszperantó Eszpresszó igazi pillanatai. Koncert-reflexeinket tökéletesen sikerül elbizonytalanítaniuk.

Roskó Gábor rajza

Mert mi is ez? Némafilmek alá játszható mozizene? Az új hullám infantilizmusának eddigi csúcsa? A kilencvenes évek szórakoztató zenéje? Nem tudom, és különben is: csak pillanatok még. A hangszeres tudás — az oboa és a zongora kivételével — határt szab a korlátokat nem ismerő, korszakok és stílusok között csapongó zenélő kedvnek.

Ilyenkor szokás azt mondani: ez csak ígéret. (Bár egy basszusgitáros talán mégsem ártana.)

Torma Tamás

HA NYÁR VAN, AKKOR...

Egy amatőr rockzenekar a föld alól is — fellép. Teheti ezt a Szezonban (Évadnak is nevezhetjük) több állandó fórumon is — hála a közművelődés bábáskodásának.

Azám, de mit csinál az amatőr, ha jön a nyár, és léte fölött egyre méregzöldebben függ a Damoklész — uborkája? Haknizni nem viszik, a dús üdülőhelyi táblákon kaszálnak a profik — behunyja sok szemét a művelődési ház, a jó ifipark is elaludt, aludj el szépen te is, Kisbalázs Együttes! Így hát az amatőr banda önfeledten szétrajzik, olyannyira, hogy mire beköszönt az Évad, rendszerint feloszlik, tagjai kicserélődnek, vagy (és ennek nem a meleg az oka) beviszik őket érlelni a Magyar Néphadseregbe.

A feloszlás belső indítékait, az emberi gyengeségeket jelentékenyen felerősíti a működési, fellépési lehetőségek hiánya. Végül is amatőr művészeti tevékenységről van szó, nem pedig a „mit bir ki az ember" c. kísérletsorozatról. Vagy ez a kettő ez esetben ugyanaz?

Eddig az indulatok, mostantól kezdve csupa biztatót igyekszem mondani.

Az amatőr rocknak is léteznek „nyári egyetemei". Itt van mindjárt a KISZ Bp-i Bizottsága által szervezett *Szemesi Rocktábor*. Minden évben, szabad jelentkezés alapján, minimális részvételi díjért. Ezért, (meg hát Balaton és nyár ...) a tábor igen népszerű és vegyes összetételű. A legkeményebb punkbandától a legpuhább nyuszifülgruppig békésen demózgat is egymás mellett az általában 20-25 zenekart számláló zenébe feledkezett rockfelekezet. (Egyébként: a *demo:* felvétel, többnyire kazettán, technikailag stúdióminőségben demonstrálja a zenekar zenéjét és létét, ha zeneileg nem is mindjárt stúdiószinten.)

A másik nyári rockegyetem feljebb (az Északi Középhegységben) *Salgóbányán* (tan)székel. Nemcsak földrajzilag, szakmailag is. Kevesebb zenekar nyerhet ide bebocsátást, a szervezők válogatósak, nem bízzák a véletlenre a mezőny alakulását. Igaz, a mezőny alakítását, képzését sem. Itt a demó nem demó, hanem mindjárt rádiófelvétel; a stúdiómunkákat *Victor Máté* irányítja az őskezdet (1980) óta.

Profi jazz- és rockhadunk eleje válik itt oktató, nemcsak hangszerét koptató szegény legénnyé. Szerethetik, hiszen folyton visszajárnak. A helyi szervezők — *Tóth Csaba* és *Mezei István* — szerint, talán éppen ennek a kialakult stábnak köszönhető, hogy az évek folyamán erősödött a tábor vonzása és szakmai hitele is. A salgóbányai rocktáborok vége mindig gálaest. Az idén először a gálának tétje volt, nem is kevés. ORI működési engedélyt lehetett szerezni. A tizenkét zenekarból heten „lopták el" a zsűri asztaláról az engedélyeket. A színvonaltól lenyűgözött bírák kénytelenek voltak eltűrni a mókát, de azért az IDEIGLENES pecsétet sikerült még ráütniük a becses okmányokra.

Amatőr koncertek ügyében az idén nyáron a békés és kihalt főváros fölött csupán a Petőfi Csarnok végzett néhány zavaró repülést, a még meglévő ifjúsági parkokból (Kőbánya, Csepel) alig hallatszott ki primőr muzsikaszó, építőtáborokban csak elvétve, üdülőövezetekben csupán valamelyik menő banda előzenekaraként juthattak szóhoz. Csip-csöp. Pedig itt az utánpótlás, egyáltalán nem produkál rossz zenét és olcsó; és lelkes és érdekes és fiatal és problémás. Még szép!

Hevesi István

Song Magazin

Fotó: Sz. T.

Amikor a pesti falragaszokon megpillantottuk ezt a nevet, az első percben azt hittük, máris konkurense született lapunknak. A Song azonban nem igazi magazin, hanem — első kiáltványuk szövege szerint: „A progresszív magyar rockzenekar. Anarchia és lázadás helyett irány és kapcsolatkeresés. Nem show és nem manipuláció — mindenekelőtt zenei elgondolás. Kísérlet: a hatvanas évek szellemének keresése. Új hangzás: eurázsiai Gong-Song vonal. Szabad zenei stilusötvözet: gitár, gitárszintetizátor, 12 húros gitár, elektromos hegedű, elektromos bőgő, basszusgitár, dob, ütőhangszerek, Gong-Song effekt, ének. Megírt szöveg, létező dolgok, valós hangulatok. Nem klasszikus, nem jazz, nem folk, nem tánczene, nem újhullám."

Aki figyelemmel kíséri a rádió zenés műsorait, meghallgathatja, hogy eddigi néhány felvételén mennyit valósított meg nagyratörő céljaiból az együttes. Képünkön *Folk Iván,* a Song Magazin „főszerkesztője".

Mint az elmúlt évben, az idén is a Bem rockparton és a Közgáz Kinizsi utcai klubjában ütik fel főhadiszállás-klubjaikat a fiatal amatőr és az ilyen titulustól viszolygó, de lehetőségeiket tekintve lényegében amatőr kvázi-profi zenebandák.

Az amatőr klubhálózat szálai továbbra is az Almássy téri Szabadidő Központban működő irodában futnak össze, ahol a szervezők a fellépések koordinálását, a technikai részletek egyeztetését, a bandák vidéki koncertezését, zenészek zenekarok közötti menedzselését, a propagandát és az Amatőr Rock Stúdió révén az oktatás-képzés szervezését, lebonyolítását végzik.

A Bem rockparton négy stílusklub működik hetenként váltogatva egymást, csütörtöki napokon, így minden klubra havonta egy alkalommal kerül sor. Minden hónap első csütörtök estéje az INDIVIDUAL KLUBÉ, ahol a KIMEREVÍTÉS és a FÉTIS együttesek az avantgarde kísérleti zene iránt érdeklődők számára állítanak össze egyre színvonalasabb programot. Az ezt követő csütörtökön az AMICE KLUB látja vendégül elsősorban a középiskolás zenekarok közönségét a SINGER VARRÓGÉP és HMMM ... vezérletével. A harmadik babonás nap a POP BOX KLUB ideje, ahol az LP együttes vezetésével a könnyebb műfajú diszkós-újhullámos zene művelői és kedvelői találkozhatnak. A hónap utolsó csütörtökje H. METAL MEETING. A klubnév önmagáért beszél. Itt a HAVE-ROCK csapata a gazda.

Ugyancsak a Bem rockparton, de nem csütörtökön, hanem minden hónap 2. és 3. vasárnapján a ROCK and ROLL TÁNCHÁZ működik a YAYA, a BERI ARY ..., valamint a SILVER STRING együttesek állandó részvételével. A táncházat havonta egyszer az Almássy téren is megrendezik.

A Közgáz Kinizsi utcai klubjának pénteki programjain a következő stílusklubok szerepelnek: ART DECO Klub (avantgarde, kísérleti, ipari zörejzene, filmek, videók és performance, esetenként kiállítások). NEW TONE CLUB (az ún. magyar újhullám sajátos továbbélése): házigazdái az idén a KÉZI-CHOPIN és a KIS BALÁZS GROUP, KÖDKONDA KLUB (a folk törzsfájának valamelyik elekt-rockos oldalága). AVANT GARDEN KLUB (pszichedelikus avantgarde zene): házigazda a MILLENNIUMI FÖLDALATTI VASÚT auto-reklám-art zenekar.

Az Almássy téri Szabadidő Központ nagy koncerttermében havonta 2-3 alkalommal kerül sor fiatal tehetséges zenekarok koncertjére.

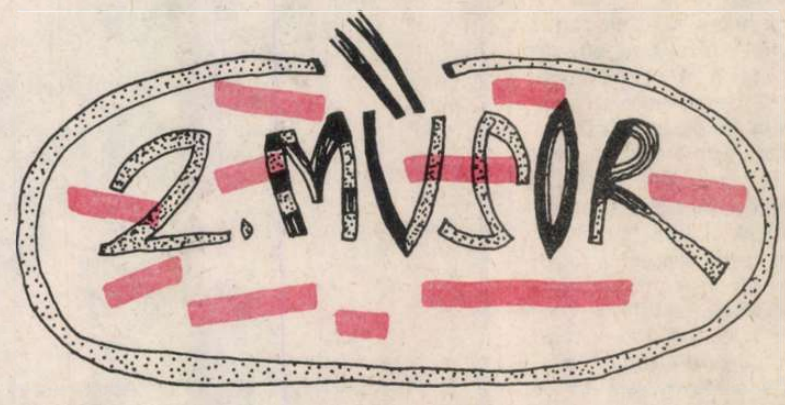

Beszélgetés Gerhes Gáborral és Ocztos Istvánnal

O. I.: A 2. műsor is akkor alakult, amikor a legtöbb együttes. Akkoriban, ha Budapesten összetalálkozott négy-öt fiatal, zenekart csinált. 81-ben, Szilveszterkor Cserkúton buliztunk a *Tanulmány* színjátszó csoport akkori tagjaival; közben született meg néhány szám.

Sokszor megfordultam Wahorn műtermében, ott festettem első képeimet is. Kiállításom megnyitóján, 82 áprilisában a zenekar bemutatta az *Alain Delon*t és az *Öt lány*t. Én csak később kezdtem zenélni velük.

G. G.: A produkció ugyan blues-estbe fulladt, mégis Kotsis István — aki a zenét tanulta — csatlakozott hozzánk. Így kezdődött a „hőskorunk".

A *Dessant* zenekarral közösen próbáltak Pestimrén. Koncertjeikhez a hangszereket, erősítőket kölcsön kellett kérni. Az első fellépésük előtt néhány nappal például még nem volt dobfelszerelésük. Valaki szólt, hogy tud egy eladót Gyálon — ezerötért. Megvették. Idővel a *Bizottság* előzenekaraként bebizonyították, hogy az amatőrség elsősorban a körülményekre értendő, s nem a számok ötletességére.

B. A.: A dalokat ti ketten írjátok?

G. G.: Lényegében igen. Van valami ötletünk, ehhez mindenki hozzáteszi a magáét ... Némelyik koncertenként változik.

Jellegzetesen visszafogottak a 2. műsor számai. A zene olykor négy-öt hangból építkezik, máskor a hatvanas évek dallamdús nyájasságát idézi. Hasonló otthonossággal játsszák a hetvenes évekre jellemzőbb ritmikus rockot, s a még későbbi, lecsupaszított, punkos beütésű számokat is. Instrumentális műveik a free-jazz felé hajlanak.

A szöveg fontos, lényegretörő. Néhány sor ismételgetése még nem puritanizmus, de e sajátos hatás aktív befogadói magatartást követel, sőt olykor némi empátiát is: „a körhintánál / ott álltak ők / és várták mikor lövik le őket / a nyakláncokat / a briliánsokat / a lemezeket / és a pisztolyokat / lövik lövik le őket ..."

Megszületése óta közkedvelt a *Jobbra nézek* című szám, ennek sem bonyolult a szövege:

„jobbra nézek balra nézek
rég láttalak mi van veled
ötszázszor elismétlem elismétlem
ne mosolyogj ne is kérdezz"

Fontosabb az előadásmód: a behízelgő dallamvonulat szinte inkognitóban tartja az egyre vadabbul csattogó muzsikát. A félhalk ének fokozatosan nekibőszül, de a szám végére, a kíséret fortissimoiból így is csak annyi hallatszik ki: jobb ... bal ... jobb ... bal ...

B. A.: Az Albert Einstein Bizottság révén közismertek lettetek, a Bercsényiben klubot is indítottatok. Segített-e mindez?

G. G.: Változatlanul nem volt saját cuccunk, a *Művirág* (ma: *Nyugati pu.*) együttessel közös szerelésen játszottunk.

O. I.: Sokszor zenélés közben váltottunk. Ők elkezdték játszani egy számunkat, általában azt, hogy: „fogd meg a kezem / mindjárt jobb / egy fa mögül kinézünk / kukucskálunk kinézünk", s ezalatt egyenként átvettük a hangszereket, majd folyamatosan játszottuk tovább: „mi is látjuk / ők is látják / fogd meg a kezem / mindjárt jobb".

Később a Józsefvárosi Ifjúsági Klubban játszottak rendszeresen. Talán épp a bejáratott — és némileg megkopott — repertoár, a „hanyagolt" próbák miatt 84 tavaszán fölbomlott az együttes. Ősszel tartották búcsúkoncertjüket.

G. G.: Közben a Szkéné Színház fölkért minket, hogy írjuk meg a *Mester és Margarita* zenéjét.

O. I.: A *Tanulmány Színház* előadásait *Osim Imrével* hármasban kísértük.

B. A.: Mióta létezik újra a 2. műsor?

O. I.: Idén márciusban léptünk föl először a *Happy Band*del. Csak új számokat akartunk játszani, de a közönség várta a régieket is. A jobbakat föl kellett újítanunk.

B. A.: A tagok a régiek?

G. G.: Részben. Továbbra is *Ocztos* orgonázik, *Szegény János* énekel. Mikor *Kelemen József* katona lett, helyette öcsém, *Tamás* kezdett dobolni az együttesben. *Bana Róbert* a másoddobos és másodorgonista, *Fórizs Sándor* basszusozik. Közben a *Nyugati pu.* felét is elvitték katonának, így most *Kirschner Péter* is velünk játszik; mi ketten gitározunk.

B. A.: És a szaxofonos?

O. I.: Ő az énekesünk papája, hajdani Syncron-tag.

Ocztos István Fotó: Masznyik Csaba

A zenekar színpadképei, állatrajzai sajátosan szelídek. Már a név is sugall egy csöpp letargiát: ez csak műsor, ráadásul csak második. Nem hisznek a boldogságban, pusztán elképzelik maguknak: „újra itt van már a nyár, ragyog a szép napsugár / rögtön elélvezek". Ha mindezek ellenére mégis világfájdalom keríti hatalmába őket, így vigasztalódnak: „a csillagok között is veled leszek / ha űrhajós leszek / s a felhők közül integetek neked".

A 2. műsor minden dalában ott lappang az irónia. Ez egyszerre fájdalmas és kacagtató. A lélekűdítő igazságfoszlányok fölvillantják, de rögtön el is tüntetik az elfojtott álmokat, mert sérülékenyek, mert fenyegetettség ihlette őket:

„egyedül járom az utcákat
oly egyedül érzem magam
várlak téged minden este
de nem jössz el soha

biztos te is vársz valahol
csak nem ott ahol én
keressük inkább meg egymást
és várjunk együtt mást"

Bankó András

HENDRIX ÉS A JAZZ

15 éve, 1970. szeptember 18-án halt meg Jimi Hendrix

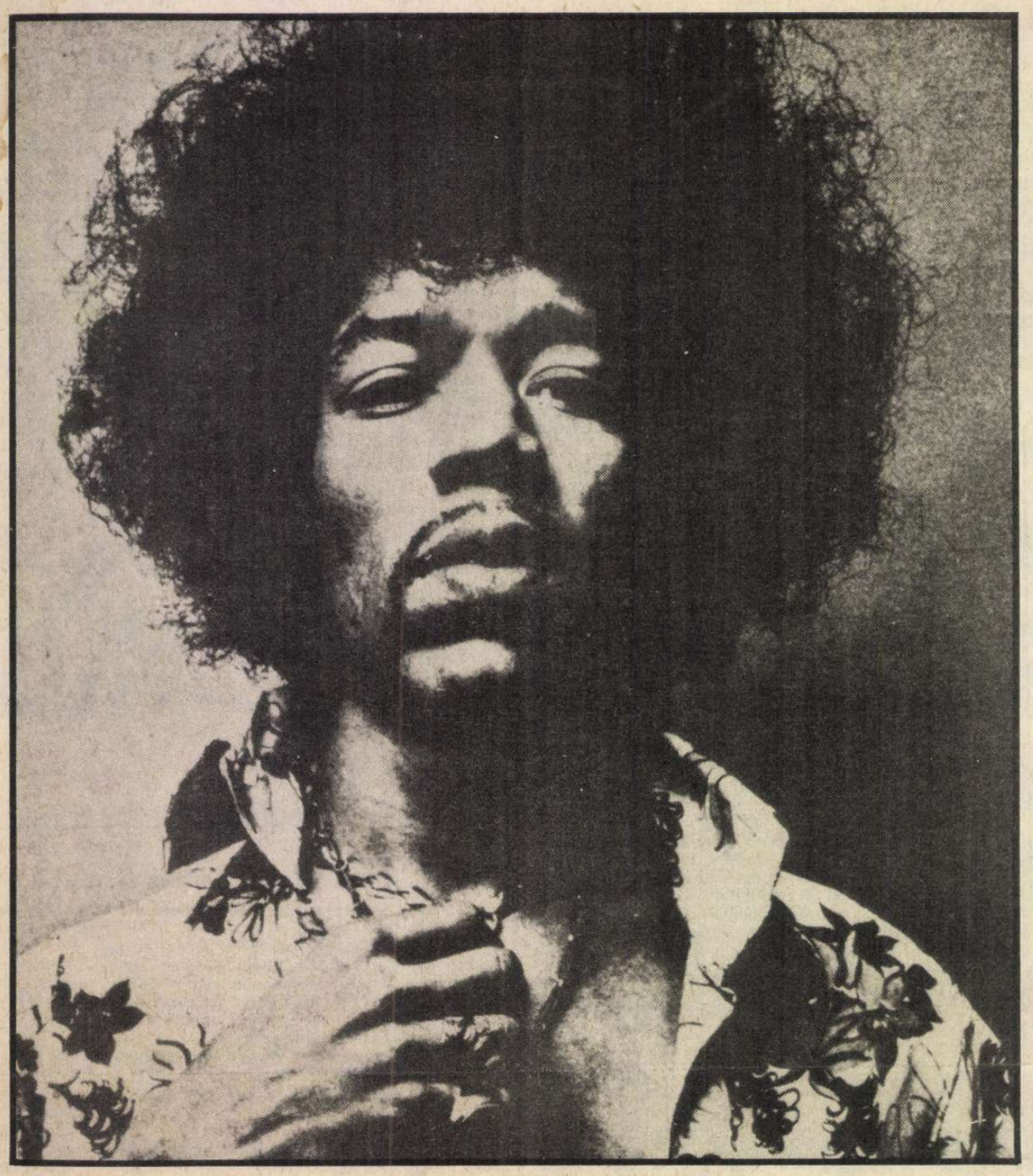

Ne vesztegesd az idődet azzal, hogy bármelyik, közkézen forgó jazzenciklopédiát felütöd a H betűnél és Jimi Hendrix nevét keresed — úgyse találod. (Kivéve persze Gonda János kiváló művét — a fordító megj.) A jazztörténeti könyvek szerzői évekig mellőzték Hendrixet, megtagadva minden eredményt, amivel Jimi hozzájárult a zene fejlődéséhez. (Ámbár 1970-ben a Down Beat olvasói őt szavazták a Halhatatlanság Előcsarnokába.) Pedig Hendrix, aki ebben az évben lenne negyvenéves, tagadhatatlanul ott volt annak a mozgalomnak az élvonalában, amely fokozatosan a jazz és a rock végleges keresztezéséhez vezetett. (. . .)

. . . Hendrix már 1967-ben sejtetni engedi a két műfaj egyesítését, a korszakot nyitó *Are You Experienced* című bemutatkozó albumán. (. . .) Már fellépése előtt világosan elhatárolódott egymástól a rock és a jazz, s közöttük csak a blues közvetített. Hendrix után pedig elmosódtak a határok. 1967-beli hirtelen feltűnésével kitágultak a rock lehetőségei, legkidolgozottabb kísérletei pedig (a *Third Stone From The Sun* című szám az *Are You Experienced* című albumról, vagy a következő LP-ről való *If 6 Was 9* című szám free részlete) egyenesen a jazz birodalmába vezetnek, akár ez volt a szerző szándéka, akár nem.

Alapos bizonyítékok támasztják alá azt az elméletet, mely szerint Jimi valóban kezdett eltávolodni a rock végletekig leegyszerűsített formáitól, és egyre közelebb került a jazzhez. Egészen 1970. szeptember 18-án bekövetkezett haláláig gyakran említette álmát; egy bigband-felállást háttérvokállal, amely segítene megvalósítani új zenei ötleteit.

Az egyik utolsó interjúban, mely az 1970. szeptember 13-i Melody Makerben jelent meg, Jimi betekintést enged abba, hogyan szemléli zenéje helyzetét, és merre szeretne továbblépni: „Egy teljes kört tettem meg. Most ugyanott vagyok, ahonnan indultam. A korszak zenéjéhez már mindent hozzátettem, mégis ugyanaz a hangzása. Egy helyben topog a muzsikám, és jelenlegi állapotában nem tudok többet hozzátenni. Mikor az utolsó amerikai koncertkörút végetért, elkezdett foglalkoztatni a jövő, arra gondolva, hogy a Beatles által elindított zenei korszak lezárult. Valami újnak kell jönnie, és Jimi Hendrix ott lesz!" Elképzelt zenekaráról töprengve folytatta; „Nagyzenekart szeretnék. Nem azt mondom, hogy hárfát és tizennégy hegedűt, hanem úgy értem: egy csupa kiváló muzsikusból álló bigbandet, amelyet vezényelhetnék, és amelynek írhatnék is. És a zenével megfestjük a Föld és a világűr képeit, úgy, hogy a hallgatókat magukkal ragadják."

Hendrixet egy hét választotta el álma valóraválásától. Angliai koncertkörútján halt meg, röviddel azelőtt, hogy belekezdett volna a Gil Evansszel tervezett együttműködés megbeszéléseibe. Az elismert jazzhangszerelő egy Jimi számaiból álló albumot tervezett, és azt szerette volna, ha az általa bigbandre hangszerelt darabokon szólistaként Jimi játszana, ahogy ezt Miles-szal csinálta 1957-ben a *Miles Ahead,* 1958-ban a *Porgy And Bess,* 1959-ben pedig a *Sketches Of Spain* című lemezein. Evans végül 1974-ben megvalósította a tervet. (. . .)

Jimi földi maradványait Seattle-ben, a Greenwood temetőben helyezték örök nyugalomra 1970. október 1-én. A temetésen a gyászolók között ott volt Al, Jimi apja; testvére, Leon; Buddy Miles, Mitch Mitchell, Noel Redding, a bluesgitáros Johnny Winter, ifjabb Hammond és Miles Davis, akinek a jelenléte — az igaz barátság jele mellett — szimbolikus gesztus is volt. Tulajdonképpen Jimi zenéjének pártfogolásáról tanúskodott, s Miles helyeslésének a „pecsétjével" más zenészek is felszabadultabban kölcsönözhettek a rock formanyelvéből. (. . .)

Mike Stern, Miles legújabb társulatának gitárosa, és a felkapott fusiongitáros *Al DiMeola* játékában van valami Hendrix tüzéből is, nagyrabecsülésük azonban messze túlterjed az általa meghonosított gyors futamok és a kemény hangzás méltánylásán. „Egyik kedvenc Hendrix-dalom — mondta DiMeola — a többnyire nem kellően értékelt, pedig nagyon finom *May This Be Love* című szám az első albumáról. A szólója úgy hangzott, mintha víz alatt gitározott volna, és ez akkoriban teljesen idegen volt számomra. Úgy értem, akkor a New Jersey-i Bergenfieldben 13 évesen, tanárommal, Robert Aslaniannal mindenfélét tanultam a jazzből, a bossa-novától egészen a klasszikus zenéig, és akkor megjelenik ez a fickó a víz alatti gitárhangjával! Annyira forradalmian új volt ez akkor, és annyira forradalmi újító volt Hendrix! Különböző hangzásokkal kísérletezett, és az ezekből merített számokat hosszú improvizációkkal játszotta, melyek egy-egy kis kalandra ragadták el az embert. És ez az, ami mára kiveszett a szórakoztató zenéből, nem annyira a jazzből, mint inkább abból a zenéből, amit állandóan hallasz a rádióban. Ebben megvan a lehetőség, hogy ugyanolyan szabad és kísérletező lehessen, mint Hendrix muzsikája volt, manapság azonban nagy nyomás nehezedik a lemezeladásban érdekeltekre, hogy A—B—A formában gyártsanak popzenét. Nem hiszem, hogy ez a kényszer akkor is ilyen erős volt."

Hendrix technikájáról szólva DiMeola hozzáteszi: „Rögtönzései minden kétséget kizáróan a jazz tradíciójában gyökereztek, és a jazztársadalom sok tagja ezeken nevelkedett. Persze nem mindenki, hiszen a régi iskola sok muzsikusa ki nem állhatja Hendrixet, viszont az én korosztályomban majdnem mindenki elismeri, hogy Hendrix vezéregyéniség volt."

Mike Stern számára főleg Hendrix játékának sajátos megjelenítő ereje emlékezetes az olyan számokban, mint a *The Wind Cries Mary* és a *One Rainy Wish.* „Olyan lírai a játéka ezekben a számokban — ugyanolyan énekes jellege van, mint amit Jom Hall és Wes Montgomery játékában is szeretek. De a legnagyobb dolog a hangzása volt, az, hogy a lírai érzést olyan telt hangzással fejezte ki a Stratóján, amilyet egy dobtestű jazzgitáron sem tudsz elérni.

Jimi kétségtelenül legato gitáros volt, és akár akarta, akár nem, egész mozgalmat indított el a gitárosok között hosszan kitartott lebegtetéseivel és legato futamaival. Jobban hasonlított a játéka a fúvósokéhoz, mint előtte bárkié, és mindenkire hatott, aki megértette őt. Ezt a fúvósokéhoz hasonló jelleget akarom a saját játékomban is elérni, akár Miles-szal vagyok, akár egy vérbeli bebop-fellépésen játszom. Természetesen a bebop-bulin a sötétebb, forróbb, inkább Jimihez és Weshez hasonló hangzást szeretem, míg Miles azt akarja, hogy harsogóan játsszam. A múlt évben az Avery Fisher Hallban (ahol Miles bemutatta jelenlegi együttesét a kritikusoknak a Cool Jazz Fesztivál keretében) odament az erősítőmhöz, és felhangosította. Mindig olyanokat mond, hogy: Játssz valami Hendrixet! Tedd hangosabbra, vagy kapcsold ki! Miles szerette Hendrixet. Ő és Charlie Christian voltak a kedvencei, már ami a gitárosokat illeti. Így most ennél a bandánál, hangerőt akar hallani. (. . .)

A fusion útját egyengető *Larry Coryell* úgy beszél Hendrixről, mint aki Sztravinszkijhoz hasonló tehetség volt. Mások Coleman látnoki képzelőerejéhez hasonlították újítóképességeit is. Tulajdonképpen az ultra-funky, többrétegű zenei szövetek, melyeket Jimi a stúdióban fedezett fel az olyan felvételek során, mint a *Night Bird Flying* (amelyet a *First Rays Of The New Rising Sun* című dupla — utolsó — albumán kellett volna megjelentetni, de aztán a *Cry Of Love* című posztumusz lemezre került) hasonló hangzásokat sugall, mint amilyeneket Coleman fejlesztett tovább évekkel később az elektromos hangszereket alkalmazó együttesével, a Prime Time-mal. És manapság a Coleman szellemi útmutatásai nyomán megerősödött harmóniaközpontú irányzatok közül sokan — olyan együttesek, mint a *Material,* a *Curlew,* vagy olyan művészegyéniségek, mint *James Blood Ulmer* — egészen Hendrixig vezethetik vissza zenéjük eredetét.

A fusion egy másik úttörője, a gitáros *John McLaughlin* is forradalmi hatásúnak tartja Hendrixet. „Jimi egymagában megváltoztatta a gitárjáték egész gyakorlatát, és mindezt kifinomult ügyességgel és igazi szenvedéllyel tette."

De talán *Jaco Pastorius* fejezte ki ezt a legjobban a maga szokásos tömörségével, mikor megkérdezték tőle, milyen hatást gyakorol Hendrix a jazz jelenlegi helyzetére. A Weather Report volt basszusgitárosa a floridai Ft. Lauderdale-ben lévő támaszpontján (itt dolgozik lázasan következő szólóalbumán), így foglalja össze véleményét: „Csak azt kell mondanom . . . Third Stone From The Sun. És azoknak, akik ezt még nem ismerik: már réges-rég fel kellett volna fedezniük."

Hendrix bemutatkozó, Are You Experienced című albumán található „hangfestményt" is megemlíti Jaco. Az említett számban Jimi, az akkor Coltrane nevével fémjelzett, felemelkedőben lévő free jazzmozgalomtól kölcsönzött kötetlen, free szaxofonstílusban játszik. Fellépésein Jaco minden alkalommal kifejezi Hendrix iránti hódolatát azzal, hogy a Third Stone From The Sun-t vagy a *Purple Haze*-t használja szokásos, torzított, gerjesztett, ütött-kopott Fender basszusgitárján előadott magánszámai kiindulópontjaként. Ezeket rendszerint két Coltrane és Charlie Parker tiszteletére játszott szám, a *Giant Steps* és a *Donna Lee* közé illeszti be, mintegy demonstrálva a három zenei nagyság közös vonásait.

Persze Jimi sohasem tartotta magát jazz-zenésznek. Tulajdonképpen húzódozott a jazzmuzsikusoktól, valószínűleg, mert nem ismerte a kottát. Ennek ellenére 1969 nyarán egyre több jazzt hallgatott, élvezte *Coltrane, Coleman, McCoy Tyner* játékát és *Rahsaan Roland Kirk* muzsikáját, akit egyébként példaképének tekintett. Jimi zenei gondolkodása talán közelebb állt Kirkhöz, mint Coltrane és Miles modális koncepciójához. Mivel Hendrix képes volt egyidejűleg három különböző szólamot is játszani, rögtön meg kellett éreznie a rokonságot közte és Kirk között, aki pedig három fúvós hangszeren tudott egyszerre fújni. Kirk bámulatos légzéstechnikája lehetővé tette a szokatlanul hosszan lebegtetett szólamok fújását, amelyek jól illettek Jimi legato játékához. Már a Londonban, Ronnie Scott klubjában történt jamjeik kezdetétől (1967 elején) közös nyelvet beszéltek, kölcsönösen felismerve, hogy mindkettőjük stílusának a blues a lelke.

Szintén közös bennük az a ritmusérzék, amelynek Jimi játékában rendkívüli jelentősége van. Érezte, hogy a gitár ritmusa a blues, a jazz és a rock alapja. A 60-as évek elején, mielőtt beköltözött volna New Yorkba (és összeállt volna az *Isley*-testvérekkel és *Curtis Knight*tal), Sam Cooke, *Ike & Tina Turner* és *Little Richard* kísérőgitárosaként már kifejlesztette sajátos, tömör, ritmikus akkordozását. Fiatal brit ellenlábasainak, *Eric Clapton*nak, vagy *Jeff Beck*nek a tanulóéveiben nem volt semmi prózai és földszagú, amitől elrugaszkodhattak volna. Majdnem minden bluesfutamot inkább csak rádióból vagy lemezről, mintsem — mint ahogy Jimi tette — a tapasztalat és kölcsönhatás segítségével tanultak meg. Ennek eredményeképpen stílusuk intellektuálisabbá vált és nagyobb precizitással társult, mint Jimié, nélkülözve annak alapvető alkotóelemeit: a keménységet és átlelkesültséget.

Hallgassuk meg az *Electric Ladyland* albumon lévő hosszan tartó blues-os jazz jamjét a *Rainy Day Dream Away* című számban. Az orgonista *Mike Finnigan*nel, a dobos *Buddy Miles*-szal, a basszusgitáros *Noel Redding*gel és a szaxofonos *Freddy Smith*-szel lendületes, bensőséges jazzklublégkört idéz, amely közelebb áll *Grant Green*hez és *Charles Earland*hez, mint egy rockkoncert tombolásához. (. . .)

Beszélik, hogy *Alan Douglas* — a producer, aki előbbi korszakában Eric Dolphyval dolgozott együtt — próbálkozott egy stúdióbeli „csúcstalálkozó" szervezésével Miles Davis és Hendrix között, állítólag azonban mindketten idegenkedtek a közös munkától. Douglas, aki később a Hendrix-hagyaték kijelölt kurátoraként a kb. 600 órányi Hendrix-szalag felett rendelkezik, azon a véleményen van, hogy közvetlenül halála előtt Jimi határozottan törekedett a jazz-zel való közelebbi kapcsolatra. Teóriája további alátámasztására — mely szerint Hendrix kibontakozófélben lévő jazzmuzsikus volt — Douglas 1980-ban kiadott egy albumot *Nine To The Universe* címmel, mely a Larry Young orgonistával és másokkal rögzített jamek kollekcióját tartalmazza, és jól példázza Jimi ösztönös vonzódását a jazz zenei nyelve iránt.

— Pályájának korai szakaszában a szkeptikusok könnyen elintézhették Hendrixet; nem több egy újabb kábítószer-felizgatta rocksztárnál, akinek az egyedüli érdeme heroikus erőfeszítése, hogy úrrá legyen a decibelek felett. A kezdeti figyelem nyilvánvalóan Hendrix külső vonzerejére összpontosult, és mellőzte zenei gondolatainak gazdagságát és mélységét.

Persze számos esetben Jimi maga adott tápot ahhoz, hogy a benne kétkedők magamutogatóként írják le (egy Monkees-koncertkörútról 1968-ban kidobták, mert harsány színpadi viselkedésével és mozgásával sokkolta a kamasz közönséget; vagy mint trükkös cirkuszi mutatványosról (látványos, akrobatikus előadásmódja, foggal pengetése alapján), hülyeségeket beszélő, kamuzó szexőrültről (ld. a *Foxy Lady,* vagy a *Little Miss Lover*) ne vegyenek róla tudomást. Az Experience korai időszakában ezek minden bizonnyal hozzátartoztak a Hendrix-rejtélyhez. Később azonban egyre erősebben vágyott arra, hogy megszabaduljon a popvilág futószalagjától, és komolyabb zenébe foghasson.

A Melody Makerrel folytatott utolsó interjúban erről így nyilatkozott: „Az szokott a legjobban zavarni, hogy az emberek túl sok látványosságot várnak tőlem. Sohasem akartam, hogy ilyen sok látványosság legyen a műsorban. De ha nem csináltam ezeket, az emberek azt hitték, hogy mogorva vagyok. Én viszont csak akkor mókázom, ha kedvem van hozzá. Most azt szeretném, ha a zene keltené fel az emberek érdeklődését, hogy csak üljenek, szemlehunyva, és anélkül is tudják, mi folyik, hogy törődnek azzal, mit csinálunk a színpadon."

1970-re, a Gil Evans-szel való közös munka lehetőségével a láthatáron, Jimi Hendrix messze túlnőtt az 1967-es show keretein, amiben még kötelességének érezte, hogy foggal játsszon a gitáron, és szétverje az erősítőket. Valóban kihívóbb és komolyabb zenei irányzatok felé fordult, és ma már csak képzeleghetünk arról, milyen messzire jutott volna, és hol tartana ma.

Bill Milkowsky
Down Beat, 1982. október

Fordította: Gasner János

POLIFON
Kiadja a Lapkiadó Vállalat,
1906 Budapest, Lenin krt. 9—11.
Felelős kiadó: Siklósi Norbert
vezérigazgató
Megjelent a Magyar Média
gondozásában (85486/B)
Felelős szerkesztő: Lévai Júlia
Szerkesztőség: Budapest IX.,
Boráros tér 6. 1096,
telefon: 138-900
A kéziratokat a fenti címre kérjük,
2 példányban.
HU ISSN 0237-0883 KF/54839
85-3518 Szikra Lapnyomda,
Budapest
Felelős vezető: Csöndes Zoltán
vezérigazgató